

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 08691

70 YOR YIDISHER TEATER- REPERTUAR

Jacob Mestel

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

יעקב מעסטע

70 יאר יידישער

טעאטערידער פערטואָר

שרהן — א מתנה

יעקב מוסטל

70 יאָר
טַעַטְטָעֵר־רַעֲפַעַטְזָאָר

(כו דער געשיכטע פון יידישן
טַעַטְטָעֵר אִין אַמּוּרִיקָע)

ניו יַרְקָן, 1954

Jacob Mestel
70 YOR YIDDISHER TEATER
REPERTUAR
(Yiddish Theatre Repertory)

Published by
YIDDISHER KULTUR FARBAND (YKUF)
NEW YORK, 1954
Printed in U.S.A.

א י נ ה א ל ט

יידישער טענטער-דעפערטוואר	7
די אַרדִין-עפֿאכָע	14
פֿאָר אָוּן בעַת דֵּער עַרְשְׁטָעָר וּוּלְטַ-מְלָחָמָה	33
יידישער קְונֶסְטַּטְעַטְּעָר	43
דֵּער «אַרְטָעָף» אָוּן אַנְדְּרָע טַעַטְעָרָס	51
פֿערְיַאָד אַרְומָם דֵּער צּוּוִיְיטָעָר וּוּלְטַ-מְלָחָמָה	60
קוֹרְצָעָר סְרַ-הַכְּל	68

זוכצעטל:

בִּינְעַ-מְחַבְּרִים א. א.	77
גּוֹזָנְגַ-פִּיעָסֵן אָוּן מְעַלְאָדְרָאָמָעָס	87
דְּרָאָמָעָס אָוּן קְאָמְעָדִיעָס	96
אַיבּוּרְזּוּצְזּוֹגָעָן	105

יידישער טעאטער-דעפערטוואר

מיר שטייען איצט פאָר די פֿײַעַרְוָנֶגֶן פּון 300
יאָר יידיש לעבען אין אַמְּדָרְקָע. בֵּי דִּיר גַּעֲפָגְנָהִיט
וועגן גַּעֲבָרָאָכָט ווועגן צומ אַסְּהָרוֹת אַלְעָ אַיפְּטוֹעָן
פּון דָּעָר יִיְדִּיש־אַמְּעָרִיקָאנָעָר בְּאַפְּעָלְקָעְרוֹנוֹג אַיְפָּנָּפָּאָ
ליַּטְּוִישׁ־סְּאַצְּיָאָלָּן אָוֹן עַקְּאַנְּגָמִישָׁן גַּעֲבִיט, אָוֹן מְסֻתָּם
אוּיךְ אַיְפָּנָּפָּאָלָּן גַּעֲבִיט פּון קָוְלוֹטָר — ווִוְּינְשָׁאָפָּט, לִיטְּעָ
ראָטוֹר, מְוִיָּק, פְּלָאָסְטִישָׁן קוֹנְסָטוֹן אָ. אָ. וּ. סָאיָן
אַבָּעָר נִישְׁטָּאָזְוִי זִיכְּעָר, אָזְ אַינְגָּם צַעְטָל פּון יִדְּישָׁ
לִיְּסְטוֹנְגָּעָן אַין אַמְּעָרִיקָע ווּעָט אַוְיךְ אַרְיְינְגָּעָנוּמָן ווּרְעָן
דיּ גְּרוֹיסָע רָאָל, ווּאָס עַס האָט גַּעֲשָׁפְּלָט דָּעָר יִדְּיָי
שער טעאטער אַין משָׁךְ פּון די לְעַצְּטָעָ 70 יָאָר.

נאָךְ פְּאַלְקָלָאָר אָוֹן לִיטְּעָרָאָטוֹר, אָין טַעַטָּעָר דָּעָר
כָּאָרָאָקָטָעָר יִסְּטִישָׁסְטָעָר סִימָן פּון נַאֲצִיאָנָדָעָר אַיְגָּנָאָרט.
דאָס קָמָט נַאֲךְ בְּוַיְלָעָטָעָר צומ אַפְּרָאָשָׁיָן בֵּי אַגְּצִיאָ
בָּאַלְעָר מִינְּדָעָהָיִיט, ווּי דיּ יִידָּן אַין אַמְּעָרִיקָע, ווּאָס
לְעָבָט אַין אַסְּבִּיבָה פּון אָזְ גְּרוֹיסָע פְּאָלָק מִיטְ אַהֲכָרָן
קָוְלוֹטָרְ-נְיוֹוָאָ. דיּ זַעַלְבָּשְׁטַעְנְדִּיקָע קָוְלוֹטָרְ-אַגְּטוֹוּקָדָגָן,
וּיְ דָעָר קָעְגָּנוּיִיטִיקָעָד אַיְנוּפָלוֹס פּון דיּ צָוִויִּיְ קָוְלוֹטָרָן,
זַיְגָעָן פּון גְּרוֹיסָע בָּאָטִיםָה, ווּעָן מִיר פְּרוֹאָוֹן אַפְּשָׁאָצָן
דָעָם קָוְלוֹטָרְ-מִצְבָּחָ פּון אַזְאָאָקָלָעָקְטָיוֹן. אָוֹן דָאָךְ — — —
אָונְדוּעָרָע אַמְּעָרִיקָאנָעָר שְׂכָנִים האָבָן אַין זַיְעָרָע
טעאטָעָר אַרְבָּעָטָן כְּמַעַט נִישְׁטָּאָגָנְקָט קִיְּן אוּפִּיְּ
מְעַרְקוֹזָאָמְקִיְּט דָעָם יִדְּיָשָׁן טַעַטָּעָר. אַחֲזָן וַיְיָנִיקָּ
אַגְּנוּדִיקָע רַעֲצָבָנוּיִיס צַו דָעָר גַּעֲלָגְנָהִיט פּון אַפְּרָעָ
מִיעָרָע, ווּעָט מַעַן זַעַלְטָן טַרְעָפָן אַין דָעָר עַבְגְּלִישָׁעָר
פְּרָעָסָע, אַדְעָר אַין אַ טַּעַטָּעָרְ-בָּרָךְ אַין עַרְנְסָטָע אַפְּהָאָנדָ
לוֹגָן ווּעָן יִדְּיָשָׁן טַעַטָּעָר. אַיר עַפְּנָט דָעָם עַנְגָּלִישָׁן
“טַעַטָּעָר הַאֲנְטָבָּרָךְ” (גַּעַשְׁוִירִין דְּוּזָּקָא פּון אַין אַמְּעָרִיְּ
קָאנָעָר יִידָּן, בְּעַרְנָאָרָד סָאָבָעָרָ), אָוֹן אַיר שְׁטוֹוִינָט : פָּאָ
רָאָן דָאָרָט אַפְּהָאָנְדָלָוְגָּעָן ווּעָגָן טַעַטָּעָר בֵּי אַלְעָ פְּעָלָ

יעקב מיטטל

קער — אנגעהויבן פון די אַטְ-גָּרִיכָּן, בי אַפְּלִיכָּן די קאַריִיר, — אַבְּעָר ווועגן יִדִּיש טַעַטָּעֶר קִין וּאֲרָט נִישָׁת! דָּסְגָּלִיכָּן אֵין אַ בּוֹךְ פֿוֹן קְנָאָפָּע 600 וּוִיטָּן ווועגן "דָּרְיִי תְּוִיזָּנֶט יָאָר טַעַטָּעֶר" פֿוֹן שְׁעלְדָּאָן טְשֻׁעָנִי. די נַאֲצִיאָנוּגָּלָּע דִּירַעַטְמָרְשָׁעָ פֿוֹן גַּעוּזָּעָנָּעָם "פְּעַדְעָע" רָאַלְעָן טַעַטָּעֶר-פְּרָאַיעָקָט", האָלִי פְּלָאנְגָּעָן, גַּעֲפִינְט קוִים פְּלָאָץ — אוּיפָּטְדָּה 475 זִיְּטָן פֿוֹן אַיר בּוֹךְ "אַרְעָנָּא" (איַן עֲנְגָּלִיש) — פָּאָר עַטְלָעָכָּע גַּעֲצִילָּטָשׁוֹרָות ווועגן דָּעָר יִדִּישָׂעֶר אַפְּטִילְוָגָּן פֿוֹן "טַעַטָּעֶר-פְּרָאַיעָקָט".... נִיתָּא סְךָ בְּעַסְעָר אֵין באַהֲגָּדָלָט גַּעוּזָּאָרָן די יִדִּישָׂעֶר דְּרָאָמָע. קִין סְפָּעָצִיעָל בּוֹךְ ווועגן יִדִּישָׂן טַעַטָּעֶר" רַעַפְעַרְטוֹאָר אֵין אַמְּעַרְיךָ אֵין וִיטָּן בְּנִמְצָא. אַיְזָאָק גַּאלְדְּבָּרְגָּס בּוֹךְ אֵין עֲנְגָּלִישׁ אוּיפָּט דָּעָר דָּאַיְקָעָר טְעַמְּעָ, "די אַיבְּעַרְגָּזָּנָּגָּס-דְּרָאָמָע", אֵין שָׁוִין לְאָנוֹגָּן פְּאַרְעַטְלָעָטָר. נִיתָּא וּוִינְיקָעָר פְּאַרְעַלְטָעָרט זִינְגָּעָן אוּיךְ די יִדִּישָׂעֶר קוֹזָאָלָן, ווָאָס קָאָנָעָן גַּעֲבָן אָן אַנְהָאָלָט פָּאָר אָזָא אַרְבָּעָט. ב., גַּאֲרִינָס "גַּעֲשִׁיכְטָעָ פֿוֹן יִדִּישָׂן טַעַטָּעֶר" אֵין פָּאָר-עַנְדִּיקָט מִיטָּן יָאָר 1922; דָּעָר "אַרְבִּיוֹן פָּאָר דָּעָר גַּעַד" שִׁיכְטָעָ פֿוֹן יִדִּישָׂן טַעַטָּעֶר אָוֹן דְּרָאָמָע" (רַעַדְאַצְּיעָ); דָּרְיָעָקָב שָׁאָצְּקָי אֵין אַרוֹיָּס נָאָר אֵין 1930; דָּעָר "לְעַקְסִיקָּאָן פֿוֹן יִדִּישָׂן טַעַטָּעֶר" (וַיְיַבְּרַצְוִיְּגָּ-מַעְסָלָה) אָוֹן א.ה. בִּיאַלְיָינָס "יִדִּישָׂעֶר קְוָנָסָט-טַעַטָּעֶר" — אֵין 1934; אַזְוִי אוּיךְ די זַמְּלַבְּיכָעָר ווועגן "אַרְטָעָף" (1937) אָוֹן ווועגן דָּעָר "פְּרִיעָע פְּאַלְקָס-בִּינָע" (1940). אָוֹן שְׁלוֹם פְּרַרְלָמוֹטוּרָס בּוֹךְ "יִדִּישָׂעֶר דָּרָאָמָטָוָגָן אָוֹן טַעַטָּעֶר" קְאַמְּפָאַזְּטָאָרָס" (אַרוֹיָּס אֵין 1952) בְּאַרְיָתְכָּה כְּמַעַט נִישָׁת דָּעָם לְעַצְטָן צָעַנְדָּלִיק יָאָרָן, אֵין ווּלְכָאָן עַס זִינְגָּעָן — נִישָׁת גַּעֲקוֹקָט אוּיפָּט דָּעָר אַרְעַמְּקִיָּת פֿוֹן רַעַפְעַרְטוֹאָר — פָּאָרָט גַּעֲשִׁפְּלָט גַּעוּזָּאָרָן הַנוּנְדָּעַטְעָר פִּיעָסָן.

זָאָל דָּעַרְבָּעָר די אַיצְטִיקָּע אַרְבָּעָט דִּינְגָּעָן וּוֹי אַ בִּישְׁטִיעָר צָו דָּעָר דָּאַיְקָעָר פְּאַרְשָׁוָנָגָה ווָאָס ווּאָלָט בְּאַדְאָרָפֶט גַּעֲמָאָכָט ווּעָרָן צָו דָּעָר גַּעֲלָעָנָהָיִיט פֿוֹן 300 יָאָר יִדִּישָׂעֶר לְעַבָּן אֵין אַמְּעַרְיךָ.

* *

70 יאר טיעאטער-רעפערטווואר

בימים אונטערפֿירן אַ סְדָּה-כָּל פָּוֹן טְעַטְּעָר-רְעַפְּעָר-
טוֹאָר בְּכָלָל, וּוּטָ דָעָר טְעַטְּעָר- „מְעַנְּדוֹשָׁעָר“ שְׁטָעָנָ-
דִּיק אֲרוֹיְסְטֶהָטָלָן זַיִן הַאֲרָטָנְעָקִיקָע „אַיבָּעַרְצִיגְוָונָג“,
אוֹ „דָעָר עַולְם וַיֵּלְעַפְּעָס אַנְדָּעָר“. אוֹן „עַפְּעָס אַנְ-
דָעָרָשׁ וַיֵּלְעַדָּעָר קְרִיטְקָעָר“. זַעַלְטָנוֹזָעָן וּוּטָ אַיִם
דֻּעְרְבִּי אַיְנְפָאָלָן, אוֹ אַיִיךְ דָעָר דְּרָאַמְעַן-שְׁרִיבָעָר דָאָרָה
„עַפְּעָס וּוּלָן“. אוֹן אַין אַטְּדָעָר נִישְׁטְזִיכְעָרְקִיטִי
הַאֲנְדָלְטִי-אַיִין „בְּרָאָהוּיִי“ אַרְוָם אַ הַונְדָעָרָטִי פִּיעָסָן אַ
יאָר (פָּוֹן דִּי טְוִיְוָטָעָר אַנְגָעַשְׂרִיבָעָנָע). פָּוֹן וּוּלְכָעָ אַ
25 בֵּין 30 וּוּרְדָן אַוְיפְּגַעַפְּרָט, — מִתְּאַפְּשָׁר אַ צְוּוִי,
דְּרִיְ פִּיעָסָן, וּוּאָס זַיְגָעָן בָּאַמְתָאָ אַ דְּרָעַפְּאָלָג אַוִּיךְ דָעָר
בִּינָע.

אַיִן יַדְיָשָׁן טְעַטְּעָר אַיִן, פָּאַרְשְׁתִּיטִי זִיד, דָאָס פָּאָרִי-
הַעַלְטָעָנִישׁ שְׁטָעָנְדִיק גַּעֲוָעָן אַ סְדָּה-קְלָעָנְדָר אַיִן אַיִן
לְעַצְטָנָס אַרְאָפּ, בֵּין כְּמַעַט אַ פְּלִישְׁטָעָנְדִיקָן שְׁטִילְשָׁתָאָנָד
אַיִן שְׁרִיבָעָן פִּיעָסָן.

„דָעָר עַרְשְׁטָעָר בָּאַדְיָינָג פָּאָר אַ גּוֹטָן סְטִיכִי — זָאגְנָט
שָׁאַפְּעַנְהָאָוָעָר — אַיִן : „דָעָר שְׁרִיבָעָר זָאל הַאָבָן וּוּאָס
צַו זָאגְנָט“. דָעָר דְּרָאַמְעַן-שְׁרִיבָעָר מַזְוָן אַבָּעָר דָעָרָצָנו
נַאֲדָן זַיִן אַ גַּעַנְיָטָעָר „בָּאַלְמָעָלָאָכָע“ — אַ גּוֹטָעָר דָרָאָ-
מַעַטְעָכְנִיקָעָר. זַיִן „וּוָאָס“ אַיִן „וּוִי אָוּוִי“ מַזְוָן אַוִּיסְ-
גַּעַשְׁמִידִיט וּוּרְדָן אַוִּיךְ אַן אַוְפָן, וּוּאָס זָאל אַיִן צְוָרְדִּינִי
שְׁטָעָלָן דָעָם גַּעַשְׁמָאָק פָּוֹנָעָם אַינְטָעַיְגָעַנְטָעָרָן קְרִיְ-
טִיקָעָר, אַיִ מאָכָן מַעַגְלָעָן, אַזְוָעָר בְּרִיְיטָעָר עַלְמָם טָעָ-
אַטְּעָר-גִּיעָר זָאל עַס „וּוּלָן“, אַזְוָעָר עִיקָּר — עַל
זָאל עַס קָאנָעָן אַוִּיפְּוָעָמָהָן מִתְּאַלְעָן יַיְינָע עַטְיִשְׁעָ, עַס-
טָעַטִּישָׁע אַזְוָעָן עַמְאַצְּיָאנְגָעָלָעָ הוּשִׁים. עַרְשָׁטָ דָעָר סִינְ-
טָעָו פָּוֹנָעָם דְּרָאַמְאַטְּיקָעָרָס בּוּוֹנָה אַזְוָעָן, אַזְוָעָן פָּוֹרִי
נָעָם עַולְמָס אַוִּיפְּנָעָם-מַעַגְלָעְכִּיקִיט וּוּטָ גַּעַבָּן דָעָם טָעָ-
אַטְּעָר דִּי פִּיעָסָע, וּוּאָס הַאֲטָ אַזְוָעָן אַיִסְטִיכָט צַו וּוּרְדָן
אַ דְּרָעַפְּאָלָג אַוִּיךְ דָעָר בִּינָע, אַזְוָעָן וּוּטָ מִסְתָּמָן אַיִיךְ
גַּעַפְּגָעָן חָן אַיִן דִּי אַוִּיגָן פָּוֹן קְרִיטִיקָעָר.

דִּי דָזְיִיקָעָ פָּאַרְמוֹלָעָ אַיִן אַבָּעָר נִיט אָזְוִי אַיְנְפָאָר,
וּוִי זַיִן קְלִינְגָט פָּוֹן אַוִּיבָנָאִיהָ. קָאָן זִיד מַאָכָן, אַזְוָעָן —
לְהִיפְּךָ אַיִר אַוִּיבָנָאִיְפִּיקָן פָּעַרְפָּעַקָּטָן אַנוּעָנָד — זָאל

יעקב מעתטל

די פיעסע דאך ניט האבן דעם געווואנטשטן דערפאלג. פאסירט דאך ניט זעלטן, אז די קרייטיק לויבט סי' דעם אידיאישן אינטאָט פון אַ פיעסע, סי' איד טעכ' ניק און קינסטלערישע פארם, און דאך ווענדט זיך אַפּ פון איד ער טעאטער-גײַער. אַזָּא פֿאַל האבן מיר געווען מיט אהָרִין צייטליינס "בעלעמער חকמיים" אַין יידישן קונסט-טעאטער (1933-1934) אַין מיט עטפֿעצע יָאַר צוֹרִיך — מיט אַיבְּסָעָנָס "פֿאַלְקָסְפּֿינְטָן" אוֹיף ברָאָדָה ווֹיַי, בעת פֿאַרְקָעֶרטָן, גְּרוֹיסָע, דּוֹיְרָהָאָפְּטָע בְּינְעַדְעָרָה פֿאַרְנִיכְטָנְדִּיקְנָדָר פֿאַלְגָּן זַיְנָעָן גַּרְאָד גַּעֲקוֹמָעָן נַאָך אַ פֿאַרְנִיכְטָנְדִּיקְנָדָר קְרִיטִיך אַויַּך אַן אַיְגְּבָעֵרְטָעָר פֿיְסָע, זַיְעָס אַין גַּעַוְועָן דּעָרָר פֿאַל מִיט עַנִּי נִיקָּאָס, "אַיְבָּיס אַיְרִישָּׁ רָאוּי" אוֹיף ברָאָדוֹיִי (1922), אַין מִיט יַיְיָ זַיְנָעָרָס "יִאָשָׁע קָאָלְבָּן" אַין יִידִישָׁן קְוָנְסָטָ-טְעָאָטָעָר (1933-1934). אַין באָמת שׂוּוּר אַין פֿאַרְאָוִיס צַו אַוְרְטִיְּזָן, צַי אַ פֿיְסָע, זַוְּסָּמָט אַין באָטְרָאָכָט פֿאַר אַן אַיְפָּפִיָּדָנוֹג, וּוּעָט זַיְיָ אַ דּוֹרְפָּאָלָג, אַדְעָר אַ דּוֹרְכָּפָּאָל. פּוֹן דּעָם גַּעַמְעָן זַיך די אַפְּטָע "אנְטוּיְשָׁוְגָּעָן" אַין טְעָאָטָע אַן דּוֹזָעָן זַעְזָעָי זַעְלָטָעָן "אַיְבָּעָרָאָשָׁוְגָּעָן". וּוּאָרוּם דּעָם אַזְוִי זַעְלָטָעָן שְׂטָעַנְדָּלָעְקִיָּת; אַין זַי אַ דּוֹרְכָּפָּאָל — קְומָט די בִּיְ טְעָרָע אַנְטוּיְשָׁוְגָּעָן. די "אַיְבָּעָרָאָשָׁוְגָּעָן" קְומָט בְּלוֹיָה, וּוּעָן מַהְאָט אַ צְוִיְּפָלָהָאָפָּטָע פֿיְסָע אַוְרְקָעְשָׁטָעָלָט גַּעַז צְוֹאָגָעָנְעָרְהִית — אַוְיָס נַוְּיָּת — אַן דּאָך אַזְוִי זַי "צְוָפְּלִיק" אַ דּוֹרְפָּאָלָג (וּי סְאָזִי גַּעַוְועָן דּעָרָר פֿאַל מִיט פֿרְץ הִירְשְׁבִּינְס "אַ פֿאַרְוָאָרְפָּן וּוַיְנָקְלָה" אַין די עַרְשָׁטָע טָעָג פּוֹנָעָם "יִידִישָׁן קְוָנְסָטָ-טְעָאָטָעָר", 1918). דּעָרָאמָת אַיז, אַז זַעְלָטָן וּוּעָן שְׁפִּילָט דּאָ "צְוָפְּלִיק" לִיקְיָיט" די הוֹיְפָטְ-רָאָל. מִיר פֿאַרְגָּעָסָן אַפְּט אַרְיִינְצָרָג גַּעַמְעָן אַין חַשְׁבוֹן, אַז אַן עוֹלָם טְעָאָטָעָר-גַּיְעָר באָשְׁטִיטִי פּוֹן טְוִיזְנְטָעָר יְהָדִים פּוֹן פֿאַרְשִׁידְנְזָרְלִי שְׁכָטָן — וּוּאָס שִׁיך אַינְטָלְגָּעָנָץ, גִּיסְטִיךְן מַצְבָּה, טָעַי אַטְעַרְ-קָוְלְטָוָר, אַז אַפְּיוֹן קָלָאָס-צְעַטְיְּלוֹנָג (בָּאָרִיס

70 יאר טעאטער-רעפערטואר

טאמאשעוסקי, למשל, מוי אין 1908 אויפהערן שפילן יעקב גארדינס פיעסע "דעמענטיא אַםעריקאָנָא אַדער דער וואָהיזין נאָך געלט", וויל זיינע קונס פון די טיירע בילעטן, אליען היינער-שפוקולדאנטן, האבן ניט געוואַלט פֿאָרְלִיְּדָן גַּאֲרְדִּינָס שאָרְפָּעָן קְרִיטִיך אָוִיף באָדָן אָן הַיּוֹעֵר-שׁוֹינְדָל). ביי "אַקְטוּעָלָעָי" פֿיעַסְן (באָוָן-דערס פון סֶאָצְיאָלָן כָּאָרָקְטָעָר, ווי מְלֻחָּמָה רַעֲזָאָלוֹ צִיעַ, שְׁטְרִיכְן אָ. ד. גָּל.) שְׁפִילְט אָפְּלִיךְ אַדְּלָעָד דער פרָאָ-אוֹן קָאנְטָרָא-שְׁטָאַנְדְּפָוָנְקָט פון אַ טְּעַטְּעָרָעָ-עוֹלָם.

מְדָאָרִיךְ אַוְיךְ נַעֲמָעַן אַין באָטָראָכָט, אַו די פֿיעַסְן אַין בלויוֹ אַין טִיל פון דער פֿאָרְשְׁטָעָלָג; בעת אַיר צוּוִיטָעָר, אָפְּשָׂר דער היַפְּטָטְיָיל, גַּעהְעָרָט צָוָם שְׂוִיָּה שְׁפִילְעָר אָנוֹ רַעֲזִישָׁסְעָר. (הָאָט דָאָךְ שְׂוִין נִיט אַין מאָל פֿאָסִירָט, אַו גַּוְטָעָר שְׁוַיְשְׁפָּלָעָר-אַנְסָאמְבָּל אָטָט "אַרְיִי-בָּרְגָּעָטָרָגָן צָוָם עַולְמָן" אַ שׁוֹאָכָעָ פֿיעַסְן, אָנוֹ פֿאָרָדָקָעָט — אַ שׁוֹאָכָעָר אַנְסָאמְבָּל הָאָט די בַּעַסְטָעָ פֿיעַסְן "דָּעָרָהָרָגָעָט"). עַרְשָׁת אַטְּ-אַדְּיִי צְוִיָּי הַיּוֹפְּטָעָלָמָעָנָט אַין טְּעַטְּעָה — די פֿיעַסְן צְוֹזָאָמָעַן מִיט שְׁוַיְשָׁפְּלִי — העלְפָּן "אַיְזָלִירָן" דָעַם טְּעַטְּעָ-גַּיְעָר פון זִין אַין-די-יוֹידָאָלִיסְטִישָׁן צוֹשָׁתָאנְד אָנוֹ אִים אַרְיִינְבָּרְגָּעָנָעָן אַין אַ גַּעַמְיִינְשָׁאָפְּטָלְעָכָעָר פֿסְיכִּישָׁ-עַסְטָעָטִישָׁר שְׁטִימָנוֹגָן דָאָס אַלְץ לְאָזָט אָנוֹדוֹ אַיְזָעָן, ווי שׁוֹעָר סְאיָזָן אַוְיבָּנָן אַוְיפִּיךְ פֿעַסְטְּצִוְשָׁטָעָלָן דָעַם חִילָּוק צוֹוִישָׁן אַ גַּלְגָּעָדָן גַּעַמְיִינְגָּעָד אָנוֹ אַ נִּיטְ-גַּעַלְגָּוָגָעָנָעָם רַעֲפָרְטָוָר.

בלויוֹ פון אַזְּ-רַעַלְאָטִיוֹן קוּקְ-יוֹינְקָל דָאָרָף מִעְן אַין אַטְּ-דָעַר סְכֻעָמָטִישָׁר באָטָראָכָטָונָג באָנְעָמָעָן דָעַם בַּאֲגָרִיךְ "דָעְרָפָאָלָג", אַדְעָר "גִּיטְ-דָעְרָפָאָלָג" פון אַ פֿיעַסְן — פון דָעַם, אַזְוִי גַּעַרְפָּעָנָעָם, קִינְטָלְעָרִישָׁ-לִיטָּעָר זָאוִישָׁן, זִי פֿוֹגָעָם "שְׁוֹנוֹן"-רַעֲפָרְטָוָר. זִיינְעַן דָאָר בַּיִידָעָ מִינְגָּים נִיט זַעַלְטָן אַזְוִי פֿאָרְפָּלָאָכָטָן אָוִיךְ דָעַר בִּינְעָ, אָזְ סְאיָזָן אַפְּטָ שׁוֹעָר צָו דָעְרוֹעָן. דָעַם חִילָּוק צוֹוִישָׁן זִי. בְּפִרט די יִדְיִישָׁ מַעְלָאָדָרָאָמָע אָנוֹ די אַפְּעָזָרָעָר — זִי זִיינְעַן מִיִּסְטָנָס אַזְוִי פֿאָרְוּבָט אַיְנָע אַין דָעַר אַנְדָעָר, אָזְ סְאיָזָן כָּמָעַט נִיט מַעְגָּלָעָר צָו צִיעַן אַ

יעקב מעתה

באזונדערע דידערקטע ליניע אין יעדער פון די צווי
דראמאטורגייש קאטגעגארים.

*

אונדער ארבעט פארבעט זיך בלויו מיטן געד
שפילטן רעפערטואר. זי געט אריין נאר דעם רעַ
פערטואר אין פראפענטאנגלן טעאטער, און אויך נאר
פון דער שטאט ניו-יארק; וויל, וואס שייך טעאטער,
אייז ניו-יארק — אמעריקע, זעלטן ווען, בפרט אין
יידישן טעאטער, גיט אריין א פראוינץ-או-פֿרְוּנְגֶּן
איין סטאובילן שפֿילְ-רעפערטואר פון ניו-יארק. אין
אויסנאָמְפָּאָלָן, ווערט עס דא באזונדער באמערט.

צוליב דער ניט-מעגלעקייט פון א ברײַטערן פֿאָרַָ
געם, וואס אָזָא אויספֿרְילְעָכָע אָרְבָּעַט פֿאָדְעָרְט, ווערט
דא פֿאָרְצִיכְנֵט קָודְמָ-כָּל דָּס מָעָר כָּרָאָקְטָעָרְיסְטִישָׁעָן
(הgeom אין א ברײַטערר מאס) פֿוֹנוּם שְׂפִילְ-רעפְּרָטְרָ
טָוָאָר. דערביי ייִנְגַּען גַּעֲוָאָרָן אין באָטְרָאָכְט
צְוַיִּיִּ רִיכְטְּלִינִיִּים: 1) צו פֿאָרְצִיכְבָּעָנָעָן וואס מָעָר פּוֹ
געם בעסערן רעפערטואר (אין וועלכָן דער בעסערער
ליינגעדר און טעאטער-גַּעַיְיד אַזְּ פֿאָרְאַינְגְּרָעָסְרִיטְט);
2) צו פֿאָרְצִיכְבָּעָנָעָן, ווֹוִיטַּ מַעְגָּלָחָן, די הוַיְמַטְ-פּֿיעַסְטָן
פון דעם "ניִיטְ-לְטָעָרְאַרְשִׁין" רעפערטואר, כדֵי אוֹיפָ
דעם אָפָּן זַיְצָוָאָרָהָן פֿוֹן פֿוֹלְשְׁטָעְנְדִּיקְעָרְ פֿאָרְגָּעָסְנִיְּ
קייט (מחמת בלויו א קלינעָר מַילְ פֿוֹן זַיְאָזְ אַזְּ אַמְּאָלָג
געדרוקט גַּעֲוָאָרָן, און בַּיְן אַיצְט אַזְּ נַאֲךְ אַפְּילְוָה נִיט
געמאָכָט גַּעֲוָאָרָן קִין פּוֹלָעָ רְשִׁימָה פֿוֹן זַיְ).*

* אַזְּ כָּמָעַט פֿוֹלְשְׁטָעְנְדִּיקְעָר, הָגָם נִיט גַּאנְצָ קָאָרְעָקְטָעָ רְשִׁימָה
פון יִידְישָׁן רעפערטואר, אַגְּנָעָהִיבָּן פֿוֹן אַבְּרָהָם גַּאלְפָאָדָעָן,
בֵּין אַרְוֹם דעם יָאָר 1922, גַּעֲפִינְט זַיך אַיְזָן בָּ. גַּאֲרִינִיס "די גַּעַ"
שִׁיכְטָעָ פֿוֹן יִידְישָׁן טְעַاطָּעָר", צְוַיִּידְישָׁן רְעַפְּרָטְרָאָר אַיְזָן צו גַּעֲפִינְעָן
מָעָר אוֹיסְפֿרְילְעָר וְעַגְּן יִידְישָׁן רְעַפְּרָטְרָאָר אַיְזָן צו גַּעֲפִינְעָן
איַן זַלְבָּעְדְּזָוִיְיָהָמְעָסְלָס צְוַיִּי בְּנֵד "לְעַקְיִקְתָּן פֿוֹן יִידְישָׁן
טְעַاطָּעָר", וְיִ אַוְיך אַיְזָן די וְוִיטְעָר "טְעַاطָּעָרְהַעְפָּטָן" פֿוֹן
"לְעַקְיִקְתָּן".

70 יאָר טיעאטער-רעפערטואָר

דעָר ענגליש-אַמְּרִיקָןָעָר רַעֲפֶרְטּוֹאָר וּוּרְטּוֹאָר
דָּעַרְמָאנְטּ נָאָר אַוִּיפּ אַזְוֵי פִּילּ, אַוִּיפּ וּוַיְפּלּ עַר קָאָן
בָּאַלְיִיכְתּוֹן דָּעַם יִדְיָשׁוֹ רַעֲפֶרְטּוֹאָר, אַדְעָר אַוִּיפּ וּוַיְ
וּוַיְיִיטּ דִּי בַּיְדָעּ רַעֲפֶרְטּוֹאָרָן הָאָבָן בָּאַיְינְפּוֹלּוֹסְטּ אַיִּיּ
נָעַר דָּעַם אַגְּדָעָרָן.

די גאָרדינֿעַפֿאָכָּע

(1891-1909)

מייטן אַרְבָּעָה קָוּמָעָן פֿון יַאֲזָעֶף לְאַטִּינְנָר (איין יַאֲרָה 1884) וּוּעֶרֶת אַמְּרִיקָעָ דָּעָר וּוּלְטָה-מְאָרֵק פֿון דָּעָר יַיִדְישָׁעָר פִּיעָסָע. שׂוֹין פְּרִיעָר האָבָעָן שְׁמַר-שִׁיקָּעָ וּוּיטְשָׁעָס עַרְשְׁטָעָ פִּיעָסָן ("דָּעָר בְּעֵל תְּשׁוּבָה", "דָּעָר יַיִדְיָה" שְׁעָר פְּרִיזָה, אַדְעָר דָּעָר טְרִיפְּנִיאָקָה), גַּעַשְׂרִיבָן נָאָר אָרוֹם טָוָאָר ("שְׁמַעְנְדָרִיךְ", "די כְּשֻׁוְּךְ-מְאָכָרְדִּין"), שְׁפָעַטָּר "שְׁבָר בּוֹכְבָּא" א. א.). אַיִצְתָּפָרְכָּאָפָּט דָּעָם רַעֲפָעַרְטוֹאָרָה מְאָרָק יַאֲזָעֶף לְאַטִּינְנָר מִיטָּזִינָה גַּאֲלְדָפָאָזְ�רַעְפָּעָרָה פִּיעָסָן "אַסְתָּר אָזָן הַמָּן" אָזָן "יַוְסָּף אָזָן זִינָעָ בְּרִידָעָר", בְּפָרָט אַבָּעָר מִיטָּזִינָה "עַמִּירָאָצָיאָן נָאָר אַמְּרִיקָעָ" אָזָן "די גַּעַהְיִמְנִיסָּע פֿון נִיו יַאֲרָק" (1884-1885) — די עַרְשְׁטָעָ צְוִיִּי יַיִדְישָׁעָ פִּיעָסָן אוֹיָף אַמְּרִיקָיָנָעָר טָעַמָּעָס. נָאָר די אַמְּתָעָ קָאָנְקָוּרָעָנָץ אַיִן פְּאַכְּרִיצָּדוֹן פִּיעָסָן הַוִּיבְּט זִיךְ עַרְשְׁטָט אָזָן וּוֹעָן (אָרוֹם 1887) "פְּרַאֲפָעָסָאָר" מְשָׁה הַוּרְוּזָץ וּוּעֶרֶת דָּעָר פִּיעָסָן לִילְפָעָגָאנָט (מִיטָּזִינָה "טִיסָּא עַטְלָעָר", דָּזָן אַזְעָר אַבָּאָבָּאָגָעָל), "שְׁלָמָה הַמְּלָךְ" א. אָג.), אָזָן עַס קָוּמָט נָאָר אָונְטָרָז זִיעָר עַפְּגָאָן מְשָׁה דִּיְפָעָרָט (איין 1890, מִיטָּזִינָה "די צְוִיִּי גְּרִינְהָדָרָנָס" אָזָן "מְרִים הַחַשְׁמוֹנָאִית"), וּוּלְכָעָר "בְּאַרְבָּעָט" שׂוֹין אוֹיָךְ דָּעָם קָלָסִיָּשָׁן רַעֲפָעַרְטוֹאָר (שִׁילְעָר, שְׁעַקְסָפָר א. א.). אָזָן נָאָכוֹן דָוְרְכָפָאָל פֿון גַּאֲלְדָפָאָדָעָנָס אָזָן גִּיהְנוּם אָזָן גַּן-עַדְן" אָזָן "די צְוִיְּבָעָר-טְרָאָמְפָעָט" בְּלִיְּבָט דָּעָר יַיִדְישָׁעָר רַעֲפָעַרְטוֹאָר כְּמַעַט אָוִישְׁלָעָלָעָר אָזָן די העַזְטָ פֿון דָעָם פְּרִידִינָג : לְאַטִּינְנָר, שְׁמִיר, הַוּרְוּזָץ, זִיְפָעָרָט. דָוְקוֹא גַּאֲלְדָפָאָדָעָנָס וּוּינִיקָעָר אָפְּוֹלְעָרָעָ פִּיעָסָן (אוֹיָף נָאָצִיאָנָאָלִיסְטִישָׁע טָעַמָּעָס, וּוי "דָאָקְטָאָר אַלְמָאָאָסָאָדָא" אָזָן "וּבִי יַאֲזָלְמָאָן") האָבָן בֵּיִי גַּעַמְאָכָט שְׁוֹעָ, נָאָר אַיִן עַנְיָן בְּאַצְיאָוָג צְוִיִּעָר פְּרַאֲפָעָסִיעָ, האָבָן זִי גַּדְאָד קָאָפִירָט דָעָם יוֹנָגָן גַּאֲלְדָפָאָדָעָן. גַּעַטְרִיִּי

70 יאר טעאטער-רעפערטואר

דעם דעוויז פון גאלדפֿאָדען דעם אַנְפָאנְגָּעָר, מיט זיין
פִּיעָסֶע "אַ מִין דּוֹלְעֵנִישׁ, אַן אָמוֹזִין, אַ קָּאַלָּאַטְוּכָּעַ" (וּוְ
גַּאַלְדְּפֿאָדעָן דַּרְקִיט זִיד אָוִיס אַין זִין אַיִּטְאַבְּיָגְרוֹדָא-
פִּיעַ), אֲבָעָר מִיט וּעְלְכָּעָר מַקְאָזָן "שָׁאוֹרָן, נַאֲפָאַלְעָנוֹס"
מִיט לְאַפְּעַטְעָסֶס", האָבוֹן זַיְיָ פַּאֲרְפְּלִיְּצָט דֻּעַם טְעַטְעָר-
מַאְרָק מִיט עַנְלְעַדְעַן נַאֲכַעַמְאַכְּטָע טְעַטְעַר-שְׂתִּיךְ, — נַאֲרַז
זַיְיָ האָבוֹן עַס "מַאְדְּעַרְבִּינְיָרְט" אוּפִּין שְׂתִּיגְעָר פָּוֹן דַּי
גַּעַזְאָנְגָּ-מַעְלְדָּאַרְדָּאָמָּע אָוֹן מִיטָּן גַּאנְצָן בִּיְתִיעָם פָּוֹן אַ
בּוֹרְלָעֵסְקְ-שָׂאוֹ, וּאָסָּה האָבוֹן דַּעַמְּאַלְטָן בְּהַעֲרָשָׁתְּ דַי
אַמְּעָרְקִינְאָנְשִׁ-עַנְגְּלִישׁ-בִּינְעַ, אַטְמְדָעָר וּשְׁאָנָעָר, מִיט
זִין גַּאנְצָעָר גִּיסְטָלְאָוְיקִיםָּן, אַיְזָן אַרְיִין אַיְזָן מַאֲרָךְ
אָוֹן בֵּין פָּוֹנָם שְׁפַעְטָרָן יִדְיָישׁוֹן טְעַטְעָר, אָוּ סָאיְזָן
שְׁוּעוֹרָן פָּוֹן דֻּעַם זַיְיָ אַוִּיסְצּוֹשְׁוּכָּן בְּיוֹן הַיְּהוּנִיטִיקָן טָאגָן.
אַבְּכָעָר גַּרְאַד דַּעַמְּאַלְטָן בְּאַוְרִיּוֹת זַיְיָ אַדְרָאַמְּאַטְיָ
קָעָר, וּאָסָּה האָט דֻּעַם יִדְיָישָׁן רַעַפְעַרְטוֹאָר גַּעַנְעָן אַ
גַּאנְצָן גַּיְעַן וּוּנְדוֹנָגָן — יַעֲקֹב גַּאֲרְדִּין (1809-1853), צָוָּר
פְּעֻלִּיק אַרְיִינְגְּעַצְיָגִן אַיְזָן קְרִיָּין פָּוֹן יִדְיָישָׁן טְעַטְעָר
בַּאֲלָדְבִּיְיָן אַגְּקוֹמָעָן אַיְזָן אַמְּעָרְקִיקָעָ (1891), האָט עַר
בַּאֲלָדְבִּיְיָן זַעֲלָבָן אַיְזָן אַוִּיגְעַפְרִיט וּזַיְיָ עַרְשָׁטָעָ פִּיעָסֶע
בְּיַיְרִירָאָ, גַּאֲרְדִּין האָט אַסְגַּעְדָּאַרְפָּט קַעַמְפָן מִיטָּן
בַּאֲלָדְבִּיְיָן זַעֲלָבָן אַיְזָן אַוִּיגְעַפְרִיט וּזַיְיָ עַרְשָׁטָעָ פִּיעָסֶע
בְּיַיְרִירָאָ, גַּאֲרְדִּין האָט אַסְגַּעְדָּאַרְפָּט קַעַמְפָן מִיטָּן
דַּעַמְּאַלְטְּדִיקָן יִדְיָישָׁן אַקְטִיאָר (בְּפֶרֶט מִיטָּן סְטָמָאָרָסָן).
בַּיּוֹן עַר האָט אַיְנְגַעְבָּרָאָכָן אַיְזָן זִין "עֲבָרִי" אַוְן אַפְּ-
גַּעַזְיָנוֹיקָט דִּי יִדְיָישָׁן בִּינְעַ פָּוֹן פְּאַיִּצְעָרִי. נִיט וּוּיִידִי
נִיְקָק האָט עַר אַוְיךְ גַּעַחַטְמָאָט אַוִּיסְצּוֹשְׁטִין פָּוֹן דַעַר יִדְיָידִי
שְׁעַרְפָּרָעָס אָוֹן פָּוֹן דַי בְּאַלְעָבָטִים פָּוֹן דַי טְעַטְעָרָס,
וּוּולְכָעָה האָבוֹן בִּים אַוִּיסְקָלִיבָן אַ פִּיעָסֶע גַּעַחַטְמָאָט בְּלוֹיזָן
דֻּעַם אַיִּנְצִיקָן אַוִּיסְקָוקָן: דּוֹרְכָן פְּעַנְצְטָעָרָלָן פָּוֹן דַעַר
דאָסָעָ.

אבל דער ברײטער יידישער טעאטער-גײַיער האט דערפֿילט אין גאָרדינט פִּיעַסן עפֶס נײַיעס, ווֹאָס אַין אַים געוֹזַן צומ האָרטן. זעלטן ווֹעַן האָט אַ רעַפֶּר-טוֹאָר אַין טעאטער אַזוי אַנְגַּשְׁלָאנְגַּן דעם טאוֹן אַון גַּע-שְׁמָאָק פּוֹן וַיַּן עַולְמַן, ווֹי דער גָּאָרְדִּין-רעַפֶּר-טוֹאָר. אַוְן נִישְׁתְּ דערפֶּאָר, ווֹילְיַעֲקֹב גָּאָרְדִּין האָט גַּעַשְׁרִיבַן, ווֹאָס דער וּלְםַן ווֹילְיַן, רִיכְטִיקְעָר — ווֹאָס דֵי טעאטער-בָּאָ

יעקב מוסטך

לעכטאים דענ keen, אונ דער עולם וויל, פאָרְקָעַרט, גָּאָרִי. דין איין איין דעם פרט געווען אַ פֿאָרְבִּיסָעָנָעָר עַקְשָׁן. אַכְּבָּעָר, ווֵי אַ גַּזְוֹעַלְשָׁאַפְּטָלְעַכְּעָר טוּר אָונָן אַ גַּעֲוֹעֲזָעָן. נַעַר לְעַרְעָרָה, האָט עַר פֿאָרְמָאנָגָט דעם חַוֶּשׁ צַוְּ דַעְרוֹעָן. דַי עַקְאַנְגָּאַמִּישָׁ גַּעֲזָעַלְשָׁאַפְּטָלְעַכְּעָר לְאָגָע אָונָן אַפְּצָוּשָׁאָצָן. דעם קַוְּלָטוּרְ-מְצָבָ פָּוּן זַיִן עַולְםָ. עַר האָט דַעְרְשָׁפְּרִיט זָוָס עַס קוּוּעַטְשָׁטָט זַיִן בִּי דַעְרָ נְשָׁמָה, זִיךְרָ צַוְּגָעַהָּרָטָט צָוָס אָפָּן פָּוּן זַיִיר אוּסְטְּרוֹק — אָונָן האָט דַאסְמִיט אַ מַעַר דִּידָּאָקְטִישָׁן, ווֵי אַ קִּינְסְּטָלְעָרְשָׁן מַעְטָאָד גָּעַדְפּּרְאוֹאָוֹת «אַרְאַפְּרָדְשָׁעָנָעָן» פָּוּן דַעְרָ בִּינָעָ, עַר אלְיאַנְיָה האָט, אַזְוִי אַרְוָם, עַפְּסָט גַּעֲוָאָלָט אָונָן גַּעֲהָאָט זָוָס זַיִן זָאָן. אַיְן דַי מִינְסְּטָעָן פָּוּן דַי אַבְּעָר זַעַבְצִיק אַיְנָאָקְטָט טַעַרְסָ, פּוֹלָעָ פִּיעָסָן אָונָן אַיְבָּרְעָזְצָוְנָגָעָן אַיְן מַשְׁדָּן פָּוּן זַיְנָעָ אַכְּצָנָן יַאֲרָט טַעַטְעָרְ-טַעַטְיקִיטָה, האָט גָּאָרְדִּין באָ רִירְטָ אָונָן גַּעַפְּרוֹאָוֹת (אוֹיְקָ קִינְסְּטָלְעָרְשָׁ אַוְיָךְ זַיִן אָפָּן) דַוְרְכְּפִּירָן אַ גַּעַוְיִסְעָ צַעַנְטְּרָאָלָעָ אַיְדִּיעָ, זָוָס האָט גָּעַדְהָאָט אַיְרָ בְּרַעְןְ-פּוֹנְקָטָ אָיְן דַעְמָאָלְטִידִיקָן יִדְיָשָׁ-אָמָעָ רִיקָּאָגָנָעָר דַעְבָּן. זַיִן «יִדְיָשָׁרְ קָעְנִיגְלִיר» (1892) אָונָן «מִירְעָלָעָ אָפְּרָתָה» (1898), הָגָם מִינְטָן סּוֹשָׁעָט אָונָן פּּעָרָה סָאנְאָזָשָׁ נַאֲךְ טִיף פָּאָרוֹזָאָרְצָטָ אָיְן דַעְרָ «אַלְטָעָרְ הַיִּםְמָ», האָט אַנְגָּעָרְרִיטָט אַ הַאֲרָבָּעָ פְּרָאָגָעָ, זָוָס האָט שָׂוִין דַעְרָ מַאלְטָ גַּעַנוּמָעָן פְּלָאָנָצָן אַיְרָ דַאֲרָן אַוְיָךְ אַיְפָּן אַמְּעָרִיקָאָרָ נַעַר בָּאָדָן — דַי קִינְדָּעָרָס אַפְּגָעָרְעָמָדָט וּוּוֹרָן פָּוּן זַיְעָרָעָ עַלְטָעָרָה. עַנְלָעָדָ זַיִן «גָּאָטָם, מַעֲנְטָשָׁ אָונָן טִיוֹוָלָה» (1900), זָוָס אַיְן גַּעֲוָעָן אָן אַנְשָׁפִילָ אַוְיָךְ אַמְּעָרִיקָאָרָ נַעַר «גָּאָלָדָ רָאָשָׁה», דַאס זַיְנָלָאָזָעָ יַאֲנָן זַיִן נַאֲכָן דַאֲלָאָרָ אַפְּשָׁר דַאס לְעַכְצָנָן פָּנוּנָם אַמְּעָרִיקָאָנָעָן יִדְיָשָׁן אַמְּעָרִיקָאָרָ מִיְּדָלָ נַאֲךְ אַבְּיִסְלָל «גָּלִיקָה» אָונָן דַי עַלְנָטָקִיטָט פָּנוּנָם «בָּאָרְדָּעָרָה», דַעְם תִּימְלָאָן אַיְבִּיקָן בְּחוֹרָה, האָבוֹן גָּוָרָם גַּעֲוָעָן, זָוָס גָּאָרְדִּינָס אַמְּיִילְעָ-דְּרָאָמָעָ «דַעְרָ אַומְבָאָרָ קָאָגְטָעָרָה» (1905) האָט אַזְוִי אַנְגָּשָׁלָאָגָן בְּיִם אַמְּעָרִיקָאָרָ נַעַר טַעַטְעָרְ-גִּיעָרָ. פָּוּן זַיְנָעָ פִּיעָסָן, זָוָס שְׁפִילָן דַיְ רַקְטָ, אַדְעָר טִילְוָוִיָּה אַוְיָךְ אַמְּעָרִיקָאָנָעָר בָּאָדוֹן שָׂוִין אַפְּגָעָרְעָדָט. «קָרִיזְצָעָר סָאנְגָּאָטָה» (1902) אַיְן אַפְּ קָלָאָגָ פָּוּן דַעְרָ אַיְבָּרְפָּלְעָכְלָעָכְקִיטָט פָּוּן דַעְרָ אַמְּעָ-

70 יאר טעאטער-רעפערטואר

רייאנער «פרויינ-עמאנציפאציע» פון איין זיט, אוּן דער הפקרדיינער «קינסטער-באהעמיישקייט» פון דער אנדער זיט. איז «דעםגעטיא אמעדריקאנא» קרייטי-קירות ער אומראחמנונתדייך דעם שאכער-מאכער-שווינדי ביהם בווען אוּן פאָרְקוֹפִּין הייזער.

מאכט בית אוּס, וואָס גאָרדַּין האָט גענוּמָען זייןע סוּשָׁעָטָן, אוּן טִילְוִוִּין אוּיך דעם טעכְּנִישָׁן אוּיפְּבּוּי, פון פרעמדע מוסטערן. דאס האָבָּן אוּיך גְּרָעֵסְעֶרֶת פון גאָרדַּינָּען גַּעֲטָאָן. אֲבָּעָר גאָרדַּין האָט זיך באָמִיט דאס אלְּץ צוּ «פֿאָרִידִישָׁן», אוּן דער עִירָּר — עַס אָונְטָעָר טְרָאָגָן זִין עַולְּם אַיז טְעַטָּר אוּיך אַן אָופָן, וואָס אַיז גַּעַוְּעָן צְוָגָנְגַּעַךְ פָּאָר דער מְעַנְטָאָלִיטָעָט פון יעַ נָעַם וּלְדָם. ער האָט גַּעַגְּבָּן זִין טְעַטָּר-גִּיעָר אַ צָּפְלָדִיקָּן אִינְהָאָלָּט אַיז אָ צְוָגָנְגַּלְּבָּעָר פָּאָרָם, אוּן אָוּי אַロְם אִים בָּאַרְיכְּבָּרָט מִיט עַמְּאַצְּיעָ אַן גַּעַדְּאָנָּקָּה לְעַכְּבִּיתָן. דאס, זַוְּיַּאְיַּיך דאס קָעָנָעָן צְוָאָטָן דָּאָלָּן פָּאָר זִין עַקְּטִיאָרָן, האָט גַּשְׁאָפָּן דעם יְסָדָה פָּאָר זִין דְּרָפָּאָל אַיז טְעַטָּר. גָּאָרְדִּינָּס פָּאָלְקָסְטִימְלְעָכָּר, מְעַרְטָוּנָּס אוּיך סָאָצְּיָאָלָּעָר רַעַפְּרָטוּאָר, אַיִּיף וּוּלְּכָּנָּה עַס האָבָּן זיך דְּרָצְיוֹגָן דֵּי בְּעַסְטָה יִדְּיָוָשׁ שְׁוַיְשְׁפִּילָּר פון יְעַנְעָר צִיְּמָה, האָט דְּרָפָּאָר מִיט רַעַכְּטָה פָּאָרָדִינָּס דֵּי בָּאַצְּיָּיכְּנוֹגָן פון דער «גַּאֲלָדָעָנָר עַפְּאָכָּעָ» פון יִדְּיָוָשׁ טְעַטָּר. אַיז דעם לִיגְט אוּיך דער סָזָה, וואָס אָטְיָיָה פון זִין עַפְּרָה פִּיעָסָן (אגָטָה, מְעַנְטָש אַן טִיּוֹלָה, «מִירְעָצָע אָפְּרָתָה» אַ). זִין עַנְעָן נָאָך הִינְטָקָטוּעָל אַן וּוּרָן נָאָך אלְּץ אוּיפְּגַּעַנְוּמָעָן פון טְעַטָּר-עוֹלָם מִיט גְּרוּס אַיִּבָּע טְעַרְעָס.

זַוְּיַּאְיַּיך זָאָלָּן אִיצְּט נִישְׁתָּקָוּן אוּיך אָ גְּרוּסָן טִילְ פון יַעַכְּבָּר גָּאָרְדִּינָּס בִּינְעַ-שָׁאָפְּנוֹגָעָן — זַיְּ זִין עַנְעָן אָלְּגָנוּעָט צִיְּמָה, וְיַּי אָ דְּצָמוֹנָגָר-אִינְדִּיזָּל פָּאָר דעם אַין שְׂוֹנֵד זִין עַקְּבָּדִיקָּן יִדְּיָוָשׁ רַעַפְּרָטוּאָר, אַין מִיט דעם האָבָּן זַיְּ גַּעַזְּיָכְּרָט אָ בָּאוּעָ פָּאָר אוּנְדוּזָעָר שְׁפַּעְטָעָר.

דִּיקָעָ קִינְסְטָלְעָרִישׁ רַעַפְּרָטוּאָר-טְעַטָּרָס.
לְעַנְעָן קָאָבְּרָיִן (1872-1946) בָּאָמִיט זַיְּ אַין זִין עַנְעָן קָאָמְעָדִיעָס (מִיטָּהָנָס דְּרָאָמְאָטִיזָּרָט פון

יעקב מיטטל

זינע איגענע דערצ'ילונגען) צו גיין אין גארדינס וועגן. זיין ערשות פיעסע, "מיאנא, אדער די צעשטערטער פאָז מײַיע פון דאָזֶן-טאָן", אין אַפְּלִו אוֹיפֿגָעְפֿירְט געַז וואָרְן (1899) אין יעקב גארדינס באָראָבעטונג. די פיעסע אַטְּעַמְּטַ מִתְּנָן אַרְוָמִיקָן אַמְּעָרִיקָן אַנְדָּר לְעָבָן, אָווַי אַיְדַּיין צוֹוִיטַ פֿיעַסְעַ פֿון זַעֲבָן יַאֲרָ, "די אַיסְט סַאְיַד גַּעַטָּאָ" (אָונְטָעָרָן אַיְגָלְלוֹס פֿון יְשָׂרָאֵל זָאָנוּלָס "קִינְדָּעָר פֿון דָּעָר גַּעַטָּאָ", וּוּלְכָעַ קָאָבְּרִין חָטָט אַיְזָה שְׁפָעַטָּעָר, אין 1904, אַיְבָּרוּצְטָן אַיְזָה יִדְישָׂ). די בִּיהְדֻּעָה פֿיעַסְעַ זַיְנָעָן פֿון די ערשות אַיְזָה רַעַפְּדָר טָאָר צו שִׁילְדָעָרָן וְעַל דָּס אַמְּעָרִיקָן אַנְדָּר יִדְישָׂ לְעָבָן. צָוּם זַעֲבָן מִין גַּעַהָעָרָט אַיְזָה דָּעָר פְּאַרְלְוִירָעָד נָעוֹר גַּזְעָדָן" (1902), אַוְן "אַמְּעָרִיקָן אַנְדָּר גְּלִיקָן, אַדְעָר דָּזְשִׁיְקָאָב בְּלוּמְבָעָרָג" (1905). אין "דָּעָר גְּרוּסְעָר יִדָּה" (1906) האָבָן מִיר שָׁוִין אַפְּקָאָנְגָעָן פֿון רַוְּסָלָאנְד — פֿון נָאָכָן יַאֲרָ 1905. לוּיט יוֹאל עַנְטָן (אין לעָזָן קָאָבְּרִיןס "דָּרָאָמָטִישׁ שְׁרִיפְּטָן", 1952). אין "קָאָבְּרִין אַלְיָן נִיט שְׁטָאָרָק גַּעַוּעָן גַּעַנְאָרָט וְעַגְּן דָּעָם לְיטָעָרָאָרִישָׂן וּוּרְטָפָן [אַט] דָּעָר פֿיעַסְעַ". . . .

קָאָבְּרִיןְס צְוּוִי צָעַנְדְּלִיקְ פֿיעַסְעַן פֿון יַעַנְעָרְ צִיְּיטָן (איַבְּרוּצְזָנָגָעָן אַרְיִינְגָּרָעָכָן) פּוֹלְסִירְן מִיטָּ פּוֹלָהָן בְּלוּטִיקִיָּט, מִיט אַיְפְּבָּרוּנְדִּיקָּעָר בְּגַעַעַטְּקִיעָה, אַפְּט אַבְּעָרָ מִיט מַעַלְאָדָרָמָטִישׁ שְׁעָרָה אַמְּטָאָטָעָקִיָּט אַוְן נִיט זַעֲלָטָן מִיט קָאָרִיקָאָטוּרִיסְטִישָׂן גְּרָאָטָעָסָן. אַבְּעָרָ זַיִי הָאָבָן, באָגְלִיךְ מִיט גָּאָרְדִּינְס פֿיעַסְעַן, דָּרָעָצְיוֹגָן אַטְּעָרָ-עַולָּם אַוְן צְוָגָעָרִיטָן דָּעָם יִדְישָׂן שְׁוַיְשְׁפִּילְעָר צו קָאָנָעָן אַיְזָה בְּגַעַמְעָן אַוְן "אַרְיִיבְּעָרְטָרָאָן" אַרְיִיזָה לְיטָעָרָאָרִישָׂן פֿיעַסְעַן.

אַגְּנָזְ קָנָפְּן רֹשֶׁם הָאָבָן גַּעַמְאָכָט זַהְיִבְּינָס פֿיעַסְעַן. אַגְּנָזְעָזְעָנָנָר סְקִיצְ-שְׁרִיבְּבָעָר אַיְזָה זַיִן צִיְּיטָן. הָאָט לִיבָּן אַיְזָה דָּעָר פֿיעַסְעַן זַיִךְ גַּעַלְאָזָן "וּוְאַיְלָגִיָּן" אַוְן גַּעַשְׁאָפָן אַרְעָפְּרָטוֹאָר פָּאָר דָּעָר בִּינָה, וּוָאָס אַיְזָה גַּעַשְׁטָאָנָעָן אַיְזָה דָּעָר גַּרְעָנָעָץ צְוָוִישָׂן פָּאָלְקָסְטִימְלָעְכָּר לְיטָעָרָאָטָר אַוְן שְׁוֹנָה. אַיְזָה עַד שְׁרִיבְּטָ-אַוְן יַעַנְעָרְ צִיְּיטָרָם אַגְּנָזְקָצִיקָן פֿיעַסְעַן, פֿון וּוּלְכָעַ עַס זַיְנָעָן

70 יאר טעאטער-רעפערטואר

פארבליבן אין רעפערטואר בלויין געבראכענע הער-
צער, אדער ליבע און פליקט" (1903) און "די וויזדער"
(1905).

א סח אפנעהיטגענער און זיגנער, זוי א דראמא-
טיקער, איז געווען דער מחבר פון צוויי בענד "גע-
שיכטע פון יידישן טעאטער" ה. גארין (1925-1868)
מייט זיגען דראמעס "דער ווילגנד בעל הביתל" (1898)
און "ברוך שפינאָז" (1902), א דראמאטייזאַזע פון
בערטאַד אָוּרבאָכָס רְאָמָן).

אויפן זעלבן ווועג איז געאנגען ז. קאָרנבליט מייט
א טוּן מעלאָדראָמעס. פון וועלכע עס איז באָזונדערס
פאָפּוֹלָעֶר געווארן "מאָטִיעַ מלך דער סטָאַלְיעַר" ("דאָס
אמְתָּע גְּלִיק", 1904). צום זעלבן קדר געהרט אָזֶד
מושה קאָטֵץ מייט אַיבָּעֶר א טוּן אַיבָּרְזָעַצְטָע, אַדָּאָפּ-
טירטָע, דראָמָאָטִיזְיָרְטָע אָן אוּיךְ אַיגָּעָנָע פִּיעָּסָן, פון
וועלכע בלויין "דער יידישער דָּאָן קִיכָּאָט" (1900) האָט
געהאט א געויסן דערפֿאָלָג.

אויפן דראָמָאָטִיזְן געבעט האָבָּן זיך דעמאָלָט גַּע-
שרזָאָוּט אָפְּלוּ מָאָרִיס דָּאָזְעָנְפָּלְדָּ (1862-1923) מייט
זין פִּיעָּסָע דער לעצטער כהן גְּדוֹלָה, אָדָעָר דָּעַלְגִּיאָז
און "לִיבָּעַ" (1896), יואָל עַנְטוֹן אָן ז. לעוֹוִוִּי מִיטִּיזְיָעָד
לְעַבְּנָסְבִּילָד "די שָׁולְ פָּוּן לְעַבְּנָן" (1907) אָן דָּה. נתנו
בירנבוּוּם מייט "פָּאָר דִּי עַלְטָעָנָס זִינְדָּ" (1904).

אָדָאָק דעם דערפֿאָלָג פון גָּאָדִידִין-אָן טִילְיוֹוִוִּי
פון קאָבְּרִין-רעפערטואָר, האָבָּן דעמאָלָט געויסע טָעַ-
אטערס גענומען שְׂפִּיצְן אָזֶד דעם אלגָעִימִינָעַם בעסערן
רעפערטואָר. אָזֶוּ ווּעָרָן אַיְפָּעָרְטָר דָּוֹרָךְ יַעֲקֹב בָּ
אָדָלָעָר: שלום אשס "אָ חַלּוֹם פָּוּן מִין פָּאָלָקָ" ("משיחס צִיטָּן", 1906) אָן שלום עליכְמָס (1859-
1916) "דער אַיְסָוָאָרָךְ", אָדָעָר שְׁמוֹאֵל פָּאָסְטָעָרְגָּאָךְ"
(1907); דָוָרָךְ בָּאָרִים טָאָמָאשְׁעוֹסְקִי: שלום עליכְמָס
"יִדְיָשָׁע טַעַכְטָעָר" (1907) אָן — לוֹיטָ בָּ. גָּאָרִין אָן
זְמָן רִיּוֹעָן — אוּיךְ "סְטָעָמְפָּעָגָןִי"; דָוָרָךְ בערטאַ
קָאָלִישׁ: י. ל. פְּרָצִיעָס (1851-1915) "די שְׁוּעָסְטָעָר"
(1906) אָן "דער נְסִיּוֹן" (1908); דָוָרָךְ דָּוד קַעַסְלָעָר;

יעקב מיטטל

ש. אשם "גאנט פון נקמה" (1907). מען האט אויך געשפילט אין יונער צייט אשם "מייטן שטראָם", א. ריזינגס "די רעפעטיזיע", "דעם שדנונג טאכטער" א. אנ.

אין יונעם פעריאָד הויבט אויך אָן זיין טעטיקיט אַין אַמְּרִיקָע אַיְינָעֶרֶת פון דֵי אַדִּינְדִּיקְסְּטָע אָן פֿרָאָד דּוֹקְטִיּוֹסְטָע יִדִּישׁ דְּרָאַמְּאַטְּיקָעָר, דּוֹד פֿינְסְקִי, שְׂוִין זְיַין עֲרַשְׁטָעָר אַיְינְאַקְטָעָר "יסּוּרִים" (1899) ווערט בעלד געשפֿילט דּוֹרָךְ לִיבָהָבָּרָא אָן גּוֹוֹנוֹט דּעַם פֿרִיאָן אַין אָקָנְקוּרָס אוּף אַיְינְאַקְטָעָרָס פון דּעַם נְיוֹ יַאֲרָקְעָר "יעַקְבָּגְאַרְדִּין סּוּרְקִי". אָן זַעֲלָנֶן יַאֲרָשְׁרִיבְּטָאָן פֿינְסְקִי זְיַין עֲרַשְׁטָע פֿוֹלָעָ פֿיעָסָע (דרְוִיְּ אַקְטָן) "איְזִיק שְׁעַפְטָלָ", וּוּעַלְכָּעָ אָין דּוֹרָגָאָךְ אַרְיִין אָין דְּרָעַפְטוֹאָר פון אַלְעָ בְּעַסְעָרָע יִדִּישׁ טְעַטְּעָרָס, אַבָּעָר אָין אַמְּעָ רִיקָע האָט זִי דּוּרוֹוֵיל קִין אַפְּקָלָאָגָן נִיט גַּעַחַט גַּעַי פֿוֹנְגָן. עֲרַשְׁטָא אָין 1904 ווערט אוּפְּגַעַפְּרִיט (איְזִיק לִיפְצִינְסָק "טָאַלְיָא טְעַטְּמָעָר") פֿינְסְקִיס דְּרִיְּאַקְטִיקָע דְּרָאָמָע "די מּוֹטָעָר", אָין 1906 (איְזִיק בְּעַרְתָּא קָלִישָׁס "וּוַיְנְדוֹזָאָר טְעַטְּמָעָר") זְיַין אַיְינְאַקְטָעָר "גְּלִיכְסְּפָאַרְגָּעָן סְעֻנְעָ" (צְוֹאָמָעָן מִיטָּפְּרָצָע "שְׁוּעַסְטָעָר"), אָין אָין 1909 דֵי פְּאַפְּלוּעָר גּוֹוֹאָרָעָנָע פֿיעָסָע "יעַנְקָל דּעַר שְׁמִידָּ".

מערכוירידיק גְּרוּוּס אָין אָין יַעֲנָרָ צִיטָט דֵי צָאָ אַיְבָּרוּעָצָטָע פֿיעָסָן, שְׂוִין אָין 1892 ווערט אוּפְּגַעַפְּרִיט יַעֲקָב בִּילְדָעָרָס אַיְבָּרוּעָצָנָגָן פון הַעֲרָמָאָן זְוּדָרְמָאָן "די היְמָאָט", אָוֹן אָין 1893 שְׁעַקְסְּפִירָס אַטְּעַלְאָ". אָין זַעֲלָבָן יַאֲרָ אַיְבָּרוּעָצָטָמָשָׁה זִיְפְּרָטָר (1851-1922) פְּרִידְרִיךְ שִׁילְעָרָס "די דּוּבְּעָר" אָוֹן שְׁעַקְסְּפִירָס "הַאָמָן" לְעַטָּ", אָוֹן אָין 1894 שִׁילְעָרָס "הַאָגָן קָאָרְלָאָס". אָין 1894 ווערט אוּךְ גַּעַשְׁפִּילָט שְׁעַקְסְּפִירָס "הַאָמָן אָוֹן יוֹלָאָ", "שִׁילְאָקָ", דּעַר קְוִיְּפְּמָאָן פון זְוּנְעָדִיגָּ", (בָּאָ אַרְבָּעָטָ פון דְּאוֹבָן וּוַיִּסְמָאָן) אָוֹן רַיְּשָׁאָרָד דּעַר דְּרִיְּ טְעָרָ", אַיְבָּרוּעָצָטָ פון דֵ. מְ. הַעֲרָמָאָלִין (1865-1921) וּוּלְכָעָרָ האָט אוּךְ (איְזִיק 1895) אַיְבָּרוּעָצָט שְׁעַקְסְּפִירָס "מְאַקְבָּעָט" אָוֹן "יְלִוּוֹס צְעָזָאָר", אָין 1895 ווערט אוּךְ

70 יאר מעטען-רעלערטוואר

אויפגעפערט איבסענס «גארא» (באארבעט פון גארדיין און ווינטשעוווסקי).
אין 1896 און 1897 זוערן געשפליט : אליעקסאנדר
דיומאס (דער זונ) «די קאמעליען דאמע» (איבערג. מאקס בווקאנסקי), שילערס «וילחלעם טעל» (איבערג. אויעלא לאטיניגער), לעסיניגס «בְּתַנְהַחֲכָמָה», איבסענס «דער פאלקספִּינְטוֹן» און פרענק גראלפֿאַצְעָרטס «מעדעא» (ביידע איבערג. יעקב גארדיין) און הערמאן זודערמאנס «די שמעטערלינג-שלאקט» (אדאפטירט פון פעדראָאַ מסעסקאָ). אין 1898 — וויקטארען סארדום (איבערג. מ. זייפערט) און 1899 — אַקְטָאָוּ מִירְבָּאָס «די שלעכטט פֿאַסְטּוּכְּעֵר» (איבערג. יעקב גארדיין).
אין די סעוזאנען צוישן 1900 און 1905 איז גע-שיפילט געווארן : א. האלמס «דער גבור» (איבערג. מ. קאטץ), שעזאגעריס «דער קרבּן» (איבערג. לעאן קאבּ-ריין), אליעקסאנדר אַסְטְּרוֹאָסְקִיס «בייעלְגִּינְס חַתּוֹנָה» (אדאפטירט אונטערן נאמען «דער גוּם». אַדְעָר מאן און וויבּר) פון דראָבן וויסמאָן), אויגוּסט סטרינגדברגס «דער טאטּעַ», שעקספֿירֶס «קָאַרְיָאלְאָנוֹס» (ביידע באָ ארבעט פון מ. ד. הַלְּרָמָּלִין), «קָעְנָגְרִיטְשָׁאָרְדּ דָּעָרְטִּיעָרְעָה» («אויפגעפֿאָסְטּ») פון באָריס טַמְאַמְּשָׁעָוָסְקִי) און «קָעְנָגְלִיר» (איבערג. מיכּלְאַלְדְּבָּרָגְ), איבסענס «דער פֿאַלְקָסְפִּינְטוֹן» און «די שְׂטִיצְזָן פָּון גַּעַזְלָּשָׁפְּטָן», מאקסים גַּאֲרְקִיס «מיישְׁטָשָׁאָנִיעָה» (איבערג. יעקב גארדיין), גערהארט האופטמאָנס «פּוֹרְמָאָן הַעַשְׁלִיָּה» (אדאפטירט א. ג. «גָּדְלִיה בְּעֵל עַגְלָה» פון מ. קאטץ), «ראָאָ בעַרְנְדָּט» (א. ג. «די פֿעַלְאָרְגָּעָנָה» (ביידע איבעריג. יעקב גארדיין), עמִיל זָלָאָס «די בְּלִינְדָּעָה תַּחֲנוֹנָה», אַדְעָר דָּעָר פרײַז פון זִינְדּ (איבערג. יצחק אויערבָּאָר), פּוֹרְדִּינָאָנד באָגָס «שְׁעַרְלָאָק הַאֲלָמָּס» (באָרבעט פון מאקס גַּעֲבִילְ), רִיכָּאָרְדּ פָּאָס «שּׁוֹלְדִּיךְ» (פָּאָר פֿרְעָמְדָּע זִינְדּ, 1904, איבערג. יְאֻזְרָק קַעְסְּלָעָר ?), יְשָׂרָאֵל זָנְגוּיִלְס «דָּעָר קַעְעָגְפָּעָן שְׁנָאָרְעָר» (איבערג. ג. קָאָבְּרִין), מאָרִיס מַעְטָעָר לִינְקָס «מָאנָא וּוָאנָא» (א. ג. «די הַלְּדִין, אַדְעָר מָאנָא

י. ע. ק. ב. מ. ע. ס. ט. ל.

וּוְאַגָּא"), ל. טַאַלְסְטָאִים "דֵּי עֲרוֹאָכְוָנָג" ("תָּחִית הַמְּתָהִים" — בַּיִדְעָ אַיְבָּרָג. גַּרְשׂוֹן זִיקְיִין) אָנוֹ "דֵּי פִּינְצְטָעָרְנִישׁ אַיְבָּרָג אַיְן רֶוְסְלָאָנד" ("דֵּי מַאֲכָת פֿוֹן פִּינְצְטָעָרְנִישׁ", אַיְבָּרָג. יַעֲקָב גַּאֲרְדִּין), יַעֲוגָעָנִי טְשִׁירִיקָאָוָס ("יִידְן") (אַיְבָּרָג. א. ב. "דֵּי יִידְן אַיְן רֶוְסְלָאָנד" פֿוֹן ל. קַאֲבָרִין). קַאֲרָמְעָן סִילּוֹאָס "מַעְשָׁטוֹר מַאנְגָּאָלִי" (אַיְבָּרָג. א. ב. "דֵּי אַיְנָ" גַּעֲמִיעָרְטָאָט פְּרוּי") פֿוֹן סָאָמוּל דַּעֲרָעָסְקָא, גַּעֲטָעָס "פָּאָסְטָ" (אַיְבָּרָג. ל. קַאֲבָרִין) א. אָנוֹ.

אַיְן 1906 פִּירְטָ מַעַן אַיְף: מַאֲקִסִּים גַּאֲרִיכִים "דֵּי קִינְדָּעָר פֿוֹן דַּעֲרָ זָוָן" (אַיְבָּרָג. מ. ד. הַעֲרְמָאָלִין); אַיְן 1907 רַאֲמָאָנָס "מַנְשָׁה" (אַיְבָּרָג. מ. ד. הַעֲרְמָאָלִין); אַיְן 1907 — גַּעֲרְדָּאָרָט הַאוֹפְּטָמָאָנָס "דֵּי זַוְעָבָעָר" (אַיְבָּרָג. יַעֲקָב מִילְּד) אָנוֹ "עַלְגָּא, אַדְעָר דֵּי גַּעֲהִימְנִיסָּע פֿוֹן קְלוּיסָּע טָעָר" (אַיְבָּרָג. מ. ד. הַעֲרְמָאָלִין). ס. פַּשְׁבִּישְׁעָסְקִיסָּע "שְׁנִיִּי" אָנוֹ פַּרְעָנְקָלִין פְּילָס, "גָּאָרָמָא"; אַיְן 1908 — שֻׁקְסְּפִּירָס "טִיְּמִינָג אָוֹ דָהִ שְׁרוֹ" (בַּאֲרְבָּעָט. א. ב. "דֵּי שִׁיבְּגָע אַמְּעָרִיקָאָנְדָרִין") פֿוֹן בָּאָרִיטָס תָּמְאַשְׁעוּסְקִיסָּע מַאֲלִיעָדָם "גַּעְזָאָלָד מִין גַּעַלְד", פְּרָאנְזָן מַלְגָּאָנָרָס "דַּעֲרָ טִיקְוָל" (אַיְבָּרָג. רַוְדָאָלָף מַאֲרָקָס) אָנוֹ ש. יַוְשָׁקְעוּוּיָּה טָשָׁעָס "דַּעֲרָ קָעְנִיגָּג" (בַּאֲרְבָּעָטָס פֿוֹן ב. תָּאָמָשָׁעוּוּיָּה סְקִי?) ; אַיְן 1909 — אַיְבָּסָעָס "דַּעֲרָ בּוּמִיסְטָעָר".

מִ'הָּאָט אַיְן יַעֲנָעָר צִיְּטָ אַפְּיָוּ אַיְבָּעְזָעַצְטָ גַּאנְצָעָ אָפְּעָרָעָס : דּוֹשְׁיוּעָפִי וּוּוֹרְדִּיס "עֲרָנָגָנִי" (בַּאֲרָרָיָה בעט. א. ב. "קוֹל שְׁופָר" פֿוֹן יַעֲקָב גַּאֲרְדִּין) אָנוֹ "טְרוֹרָיָה אַדְוָרָיָה", יַהְאָאָן שְׁטָרָאָס "דַּעֲרָ צִיְּגָיְנִירָבָּאָרָאָוּ" (בַּיִדְעָ אַיְבָּרָג. אַדָּם מַעְסָקָא). דּוֹשָׁן. מַיְיָרְבָּעָרָס "הַגּוֹעָנָאָטָן" (בַּאֲרְבָּעָטָס פֿוֹן יַאֲזָעָפָּלְקָטְיָנִיגָּעָר) א. אָב.

דֵּי מִינְסְטָע פֿוֹן אַטְ-דֵּי אַיְבָּרְעָזְגָּוָעָן, בַּאֲאָרָיָה בְּעַטְנוּגָעָן אָנוֹ אַדְאָפְּטִירָנוּגָעָן זַיְנוּגָעָן גַּעֲמָאָכָט גַּעֲוָאָרָיָן כְּלָאָחָרִיָּה, מִיטָּ בַּאֲרְבָּאָרִישָׁע פְּאָרְקְרִיפְּלָנוּגָעָן אָנוֹ אַרְיִינְגְּעַפְּלָאַכְּטָעָנָע "אַיְיָגָעָנָע פְּרָאָזָע", אַפְּט אַפְּיָלוּ אָנוֹ אָגְרִינְטְּלָעְכָּר קָעְנְטָעָנָישָׁ פֿוֹן בַּיִדְעָ שְׁפָרָאָכָן, וּוֹיָ אָמוֹסְטָעָר פֿוֹן צִיְּנִישָׁע בָּאָצְיאָנוּ בִּים אַיְבָּרְעָזָן קְלָאָזָן סִיקָּעָר פֿוֹן דַּעֲרָ וּוּלְטָ-לִיטְעָרָאָטוֹ, קָאָן דִּינָעָן מָזִיפְּעָרָטָס "בַּאֲרְבָּעָטָונָג" פֿוֹן שִׁיקְעָרָס "מַאְרִיאָ סְטוּרָיָה

70 יאר טעאטער-רעפערטואר

אָרט", וועלכער מ. זיפערט האט אַ נאמען געגעבן "קרויינפֿרײַץ דודאלַף אַדער די יידן אַין עסְטְּרִיךְ" (וילַיְלַיְלַה) דעם קרוינפֿרײַנטס נאמען אַין דעםאלַט געווונַן זיעֶר פֿאַיְלַעַר, בפרט בי עסְטְּרִיךְישׂ יידן). מאָרִיאַ סְטוֹרָאַרט אַין געקעפֶט געווואָרַן אַין 1587, אַון קרוינפֿרײַנְצַן דַּרְזַן דַּאַלְפַּ אַין ערְשַׁת גַּעֲבִירַן גַּעֲוָאָרַן אַין 1858 — אַ מַהְלֵךְ־אָונְגְּטָעַרְשִׁיד אַין סְבִּיבָה. זיפערט "באָאַרְבָּעַט" אַרום 300 יָאָר! עַנְלָעַךְ האט מ. זיפערט "באָאַרְבָּעַט" פ. שילְעַרְס "טוֹרָאנְדָּאַט", זַאַס אַין גַּעַשְׁפִּילַט גַּעֲוָאָרַן אָונְגְּטָעַרְן נאמען "רב מאַיר בעל הנַּס, אַדער די מלְבָה פֿוֹן צְעַדְּרִיאַ" (בַּיְדַע בַּאַאַרְבָּעַטְוֹגָעַן זַיְנַעַן גַּעַ). מאַכְּט גַּעֲוָאָרַן אַין 1894 — אַוְיכַּדְעַר שַׁוְּעַל פֿוֹן גַּעַן "גַּאַלְדָּעַנְגַּר עַפְּאַכְּעַ" אַין יִדְישַׁן טַעַטָּר (!).

אַבָּער וּיְ אַומְגַּעַלְמַפְּעַרְט די דָּזְוִיקָּע אַיבָּרְזָעַ צַוְּגָעַן זַיְנַעַן נִיט גַּעַוּעַן, האָבָן וּיְ פְּאַרְמָאָגָט בְּאַטְשָׁאַ קְוּלְטְּרָלְאָגַן, וּיְ דַעַר גַּאנְצָעַר מְבוֹל שַׁוְּנְדָּאָן־שַׁאָּנְדָּ פְּיעָסַן, זַאַס האָט וּיְ אַין דַעַר זַעֲלָבָעַר צִיְּטַ אַגְּסָגַעַן טָאָן אַוְיכַּדְעַר יִדְישַׁר בִּינְעַ.

"פְּרָאַפְּעַסָּאָר" משה הַרוֹוֹן (1844-1910) פָּאָרְ — פְּלִיאִיצַּט דַעַמְאָלִיט דעם רַעַפְעַטְוָר מִיט אַרום 50 פֿיעָסַן אַון "אַפְּעַרְעַס", מִיסְטָנֵס "הַיסְטָאַרִישׂ", פֿוֹן אַמְּיַוְן, וּיְ "נוּבְּכָדְנָצָר מֶלֶךְ בְּבָלַל, אַדער דְּנָיאָל אַין לִיבְגָּרוֹבַ" (1891), "יְהֹוּשָׁעַ בֶּן נָוֹן, אַדער דַעַר פָּאָל פֿוֹן יְרִיחּוֹ" (1898), "יְהֹוּקִיחּוּ הַמְּלָר, אַדער די רִיאַעַפְּן קָאוֹקָאָזַן" (1898), "די בְּנֵי יְשָׁוָאָה, אַדער די וּוַיְסַע אַון שַׁוְּאָרְצַעַ" (1904); יְהֹוּן, אַדער די פְּעַרְלָאַרְעַנְגַּע עַשְׂרַת הַשְּׁבָטִים" (1904); וּיְיךָ "בִּיבְּלִישָׁע": "יְוָהָה הַגְּבִיאָ אַדער די רִיאַע דָּוָרָךְ וּוֹאַסְעַר אַון פִּיעַר" (1895); אַון "צִיְּטָבִילְדָּעַר": "די יְנוּדִיקָּעָר דָּוָר הַמְּבָלָה" (1897); אַון "קָוְבָּא, אַדער גַּעַנְעָרָאָל מַאֲצָעָאָס הַעֲלָדָנְטָאָטָן" אַון "דָּאָס לְעָבָן אַין קְלָאַנְדִּיקְ" (בַּיְדַע 1897), "קָאַפְּיָטָאָן דְּרִיְפּוֹס, אַדער גַּעַהְיִמְנִיסַע פֿוֹן פָּאַרְיוֹן" (1898), אַון אַ צְוִיְּטַע וּוּרְטַע אַין 1899), "קָאַצְּאָפָס מְפָלה, אַדער יְאָפָאָן דַעַר שְׁלִיחַ פֿוֹן גַּטְטַ"

יעקב מעטל

און "חרובן קעשענעוו" (בידיע 1904); און "לעבענש" בילדער, ווי "ארץ ישראל-ሊיבע", אדער דער רבִ און דער צאָר" (1897).

מ. הורוויז איז געווען דער פראַדוקטיווטער פיעסן-ליךער אַנגעטער פון יונגער צייט. אַנגעהויבן שרייבן פאָרֶן טעאַטער כמעט אין איז צייט מיט אַברהָם נַאֲלָדָה פְּאַדְעָן (ארום 1877, מיט אַזְּדוּזְוֵילָאַין דְּרֵי אַקְטָ�). האָט עַר דָּאַס רֹבֶּן זַיִנָּע קָרוּב צַו הַגְּדָעָרֶת פִּיעָסֶן גַּעֲנוּמָעָן פָּוּן פְּרַעַמְדָּע שְׁפָרָאָכָן (ער האָט גַּעֲקָעָנָט דִּיטְשָׁן אָן רֻומָּעַנִּישׁ). אַדְאָנָק זַיִן פְּלִינְקָעָר בִּינְעַטְעָנָק אָן דעם פָּאַרְשְׁטַעְנְדָעָנִישׁ צַו שְׁרִיבָן פָּאָר דִּי אַקְטִיאָרָן "קְנָאָכְנִידְקָעָ סְצָעָנָעָס", וּוָאַס זָאַלְן נַעֲמָעָן דעם עַולְם, האָן עַטְלַעְכָּעָ פִּיעָסֶן זַיִנָּע גַּעַהָאָט אַבְּאוֹנְדָעָרָן דָּרָרָה פָּאָלָג: "חַכְמַת נְשָׁׁׁמִים" (1890), "בָּן הַדָּרָה", אַדְעָר דער פרינְצָן פָּוּן אַרְאַבְּיָעָ" (1901), אַגְּעַנְדָעָרֶתְעָ וּוּרְסָעָ פָּוּן זַיִן פְּרִיעַרְדִּיקָעָרָ פִּיעָסֶן "יהָזָקְיָהוּ הַמֶּלֶךְ", "די צְוִיָּה תְּגָנָּאִים" אָן "יעַקְבָּ אָן עַשְׁׂוֹ" (בידיע 1902) א. אַן.

פָּאָרְגְּלִיכָּן זַיִן מִיט הַרְוּוֹיִצְן, ווי אַ פִּיעָסֶן-ליךְעָד רָאָנָט, האָט גַּעֲקָאָנָט בְּלוּזָן יַאֲזָעָפָּאָטְרָן לְאַטְיִינְעָר (1853-1935). אַנגעהויבן פָּאַרְפָּאָסָן פִּיעָסֶן האָט עַר נַאֲזָנָט פָּאָר הַרְוּוֹיִצְן. שַׁוִּין אַין 1876 שְׁפִילְן פִּינְקָל אָן גַּרְאַדְנָעָר זַיִן קָאָמְעָדָע "קְנָאָפָּל אָן פָּאַנְטָאָפָּל", אַדְעָר דִּי צְוִיָּה שְׁמוֹאֵל-שְׁמֻלְּקָעָס" (אַיבְּרוּגְּעָרְבָּעָט פָּוּן דִּיטְשָׁן "נָאָרְטְּלוּמִיאָד"), מִיט וּוּלְכָן אַברָהָם גַּאלְדָּפָּאָדָעָן האָט זַיִן בָּאָנוּצָּט פָּאָר זַיִנָּע "צְוִיָּה קָוְנִי לְעַמְּלָסָה". אַבְּעָר פָּאַפְּוּלָעָר, ווי אַ פִּיעָסֶן-שְׁרִיבָּעָר אָין עַר גַּעֲוָאָרָן עַרְשָׁת אָין אַמְּעָרְיקָע מִיט זַיִנָּע גַּעַזְעָנָגָס-פִּיעָסֶן "יְוָסָף אָן זַיִנָּע בְּרִידְעָר" (1885), "יְהָדִית אָן אַלְפָעָרְנוֹס" אָן "חרובָן יְרוֹשָׁלָיִם" (בידיע 1890), אָן באַזְוְנָדָעָרֶת מִיט "די גַּרְבְּנָהָאָגָּס", אַדְעָר מִישְׁקָע אָן מַאֲשָׁקָע" (1889), וּוָאַס אָין גַּעֲוָאָרָן אַ שְׁמַדְבָּרָ פָּוּן קוֹאָטָש אַוְיךָ אַיבָּעָר אַלְעָ יִדְיָשָׁע בִּינְעָס אַין אַיְרָאָפָּע.

גַּיְעַנְדִּיק מִיט זַיִנָּע אַבְּעָר אַכְּצִיק פִּיעָסֶן אַוְיָפָּן זַעֲלָבָן דָּרָה, ווי הַרְוּוֹיִז, וּוּרְטָ לְאַטְיִינְעָר בָּאָדָד זַיִן שָׁאַרְפְּסָטָעָר קָאַנְקוּרָעָנָט אַדְאָנָק דִּי גַּרְוִיסָע דַּעֲרְפָּאָלָגָן

70 יאר טעאטער-יעטערטוואר

פון זינע «היסטاريישע אפערטס» און «לעבנסבילדער מיט געזאנג», ווי «עורה, אדרער דער עוינגע יודע» (1891), «אשת חיל, אדרער די פרינציפין פון יהודת» און «אלעקסאנדע, אדרער דער קריינפֿרינץ פון ירוּשלִים» (בידע אין 1892). «אשה רע» און «בלימעלען די פערל פון ואראשע, אדרער גראָפֿ און יודע» (בידע 1894) «די פֿאָרבֿלאָנדושטעט נשמה» (1895). «דודס פֿידעלע, אדרער די צייבערמאָכְט פון מווַיק» (1897). «ידעלע, אדרער דער אמת און דער שקר» און «פֿיר הונדערט יאָר, אדרער דער פרינץ און דער חכם» (בידע אין 1899). «גבֿריאָל, אדרער די לְיבּע פון אַיְדִישֶׁעָר פרוּי» (1901). געשפֿילט אוּיך א. ג. «גבֿריאָל דער מאָלער» און «חִנְקָע אָזֵן פֿינְקָע» — אַ געמיישט באָאָר בעטונג פון אַ דִּיטְשֶׁעָר פֿיעַס וּזְאָס אַ פֿרוּי קָעָן» און פון «לְאַטְאָסְקָאָג». «דער יְד אַין דָּומְעַנְיָע» און «זְדִי סְדָרְ-נְאָכְט, אַדרער בְּלְבּוֹל דָם» (בידע 1903). «דער שְׂוִינְגֶּר צְוִיגָאָסְט» און «יהָדִית, אַדרער דָּאָס פֿאָרבֿלאָנדושטעט שְׁעַפְעַלְעָז» (בידע 1904). «דער אֲגְטָלָאָפֿעְנָעָר סְאָלְדָאָט, אַדרער דער גְּרִיְדָן זְיִגְעָדָר» (1905). «דער אֲמְעִירִקָּאָנָעָר, אַדרער די גָּאָלְדָעָנוּחָתָוָה» (1906). «מיַין וַיְיִבְסְ פֿרִינְטָה» (1907). «דָּאָס יִדְיָשָׁע הָאָרֶץ» (1908) א. אָג.

ニישט געווען דעםאלט אַ יִדְיָשָׁע בִּינְע, אַין סי' וועלכּן לאָנד, וּזְאָס זָאָל נִיט האָבָן גַּעַשְׁפִּילְט מִיט דָרְרִי פָּאָגָג דִּי דָרְמָאָנָטָע פֿיעַסְן. אַין זְיַין צִיְּתָא אַיְזָעָף לְאָטִינְיָעָר גַּעַוְעָן (נָאָד אַבָּהָם גָּאָלְדָפָאָדָעָן אָזֵן יעַקְבָּגָאָרְדִּין) דָרְר פֿאָפְוּלָעָרְסָטָעָר נָאָמָעָן בִּי יִדְיָשָׁע טָעָאָג טָרָגְיָיָר, אָזֵן צּוֹלִיָּב דָרְר פֿאָפְוּדָאָרְטָעָט זְיַינְעָר האָבָן טָעָאָטָעָר-דִּירָעָקְטָאָרָס אַרְיוֹפְגַעַשְׁטָעָלָט זְיַין נָאָמָעָן אוּפְנָאָפְיָע אָפִישׁ אַיְיך בִּי פֿרָעָמְדָע פֿיעַס.

מִיט וַיְיִנְיַעַר דָעָרְפָאָלָג הָאָט מַעַן גַּעַשְׁפִּילְט די פֿיעַסְן פון נְחוּס מַאיָּר שִׁיקְשּׁוּרִיטָש (שְׁמִיְרָה, 1846 [קְוִוִּית] ולְמִן רִיְזָעָן — 1849, לוּיִט שְׁמִיָּר אַוְיטָאַבִּיאָגְרָאָפְיָע — 1847, אַדרְר 1850 [1905]). אַיְיך שְׁמִיָּר אַין גַּעַוְעָן פון זְעַלְבָן שְׁבִיטָה, וּזְיִהּוּרְוִיז

יעקב מיטל

און לאטינגר, און אויך פון די פראודוקטיוווטע פיעסן-שריבער. פון זיינע עטלעכע-אונ-דריסיק פיעסן איין כדי צו דער מאגען "רבי יהודה הַרוי" (1892), "קאפּרְטָן דרייפּוֹס" (1898), "די יידישע עמיגראנטן", אדער דער ביגאמיסט" (1900), "די גראנער, אדער דער פֿעַטער איין אַמְּרִיקָע" (1901). און באזונדערס "המן דער צוינטען, אדער דער קָאַמְּשָׁעַר הַעֲרֵשָׁעַר" (1896), וואס האט אומעטום קאנקוררט אין דערפֿאַלְגָּז אַפְּלִילְמִיט לאטינגרס "מיישע און מאַשְׁקָעַ".

צוווי זיעדר דערפֿאַלְגָּרִיכָּעַ פיעסן-שריבער, וועלכע האבן אַנגָּעהַיְבָּן שרייבן איין דער זעלבער צייט (1895), פֿאַרְנְּגָּעָמָעָן אֶבְּאוֹנְדָּעָרָן אַרט איין יִדְישָׁן רַעֲפָרְטוֹאָר : מַאְקָס גַּנְבִּיל (1952-1877) (1952) און אַיזְדָּאָר זַאלְאַטְאַרְנוּפָסְקִי (1873 [? ? - 1875]). בִּידְיעַ קָאנְגָּעָן פֿאַרְעָכָנְט וּוּרְעָן, ווי די טַאַנְגָּעָבָּר פֿאַרְ דַּעַר יִדְישָׁעַר מַעְלָאַדְרָאַמָּעַ, וואס האט יָאָרְנוֹלָאָגְּ בָּאַהֲרָשָׁט די יִדְישָׁעַ בִּינְעַ. שווין די צוינְטָע פֿיעַסְעַ גַּעֲבִילָס, "טַאַטָּעַ מַאְמָעַשׂ צָרוֹת, אַדְעַר דַּעַר יִדְישָׁר סַאַלְאָטָם" (1896). בָּאוּרְט אַפְּקָט פון זיינ גַּאֲלִיצִישָׁ שְׁטָעַטְל גַּאֲרָלִיךְ) האט אויף אֶפְאַולְעָר גַּעֲמָכָט איין די יִדְישָׁעַ טַעַטְעָרָס אַין אַמְּרִיקָע און אַיְרָאָפָע. נִיט קִין קְלַעַנְגָּרָן דערפֿאַלְגָּז האט גַּעַהָאָט זיינ לְעַבְנָסְבִּילְד "קָאַשְׁוָתְלְאַיְאָשָׁ" (1898). בָּאוּרְט אויף דַּעַר לְעַבְנָסְגַּשְׁיבָּטָעַ פון אָנוֹגָאָרְ רִישְׁוֹן נַאֲצִיאָנָאָל-הַחֲלָדְ). אַבְּעָר די מִינְיָסְטָעַ פון זיינע אַיְבָּעָר 40 פֿיעַסְעַן, הָגָם אַפְּט גַּעַשְׁפִּילְטָס סְעוֹזָאַנְגָּנוֹיִוִּי כָּסֶדֶר, האבן גַּעַהָאָט בְּלוֹזִין אֶלְקָאָלְן בָּאַדִּים. גַּעַבְּלָפְּלָעַגְט זי אַוְיְפִּירְן הוּאַפְּטוּצָלָעַךְ אַיְן זיַּן אַיְגָעָנָעָם טַעַטְעָר אַן זיינָעָן וּלְטָן אַרְוִיפְּ אַוְיְףְּ אַנְדָּעָרָעְ בְּינְעַס. מִיט אֶסְכָּס מַעַר טַאַלְאָגָנְט האט גַּעַשְׁרִיבָּן זיינָעָמעָר אַדְרָאַמָּעַ אַיזְדָּאָר זַאלְאַטְאַרְנוּפָסְקִי. אֶעֱלָטָן גַּוְתָּעָר טַעַבְנִיקָּעָר אַן מִיט אֶסְכָּס טַעַטְעָרְבָּלָוֶט, שְׁטִיטִית זיַּן מַעְלָאַדְרָאַמָּעַ אויף דַּעַר גַּרְעָנָעָן צְוִוָּשָׁן דַּעַר פָּאַלְקָסְטִי טִימְלָעְכָּר גַּאֲרִדִּיְיַדְרָאָמָעַ אַן דַּעַר אַוְיְסְגַּעַשְׁפְּרָאָכָּעַ נָעַר שְׁוֹנְדִּי-פֿיעַסְעַ. ווי אַמְוּסְטָעָר פון דֻּעַם קָאָן דִּינָעָן זיַּן מַעְלָאַדְרָאַמָּעַ "די וּוּיְסָעַ שְׁקַלְאָפִין" (1909). וואס

האט געהאט אַ באזונדערס גרויסן דערפאָג. זאלַאַ-
טאָרעדעפֿסְקִי האט אַנגֶעַשְׁרִיבֵן אַרום 90 פֿיעַסְן, אָוּן פֿוֹן
זַיִי וַיְיַגְעַן אַין יַעֲנַעַר צִיְּתַ אַ וְאַסְעַדַּע 15 גַּעַשְׁפִּילַט
גַּעַוְאַרְן מִיט אַ סְךָ דַּעַרְפָּאָגָג, אַפְּט אַין עַטְלַעְכָּעַ טַעַ-
אַטְעַדְעָס אַין דַּעַרְ וְעַלְבָּעַר צִיְּתַ — זַיִי "דַּעַרְ יִדְישָׂעַד
הַאַמְלָעַט" (1897). פְּאַפְּלוּעַר אַ. ג. "דַּעַרְ יִשְׁיבָּה-חַבּוֹר" (אַ-
אַבְּרָהָםְמַלְעָעַ בְּגָגָן) (1899). "דַּי מְשׁוֹמְדָה" אָוּן "פְּאַבְּיַ-
רָאַמְּנָי" (בִּידְיוֹ 1902). "שְׁבַת קְדוּשָׁ" (1904) א. אַג.

אי. זַאלַאַטְאַרְעַדְעַפְּסִיקִי האט גַּעַקְיַינְגַּט מִיט זַיִן מַעַ-
לָאַדְרָאַמָּע בֵּין שְׁפָעַט אַין דַּי נִיגְצְּנִידְרִיסְקָעַר.

איַן גַּאֲרְדִּינָס אָוּן זַאלַאַטְאַרְעַדְעַפְּסִיקִים פּוֹסְטְּרִיט
פֿרְאוֹוֹת גַּיִן מְשָׁה רִיכְטָ� (1874 [? 1871]). עַר טְרָאָגַט אַרְיַין אַיְנַעַר לְעַבְנְסְבִּילְדָעַר אַן אַיְנְגָּרַ-
טִיקָּע פְּאַלְקְסְטִימְלְעַקְיִיט אָוּן אַ מַעַר צִיכְטִיקָּוּן אַגְּפָעַ-
הַיְמָעָנָם טָאַן אַיִן דִּיאָלָג. שַׁוְּיַן וַיִּן עַרְשְׁטָע פֿיעַסְן,
"חרָם דְּרָבָנו גְּרָשָׁם" (אַיְמָגָעְפִּירְט אַין לְעַמְבָּעָר אַין
1897) מַאֲכָט אַ בְּעַסְעָרָן אַיְנְדָרָק אָוּן וּוּרְטָ דָּרְנָאָר
גַּעַשְׁפִּילַט אַוִּיךְ אַוִּיךְ אַנְדָּעָר יִדְישָׂע בְּגָעַס. רִיכְטָ�
איַן צְוִוִּישָׁן דַּי גַּעַצְיִילָטָן בְּגַ�וְיַן-שְׁרִיבָּעַר, וּוּמְעַנְּסָ-
פֿיעַסְן עַס זַיְנַעַן גַּעַשְׁפִּילַט גַּעַוְאַרְן אַין אַמְּעַרְיקָע נַאֲ-
אַיְדָעָר עַר האט אַהֲיָן עַמְּגִירָהָט. פֿוֹן זַיִן אַרְוֹם צַוְּיָ-
טוֹץ פֿיעַסְן זַיְנַעַן גַּעַוְעַן דַּי פְּאַפְּלוּעַרְסָטָע אַין יַעֲנַעַר
צִיְּתַ "הַעֲרָצָעַלְעַמְיָוָס" ("טִיבָּעַ", 1900), "מְשָׁה חַיִּיט
אַלְסָ גַּעַמְיִידָעַרְאָט" ("דַּי אַלְמָנָה", 1903) אָוּן "שְׁלוֹם
בַּיִת" ("מַעַנְדָעַלְעַמְרִיטְרָאָר", 1904).

פֿוֹן זַעְלָבָן מִיּוֹ, אַבָּעָר מִיט וּוּינִיקָעָר אַפְּגָעָהִיטָּ-
קִיְּתַ גַּעַשְׁרִיבָּן, זַיְנַעַן דַּי אַיְבָּעָר 60 מַעַלְאַדְרָאַמְּס אָוּן
אַפְּרָעַטְעָס פֿוֹן. דַּאֲקָאָוּ (1866-1928). זַיִי האָבָן אַוִּיךְ
גַּעַהָאָט אַ פִּילְ קַלְעַנְעָרָן דַּעַרְפָּאָלָ. פֿוֹן דַּי מַעַר פְּאַפְּ-
לְעָרָעָ אַיְנַעַן גַּעַוְעַן: דַּאֲס לְעַבְנְסְבִּילְד "דַּעַרְ בְּטָלָן,
אַדְעָרָ דַּי הַאֲכְצִיְּתַ פָּעָר שְׁפָאָס" (1903). גַּעַשְׁפִּילַט אַוִּיךְ
א. ג. "דַּעַרְ יִשְׁיבָּה-חַבּוֹר" (אַ-אַלְמָנָה, 1905).

אַלְעָ אַנְדָעָר פֿיעַסְן-שְׁרִיבָּעַר פֿוֹן יַעֲנַעַר עַרְשְׁטָעָר
צִיְּתַ האָבָן קוּם דַּעַרְגִּירִיכְטַ פָּאַרְאַיְנְצָלָטַ דַּעַרְפָּאָלָן.

יעקב מיטל

דער מאָנען דערף מען "בוסטנאי", אַדער דער לְעִצְטָעֶר
פרינץ פון מלכות בית דיז"ה (1895) אוֹן "די יידישע
נשמה" (1908) פון יעקב טער ; "וונגהה תוקה" (1895)
"כֵּל גָּדְרִי, אַדְעֵר דִּי גַּהְיִמּוּ יִדְן אַיְן מַאֲדָרִיךְ" (1896)
אוֹן "רָחֵל, אַדְעֵר דָּגָל מְחַנֵּה יְהוּדָה" (1898) פון א. מ.
שָׂאָרָקָאנְסִיק (1870-1907) ; "דָּעֵר גָּבוֹר הַחִיל, אַדְעֵר
דָּעֵר פְּרִינְצָעֵסִינְס גָּדוֹר" (1896) פון זיגמונט פֿינְגְּמָן ;
"יָזָעְפּוֹם, אַדְעֵר דָּעֵר יִדְישִׁעָר גָּלְאָדִיאַטָּאָר" (1900),
דרָאָמָטָיוִירֶט פון יָאָן קָאוֹאָלִיס רָאָמָאן "סְפָּאָרְטָאָקָוס" (1896)
פֿון מ. ד. הָרָמָאָלִין ; "פְּאָרָטָנוֹג אַדְעֵר דִּי גַּעַטְזָן פֿון
גָּלִיק, אַדְעֵר מָעָרִי דִּי שָׁוּסְטָרָקָע" (1902), באָרְבָּעֶת
פֿון דִּיְתְּשָׁן פָּאָרָס "דָּרִי פָּאָרִ שִׁיךְ" (1905) פֿון אַדְמָאָמָּקָא ;
"דִּי יְדוֹשָׁה" (1905), אוֹיפְּגָעָפְּרֶט א. ג. "לִיבָּע אַדְעֵר
רִיכְטוּם" (איַן 1912) פֿון גְּרָשָׁוֹן זִיקְיָין ; "דָּעֵר יְהָסָן"
פֿון משה שאָר.

דאָס זִינְעָן אַלְץ גְּעוּזָן מַזְוִיקָמָלָאָדָמָעָס (א)
גרְוִיסָּעָר טִילְ פֿון זַי אַפְּלוֹ אַצְּיִיכְנֶט, וּוֹי "אַפְּעָרָעָס" (א'),
די מַעֲרָסְטָע אַוִּיךְ בִּבְלִשְׁהִיסְטָאָרִישָׁע טַעַמְעָס, זַעַל־
טָעַנְעָר גַּעֲבוּיטָן אַוִּיךְ צִיטְגַּעַשְׁעָנִישָׁן. אוֹן הָגָם זַיִ
הָאָבָן גַּעֲזוֹגָן איַן טַעַטָּעָר גַּרְעָסְרָעָמָסָן, וּוֹי יעַקְבָּ
גָּאָרְדִּינָן, אַדְעֵר קָאָבְרִינָס פֿיעָסָן, הָאָבָן דִּי לְעַצְמָעָט פָּאָרֶט
אַנְגְּעָהָאָלָטָן אַ גְּעוּזָן גַּלְיִיכְגָּוִוִּיכְטָן איַן רַעֲפָרְטוֹאָר.
אַבְּעָר — עַס קָלִינְגָּט כְּמַעַט, וּוֹי סִימְבָּאָלִישָׁן : אַיְן זַלְבָּן
יָאָר, זַוְּעָן יַעֲקָב גָּאָרְדִּין אַיְן גַּעַשְׁטָאָרְבָּן (1909), וּוֹעֶרֶת
גַּעֲבוֹוִרָן אַ פִּיעָסָע, וּוֹאָס הָאָט גַּעַמְכָּט אַן אַיְבָּרָעָע
רַעֲנִישָׁ אַיְן קָאָסָע פֿון טַעַטָּעָר, אוֹן מִיטָּ דָעַם אַיְיךְ אַיְן
די מַוחְותָ פֿון דִּי טַעַטָּעָר-בָּאָלְעָבָאָטִים, פִּיעַסְנִירִיִּי
בָּעָר אַיְן דָעַם בָּרִיטָן טַעַטָּעָר-עוֹלָם. עַס וּוֹעֶרֶת דָעַ
מַאְלָט אַיְפָּגָעָפְּרֶט מַשָּׁה יַיְפָּרֶטָס "דאָס פֿינְטָעָלָע יִיךְ",
וּוֹאָס אַיְן דָעְרָנָאָךְ גְּעוּזָן דָעֵר פָּלָעְגָּנָאָמָעָן פָּאָרָן
עַרְגָּסְטָן שָׁוְגָד אַיְן יִדְיָשָׁן רַעֲפָרְטוֹאָר.

משה זִיְפָּרָט (1851-1922) האָט שַׁוִּין פְּרִיעָר גַּעַד
הָאָט דָעְרָפָאָלָגָן מִיטָּ זִיְנָעָ פֿיעָסָן, וּוֹאָס זִינְעָן גְּעוּזָן
מַאְדָוְלִירֶט אַוִּיךְ דָעֵר קָאָפְּטָעָ פֿון לְאָטִינְגָּר אַיְן הוֹרָ
וּוֹיֶץ. אַיְן זִינְעָ "הִיסְטָאָרִישָׁע אַפְּעָרָעָטָע" (טִיטָּום,

70 יאר טעאטער-רעפערטואר

אדרער חורבן בית שני", 1891; "גר צדק, אדרער גראף פאטאצקי", 1892; "גברי ישראאל", 1893; "מלכה שבא", 1907. א. אבן) האט ער מער זיך געהאלטן און היסטראריישע פאקטן און איין בכל רימער בונגע דיאג' לְאָג אַוּן הַזּוֹמָאָר, וְוִי זֵינָע פֶּאֲרָגִיעַד, פָּוּן וּוּלְכָעַ ער האט אַפְּגַעַחֲזָקָת, נִיטַּשְׁאַלְעַזְעַדְקָה קִיְּנָסְאָרְקָאַסְטִישָׁע קְרִיטִיק אַוִּיפָּזִיךְ אַפְּיָין. "אַיךְ בֵּין זִיךְ מָודָה — שְׂרִיבָת ער אַיִּין זֵינָע גַּעֲשִׁיכְתָּעַ פָּוּן יִדְיָישָׁן טְעַטְּעָר" (וּאָס גַּעַמְתָּ אַרְוֹם דַּי עַפְּאַכְעַפְתָּעַ פָּוּן אַבְרָהָם גָּאַלְפָאַדְעָן בֵּין יָאָר 1897) — אַזְוַיְד בֵּין אַגְּבָבָן/ דָּס הִיסְטָם, אַזְוַיְד לְאָלָע מִינְעָן פִּיעָסָן טּוֹיגָן אַוִּיפָּזִיךְ כְּפָרוֹת, וְוִי דַּי פִּיעָסָן פָּוּן אַנְדְּרָעָז פֶּאֲרָפְאָסָעָרָס". אַבְעָר "דָּס פִּינְטָעַלְעַד יִידְ" (וּאָס אַיִּין שְׁפָעַטָּעַר גַּעֲשִׁפְילָט גַּעוֹאָרָן אַוִּיפָּן נַאֲמָעָן פָּוּן בְּאָרִים טָאַמְאַשְׁעָרָסְקִי, מַזְוִיק פָּוּן פֻּרְלָמְוּטָעַר אַזְוַיְד הַאָט זִיךְ גַּעַהְאַלְטָן אַיִּיף דַּעַר בֵּינָעַ כְּמַעַט אַגְּנָצָן סְעָזָן בֵּין פּוֹלְגַּעַפְאַקְטָעַ הַיּוֹעָר, אַזְוַיְד דָּס אַיִּין גַּעַנְגָּעַוּן צָו גַּעַבָּן אַטְוִיטִיקָלָעַ דַּעַם בְּעַסְעָרָן רַעַפְעַרְטָאָר אַיִּין דַּעַם מַאֲרְטָדִיקָן יִדְיָישָׁן טְעַטְּעָר. "נַאֲרָד דַּעַם נִכְטִיזָאַגְּעַז וּוּזְעַנְעָם" דַּעַרְפָּאָגָן פָּוּן, פִּינְטָעַלְעַד יִידְ" — שְׂרִיבָת בָּגָרִין — האט זִיךְ פְּשָׁוֹת אַגְּגָהָוִיבָן אַחֲרָא וּתְלוֹא אַיִּיבָעַר דַּעַר בְּעַסְעָרָעַ דָּרָאָמָע. אַיִּין דַּעַם קַאֲנְטוּר פָּוּן יַעַדְן טְעַטְּעָר האט מַעַן חַזְקָקָה גַּעַמְאָכָט פָּוּן יַעַדְן אַיִּין גַּעַם, וּאָס האט נַאֲרָד דַּעַרְמָאנָט דַּי בְּעַסְעָרָעַ פִּיעָסָן. בֵּין דַּי אַנְדְּרָעַ דִּירַעַקְטָאָרָן זֵינְעָן אִיצְטָמָשׁ דַּי אַוִּיגָן אַרְוִיסְגַּעַךְדָּאָן פָּוּן קְנָהָה אַזְוַיְד זֵיךְ הַאָבָן גַּעַוְכָּת אַזְוַיְד אַקְעָרֶט [צָו גַּעַפְנָעָן] אַשְׁטִיקָה, וּאָס זָאָל זִיךְ קַאֲנָעָן פֶּאֲרָגְלִיכְין מִיטָּן, פִּינְטָעַלְעַד יִידְ".

נַאֲרָד כְּמַעַט אַיִּין דַּעַר זְעַלְבָּרְגָּר צִיְּט (1908) הַאָבָן אַנְשָׁל שָׁאָר (1942-1871) אַזְוַיְד מַשְׁהָ שָׁאָר (1875-1849) אַגְּגָהָוִיבָן דַּי אַפְּעַרְעַטָּע "אַגְּגָהָוִיבָן זָאָל מַעַן זַיִּיר" (מוֹזִיק פָּוּן פֻּרְלָמְוּטָעַר אַזְוַיְד) וּאָס האט — אַפְּשָׁר צָוּמָעָרְטָן מַאֲלָי אַיִּין דַּעַר יִדְיָישָׁעַר אַפְּעַרְעַטָּע — פֶּאֲרָגְלִיכְין דַּעַס דַּעַמְאַטְדִּיקָע "דִּיטְשָׁמְדָרִישָׁ" אַוִּיפָּזִיךְ דַּעַר יִדְיָישָׁעַר בֵּינָעַ, גַּעַהְאַלְטָן דַּעַם דִּיאָלָגָן אַזְוַיְד גַּעַזְוָנָגָן נַוְעָרָן אַיִּין אַגְּרִינְעָם יִדְיָישָׁ אַזְוַיְד בְּכָל גַּעַמְאָכָט דַּעַם

יעקב מעתה

איינדרוק פון א מער אידאפאיאישער אפערעטער.
אחזען דעם האט מען דעמאַלט געשפַֿט אַ צענָדָי
לייק פיעסן, בי וועלבּע מהאט בכל ניט אַנגעגעבען
דעם מחבר. וווײַטְאַיס, אָזֶן די מיניסטָעָן אַטְַדִָי
פַֿיעָסָן זַיְגָעָן גַּעֲוָעָן "אַדְּאַפְּטִירְטָעָן", וואָס מִינִינְטָפַּשְׁטָן
— אַיבְּעַרְזְּעַצְּטָעָן פָּונָן פַֿרְעַמְּדָע שְׁפָרָאָן, אָזֶן די טַעַאָן
טַעַרְבְּאַלְעַבְּאָטִים האָבָן מסתָּמָם מְרוֹא גַּעַהָאָט אַנגעגעבען
דעם אַיטְאָרָס נַאֲמָעָן, מַעַן זָאָל בֵּי יַיִן נִיטָּמָאָגָעָן
"רַאַיְלָטִיס" (הַאנְגָּרָאָר). צְוָלִיבָּ דָּעָר עַלְבָּעָר סִיבָּה,
אַפְּנִים, זַיְגָעָן אָזֶן אַיְפְּפָאַלְקִיזְוִינִיךְ פַֿיעָסָן אַיבְּעָרָן
זַעַצְּטָן גַּעַוְאָרָן פָּונְנָעָם דַּעַמְּאַלְטִידְקָוָן אַמְּעַרְיקָאַנְיָרָעָגָן
לִשְׁנָן רַעַפְּעַרְטָוָאָר. פָּונָן די ווַיְינִיקְ אַיבְּעַרְזְּעַצְּטָעָן אַיִן
דַּעַמְּאַלְטָגָעָט גַּעַשְׁפִּילָט גַּעַוְאָרָן די דַּרְאַמְּאַטְיָאָגָעָן פָּונָן
הַעֲרִיעָת בִּיטְשָׁאָרְד סְטָאָרָס "אַנְקָל טָאָמָס קַעְבָּן" (1905,
אַיְבָּרָן. אַזְּלָאַטְאַרְעַפְּסִיקְ).

**

און אפשר האט דעמאַלט די יַדְיִשְׁע בִּגְעַן נִיט גַּעַן
פָּונְנָעָן גַּעַנְגָּג "שְׁטָאָרָן" פָּאָר זִיךְ בַּיִם דַּעַמְּאַלְטִידְקָוָן אַמְּעָן
רַיְקָאַנְעָר טַעַמְטָעָר. סַהָאָט גַּעַנוֹמָעָן אַ גַּאֲרָלְאַגְּנָעָן צִיְּטָן,
בֵּין אַמְּעַרְיקָעָה האט עַמְּאַבְּלִירָט אָזֶן אַיְגָעָנָעָם רַעַפְּעַרְטָאָר.
עַדְשָׁת אַיִן יַאֲרָ 1852 וּוּרְטָ אַיְפְּגָעָפְּרִיטָן "אַנְקָל
טָאָמָס קַעְבָּן", וואָס האט גַּעַלְאוֹן אַ בְּלִיְבָּנְדִּיקָוָן וּוּרְטָ
און דעם אַמְּעַרְיקָאַנְעָר רַעַפְּעַרְטָוָאָר. די מִשְׁלָה פָּונָן
די לְאַטְיָנְעָדָס אַיִן הַוּרְוִיצָעָס אַיבְּעָר דַּעַמְּיִדְיִשְׁן דָּעָיָן
פֻּרְטָמָאָר פָּונָן די אַכְצִיקָּעָר אַיִן נִינְצִיקָּעָר יַאֲרָן אַיִן
אָפְּשָׁר בְּלִוְיָן אַן "אַיְבָּעַרְוִיךְ" פָּונָן די וּוּסְטָעָ מַעְלָאַדְרָאָן
מַעַס (איַן גַּעַשְׁמָאָק פָּונָן "דָּעָר שְׂוֹאַרְצָעָר שָׁאַרְלָאַטָּאָן",
1866, אַן "די צְוּוִי יְתּוּמִילְעָךְ", 1875). וואָס האָבָן
דַּעַמְּאַלְטָגָעָט גַּעַזְוּלִיקָט אַוְיכָה בְּרַאֲדוֹוִיָּה. די "מִינְסְטָרָעָל
שָׁאוֹ" פָּונָן יַעֲנָעָר צִיְּטָן (אַ וּוּאַדְעַוּוּלִיְּ-פָּאָרָם פָּונָן גַּעַזְוּגָן
און טָאנָץ. גַּעַשְׁפִּילָט אַיִן גְּרִים פָּונָן גַּעַגְעָרָס) אַיִן קִינְסְטָן
לְעַרְישָׁ וּכְבָר נִיט גַּעַשְׁטָאָגָעָן הַעֲכָר פָּונָן דעם גַּאֲלָדָן
פָּאַדְעָן-רַעַפְּעַרְטָוָאָר; אַיִן קִיְּנָן עַגְלִישָׁן יַעֲקָב גַּאֲרָדִין
הַאָט אַמְּעַרְיקָעָט דַּעַמְּאַלְטָגָעָט נִישְׁטָ פָּאַרְמָאָגָט.

70 יאר טעאטער-רעפערטואר

יעיר וואוקס פון דער אמערייקאנער פיעסען קומט ערישט מיטן אנהויב פון 20-טן יאַרְהָנְדֶּרֶט (בעת גאָרדִין אַיִ שְׁוִין גַּעֲזָעָן אַיִ זְיַין בְּלִיְצִיטִיט), ווען עס ווייזן זיך שווין פיעסן, וואָס באַרְיָן סָאַצִּיאָל-פְּאַלְיִיטִישׁעַ פרָאָגָן, אַ באַזְוְנְדֶּרֶן אַרט פְּאַרְנוּמֶט דָאַ דָּעַדְאָרְד שְׁלָדְזָעַ דָאַן מִיט "דָעַר נְעָגָעָר" (1907). אַיְינַע פון די ערְשָׁטָע אַמעְרִיקָּאנְרָר פֿיעָסָן, וואָס באַהְאנְדָּלָט גַּסְאַיגָּלָן. פְּרָאָבָלָעָם אַיִן אַ ברִיְיטָרָעָן פְּאָבָלָעָם.

אַבָּעָר צְוָגְּלִיךְ מִיט עַדְמָאָנד רָאַסְטָאָנדָס "צִירָאָטָע דָע בְּעַרְוּשָׁעָרָא" אַן בְּעַרְנָאָרְד שָׁאָס "דָעַם טִיווֹלָס תְּלִמְדִיד", שְׁפִילְטָעַמְעַן דָעַמְאָלָט אַיִן די אַיבָּעָר 400 עַנְגָּן לִישְׁעַט טֻעָאָטָע-טְרוּפָעָס אַיְבָּעָרָן לְאָנְדָּס (אַרוֹם 40 אַיִן נְיוּ-יְאָרָק אַלְיַין!) פֿיעָסָן פון דָעַם מֵיָּן, וּוּי "שְׁעַרְלָאָק הַאַלְמָס", "בְּעַן הַאָרָא" אַן דָּאַקְטָאָר דְּזָשָׁעָקָל אַן מִיסְטָעָר האִידָּא", אַן מְפָאָרָט שְׁעַקְסְּפִירָן אַן מְעַטְנְעַרְלִינְקָן, אַסְקָאָדָר וְאַכְיָלָדוֹן אַן אַיְבָּעָנָעָן, טָאַהָסְטָאָי אַן דִּימָאָ, מִיט די וּוּאַלְגָּאָרָסְטָעָמָעָס אַן מְזַוְּיִקְ-קָאָמָעָ דִּיעָס, וּוּי "דָאָס מִידָּל אַן וּוּתְיַעַט הַוִּזְוִין", "מִיסְעָס דִּיְיָ רִינְגָּס גַּטְ", "פְּיָחָ! פְּחָחָ!!!" אַ. דַּ. גַּ. — עַנְגָּעָךְ, וּוּי אַיִן יְדִיְשָׁן רַעְפָּעָרְטוֹאָר*. אַן יְעַנְעַר צִיטָה הַוִּיבָּט אַיִד אַן שְׁרִיבָּן דְּזָאָרְדוֹשָׁמָ. קָאָהָאָן, וּוּלְכָעָר אַיִן (מִיט זִיְינַע וּוּסְעַדְעַן 50 מְחוּקִידָּרָאָמָעָס אַן מְעַלָּאָ דְּרָאָמָעָס) אַמִּין עַגְלִישָׁעָר מַאְסָק גַּעַבְלָן. קִיְינַע סְפָק נִיטָה, אַז די צְוָוִי אַמעְרִיקָּאנְרָר בִּינְגָעָס, די עַגְלִישָׁעָן אַזְיִידִישָׁע, האָבָן גַּעַהָאָט & גַּעַוּוֹסָעָה השְׁפָעָה אַיְינַע אַוִיפָּה דָעַר אַנְדָּרָעָר. די יְיִדְיָשָׁע בִּינְעָזָה האָט זִיכְעָר גַּעַפְרָאוֹאָטָן נְאַקְכָּפִירָן די דָעַרְפָּאָגָן פון בְּרָאָדוֹיִי (בְּפֶרְט בְּבוֹגָע דָעַם סְטָאָרִ-סִיסְטָמָם), אַן אַמְעָזָרָה רִילָגָנָעָר פְּרָאָפָעָסָרָן האָבָן גַּעַשְׁקָט זִיְעָרָעָסָטָן.

* אַוִיסְטִּילְעָר וּוּגָן צְמָעָרִיקָּאנְשָׁ-עַגְלִישָׁן רַעְפָּעָרְטוֹאָר זֶה:
"אַ גַּעַשְׁכִּיכְטָעָס פָּוֹן אַמעְרִיקָּאנְרָר טַעַטָּעָר אַיִן בַּילְדָה" פָּוֹן דָּעַנְיָעָל
בלום ; 1900-1950", by Daniel Blum, New York, 1950.

יעקב מוסטלי

אויף סעקסנד שעוזניו — «זיך אפלערנען פון יידישן טאטער». אין ענבר צייט האבן זיך נאך געפונגען אמעריקאנער קרייטיקער, בי וועלכע איבסען אויגע זוען און אומגליק, פון וועלכן מיארף פטור ווערדן, אוון בערנארד שא — «אוממאראליש און דעגנערירט». פון דירעקטן איינמלוּס פון דער יידישער אויף דער דעםאלטיקער ענגליישער ביגע אוין צו פאלצייכונגען יעקב פ. אדלארס אויפטריט (1903) מיט און ענגליישער טרופע אין שקספירס «שילאָק» (בעת דער גאנצער אנטאמבל האט געשפילט ענגלייש, האט אדלאָר גע-שפילט די ראָל אויף יידיש); די ענגלייש אוייפרי רונג פון יעקב גארדיינס «קריזער סאנאטא» (1904 און 1906, מיט דער אמעריקאניש-ענגליישער אקטריסע בלענטש וואָלש אלס עטוי; שפערט מיט בערטא קAliיש און דער זעלבער ראָל); * און בערטא קאָליש אוייפ-טריט אויף ענגלייש (1905) און סארדוס «פעדאָרָא» און מעטערלינקס «מאנא וואָנא».

* זהונן יעקב גארדיינס פיעסן אויף ענגלייש, זע: «יעקב גארדיינס פיעסן און פילם, רדאַא און אויף פארשידנע שפראָקן» פון יעקב מוסטלי, און קלמן מרמס בעז «יעקב גארדיין», איקוף פאָולאג, ניו-יְאָרָק, 1953.

פָּאֵר אֹנוֹ בְּעַת דָּעַר עֲרַשְׁטָעֶר וּעֲלַטְמַלְחָמָה

(1917-1910)

צום גליק האט "דאס פינטעלע ייד" בית געהאַט
יענעם צעשטערנדיקן אײַינפלולס, ווֹאָס עס האט געקאנט
האָבן. באָרייס טַאמָאַמְאַשְׁוּסְקִי (1866 [? 1868])
וועלכער האט "דאס פינטעלע ייד" אַגְּאנְסְטְּרֶיט "פֿוֹן בָּאַ-
רִיס טַאמָאַמְאַשְׁוּסְקִי, סְזּוּשְׁעַטְּ פֿוֹן מַ. זַיְפְּעַטְּרַתְּ". האט
(נָאָר עַטְלָעַכְּ אַנְדָּעַרְעַטְּ פְּרוֹאוֹנוֹן, וַיְיַיְן נַיְיַו יַאֲרָקָעַר
בָּאַרְדְּדָעַרְ), "דָּעַר פּוֹיְלְשָׁעַרְ יַיְדְּ" אַ. אַ, אַיְן (1910) אַנְ-
געַשְׁרִיבִּין אַיְן 1911 "הַיְיִדְישׁ קְרוּיזְן" (סְזּוּשְׁעַטְּ פֿוֹן
גַּן. רַאֲקָאוֹן); אַיְן 1913 פִּירְטַּ עַר אָוֵיךְ זַאלְאַטְּאַרְעַפְּסִים
"הַיְיִדְישׁ פֿאַן, אַדְעַרְ מִינְן נַאֲצִיאַן" אַוְן זַיְן אַיְגָעַנְעַ
פִּיעַסְעַ "דאָס פָּאַרְבְּדָאַנְדוּשְׁעַטְּ שַׁעַפְעַלְעַדְ" — אַלְצַ מִיטַּן
מִינְן, עַס זַאלְ וּוּעָרְן אַ צּוּיִיטְ "פִּינְטְּעַלְעַדְ יַיְדְּ". אַבעָר
קִינְעַן פֿוֹן דִּי פִּיעַסְן, אָוֵיךְ נִישְׁתְּ גַּן. רַאֲקָאוֹס מַוּזִּיקְ
פָּאַרְסְּס "כָּאנְטְּשׁ אַיְן אַמְּעַרְיקָעְן" (1913). דָּעַרְגְּרִיכְטְּ
נִישְׁתְּ יְעַנְעַם "אוֹיסְכָּפְּרִישְׁן" דָּעַרְפְּאַלְגְּ.
? לְאַטְיִנְגְּעַר נִיגְיַט זַיךְ וּוּיְתַעְרֵר אַן מִיטְ זַיְגַּן אוֹיסְ-
גַּעַפְּרָאוֹטוֹעַ סְזּוּשְׁעַטְּן: "דָּעַר יּוֹם הַחוֹפָה" (1910). "אַ
מוּטְעַרְסָה אַרְץְ" (1913) אַ. אַ; אַזְוִי אָוֵיךְ זַאלְאַטְּאַ-
רַעַפְּסִיקְ: "קִינְדָּעַר, אַדְעַרְ פָּאַר עַלְטְּעַרְגְּסָן זַיְדְּ" (1911).
"דִּימְיָאנְדָסְ" אַוְן "הָאָמָן, סְוּוּיטְ הָאָוָם" (הָיִם, זִיסְעַ הָיִם
— בִּידְעַ אַיְן (1913) אַ. אַ.
עַס וּוּרְטַ אָוֵיךְ דַּעַמְּאַלְטְּ גַּעַשְׁפִּילְטְּ גְּרַשְׁמָן בָּאַדְעָרָס
"אַיְן קָעַלְעַר" (1910). "דָּעַרְ רַב אַיְן פִּיעַרְ" אַוְן, צְוּוִישְׁן
לִבְּיַעַן אַוְן טְוִיטְ" (בִּידְעַ אַיְן 1912); "הַעֲרָשְׁעַנְדָעַ
שְׁקָלָפְּן" (1911) פֿוֹן דּוֹשְׁיִקְאָבְדָזְזִישְׁקִאָבְסָסְן; "זַמְּמַן
טְרָרְבָּאָדוֹרְ" (1912) פֿוֹן לעָעָן זַאלְאַטְּקָאָוּן; מַשְׁהָ שָׁאָרָס
"עַמְּגַנְּדָל בִּילְסְ" אַוְן מַשְׁהָ וִיכְתְּבָעָרָס "אַוְ שְׁפָטְ" (בִּידְעַ
אַיְן 1913). אַיְן זַעֲלָבָן יַאֲרָז וּוּעָרְן גַּעַשְׁפִּילְטְּ דִּי עַרְשָׁתְּ

יעקב מעתה

פושע פיעסן פון שלום פערלמוטר (וועלכער האט שוין פריער געהאט געשריבן סצענקעס פאָרָן יידישן וואָ דעוויל) : "מענדל ביליס", "דאָס וויבַּל פון סְרָאָקִיּוֹן" און "זַיִן לְעַצְתָּעֵר דָּאַלְאָר" (אנטנו מען פון דער ענגלַיַּה שער פיעסע "משאָרֶלֶס עַנְטַ").
וַיְיִזְחָאִים, אָז אַנְשָׁךְ שָׁאָרָס "אַ מְעַנְשָׁטָז וְאַל מְעַן זַיִן" אֲזִי גַּעֲונִין אַ שְׂטָקֵל קָעָגָגָעָוִוִּיכְט אַוְיף דָּעַר וְאַגְּדָה שָׁאל צַוִּישָׁן דָּעַר בעסערער פִּיעָסָע אָזָן שְׁוֹנָד. אֲזַוְּיָ אַוְיךְ זַיְנָע וְוַיְיַטְעָרָע מַזְוִיק פִּיעָסָע "דאָס מִידָּלְפָּן דָּעַר וּוּסְטָט" ("די אַמְּעָרִיקָּןְעָרִין") אָזָן "שִׁיר הַשִּׁירִים" (אַדְאָפְטִירָט פָּון מַאְקָס דָּרִיעָס "די זִיבָּצָּן־עַרְקָעָ") — בִּידְיעָ אַיִן 1911) אָזָן "בָּאָרָג מִיר דִּין וּוִיבָּ" (1912, אַדְאָפְטִירָט פָּון גַּעֲנָעָטָס "פָּאַמְּלִיעָן־פָּאַטָּעָר"). וְאָזָה אַבָּן מִיטָּפָּאָרט רִינְיָעָר מִיטָּלְעָן דָּרְגָּרִיכְט גַּרְיִיסָּע קָאָסָע" דָּרְפָּאָלְגָּן.

אָפְשָׁר אַדְאָנָק דָּעַם קָוָמָט דָּעָמָלָט אַוְיךְ דָּעַר בעַ טָּרָעָר רַעֲפָעָטָאָר צָוָם וּוְאָרָט : דָּוד פִּינְסְקִיס טָרָאָן גַּעֲדִיָּע "די פָּאַמְּלִיעָן אַבָּי" (1910), "דָּעַר אַזְּצָר" (1911), אַיִינָעָ פָּון דִּי בעסטע קָאַמְּדִיעָס אַיִן יִדְיָישָׁן רַעֲפָעָרָ טָאָר, אַנְגָּגָעָשָׁרִיבָּן נַאֲךְ אַיִן 1906). דִּי דָּרָאָמָע "יַעֲדָעָר מִיטָּזִין גָּאתָ" (1912), דִּי אַיִינָאָקָטָעָרָס "מִיטָּזִין גָּעָרָפָּאָגָעָן", "גַּעֲוִוִּיסָּן", "אָ דָּאָלָאָר" אָ. ; שָׁלָוָם אַשְׁשָׁ קָאָן מַעֲדִיעָ "דָּעַר לְאַנְדָּסָמָן" (1911) ; לְעָאוֹן קָאָבְרִינָס, אַיִצְטָ שָׁוִין פִּיכְ פָּעָרְפָּעָטָעָר אָזָן לְיַטְעָרָאִישָׁ צָאָרָטָעָר, — "שָׁוָנָאִים" (1912). "בְּרִיטָשָׁ אָזָוָרָמָאִים" (דָּעַר גַּעַד בְּרָאָכָעָנָר צָוָאָג) אָזָן דִּי זַיְעָר פָּאַפְּלָעָר גַּעַזְוָרָעָנָעָ דָּרָאָמָע "יַאֲנָקָל בּוֹיְלָעָ" (בִּידְיעָ אַיִן 1913), אַוְיךְ וּוּלְלָהָ כְּעָרָעָס הָאָט וְיךָ אַיִינָגָעָכָאָוָעָט אַדְוָר אַקְטִיאָרָן ; הָדָן אַמְּבָעָרָגָם (1876-1927) ("די מְשִׁפְחָה") (1912) אָ. אַ נַּאֲךְ אַיִן 1907 הָאָט בָּאָרִים טָאָמָאַשְׁוּסָקִי אַוְיגָגָעָ פִּירָט "אָ נִיְיעָ לְיַטְעָרָאִישָׁ דָּרָאָמָע פָּון דָּעַם בָּאָרִימָטָן רְוּסִישָׁן דָּרָאָמָאָטוֹרָג אַסְיָף דִּימָאָוָו" — "שְׁמַעַי יִשְׂרָאֵל" (איַבְעָרָן, גָּ קָאָרְבָּלִיטָן). אַיִן 1913 בְּרָעָנְגָט בָּ. טָאָמָאַ שְׁעוּסָקִי אָ. דִּימָאָוָן קִיְיָן אַמְּעָרִיקָע אָזָן פִּירָט אַיִינָ זַיִן פִּיעָסָע "דָּעַר אַיְבָּקָעָר וְאַנְדָּעָרָר" (אַיִן דָּרָ. אָ. מַוקָּן

70 יאר טעאטער-רעפערטואר

דוניס איבערזעצונג). זינט דעםאלט איי דימאו גע-
ווארן אינגעער פון די זילן פון יידישן רעפערטואר אין
אָםעריקע, בפרט מיט זינע קאמעדיעס. — הום עס
איו אָם קינמאָל נישט געלזגען אַנְצּוּשִׁירְבֵּן אַ פֿיעַסּ
אויך יידיש (זינע מיינסט פֿיעַסּ זינע געשריבן אויף
רוסיש אָן אויפֿגעפֿירט געווארן אויף דער יידישער
בִּנְגָעָן אָן אַיְבָּרְזָעְצָוֹנָג דָּוָרָךְ אַנְדָּרְעַ שְׂרִיבָעַר).

איי יונגער אַיְטְּ רָוקְטְּ זִיךְ אַרְוִיסְטְּ צְוִוְּיְטְּעַר באֶ-
דייטנדִיקְעַדְּ פֿיעַסּן-שְׂרִיבָעַר — אַברָהָם שָׁמְמָר (1876-
1946, דער זוֹן פון שם ר' שְׂרִיבָעַר האָט
גַּעֲשַׁרְבֵּן איי יידיש אָן וַיַּיַּעַזְבָּן
דרַּאַמְּעַס אָן קָאָמְעַדְּיָעַס זַיַּנְגַּע אַיְפּֿגְּעַפְּרִיטְּ גַּעַוָּאָרָן
אויף דער יִדְּיָשְׁרָבָּר בִּנְגָעָן, אָן שָׁוִין זִין עַרְשְׁטָעַסְּ אַ
טִּירָעַ-קָאָמְעַדְּיָעַס "די אַלְרִיְּטְּנִיקָּעַס" (1910) האָט גַּעַז
הָאָט אַגָּר הַיְּפָשָׁן דַּעֲרָפָּלָג. באָזְנוֹנָדָרָס פֿאָפְּלָאָר אָיִן
גַּעַוָּעָן זִין קָאָמְעַדְּיָעַ-דְּרָאַמְּעַס "אַיְקָעָלָעָן מִיקָּ" (1911),
מייט רַוְּדָלָף שְׂילְדְּקָרִוִּיט אָן דער טִיטְּלָרָל אָן די
דרַּאַמְּעַס "סְטָאַיל" (די מאָדע, 1913).

מען שְׂפִּילְטְּ אַיְיךְ דַּעְמָאָלְטְּ ב. גַּאֲרִינָס קָאָמְעַדְּיָעַ
אַגָּר אָן אויף אַגָּאָטָן (1912). אַדְאָפְּטִירָטְטָ פָּוֹן גַּ
הַאַוְּפְּטָמָאָנוֹן "שְׁלוֹק אָן יָאָאוֹ", גַּלְיְבִּינָס "דַּעַר אַיְבָּעַ"
רִיקְעַדְּ מַעַנְטָשָׁה" (1913). גַּאֲרָגְּנְבִּיטָס "דַּעַר טִיגְּרָעַ"
(1911), לִיְּטָ מַעַטְּעַרְלִינְקָס "מַאנָּא וָאָנָּא" אָן "אַיְדָר
עַרְשְׁטָעַ זִינְדָּ" (1912). אָן 1913 באָוִיְּזָן זִיךְ אַיְיךְ די
עַרְשְׁטְּלִינְגְּ-פֿיעַסּן פָּוֹן ב. באָטוֹוִינִיק — "בִּיְּלָקָעַ מַאַ-
רָאַנְעַטְּקָעַ", פָּוֹן פָּאַלְיָנָא קָאָרְבָּוֹן — "די טְּרָאַגְּדִּיעַ פָּוֹן
אַפְּרוֹויִיָּה", אָן פָּוֹן וּו. עַדְלִין אָן לְעַזְן קוֹפְּרָמָאָן —
"דַּעַר יִדְּ" (אַדְאָפְּטִירָטְטָ פָּוֹן הַעֲנָרִי בְּעַרְנְשְׁטִינְס "אַיְזָ-
רָאָעַל"?).

כְּמַעַט פָּוֹנְקָט אַזְוִי גְּרוֹיסְטָ אָן דַּעְמָאָלְטְּ די צָאַ-
גַּעַשְׁפִּילְטָעַ אַיְבָּרְזָעְצָוֹנָגָעָן: אָן 1910 — אַיְבָּסְעָנָס
"דַּעַר בּוּמִיסְטָעַר", לעַגְנִיד אַנְדוּעִיעָוָס "אַשְׁמַדָּא"
(אַנְאַטְּעַמָּאָ) אָן "די טָעַג פָּוֹן אַונְדוֹעָרָר לְעַבָּן" (אַלְעַ
דְּרִיְּ אַיְבָּרָג. מ. קָאָטָץ), בְּיַעֲרְנִיסְטִיְּעָרָעַ בְּיַעֲרְנִסְאָנָס
"אַיְבָּר אַונְדוֹעָר קָרָאָפְּטָ", אַלְעַקְסָאַנְדוֹר בְּיַזְגָּס "מַאַ-

יעקב מעתה

דם איקס" (איבערן. ה. מ. גאסטוירט), וויקטאריען סארדוס "נאפאָגען דער ערשותער" (איבערן. טשערט נאו) און הערמאן ריבאָכטס "דער משומד" (איבערן. ה. מ. גאסטוירט) ; אין 1911 — ג. טאלסטאַיס "דער לעבעדיַקער מַתָּה" (איבערן. ל. קאָברין), הערמאן היינַרְט מאָנֵס "קעטַנְגַּלְדַּעַר" (אַדְאַפְּטַרְט א. ג. "דער יונגעַר דָּוֹר") פון אַבְּרוּם שָׁמְאֻמָּן אַן וְאַלְטַעַר בְּרַאֲגָּזָס "יעַדְפּוֹרִי" (אַיְבָּרְן. ה. מ. גָּסְטוּוִירְט) ; אין 1912 — אַיְבָּרְן סְעַנְס "בָּאָרָאָג" אַן יִשְׂרָאֵל זָאָגְוִילִיס "דער שְׁמַעְלִצְיָה" טָאָפּ ; אין 1913 — ג. טַאַלְסַטָּאַיס "לִיכְטָן אַן דָּעַר פִּינְצְטַעְרְנִישׁ" (מַאֲכָתָן פון פִּינְצְטַעְרְנוּישׁ) אַן בְּאַיְרְד וְוַיְלְעָרָס "אוּיפּּן גּוֹעַצְלָעָכְן וּוּגְגָן" (בְּיִדְעָ אַיְבָּרְן. ה. מ. גָּסְטוּוִירְט), עָוָגָעָן בְּרִאָס "דַּעַמְּדוֹשָׁת גּוֹדָס" (בָּאָרְדָּשׁ שְׁעַדְיקְטָעָה סְחוֹרָה). עַמְּלָל זָלָאָס "דָּעַר שְׁרַעַקְלַעַכְרָר מְאַרְדָּשׁ" אַן ש. יְוַשְׁקָעוּוִיטְשָׁעָס "מַעַנְטָשָׁן אַן חִוְּתָה" (אַיְבָּרְן. ג. רַאֲקָאוֹ).

*

אַן אַיְגְּנָאָרְטִיקָעַ דָּעַרְשִׁינְגָּוָג אַין פְּרָטָן פְּרָטָן רַעַפְעָרְדָּה טָוָאָר שְׁטָעַלְטָט מִיטָּזֶר זִיךְ פָּאָר דָּעַר מַלְחָמָה-פְּרָעָרְיאָד (1914-1918). דָּעַר יִדְיְישָׁרָר, וְוִי דָּעַר עֲנֶגְלִישָׁעָר טָעָאָזָה טָעָר פָּאָרְפָּעְסְּטִיקָט זִיךְ פִּינְצְטַעְרְנִישׁ, אַן מִיטָּזֶר זַלְבָּעָר לִיכְטָקִיטָה, וְוִי עַס פְּלִיסְטָן אַרְיָין דָּעַר דָּאַלָּאָר אַן טָעָז אַטְעָר, וּוּעָרָט עַר (מִיטָּזֶר צָעַנְפָּאָקִיקָעָ פְּרָאָפְּטָן, פָּאָרְשְׁטִיטָטָה זִיךְ) פָּאָרְשְׁוּוּנְדָט אַוִּיךְ בְּלִיקָּעָ "אוּוִיסְשָׁטָאָטָנוֹגָג-שָׁאָס" — מַעַלְאָדְרָאָמָעָס אַן מַוִּיקְקָאָמָעָדָעָס. דָּעַר קַעְנִיגְגָּוָג פְּרָטָן אַטְדָּעָם מִין "פְּרָאָכָט אַן גָּלָאנְץ" אַוִּיךְ דָּעַר יִדְיְיָה שְׁעָר בִּינְעָ אַיִן בְּאָרִיסָה תָּאָמָאַשְׁעוֹסְקִי, וּוּעַמְעַנְס "דָּאָס צְעַבְּרָאָכָעָנָע פִּינְצְעָלָעָ" (1916) וּוּעָרָט גַּעַשְׁטָעַלְטָט "צָוָם עַרְשָׁתָן מַאְלָ אַוִּיךְ דָּעַר יִדְיְישָׁעָר בִּינְעָ" מִיטָּזֶר סְפָעָז צְיַעַלְעָן בְּאַלְעָט אַן מִיטָּזֶר אַן אַרְקָעְסְּטָר פָּוֹן 24 מַוִּיקָעָר. נִיטָּז וּוּינְיִקְעָר צְעַפְּוִיקָט אַיִן דִּי "אוּיסְשָׁטָאָטָנוֹג" פָּוֹן זִינְעָ אַפְּרָעָטָעָס "דִּי פּוֹלִישָׁע חַתּוֹנָה" (1914) אַן "דָּאָס תּוֹרָה לְאָעָ" (1915).

צָוָם שְׁבָחָ פָּוֹן תָּאָמָאַשְׁעוֹסְקִין דָּאָרְףָּ פָּאָרְצִיכְנָט

70 יאר מעאטער-רעפערטואר

ווערדן, אז צוגלייך מיט זיינע איגענע מאכעריקעס האט ער אויך אויפגעפירות מאדערנעם יידישן רעפערטואר, ווי אסיפ דימאוס "דעָר געדוֹנוּגַנְדָּר חַתְּךָ" (1914), איז בערין. ב. ריווקין: די פיעסע אין שפער ער געשפּֿיט געווארן א. ג. "יאשקע דער מוזיקאנט", אויך "דעָר זינגעֶר פֿוֹן זִין טְרֵיְעָר" און "דעָר גִּיסְטָט פֿוֹן שְׁטָטָט" (1917); שעומס אַשְׁס "אָונְדוֹזָעָר גְּלוּבָּן" (1914); אַברָהָם שאמעדרס "דעָר גְּרִינְגָּר מִילְּאָנָּעָר"; ל. קָאָבְּרִינְס "ישְׂרָאֵלָס הַפְּעָנוֹנוֹגָה, אָדָעָר הַיְּלִיקָעָן לִיבָּעָה" (בִּידְעָ אַין 1915), "די נַעֲקָסְטִּידָאַרְיכָּעָן" (די שכנה — 1916) און

"צָרִיק צַו זִין פְּאַלְקָן" (1917), א. א.

פֿוֹן די אָנוּגָעָבָעָנָע דְּאַטְעָס אַין צַו זַעַן, אוֹ טָאָ מאַשְׁעוֹסְקִי האַט דְּעַמְּאַלְט גַּעַשְׁפִּילְט אָ גַּעַמְּשִׁטְן" רַעַעַע פֻּרְטוֹאָר — אָפְּהָעָגִיק, פָּאָרְשִׁיטִיט זִיךְרָן קָאַסְעָן דָּעַרְפָּאָלָג. אָבָעָר אוֹרְפָּאָלָג עַר האַט גַּעַהְאַלְפָן דָּעַם יִידְיָשָׁן טַעַטְעָר מִיטָּן בַּעַסְעָרָן רַעַפְּרָטוֹאָר, האַט עַר נָאָךְ מַעַר שָׁאָדָן גַּעַרְאָכָט מִיטְזָן בַּאָרְבָּעָטָר אוֹרְפָּאָלָג פִּירְוָנָג פֿוֹן ב. קָאָוְנָדָרָס (יעַקְבָּ אַדְלָעָר) קָאָמְעָדְעָץ פָּאָרָס "יעַנְטָע טַעַלְעַבְּעַנְדָּע" (1917), וּוֹאָס אַין גַּעַוָּזָן אָ שָׂוָּנְדִּשְׁעַדְעָוָעָר, אָזְוִי וּוֹי "דָּאָס פִּינְטְּלָעָיְדָן", מִיטְזָוָעָלְכָן קָאָוְנָדָר האַט דָּאָס קָאָגְוּרִיט אַין אָוְמְדִינְגָּם הַמְּאָר אַין צִינְיָשָׁעָר פְּלָאָכְקִיט. וַיַּנְטֵט דְּעַמְּאַלְט הַאַבְּן אָ סְךְ יִדְיָשָׁעָ פִּיעָסְן-שְׁרִיבָּעָר גַּעַנוּמָעָן "יעַנְטָע טַעַלְעָעָבָעָן" אַון פָּאָרְפָּלִיְּצָט די בִּינְעָ מִיט אָוְמְבָאָהָאָלָג פֻּנְגָּע נָאִירְשִׁקְיָינְט.

אויך אָנְדָעָרָע טַעַטְעָרָס פְּרָאוֹזָן נָאָכְטָאָן טָאָמָאָז שְׁעוֹסְקִין, אָבָעָר זַיְדָעָרְגִּינְקָן קִינְגְּמָאָל נִישְׁתְּ טָאָמָאָז שְׁעוֹסְקִיס פְּלִיטְעַרְבִּידְקָע "בִּינְעָ-עַפְּעַקְטָן". צַו זַיְעָרָע רַעַפְּרָטוֹאָר גַּעַהְעָרָן צְוִיָּשָׁן אָנְדָעָרָע — אַין יִאָר 1914: אַברָהָם בּוּקְשְׁטִינְס "די צְעַבְּרָאָכְעָנָע גַּעַטְעָר", מַאְקָס גַּעַבְּיָלָס "אָ מִידָּלָס חַלּוֹם", זָאָלָטָאָרָעָפְּסָקִיס "די לעַ-בְּעַדְיָקָע יְתּוֹמִים", ג. דָאָקָאָוָס "די זַיְבְּרָעָשׂ מְלִוכָּה", יוֹסָף שְׁוֹאָרְצְבָּעָרגָס "הַיִּם, זִיסְעָ הַיִּם", דָר. יַאָקָאָבָן שְׁנִיצְעָרָס "דעָר לְעַצְטָעָר קָאָנְצָעָרָט", א. א. אַין 1915: מַאְקָס גַּעַבְּיָלָס "דעָר מַאְמָעָשׂ נְחָתָה", סִימָאָן וּוּאָלָפָס

יעקב מעסטל

אין 1916 באזוריוט זיך אויך געאן וויזענפעעלד מיט א פיעסע (אוזמאן מיט. א. אויערבאך) "זורייך צו גאנט" ("צעריסגע נשומות"). און און 1917 מיכל גאלדבערג א פאייקער קאמעדיע שייניבער, וועלכער האט שווין פרדרער געהאט אגגעידיבן בערד 150 סצענקעס פארן יידישן ואדעווייל. א פיעסע "בראן רاطשילד" און איז בערוצצט עטלאכע שעקספֿיר-פֿיעסן) מיט זיין קאמעדייע "חaims חיילך דער שדכו" (אוזמאן מיט ד. גאנטוווילט).

וועי שווין די טיטלען פון אטדי מיניגסטע פיענס דידיטנ-אן, זינגען די טעםעס געועען ס'ירוב ערראטישע. די מעלאדראםעס קלאגן אויפן ביטערן גורל פון די פאפרירטע ליבעך-קרבונט, און די מזוק-קאמעדיעס שעמעעריך מיט בעקס. זעלטן ווען זוארטפ זיך דורך א פיעעס, זואס האט צו טאן מיט סאציאליע פראגן. די רוסישע אקטאנבער-ערוואולוציע, למשל, געפינט קוים איזן אפקטאנגע אין אנשל שארס "דאַס נײַס רוסלאנד" (1917). דzapפער איז די וועלט-מלחמה גוועא באָרייט

70 יאר טעטנער-רעפערטראָר

אַיְן אַ הִיפְשָׁעָר נֵיאָל מַלחְמָה-פִּיעָסָן, וּוֹסָם נַעֲמָעָן נָאָך
אוֹ, מִיט אַמְּעָרִי-עַס אַרְיִינְטֶרֶעֶטֶן אַיְן מַלחְמָה, אַ בָּאוֹנוֹ-
דָּעָרָן שְׂטָרִיךְ פֿוֹן צְיִירִאַטִּים: "דָּעָר אַמְּעָרִיקָאנְדָּר
פְּרִיזְיוֹ", אַיְן "מַלחְמָה-כְּלָוָת" (1916) פֿוֹן דָּעָר, קִינְדְּעָר, קּוֹמֶט
רֻעְפְּסִיקִי; "מַלחְמָה-קְרָבָנוֹת" (1915) פֿוֹן מְשָׁה רִיכְטֶרֶר;
"מַלחְמָה-מַאְמָעָס" פֿוֹן מְשָׁה שָׁאָר אַיְן "יִדְישָׁע מַלחְמָה-
כְּלָוָת" (בִּידְעָ אַיְן 1916) פֿוֹן רַאֲקָאוֹ אַיְן מִילְעָר;
"מַלחְמָה" פֿוֹן סִימְיאָן וּוֹאוֹלָף; "צְוִירִיקִי" פֿוֹן מַלחְמָה;
"מַלחְמָה פָּאָרָן לְעָבָן" (בִּידְעָ 1917) אַיְן אַנְדְּרוּעַ פֿוֹן
אַמְּבָאַקָּאנְטָעַ מְהֻבִּים.

עַס האָבָן אוֹיךְ נִיט גַּעֲפָעַלְטַ קִין פִּיעָסָן פֿוֹן נָאָך
צִיאָנָאַלִּיסְטִישָׁן שְׁנִית (זָאַלְאַטָּאַרְעַפְּסִיקִי) "דָּעָר יִדְישָׁר
מַאְרְטִירָרָעָר אַיְן אַמְּעָרִיקָע" אַיְן טָאַמְּאַשְׁעוֹסְקִים "דָּאָם
תְּוֹהָלָלָע", — בִּידְעָ אַיְן 1915, א. אָג. אַיְן פִּיעָסָן פֿוֹן
"גַּעֲמִישָׁטָן שְׁנִית".

דִּי בְּעַסְעָרָעַ דָּרָאָמָע פָּאַרְגָּעָמָט זִיךְ וּוּינִינִיק מִיט
מַלחְמָה-טַעַמְאַטִּיק (דָּא אַיְן צּוֹ פָּאַרְצִיבָּעָנָעַן בְּלוֹזִין אַסִּיף
דִּימָאוֹס "דִּי מַלחְמָה", 1914, אַיְן "דִּי וּוֹולְעַט אַיְן פְּלָאָ-
מָעָן", 1917) — הָגָם עַס זִיגְעָן דָּעְמָלָט אוֹיךְ אַיְפִּ-
גַּעֲפִירְט גַּעֲוָאָרָן פִּיעָסָן פֿוֹן בְּעַסְעָרָן רַעֲפָעָרְטוֹאָר, וּוֹי
(לוֹיטָ ב. גָּאָרִין): שְׁלוֹם אָשָׁש "מַאְטָקָע גָּנְבָּ" (1917) ;
ל. קָאָרְבִּינְס "דָּעָר כִּישְׁוֹף" (1914) ; "טִיר גּוֹמָעָר דָּרִיִּי"
(1916) אַיְן "דָּעָם דָּקְטָאָרָס וּוּיְבָעָר" (1917) ; א. דִּימָאוֹס
"צְוִישָׁן פְּעַלְקָעָר" (1915) ; פִּינְסְקִים "גָּאָבָרִי אַיְן דִּי
פְּרוּעָן" (1916, אַיְן דָּעָר עַקְסְפָּעָרִימְגָּנְטָאַלְעָדְ קִינְגְּטָ-
לְעָרְ-גְּרוּפָע "גְּנִיעָ בִּינְגָעָ") ; מַאְרָק אַרְגְּשָׁטִינִיס "אַ יִדְישָׁע
טָאַכְטָעָר" אַיְן "דָּעָר לְעַצְטָעָר מִשְׁיחָ" (בִּידְעָ 1914) ;
אַיְן אַהֲרָן וּוּלְפָטָאָהָנָס (1835-1754) (1917) קָאַמְּעָדָע "לִיְיכְטָ-
זִין אָונְדָּ פְּרָעָמְלָלִיִּי" (1917), אַיְן ב. גָּאָרְבִּינְס בְּאַאָרְבָּעָ-
טוֹנְגָּ א. ב. "דָּעָר צְבוּעָק").

עַס וּוֹלְעַט אוֹיךְ גַּעֲשְׁפִּילַט. ל. פְּרָצָעָס "גָּאָךְ קְבּוֹרָה"
(1915). "שָׁאַמְּפָאַגְּנִיעָר", "סִ'בְּרָעָנָט" א. א. ; מַאְרִיס
וּוּינְטְּשָׁעוֹסְקִים "דִּי מַחְיצָה" (1917) ; אַכְּרָהָם רִיְּעָנָס
"דִּי דָּרִי מִידְלָעָן" (1915) ; לְעָן קוֹסְמָאָנָס "דָּעָר

יעקב מיטטל

לייכטזיניקער מענטש" (1914) און "דער וועג צו פרײַ" (1915); משה קאצץס "דאָרָף אַ פְּרוֹיַ דָּעַרַךְ" (1914); ז. קַּאֲרָנְבָּלִיטָס "אַפְּטָאוֹן אַן דָּאָנְטָאוֹן" (די אויבערשט אונטערשייד טע שטאַט, 1916); "דָּעַרְ וְאַלְקָנוֹן" (1914) פֿוֹן מאַרִיס שוֹאָרֶץ; אַחֲזָאַן אַ צְוַויַּי צָעַנְדְּלִיךְ פֿוֹעַלְ פֿוֹן זָאָלָטָאַ רַעַפְסְּקִין, אַיְבָּעַר אַ טּוֹזְן פֿוֹעַלְ פֿוֹן זָ. לִיבִּין, עַטְלַעַכְּעַר פֿוֹעַלְ מְשָׁה רִיכְטָעַר אַן מְשָׁה שָׁאַר אַ. א.

אוּיךְ אַ דֵּי אַיְבָּעַרְעַזְנְגַעַן וְוּרְעַן אוּפְּגַעַפְּדַטְ: אַרְצִיבְּאַשְׁעוֹס "איַפְּרַעְזְּוַעְטְּ" (איַבְּעַרְן, מַאֲרַק שְׂוִיְּדַ), אַבְּסַעַנְס "גִּיְּסְטָעַרְ" אַן זְשָׁאָרַושְׁ אַנְעַס "לִבְּעַרְ אַן שְׂטָאַלְצְ" (איַבְּעַרְן, מְשָׁה שָׁאַר, בִּידְעַ אַין 1915). אַ. א. אַין יָעַנְעַם פְּרַעְיָאַד בָּאוֹיְזָן זִיךְרַ צְוַויַּי פֿוֹעַלְשְׂרִיְּדַיְּ, בעַד, וּוּלְכָעַ זַיְנְעַן פָּאַרְבָּלִיבָּן אַין יְדִישַׂן רַעַפְעַרְטוֹאַר בִּיְּ הִינְנָת: נ. קַּאֲלַמְּנַאֲצְיוֹתָשְׁ אַן וְוּלְיָאַם סִיגְעַן.

דָּעַר טִיטָּל פֿוֹן קַּאֲלַמְּנַאֲצְיוֹתָשְׁ עַדְשָׁעַר פֿוֹעַלְ פֿוֹן קַּאֲלַמְּנַאֲצְיוֹתָשְׁ אַן וְוּלְיָאַם סִיגְעַן (אוּיךְ וּוּלְכָעַרְ גַּבְּ). רַאֲקָאוֹן הַאֲטַם זִיךְרַ אַרְיְפְּגַעַזְנְוָאַנְגַּעַן, וּוּי אַ "מִיטְשָׁוְתָהְפְּ" (דָּעַר שְׁפִיגָּלְ פֿוֹן לְעַבְּן) אַין כַּאֲרַאְקְטַעְרִיסְטִישְׁ פָּאַר זִיךְרַ זְוִיְּטָרְדָן שָׁאַפְּן: כְּמַעַט אַלְעַ זַיְנְעַן פֿוֹעַלְ זַיְנְעַן, סִיכְמַיטְן סְוּשָׁעַטְ, סִיכְמַיטְן דִּיאָאַ, לְאָגָה, וּוּי אַ שְׁפִיגָּלְ פֿוֹן לְעַבְּן. עַר הַאֲטַם אַן אוּירַ אַן אַיְגָגְ פָּאַר זַיְנְעַן אַמְּעַרְקָאנְגִּישְׂ-יִדְישְׂ, פָּאַרְשָׁוְנְגַעַן, וּוּלְכָעַר עַר בָּאוּמִיטַם זִיךְרַ צַו אַפְּפָאַטְגָּרְאַפְּרִירַן, וּוּי זִיךְרַ שְׁטִיעַן אַן גַּיְעַן. וּוּנְעַן מַעַן פֿילְטַ זִיךְרַ אַן מִיטְ טַעַטְעַדְרַ בְּלוּטַ, זַיְנְעַן זִיךְרַ אַפְּלִיכְוַן מְסֻגְלַ אַרְיְגָעַנְמָעַן צַו וּוּרְעַן אַיְדַּךְ אַין "לְטַעַדְאַרְיִישְׂ" רַעַפְעַרְטוֹאַר. אַין 1916 וּוּרְעַט גַּעַשְׁפִּיטַ זַיְנְעַן "גַּעַבְּוָרְטַ-קַּאֲנְטְּרָאַלְ", אַין אַין 1917 — "אַיְדַּךְ דֵּי שְׁוְלְדִיקְ?" אַין "דֵּי וּוּרְטַ פֿוֹן אַ מְגַמְעַן". דָּעַר קַּעְגַּנוֹאַץְ פֿוֹן קַּאֲלַמְּנַאֲצְיוֹתָשְׁ אַין וְוּלְיָאַם סִיגְעַן. מִיטְ אַסְכְּדַטְעַרְבְּלָוְטַ אַן אַקְצִיעַ, מִיטְ אַחוֹשְׁ פָּאַר הַמוֹאָר (אמְתָה, אַפְּטַ פְּלָאַכְן), זַיְנְעַן סִיגְעַלְסַ פֿוֹעַלְ שְׂוִין לְוִוְּתָעַר "טַעַטְעַרְ" אַן גַּאַר וּוּינִיק אַפְּגַעַן הַיְּתָן בְּנוּגָעַ כַּאֲרַאְקְטַעְרִיזְטִיעַ אַן שְׁפָרָאַךְ. אַין 1916 וּוּרְעַט אוּפְּגַעַפְּרִיטַ זַיְנְעַן עַדְשָׁעַר פֿוֹעַלְ "אַ לְעַבְּן" פָּאַר אַ לְעַבְּן" (צְוַאַמְעַן מִיטַּה, רַאֲקָאוֹו?) אַין אַין 1917 "איַיְ בִּקְעַ זַיְנְדַּ" אַן "דָּעַר מַאֲסִיקְרַטְעַרְ".

**

ווען מ'פארגלאיכט יענעם יידישן טעטער-פרעריאד
מייטן אַמְּדָרִיקָאַנִּישׁ-עֲנֶגֶלִישׁ, שטעלט זיך אַרוֹס, אָז דֵי
פֿרָאַפְּאַצְּיעַ צוֹוִישׁן קִינְסְּטָלְעָרִישׁן אָז נִיטְ-קִינְסְּטָלָעַ
ריישׁן רֻעְפְּעַרְטָוָר אִיזּוּ כְּמַעַט אַ גְּלִילִיכּוּ, אַוְיבּ נִיטּ נְגַן
אִין אַיבְּעַרְגְּעוֹוִיכּט אַוְיכּ דָעַר יִידְישָׁעַ זִימִת. דָעַר
הַוִּיפְּטַ-צִּיְּכִין פּוֹן דַעְמָאַלְטִיךְוּן עֲנֶגֶלִישׁן רֻעְפְּעַרְטָוָר זַיִדִי
געַן דֵי זַיְגְּפִיךְדּ פְּפָאלִיסּ, אָזּ אַנדְרָעַ רְעוּוֹוִוּס, וּוָאַסּ
וּוָעַרְן פָּאַר אַ לְאַנְגְּנָעַר צִיִּית אַ סְטָאַבְּילָעַ אַינְסְטִיטּוּוֹצְיעַ
אַוְיכּ דָעַר עֲנֶגֶלִישׁר בִּינְעַ. אָזּ אַנְדָעַר צִיִּית
בְּלִיטּ דָעַר וּאַדְעַוְוִיךְ (וְאַזּ אִיזּ אַוְיךְ גַּעַוְעַן אַ לְאַנְגְּ
אַנְגְּנָנוּמָעַן שְׁפִילְבָּאָרָם אַוְיכּ דָעַר יִידְישָׁר בִּינְעַ) אָזּ
די מעַלְאַדְרָאַמּוּעַ.

אַבְּעַר צְוָגְּלִיךְ מִיטּ דֵי הַוְּנָדְרָטָעַר פְּלָאַכְעַ מְעַלְאַ
דְּרָאַמּוּס, "מִסְטָעַרְיִ פְּלִיטִים" אָזּ מַזְוִיקְ-קַאַמְּדָעִים וּוְעָרוֹ
אַוְיכּ גַּעַשְׁפִּילְטַ צְעַנְדְּקִיקָעַר אַיבְּעַרְזָעַצְטָעַ קָלָאַסְיָעַ אָזּ
מַאַדְעָרָנוּ פִּיעַסּן פּוֹן פְּרָעַמְדָעַ שְׁפָרָאַכְן — פּוֹן עַוְרִיְ
פִּידְעַסּ, סְאַפְּאַקְלָעַסּ, אַיְבָּסְעַן, מַעְטָעַרְלָנִיק, טַשְׁעַכָּאוּ, אַרְ
טוֹר שְׁנַיְצְלָעַר אַ. א. — אַפְּהַעֲנִיקְ פּוֹנוּמָם "סְטָאַרְ", וּוּלְ
כָּעַר בַּאַהֲרָשָׁת דַעְמָאַלְטַ דֵי עֲנֶגֶלִישׁ, וּוּ דֵי יִידְישָׁעַ
בִּינְעַ. מַשְׁפִּילְטַ אַפְּלִיכּוּ אַוְיכּ בַּעֲדָנָרָדּ שָׁאַ, סְאַמְּדָעַ
סְעַטּ מַזְוֹהָעָם, דַזְחָאַן גַּאַלְזָוָאַיְרָדָדּ, אָזּ צָוּ שְׁקָעַסְפִּירָס
300-סְטָן יִאַרְצִיתּ וּוּרְעַטּ אַוְיכְגַּעַפְּרִיטּ אַ גַּאנְצָעַרְ צִיקְלַ
פּוֹן זַיְנַע פְּעַסּן. נַאֲרַ אַרְגְּגָנְעַלְ-אַמְּדָרְקָאַנְעַרְ דְּרָאַ
מַאַטְיְקָעַרְ פְּאַרְן בַּעֲסָרָן רֻעְפְּעַרְטָוָר וּוּוֹיְן זַיךְ וּוּוֹיְנִיךְ.
עַרְשָׁתּ אָזּ 1914 וּוּרְטָטּ אַוְיכְגַּעַפְּרִיטּ מִיטּ גְּרוּוּס
דְּעַרְפָּאַלְגּ "אָן טְרָאַיְעַלְ" (מִשְׁפָּטְט) פּוֹן עַלְמָאַרְ רַיִסּ (וַיִּזְ)
יִידְישָׁעַרְ נַאֲמָעַן אִיזּ דִּיְזָעַנְשְׁטִיִּיּ), וּוּלְכָעַר אִיזּ דַעְרָנָאַדּ
גַּעַוְאַרְן אַיְנָעַרְ פּוֹן דֵי וּוּכְתִּיקְסְּטָעַ אָזּ פְּאַפְּלָעַרְסְּטָעַ
דְּרָאַמְּטָקָעַר אִיזּ אַמְּדָרְיקָעַ (אַגְּבָ, זַיְנַע רֻעְפְּאַרְמָאַטָּאַ
רִישָׁעַ סְאַצְיָאַלְעַ אַיְדִּיְעַן אִיזּ דָעַר דְּרָאַמּוּ, אָזּ טְיִילְ
וּוּיְן אַוְיךְ זַיְן רֻעְטָאַרְקּ, דַעְרָמָנָעַן פְּילְ אַן יַעֲקֹבּ
גַּאַדְדִּיּ).

הָגָם אַמְּדָרְיקָעַ אִיזּ נַאֲךְ בַּיְתְּ גַּעַוְעַן אִין מְלָחְמָה,
בְּאוֹיְזָן זַיךְ שְׂוִין דַעְמָאַלְטַ פִּיעַסּן, וּוּ דֵי מְלָחְמָה-

יעקב מעטל

פרגאנע" און "מלחמה-כללות" (ביבעד אין 1915) ; אוון מיטן אַריינטראטען פון אַםעריך אַין מלחמה (1917) געטעט מען אָרֶפְּלִיעַץ דֵּין בענין מיט מלחמה-פֿיעַס אַין סָאַדָּאַן-דְּרוּוֹים. אַבער, אַחוֹז אַין דֵּין מַוְיִיךְ-קָאמָע-סָאַדָּאַן-דְּרוּוֹים. גָּלְאַנְצָן נִיט אַזְוִי פִּיל מלחמה-געמען פון פֿיעַס, אווי אַין יִדְיש.

און דזוקא אינמייזן קאָד פון דער מלכּהה קומּה
אַ שְׁאַרְפּעֶרֶר קָעֵר צוֹם קִינְסְטָלְעִירִישָׂן טַעַטָּעֶר אוֹיףּ דָעֶר
אַמְּעָרִיקָנִישָׂ-עֲגַלְיִישָׂר גָּסֶם. אַיִן 1915 גִּרְנְדִּין זֶיךְ
דָּרְדִּי עַקְסְּפֶעֶרֶרֶת מַעֲנוֹתָלָעֶט טַעַטָּעֶר-גּוֹרוֹפּעַס. וּזְאָסְבָּן
שְׁפַעַטְעֶרֶר אַ שְׁטָאַרְקוֹן אַינְגְּפָלוֹס אוֹיפּּן אַמְּעָרִיקָנִישָׂ-עֲגַלְיִישָׂן
לִילִישָׂן (אוֹן אַומְּדִירְעַט אַויִיךְ אוֹיפּּן יִדִּישָׂן) רַעַפְעֶרֶר
טְאָאָרֶר: דִּי "וּאַשְׁגַּנְגַּטְאָן סְקוּוּעָר פְּלִיעִירֶס", אַ גְּרוֹפּעֶר
אַמְּבִיצְיִיעּזֶע אַמְּטָאַרְדוֹן אוֹן הַאלְּבָדְּ-פְּרָאַפְּעַטְאַנְאָלָן, וּזְאָסְ
פִּירֶט מִיטְ פִּירֶט יָאָרֶר שְׁפַעַטְעֶרֶר צָו דָעֶר גִּינְדּוֹגֶן פָּוֹן
עַרְשָׁתְּן סְטָאַבְּילָן אַמְּעָרִיקָנְעָרֶר רַעַפְעַטְאָוָר-טַעַטְעֶר
— דִּי "טַעַטְעֶר-גִּילְדֶּ"; דִּי "גַּעַבְאַרְהָוֹד פְּלִיעִירֶס" אוֹן
דִּי "פְּרָאַוְוִינְסְטָאָן פְּלִיעִירֶס". אַיִן 1917 וּוּרְטָ אַויִיךְ
גַּעַשְׁאָפָּן דִּי יְעַרְלָעֶכְעַ "פּוֹלִיכְצָעַר פְּרִיזְיָן"-פְּרַעְמִיעַ, וּזְאָסְ
אַיִן צוֹם עַרְשָׁתְּן מַאל גַּעֲגַּבְן גַּעֲוֹוָרָן פָּאָר דָעֶר קָאָד
מַעְדִּיעַ "וּאֵי מַעְדִּי?" (פָּאָרוֹאָס חַתּוֹנָה הַאָבָּן) פָּוֹן
דַּזְּשָׁעָסִי לִיבְטָשׂ וּוּילְיאָמִיס.

דער פאָפּוֹדערער דערפֿאַלְג פּוֹן אַ טִילְעַ דַעֲמַלְטַ
דייַע עַבְגַּלְיַשְׁ אַמְּרִיקַןְעַר אַוְיפַֿרְוָנְגַעַן (פּוֹן דֵי גַּאַרְ-
נִיטַגְעַהְבַּעַנְעַ) וּוּוּרְטַ שְׁפַעְטַעַר אַרְבְּעַגְעַטְרַאַגְן אַוְיףַ
דַעַר יִדְיְשַׁעַר בְּנַעַן, וּיְיַיְלָמְדַע וְאַוְינְגַסְטוֹ? ", יַעַדְעַ
פְּרוּוּיִי", "פְּאַטְאַש אָוֹן פְּעַרְלְמוֹטַעַר", "שְׁעַרְלַאַקְ הַאלְמַסְ",
"טְרַיְלְבַי". אַ. דִי יִדְיְשַׁע בְּיַעַן הַאַט "צְוִירִקְרַעְפְּלַעַקְ"
טִירְטַרְטַ" בְּלוֹזַן וּוּידַעַר מִיט אָן אַוְיפְּטַרְטַ פּוֹן בּוּרטַא
קָאַלְישַׁ אַוְיףַ דַעַר עַנְגַּלְישַׁעַר בְּיַעַן אַין אַ פִּיעַסְעַ
"רַיִיטְשַׁלְלַ" (רַחַל — 1913).

יידישער קונסטראטעןער

(1918-1933)

באלד נאך דער ערשותער וועלט-מלחהה נעמט-אין
דער יידישער רעפערטאָר אַ נײַז ווענדונג. עס איז
געווונן איזן דער צײַם, ווען דער גארדיינ-פעריאָד האט
שווין געהאָטן ביהם פֿאָרְלִין ווּין השפעה, ווען דאס רוב
יידישע טעאטערס האט שווין לאָנג געהאָט פֿאָרְגָּעָס
דעַם גאָלְפֿאָדְעַן-רעפערטאָר איזן זיך געטאָרמעט מיט
דעַם בלְאָסְן גֿרְעָזְלְעָז פֿון "מאָדערנְעָז" מעלאָדראָמעס איזן
"אייסחטָטָטָונְג"-אָפֿאָרְעַטְקָעָס. די צוּוִי, דֵּי טְעָזָ
טְעָרָס, זֹאָס האָבָן נאך פֿאָרְמָאָגָט עַפְּסָס פֿוֹנוּם גִּיסְט
פֿון גָּאָרְדִּין-רעפערטאָר, האָבָן זיך גַּעֲשְׁטִיצְטָהָוּפְּטָזָ
ואָכְלָעָד אַיְפָּוּן סְטָאָר-שְׂוִישְׂפִּילָעָר. האָט נאך אָדְלָעָר גַּעַזְעִינְטָן
שיינְטָן איזן "יִדִּישָׁן קָעְנִיגְלִיר" איזן גַּעַצְיִינְג טְרָעָרְן פֿון
"וְילְאָזְן מְעַטְּשָׁה", הָגָם ער שְׁפִּילָט אַזְּקָה (1918) אַ.
דִּימָאוֹת
"שְׁקָלָאָפָּן פֿון פָּאָלָק": דוד קָעְסָלָעָר האָט אַיסְגָּעָאנְסָן
זַיְנָן גָּאנְצָן טְעַמְּפֿרָאָמָעָנְטָן אַיְן "שְׁלוֹמָהָקָע שְׁאָרְלָאָטָאָן"
אַזְּקָה אַפְּיָלוֹ אָוִיפֿגָּעָפְּרִיט (1918) "דֵּעָרָ פְּרִיוּזָו, דְּרָאָמָע
אַיְן 5 אָקָטָן פֿון מְעַנְּדָעָלָעָז מְוֹרָרְסָפְּרִים, אַרְאָנְשִׁירָטָטָפְּאָר
דָּעָרָ בִּינְעָ בְּ. גָּאָרְיָן" אַזְּקָה דִּימָאוֹת "וִירוֹשָׁלָיִם".
אַזְּקָה בְּ. טָאָמָאשָׁעוֹסָקָה האָט גַּעַפְּרוֹאָזָט זַיְנָע כּוֹחוֹת אַיְן
מְאָדָעָנָעָם רְעַפְּרָטוֹאָר פֿון סָ. יוּשְׁקָעוֹוִוֶּשָׁ אַזְּקָה
דִּימָאוֹ. אָבָעָר קִיְּין אַסְכָּמָבְּלִישְׁפָּהָה האָט מְעַן מְעַרְנִישָׁת
געַזְעָן.

סָאָזָן גַּעֲווּן קָאנְטִיק, אַזְּ נִיט אַוִּיפָּ דָּעָם אָפָּן ווּעָט
מְעַן באָפְּרִידִיקָן דָּעָם גַּעַשְׁמָאָק פֿון אַ נְּיִיעָם דָּוָר. דָּאָס
הָאָבָן, הָפְּנִים, אַזְּקָה דָּעָרְפִּילָט דִּי בעַסְעָרָע (אָפְּשָׁר "פְּרָאָקָ
טִישְׁעָרָע") יִדִּישָׁע אַקְטִיאָרָן — אַזְּן עַס האָט גַּעַנוּמָעָן
זיך אַיסְפִּיקָן דָּעָר מְאָדָעָנָעָר יִדִּישָׁע טָעָאָטָר.
דָּעָר ערְשָׁטָעָר צָרָ פְּרוֹאָוָן גַּיְינָן אַיְפָּוּן נְיִיעָם ווּגְזָ
אַזְּ גַּעֲווּן מְאָרִים שְׂוֹאָרִץ, שְׁפָעָטָר דָּעָר דִּירָעָטָאָר
פֿוֹנוּם נִוְוִי יָאָרְקָעָר יִדִּישָׁן קָונְסְטָרְטָעָטָר. אַזְּקָה עד

יעקב מעתה

הויבט-אן מיט א מעלאדראמע : ג. לייבינס "דעך מאן און זיין שאטן" (דעם 29 טמן איגוסט, 1918). אבער איזוי ווי. ג. לייבינס מעלאדראמע איז א דורכטאל, נעמת מ. שווארץ פארכירעווין צו בעסערן רעפערטואר און ער פירט-איך איז משך פון קארגע זורי זאכן (פון 25 סעט טעמבער ביזן 14 אקטאבער, 1918) אאנצע פינק פיעסן: בערנארד שאס "מייסעס זוארענס פראפעשאַן", ב. באט-ווייניקס "ביבליך מאָרְעָנְטָאַ" (פאָצִיכֶנֶט אֹוֵיך א. ג. "ביבליך מאָרְעָנְטָאַ" און "מאָרְעָנְטָאַ", און אַיְמָגָעָפִירָט אַין 1921 אַין אַ נִיְיעָר באָאָרְבָּעָטוֹנָג. א. ג. "טִיּוֹלָשׁ לִיּ בָּעַ"). יעקב גאָרדינס "סָאָפָּאַ", ק. גוּזְקָאוּס, אָוּרִיאָל אַקָּסְטָאַ" און שִׂילְעָרָס "דיַ רְוִיבָּעָר". דאס פִּיבְּעָרָה אָפְּטָע בִּיטָּן פָּוּן פִּיעָסָן וּוּיוֹזָט, אַז אֹוֵיך זַיִּה האָבָּן נִיט אַעֲהָט קִיִּין אַיְבָּרְיִיךְ דָּעָרְפָּאָלָג, אַז דַּעַר בעסערד רעפער-טוֹאָר אַיִּז וּוּידָעָר גַּעוּזָן אַז סְכָנָה. צוֹם גָּלִיק פָּלָגָט שווארץ די גָּטוּעָ עַצָּה פָּוּן עַטְלָעָכָע בעסערד שְׂוִישָׁפִיִּיּ עַל אַין זַיִּן טְרוּפָע, וּעַלְכָּעָ באָעוּגָן אִים צַו שְׁטָעָלָן פֿרַץ הִירְשְׁבִּינָס אִידְלִיעָ "אַ פָּאָרוֹאָרְפָּן וּוּינְקָלָ" (דעם 16 אקטאבער, 1918).

פרק הירשביין (1880-1948), אלין אַ פִּינְגָּר פָּוּן יִדְיָשִׁין טַעַטָּעָר אַז פִּינְגָּם "לִיטְעָרְאָרִישׁ" רַעֲפָעָר-טוֹאָר. האָט שַׁוִּין פְּרִיעָר גַּעַחַט זַיִּנָּעָ דָעְרָפָלָגָן אֹוֵיך דַּעַר יִדְיָשִׁער, וּוּ נִיטְיִדְיָשִׁער בֵּינָה אַין אַיְרָאָפָּע. פָּוּן זַיִּנָּע עַטְלָעָכָע-אַזְוָן-פּוֹפְּצִיךְ אַיְנָאָקְטָעָרָס אַז פּוֹלָע פִּיעָסָן האָבָּן דַּעַר עִיְּקָר זַיִּנָּע פָּאָלְקָסְטִימְלָעָכָע קַאְמָעָדָיִים גַּעַשׁ שְׁלָאָגָן וּוּאָרְצָלָעָן צַוִּישָׁן טַעַטָּעָר-פְּרָאָפְּטִיסְאָגָּלָן אֹוֵיך גּוֹט, וּוּ צַוִּישָׁן טַעַטָּעָר-עוֹלָם, אַז זַיִּנָּעָ פָּאָרְבִּילָבִּין אַיְגָנָאָרְטִיךְ בֵּין אַוִּיפָּן הִינְגִּיטִּקְן טָאָג. אַיְצָט האָט זַיִּן "אַ פָּאָרוֹאָרְפָּן וּוּינְקָלָ" גַּעַגְּבָּן דַּעַם עַרְשָׁתָן אַמְּתָן דַּעַר-פָּאָלָגָן מָאָרִיס שווארץ טַעַטָּעָר, אַז מִיט דַּעַם גַּעַשׁ פִּינְגָּט דַּעַם פּוֹנְדָּאָמָעָנָט פָּאָרָן יִדְיָשִׁין קוֹנְסָטְ-טַעַטָּעָר. וּוּיוֹזָט-אָוּס, אַז מָאָרִיס שווארץ אַלְיָין אַז נִישְׁט אֹוֵיך זַיִּבָּר גַּעַוְעָן מִיט זַיִּן עַרְשָׁתָן דָעְרָפָלָגָן וּוּאָרוּס אַין צַוִּיָּי טָג אָרוּס (דעם 18 טמן אקטאבער) שְׁפִילָט עַד שְׁוִין אַבְּרָהָם שָׁאָמָעָר "דָּס גִּיסְטָעָר-הַזּוֹיִן". אַז אַט

70 יאר טעאטטער-רעפערטוואר

אין אז טעאטפא פירט ער אויף אין סעוזאן 19/1918 אונצצע 19 ארגיגינעל-יידישע פיעסן, צוישן זיי אסיפ דימאוס "די דערוואוכונג פון א פאלק" און "שמע ישראלי"; יעקב גארדינס "קרײַצער סָאנָטָא", "דער יידישער קעניג ליר" און "מירעדע אפרת"; פינסקיס "קרומע וועגן פון לִיבּע", "אייזיק שופטל", "גָּאָבָּרִי און זינע פרוינען" און "דער אודר"; פ. הירשביבנס "דעם שמיידס טעאטטער" און "גרינע פעלדער"; שלום עיליכמס "מענטשן". ער ברענget איך צום ערשותן מאל ארויס אויף דער בינע משה נאדרון מיט זיין "סוקסעס" און "דאס פיעדר פון קליסטערברערג".

אחויז דעם ווערטן געשפלט יענעם סעוזאן איבער-עצונגגען פון ה. איבסענס "די גיסטער", "גָּאָרְאָךְ" און "הָעֵדָךְ גָּאָבָּלָעָר"; קאָרֶל שענעהרס "דעם טייוולס פרויי"; גָּאָטָלְסְטָאָס "תְּהִיתְהַמִּים" און "די מאכט פון פינצטערניש"; אַרְטּוֹר שְׁבִיצְלָעָר "פֿרְאָפְעָסָאָר בערבאָרדִי"; ה. זודערמאָנס "שְׁמַעְטָעָרְלִיבְּגְּשָׁלָאָכְּטִי"; ג. אַנְדְּרַעְיְּזָוָס "גְּלִוִּיבְּ דִּיןְ פְּרִוִּי"; אַסְקָּאָר וּזְאַלְדָּס "דָּעָרְ אִידְעָלְעָרְ מַאֲזִי"; סּוּזְעָן לְאַנְגָּעָס "שְׁמַשְׁוָן" און דיליה; סְטְּרִינְדְּבָּעָרָס "דָּעָרְ פְּאָטָטָר" און ס. פְּשִׁי-בִּישֻׁוּסְקִים "דָּעָרְ אַמְתָּה".

פארשטייט זיך, און מיט אז גאלאָפְּ-רעפערטוואר האבן די אויפֿרְוְנוּגְעָן נישט געקאנט זיין ערשות-קלאָסיק. אַבעָר מְאָרִיס שְׂוֹאוֹרְץְהָאָט, הפְּנִים, אלְזָ נִיט גַּעַט קאנט באָהָעָרָשָׁן זיין נישט-זִיכְעָרְקִיטִי מִיטְן בערטן רעפערטוואר, און אַוִיךְ זיין צוּוִיטְעָר סְעֻזָּאן (1919/20) ברענget אַקְנָפָן טוֹז אַרְגְּיִינְעָלְ-יִידְישָׁע פְּעָסָן, און אַהָלָבָן טוֹז אַיבְּרָעְצְוּגְעָן: יעקב גארדינס "גָּאָטָם" מענטש און טִיְוּוֹל, "די זָאָרְהִיטָּה", "דָּעָרְ אַומְבָּאָקָּאָנְטָטָר", "דָּעָרְ מְמָוָה" און "די אַמְתָּעָ קְרָאָפְּטָטָה", ל. קָאָבָּרְ דִּינְס "גָּאָךְ דָּעָרְ חַתּוֹנָה"; יִוְסָף טְשֻׁעְנְיאָוּסְקִים "מְשָׁהָ פִּידְלָעָר"; מָאָרָק אַרְנְשְׁטָאִינְס "דָּעָרְ זָוָן פָּוּן צְוּוִיְ נָאָךְ צִיאָנָעָן"; און אַיבְּרָעְצְוּגְעָן פָּוּן מ. גָּאָרְקִיס "אוּפְּנָאָפְּגָּרְזָוָנָט", וּוּאַלְפָעָן לְאָרָאִיס "די זִוְּסָעָ בְּלָוָם" (לויט דִּיוּוּיד בעלאָסְקָאָס אַדְאָפְּטִירְוָן); טְעַדְאָר הָעָרָצָה

יעקב מעטל

“דאס ניע געתא”; בערטאן און סיימאנס “אאַאָ”. אַ
דער סעזאגן ציינט זיך אויס באָזונדעָרָס מיט דעם
וועאס עס ווערט אַריינְגעַנוּמָען אַין רעדפֿערטָוָר שלום
עליכִים “טְבִיה דָעֵר מליכִיקָעָר”, אַין דער דראָמָטִי
חַאֲצִיעַ פּוֹן י. ד. בערטאָוִיטֶשׁ. דער דָאַזְקָעָר שׂוֹתְפוֹתָ
אַרְבָּעַט אַין אוַיסְגַּעַקְומָעַן צוֹ שְׁפִילְזָן & בָּאוֹנוֹנְדָעָרָס ווַיְכִ
טְמִיקָעָר דָאַל סִי אַין שְׁפַעַטְעָרָן רעדפֿערטָוָר פָּנוּעָם קוֹנְסָטִ
טַעַטָּאָר, סִי אַין דער שְׁוַיְשָׁפְּלַעַר-קָאַרְיעָרָן פּוֹן מאָ
דרִיס שְׁוֹאָרֶץ, ווּלְכָעָר הַאֲטָם אַדְאַנְקָ דָעֵם גַּעֲבָרָאָכָט אַ
גַּעַגְעָרָעַרְעַי שְׁלָוָם עַלְיכִים-קְרַעַצְיָעָס, ווּאַס זַיְעַנְעַן מָנוֹרָ
מַעֲנַטָּאָל אַין דער גַּעַשְׁיכְטָעָן פּוֹן יִדְיָשָׁן כְּאַרְקָטָעָרָ
שְׁוַיְשָׁפְּלַעַר. יְגַנְעַר סֻעַזָּאָן בְּרַעַנְגָּט אַוְיךָ אַרוֹוִיס דָעֵם קְרַעַפְּ
טִיקָעָן, אַבָּעָד روֹעָן טַלְאָאנְטָן פּוֹן דַעַמְאָלָט נָאֵד יְוָנָגָן
פְּרִישָׁן בִּימְקָא מִיט זַיְנָע “גַּנְבָּמִים”.

נישט א סך קלענער איזו די צאָל פיעסן אין די
סועזאגען 21/1920 — 1921 און 18 יידיש פיעסן
און 12 איבערזעצונגען.* דער גראיסער אויפטן פון
ונען צוּוֹי סועזאגען איזו די אויפפֿרונְג פון ז. ל. פרצעס
די גאלדנען קיטט' איזן אַאמְבִּינְרֶטְעֶר באָארבעטונג
פּוֹן "דער נְזִוּן" און "די גאלדנען קיטט'" — דורך שלום
פערלמאָטער און אַנְשֵׁל שָׂאָר, פֿרִיעָר אוּפְּגָּנְפִּירֶט גַּעַת
וּאוֹרָן אַין פֿילְאָדָלְפּֿיעָר אַרטְשָׁ סְטְּרִיטְט טְעַמְּטָעָר', אַון
דעְרָגָן, מִיט מְאָרִיס שׁוֹאָרְצָס רְעוּזִיּוּעַ, אַון נְיוּ יָאָרָה
קָעָר יְדִישָׁן קוֹנְסְּטְּטָעָטָעָר'; שְׁלָום עֲלִיכְּם־בְּעַרְקָאָה
וּוּיטְשָׁעָס "שְׁוּעָר צָו זִין אַיִד'" (איַן וּוּלְכָן מְנוּזִוְוּנְעַן)
פֿרִינְד, דער שְׁפָעַטְעָדָר פֿאָול מְנוּזִי אוֹיף דורך עַנְגָּגִי
שְׁעָר בִּינְג, וּוּרְטָן באַרְיָמְט מִיט דער רַאל מְנוּזִי
סְטוֹדָעָנְטָן אַיוֹאָנָאָוּ, אַון "דער דִּיבְּוק" פּוֹן דָּוִיסְּשָׁן
די דָּאָזְקָע דָּרְרִי אוּפֿפֿרְוּנְגָּעָן האָכוּן פְּאָקְטִישׁ באַשְׁטִימָט
(אוֹיף אַלְאָגָנָעָר צִיטְט) דָּעַם רְעוֹשִׁיְּסְטִיל פּוֹן יְדִישָׁן
קוֹנְסְּטְּטָעָטָעָר.

* מער וועגן רעפערטואר אין יידישן קונסטיטואטער זע : א. ה. ביאלאגס „מארים שחרארין און דער יידישער קונסטיטואטער“, ניו יורק, 1934 ; אוייך : טעטערבריך ליבור דער גניעיר הימ פון יידישן קונסטיטואטער“, ניו יורק. 1928.

70 יאר טעאטער-רעפערטואר

עס ווערט אויך דעםאלט צום ערשותן מאל פאר-
געשטעלט, זוי א זעלבשטיינדייקער דראמאטיקער, י. ד.
בערקאוייטש מיט זינען "לאנדסלייט" (זוערטש אלט
איינזקטער, דערנאך זוי א פולע פיעסע) און ה. לויויך
מיט "שמאטעט" (1921), וואס האט אים אווקגעשטעלט
און דער ריי פון די וויכטיקסטע יידישע דראמאטורהן.
עס דער ביוטירן אויך יונה ראנגעפלד מיט זינען "קאנַּ
קורענטן" (1922), יצחק קאצענעלסאן מיט זינען "פאטימאַ"
און ארטור וואולף מיט "יעקל פורמאַ" (בידיע אין
(1920).

פון די אנדער אויפפרונגען איז כדא צו פאר-
齊יבענען : משה גאדריס "דער לאטען" (סאטירישע
קאמעדיע נאך א שאטן פון יעורךע איינאוס א מאטיוֹן"
(1921), פאקטיש — א פארידישונג פון לעא בירינקסטס
"דער נאָרְדִּטְאָנֶן"), שלום אשס "דער טויניגער מענטש",
ל. קאברינס "פרנייע לויוֹ", און פ. בימקאס "גַּבְּבִּים"
און "דעמעבעס" (אלע איןן 1922); און פון אייבערזע-
צונגען — ארטור שניצלערס "די לעטען מאסקָן", אל.
בייזאנס "מאָדָם אַיקָּס", מ. גאָרְקִיס "מיישטשאנַּע",
ושאֲקִינְטָא בענאווענטעס "די אויגן פון פיעער", ס.
יושקעוויטשעס "אן אָרְעָמָּאָן חַדּוֹן", שעקספּֿרִיס "שיִׁ
לאָק", גוּצְקָאּוּס "אָרוּיאָל אַקָּסָטָא", ל. אַנְדְּרִיעָוָס
"דער געדאנֵק", אַסְקָּאָר וְאַילְּדָס "סַּאֲלָאָמָּעָ", א. טשע-
כָּאָוָס "אַנְקָּל וְאַנְגָּיָּא".

איצט, וויזט אויס, האט שוין דער בעסערער רעד-
פערטוואר "זיך איינגעשטעלט" סי בי מאריס שוואָרטזן
גופא, סי בייט בעסערן טעאטער-גײַער. ואָרום דער
קומענדייקער סעזֶן, 1922/23. האָלט זיך שוין בְּלוֹוִי
אויף פִּיר אַרְגְּנִיגְעָלִיְּדִישָׁע פִּיעָסָן: ה. לייזוּיקס
"אַנְדְּעָרָשָׁ", שלום אשס "מאָטָע גַּבָּ", שלום עלייכּ-
בערקאוייטש דאס גְּרוּיסָע גַּעֲוִוִּינָס" און די פִּיעָסָע
"יזּוּרָ" פון דעם באַדִּינְדִּיקָן דראמאטורהן ה. סַעְקָלָעָר,
וועמענס צוּי אַיְינְזְקָטָעָרָס "יַוְקָל גַּבָּ" און "אָונְטָעָרָ-
וּוּלָט" זינען שוין פְּרִיעָר (1909) גַּעֲשְׁפִּילָט גַּעֲוָוָרָן

יעקב מיטטל

דורך ליבתאכער, און די פולע פיעסע "יוסי פון יוקרט" איז א. ג. "דער הייליקער טיראן" אויפגעפֿירט גען ווֹאָרֶן (1921) דורך סעמייעל גאַלדענבורג אין אוּידְרוֹוְנְג פְּליִיס-טְעַטְּעָר.

דער פֿאַקטִישׂער דערפֿאַלְג פָּון יונְגעַם סְעַזְאָן זִיגְעָן די אַיבְּערְזָעְצָוְנְגָעָן פָּון נַגְּגָאַלְס "רְעוּוֹזָאָר" (אַיבְּערְג. ג. סְעַגְּאַלְאָוִוִּיטְשׁ) אָוּן ג. אַנדְרְעִיעָוָס "אַנְגָּטָעָמָאָ". מען האָט אַוְיךְ גַּעֲשְׁפִּילְטָמָאַלְעָרְסָס "דָּאָן זְשָׂאָן" אָוּן "סְקָאָן" פְּעָנָס שְׁמַדְ-שְׁטִיקָס", אָוּן נַאֲבְּרִיעָלָא זְאַפְּאַלְסָקָס "דְּרִיךְ אָוּן דָּעַר מָאָן".

זִינְטָ דַּעַמְּאַלְט שְׁפִּילְטָ דָּעַר נַוְּיָאַרְקָעָר יִדְיִישָׂעָד קָוּנוֹסְטָ-טְאַטְּעָר אַ רְעַפְּעַרְטוֹאָר פָּון דִּי בְּעַסְטָע יִדְיִישָׂעָד דְּרַאְמָאַטִּיקָעָר אָוּן אַ גְּרוּסָע צָאָל אַיבְּערְזָעְצָוְנְגָעָן פָּון קְלָאַסִּישָׂע אָוּן מְאַדְעָרָנָע פִּיעָסָן. די וּוֹיכְטִיקְסְּטָפָן זַיִן זִינְגָעָן: אִין 1923 — ה. לִיְּיוֹקִיס "בְּעַטְלָעָר", א. דִּיְּ מאָוָס "בְּרוּוּיט", די צְוּוֵי זְעַלְטָן-פִּינְעָ אַוְיפְּפִירְוָנְגָעָן פָּון י. זְשָׁלוֹאַוּסְקִיס "שְׁבָתִי צְבִי" (אַיבְּערְג. י. זְיִנְגָּר) אָוּן ל. אַנְדְּרְעִיעָוָס "זִיבָן גַּעַהְגָּעָנָעָן", בּ בְּעַנְאָוּעָנְטָעָס "לִיאַלְקָעָס"; 1924 — די סְטִילְיְזִירָטָע אַוְיפְּפִירְוָגָן פָּון גָּאַלְדְּפָאַדְעָנָס "צְוּוֵי קָוְנִי לְעַמְּלָסָלָס", ד. ד. בְּעַרְקָאָוּוּיְשָׂטָס "מַאְשָׁקָעָ חֹזֵיר", פ. הִירְשָׁבִינְס "שְׁדִים וּוְיִסְן וּוְאָס", ע. טָפְּלָעָרָס "דָּעַר בְּלוֹטִיקָעָר גַּעַלְעַטְבָּרוּ" ("הִינְקָעָמָז"), די זְיִיעָר גַּעַלְגָּגָעָנָע אַוְיפְּפִירְוָגָן פָּון רָאַמְּעָן רָאַלְאָנָס "וּוּעָלָךְ".

אַין יְעַנְעָם סְעַזְאָן שְׁפִּילְטָ אַוְיךְ דָּעַר קָוּנוֹסְטָ-טְאַטְּעָר טָעָר די קָאַמְּעִידָע "וּזְעִין שְׁטָאַרְבָּטָעָר" פָּון חָנָא גָּאַטְּעָס פְּעָלָד, וּוּלְכָעָר האָט שָׁווֵין אִין 1920 גַּעַהְהָט דְּעַבְּיוּטָרִיט מִיט זִין "יָא פָּאָרְהִירָאָט", נִיט פָּאָרְהִירָאָט" (גַּעַשְׁרִיבָן צְוָאָמָעָן מִיט מ. אַשְׁעָרָאוּיְשָׂט, אַוְיפְּגָעָפִּירְט מִיט דָּוִי דָּאַלְפָ שְׁילְדְּקָרוּיְט) אָוּן מִיט "גָּאַלְצִיאָגָנָעָר מִילְּאָנוּר" (אִין קָאַפְּפָעָרָאָטִיוֹן רְאַיְאָלְ-טְאַטְּעָר). אָוּן האָט דָּעַרְנָאָר גַּעַגְּעָבָן דָּעַם קָוּנוֹסְטָ-טְאַטְּעָר אַ רְיִי קָאַמְּעָדִיעָס. אָוּן 1925 — וּוּדְעָר אַ סְטִילְיְזִירָטָע אַוְיפְּפִירְוָגָן פָּון גָּאַדְּ פָּאַדְעָנָס "די כִּישְׁוּף-מַאֲכָרִין", "שְׁעַקְסְּפִּיר אָוּן קָאָמְדָעָנִי" פָּון מ. טְשָׁאַרְבָּגָוּ (מַאֲרִיס שְׁוֹאַרְבָּגָוּ בְּאַרְבָּעָתָנוֹג

70 יאר טעאטער-לעפערטואר

פון ה. קאלמאגנוויטשעס "שעקספир דער ערסטער", שלום אַס "אַ שנירל פערל" ("אַדער זאָס הייליקע מײַדֵּל"), ד. מערעזשאָקָאָסְקִיס "פֿעַטְעַר דָּעַר גְּרוֹיסְעַר", אין דער יִדְישֶׁעֶר דֶּרֶאָמָּטִיזָּצְיָּע פָּוּן לעאניד פִּינְבּוֹגָה, פָּאָול היְזָּעָס "שָׂאָל הַמֶּלֶךְ" (אייבערן. מ. שוֹווַיִּיךְ), ס. יושקעוויטשעס "דער לַופְּטַעַמְּנָטְשָׁה", קלָאָבּוֹנְדָּס "דער קְריַידְ-צִירְקָלָה" (אייבערן. מ. ל. האַלְפּוּרְן).

אין די ווֹיִיטְעַרְעַט סְעַזְנָעַן פֿרְטְּ-אוֹף דָּעַר קוֹנְסָטְ-טְּעַטְּעַר, צְוִיְּשָׁן אַנְדְּעַרְעַ : ה. סְעַקְלָעַרְסָם "דָּעַם צְדִיקָּס נְסִיעָה" אָזָן "מַאיָּאָר נָחָ", ה. לִיְוּוֹיקָס "קִיְּתָן", גָּלְדָּ פָּאָדָעָנָס "דָּאָס צְעַמְּטָע גַּעֲבָאָטָה", דִּימְאָוָס "אַשְׁקָעָ מוֹיְזִיקָּאָנָטָה" אָזָן "מַעַנְטְּשָׁן-שְׁטוּבָּיָה", אַשְׁשָׁ "רְעוֹרְעַנְדָּ דָּאָקָה-טָאָר סִילְקְוּעָר", קִידּוֹשָׁ הַשָּׁם, "דִּי כִּישׁוֹפְּמַאְכָעָרִין פָּוּן קָאָסְטִילְיָעָן" אָזָן "אַנְקָל מַאְזָעָס" (דִּי לְעַצְטָע דָּרִיְיָ דָּרָאָ מַאְטִיזְיָרְט דָּוָרָךְ מַאְרִיס שּׂוֹאָרָץ), דָּאָס לְעַבְנָן פָּוּן חַיִּים לְעַדְעַרְעַר אָזָן "גָּאָטָ פָּוּן נְקָמָה" : שָׁלוֹם עַלְיכָם שְׁגָאָפָּדָ גְּרֻעְבָּרָ, סְטַעַמְפְּעַנְיוֹן אָזָן "בְּלָאָנְדוּשָׁעַנְדָּ שְׁטָעַרְן" (לְעַצְטָע צְוַיִּי דֶּרֶאָמָּטְזִירְט דָּוָרָךְ מַאְרִיס שּׂוֹאָרָץ). ח. גַּאָטְעַסְפְּעַלְדָּס "אַמְּעַרְקָאָנְעָר חַסְדִּים" אָזָן "מְלָאִים אַיִּיף דָּעַר עַרְדָּ", י. גַּאָרְדִּינָס אַבְּגַנִּיטָּע, בֵּין גַּאָר אַבְּנָ טְּעַרְסָאָנְטָע אַוְיְפְּפִירְוָגָן פָּוּן "גָּאָטָ, מַעַנְטָשָׁ אָזָן טִיּוֹלָה", יַעֲקֹב פֿרְעַגְּרָס "דָּעַר וּזְאָסְעָר-טְּרַעְגָּרָ" ("שְׁמָהָ פְּלָאָכְטָע", 1936), ק. קָאָבְרִינָס "דְּרוֹוּרְסָאִיד דְּרִיְיָוָה", מ. אַדְעָרְשָׁלְעָגָעָרָס "גְּרַנְּבָּעָרָגָם טַעַכְטָעָר" (דֶּרֶאָמָּטִיָּה-וִירָט פָּוּן זִיָּן נְאוּוּלָע "אָן אָוְמָגִיךְ") א. ג.

פָּוּן אַבְּעַרְזָעַטְנָעָן זַיְנָעָן גַּעַשְׁפִּלְטָן גַּעַזְוָרָן : ס. יושקעוויטשעס "מַעַנְדָּל סְפִּיוֹאָלָה", גַּעַמְּרָאָוִיטְשָׁדָאָגָן-טְּשָׁעַקָּאָס "דָּעַר וּזְעָג צָוָם לְעַבְנָן", לְאָפָעָ דָּעַ וּזְעָגָאָס "דָּעַם גַּעַרְטָנְעָרָס הַוּנְטָ", "וּוְאָלְעַנְטִינָא קָאָרְעָרָאָס אַלְעָקָ-סָאָנְדָעָר פְּרַשְׁקָוָן", גַּנְדָּרְעָאָס דַּעַסְגָּנְטָאָס, "אַוִּיפְּרָעָם-דָּעַר עַרְדָּ", ל. אַנְדְּרָעִיעָוָס "דָּעַר וּזְאָס קָרִיגָט דִּי פֿעַטְשָׁה", שְׁעַקְסְּפִּירָס "אַטְעַלְלָא", לְעַאָן פּוֹיְכְּטוֹאָנְגָּעָרָס "יַיְד זִיסָּ", אָזָן שְׁפַעְטָעָר "אַזְעָפָס" (דֶּרֶאָמָּטִיזָּצָּיָּע פָּוּן מַאְרִיס שּׂוֹאָרָץ), א. פַּאִיקָּאָס "דָּעַר מַאְנִין פָּאָרְטְּפָעָל" (איַיְ-בָּרָן, אַנְאָטָאָל וּוּינְגָּרָאָדָאָוָה) א. אַג.

יעקב מעתטל

וואי ס'אייז צו זען — א רעפערטאואר, מיט וועלכו
דאס פינסטע קינסטלער-טעאטער קאן שטאלץ זיין.
"דער יידישער קונסט-טעאטער" איז אזוי-ארום געווארן
די הים פאר דער בעסערער דראמע און קאמעדיע, און
געהאלטן אין שטייגן קינסט-עריש און פינאנציגיע.
דעט סעוזאן 1932/33 עפנט מ. שווארץ מיט י. י.
זינגערטס "יאשייע קאלאב", זואס האט, בי א דעלעטיוו
קינסטלערישער דערגרייבונג, דעם גרעסטן פינאנציגיען
דערפאלאג. די פיעסע ווערט געשפליט אונדערטהאָלבּן
סיעזאנען כסדר, און דאס איז דער שעטלעכטער מאָרָק
שטיין אין דער וויטערער אַנטוּיקְלוֹנְג פונעם קונסט
טעאטער. זינט דעםאלט קאנצענטרייט זיך מאָריס
שווארץ דער יעקר אויף דראמאָטיזאַזיעס, מאָכט פֿאָר
שידגערליי קאמפראָםּן, כדי זיינע אויפֿירונגען זאָלּוּ
אנגהאלטן גאנצעט סעוזאנען, און דאס דערפֿירט צו א באָ
דוּערנסווערטער פֿאַרמִינְעָרְוָנְג פֿוּן בעסערן רעפערטוּ
אָר אָן קונסט-טעאטער, און בּמִילָא — אויך צו זיין
וירדַת.

דער "ארטונג" און אנדער טעאטערס

(1938-1928)

צוג'ייד מיטן יידישן קונסט-טעאטער האבן אוינ
אנדערע טעאטערס אריינגענומען די בעסערע פיעסטע
אין זיינ רעפערטואר. שווין אין 1919 גראינדן יעקב
בז'עמי און לואַי שנאָצער "דאָס נײַע יידישע טעאטער",
וואּו עס ווערָן אויפֿגעפֿירט פֿרְץ הִירְשְׁבִּינְס "די פֿוֹסְטָע
קרעטשְׁמָע" און "גֶּרְיָינְגָּפְּלָדְעָר"; אַשְׁס "מִיטָּן
שְׁטוֹרָם", שְׁלוּם עַלְיכִיםְס "מַעֲנְטָשָׁן" און "צְעֻזִּיט אָוּ
צְעַשְׁפְּרִיטָה"; דוד פֿינְסְקִיס "דָּעֵר שְׁטוֹמוֹנָר מִשְׁיחָה";
אַסִּיף דִּימָאוֹס "ברָאנְקָס עַקְסְפְּרָעָס"; ג. האופטמאָן
"איַינְזָאָמָע מַעֲנְטָשָׁן", ל. ג. טַאלְסְטָאִיס "מַאֲכָתָ פּוֹ
פִּינְצְטָעָרְנִישׁ" און אַ בָּאַנְיָאָוָג פּוֹן סְוָעָן לְאַנְגָּעָס
"שְׁמַשּׁוֹן אָוּן דְּלִילָה" (וְאָס בְּרַעְבָּגְטָ יעַקְבָּן בְּנְעָמָן אַוְּנָה
דָּעֵר עֲנָגְלִישָׁר בִּינְעָן) אָוּן שְׁפַעְטָעָר (1920-1921) שְׁלוּם
אַשְׁס "יחָסָה", פ. הִירְשְׁבִּינְס "אַ לעָבָן פָּאָר אַ לעָבָן",
דִּימָאוֹס "נוֹדְנִיקָּעָס" א. אָג.

אין 1924 שְׁפִילְטָ דִּי אַמְּעָרִיקָאנָגָעָר גְּרוּפָעָ פּוֹן דָּעֵר
"וּוַילְנָעָר טְרוֹפָעָ" זַיִינְרָעָפְּרָטָוָר, וְאָס זַיִי האָבָן
גַּעַשְׁפִּילְטָ אָיִינְאָפָעָ. בֵּי זַיִי וּוּעָרָט אַוְּיךְ צָוָם
עַרְשָׁתָן מַאְלָ אַוְּיְנְגַעְפִּירָטָ. עַפְעַלְבָוִוִּים "גַּעַרְאָגָןָה" אָוּן
ה. גַּאֲטָעְסְפָּעָלְדָס "פְּרָנָסָה" (בִּינְעָן 1928). א. קָאַצְיוֹנָעָס
"דוֹכוֹס" (1929). אָיִן יוֹסָף בּוֹלָאָוָס בְּאַרְבָּעָתָוָגָן. נ.
"גָּרְ צָדָקָ"). אַלְעִיקָּסִי טַאלְסְטָאִיס אָוּן פְּאוּעָל שְׁטַשְׁעָגָי
חָאָוָס "רַאֲסְפּוֹטִין אָוּן דִּי צָאָרִיצָא" (אַיבָּעָד. מ. אַשְׁעָרָאָי
וּוַיטָּשָׁ) א. אָג.

אין 1925 עַפְנָט זַיִךְ "אוֹנוֹעָר טָעָאטָעָר", וְאָוּוּ עָס
וּוּרָט אַוְּיְנְגַעְפִּירָט ש. אַנְסְקִיס "טָאגָ אָוּן נַאֲכָת" (בָּאָ)
אַרְבָּעָט פּוֹן דָּוד פֿינְסְקִיס; צְוַיְינְטָעָר אַקְטָ גַּעַשְׁרִיבָן פּוֹן
מַעַנְדָּל עַלְקִין) אָוּן פֿינְסְקִיס "דָּעֵר לְעַצְטָעָר סְדִּיחָלָ".

יעקב מיטטל

דארט דעביוטידרט אויך איזיק ראנאי מיט זיין «שטען
כיך דראט».

אין זעלבן יאָר עפֿנען אַסִּיף דִּימָאוֹן דְּוָדָאלְף
שילְקְרוֹיט זַיְעֵר "דוֹדָאלְף שִׁילְקְרוֹיט טְעַטְּעָר" מִיט
אַבְּגִינְיאָטָר אוּפְּפִירְוָנְג פָּוֹן דִּימָאוֹס "ברָאנְקָס עֲקָס"
פֶּרֶעַס", אָוֹן שְׁפִּילְן דָּרְנוֹגָךְ (1926) דִּימָאוֹס "די לעַצְתָּע
געַלְיבְּטָע" אָוֹן "יאַשְׁקָעַ מוֹוִיקָאנְטַן".

אין סְעָזָן 1926/27 וועָרָן אוּפְּגַעְפִּידָרָט אַיְן "דאָס
נִיעַ יִדְיְישַׁ קְוֹנְסְטַטְעַטְּעָר" (לייטְנוֹג יַעֲקֹב בּוֹנְעָמִי
אָוֹן יַעֲקֹב מַעְסְטָל) הָה, לִיְיְוִוִּיקָס "שָׂאָפָּה", יָ. דּ. בּוּרְקָאָ
וּוְטְשָׁס, פָּוֹן יַעֲנָדָר וּוּלְטָה", גָּ. יְוּזְוָעָנָנָאָס "די שִׁיפָּה
מִיט צְדִיקִים", גָּאַלוֹזָאַירְדִּיס "גּוּרָעְכְּטִיקִיטַּה", אַ דְּרָאָ
מַאְטִיזְאָצִיעַ פָּוֹן דָּאַסְטָאַיעְוָסְקִיס "אִידִיאָט" (אַיבָּעָרָן,
אַנְאָטָאָל וּוּינְגָרָאָדוֹן) אָ. אָ.

אַיְיךְ דָּעָר "יִדְיְישַׁ אַנְסָאמְבָּל קְוֹנְסְטַטְעַטְּעָר"
(1931) שְׁפִּילְטָבָּעָסְעָרָן רַעֲפְּרָטוֹאָר — הָה, לִיְיְוִוִּיקָס
"גּוֹלָם", וּ. אַיְוָאָנוֹס "דָּעָר גּוּפְּאַנְצְּעַטְּרָטָר צָוָן" (איַיְ
בּוּרָה, מַ. אַשְׁעָרָאוּיְתָשׁ); אָוֹן "די נִוְיָּאַרְקָעָר דְּרָאָ
מַאְטִישָׁע טְרוֹפְּעָ" (1934) פִּירְטָאָוָה, צְוִישָׁן אַנְדָּעָרָן,
"מוֹחַתְּנוּמִים" פָּוֹן הָה, גָּאַטְּסְפָּלְדָּל אָוֹן 60.000 "גְּבוּרִים"
פָּוֹן בְּנִימִין דְּעַסְלָעָר, וּוּמְעֻמָּנָס פָּעָסָן "אַיְבָּעָר וּוּיְמָעָ
סְטְּעַפְּעָס" אָוֹן "לִיכְתָּ אָוֹן שְׁעָטָן" יוֹינְזָן שְׁוִין פְּרִיעָר
1925 אָוֹן (1926) גַּעַשְׁפִּילְטָבָּעָס גַּעַוָּאָרָן אָוֹן יִדְיְישָׁן טְעַטְּעָר
אַיְירָאָפָּעָ אָוֹן וּוּלְכָעָר הָאָט שְׁפַּעְטָר גַּעַגְבָּוּן דָּעָר
יִדְיְישַׁעַר בִּינְעָ אָוֹן אַמְּדָרְקָעָ עַטְלָעָכָעָ פִּיעָסָן.

הָגָם דִּי אַלְעָ טְעַטְּעָרְגְּרוֹפָעָס הָאָבָּן זַיְד גַּעֲגִינִּי
דָּעַט מִיט דָּעָר בְּפִירְשָׁעָר כּוֹנָה צָו שְׁפִּילְן בּוּסְעָרָן רַעָּ
פְּרָטוֹאָר, הָאָבָּן זַיְד אַבְּרָעָן קִין בָּאַשְׁטִימָטָה, אַוְיְסָגָעָ
הָאַלְטָעָנָעָ רַעֲפְּרָטוֹאָרְלִיְנָעָ נִיט גַּהְאָטָם. מַהְאָטָ גַּעָּ
שְׁפִּילְטָ וּוָאָס סְיָאָזָן גַּעֲקָוּמָעָן אַונְטָעָר דָּעָר הָגָט —
אַבְּיָ דִּי פִּיעָסָעָ הָאָט גַּעַטְרָאָגָן אָ לִיְטָעְרָאָרִישָׁעָ מַאְרָקָעָ
אָוֹן פָּאַרְמָאָגָט מַעֲגַעְכְּקִיְּתָן אַוְיָף דָּעְרָפָאָלָג.

דִּי אַיְנְצִיקָעָ גַּרְוָעָפָעָ, וּוָאָס שְׁפָטָגָט צָו גַּיְן
קָאַנְסָעָקוּוֹנָט אַוְיָף אָוֹן אַוְיְסָגָעָשְׁפָרָאַכְעָנָעָרָ רַעֲפְּרָטוֹאָרָ
לִינְיָעָ — מִיט דָּעָר טְעַנְדָּעָנָעָ צָו גַּעַבָּן דָּעָם טְעַטְּעָרָ

70 יאר טעאטער-רעפערטואר

גייער א פיעסע פון "פאלקסטיימלעך-פראגראטיזון אַר" בעטער-כארקטער — אין געווין דער "ארטער" (ראשייתיות פון "ארבעטער טעאטער-פֿאָרְבָּאנְד"). נאך ווי א סטודיע, האט דער "ארטער" אויגען פירט (1927) קלענערע צעגנעס און אינאקטערס פון נ. בוכוואָלֶד, ב. פענטער, משה נאָדר, שלום עלייכם א. א. אין 1928 עפָּנְט זיך דער "ארטער", שוין ווי אַן אָפִיצְיָעַלְעָר אָרבעטער-טְּעַטְּעָר, מיט ביינוש שטיימאָנס "בִּים טוֹיעָר" (יעקב מעסטֶס בִּינְזְוּרְעָס פון שטיי-מאָנס טְּרִילָאָגֵעַ) און שפְּלִיט דער נאָך אַין משך פון 10 יאָר (1938-1928) בעיקר סָאוּעָטִישׁ-רוֹסְלָעְבָּדִישׁן יִדְּיָוִין רעפערטואָר : אברהם ווּוּוּיְאָרְקָעָס "גְּפָתְּלִי בְּאָמְוִין" (1929), "ברִילְיָאנְטָן" (1930) און "דָּעָר סְטָעָפְּ בְּרָעַנְטָן" (1932) ; ש. גָּדִינְיָעָרְס "הַזְּשִׁים קְוּפְּעָרְקָאָפְּ" (1930), א. קּוֹשְׁנוּרָאָוָס "הִרְשָׁ לְעַקְרֶטֶת" (1931), מ. דָּגְנִיעָלָס "פִּיר טָעָג" ("וּוְלִיס", 1932). זִיסְקִינְד לְיעָוָס "די שְׁנוּי-טָעָר" (1935), משה קּוֹלְבָּאָקָס דְּרָאָמָטִישׁע פָּאָעָמָע "בּוּיְטָרָע גּוֹלָן" ; אָוָן פָּוָן אַינְזָקְטָעָרָס : דָּד בְּעַרְגָּעָל-סָאנָס "אַין אָסָאוּעָטִישׁ-יִדְּיָוִין גָּרְכִּיכְטָן", "בִּירְגָּעָר וּוּאָלִי בְּרָעַנְעָר" אָוָן "בִּים טְּלָעְפָּאָן", פרִץ מָרְקִישָׁעָס "קִיְּין אַינְצִיקָּעָר שְׁפָאָן", ל. מָאָלָמִיס "בִּירְאָ-בִּידְזָאָן", א. קּוֹשְׁנוּרָאָוָס דָּעָר אָוְטִילְיָלְקָוְמָטָן" א. א. פון אַמְּדִיקָּגָעָר-יִדְּיָוָשׁ שְׂרִיבָּר אַין גַּעַשְׁפִּילְט גְּעוּוֹאָרָן ה. לִיוּוּיקָס "קִיְּיטָן" (1937) אָוָן דִּימָאוֹס "אִיסְטָסָאִיד פְּרָאָפְּעָסָאָר" (1938), אַחֲזָן אַצְּנָדְלִיק אַינְאָקָטָעָס פון ג. בּוּכְוָאָלֶד, 8 פָּוָן משה נאָדר, צו 3 אַינְבָּאָקְטָעָרָס פון ב. פענטער אָוָן א. פְּרִינְצָן (בְּעַרְגִּינְ), 2 פָּוָן אהָרָן קוֹרִץ, אָוָן צו אַינְצָלְנָעָ פָּוָן מ. אַלְגִּין, משה שִׁיפְּרִים, ל. פִּינְגְּבָּרָג א. א.

פָּוָן נִיעָ בִּינְעָ-מְחַבְּרִים בִּים "ארטער" אַיְזָן צו פָּאָרָי צִיכְעָנָעָן בְּלוּזִי צְוּוִי : פ. טְּשֻׁרְבָּעָר מִיטְּזִין "אַין דָּוִישָׁ פָּוָן מַאְשִׁינְעָן" (1931) אָוָן דָּעָר אַינְאָקְטָעָר "אַין אָפִיס

* אויספְּרָלְעָר וּוּגָן "ארטער"-רעפערטואָר, זע זָמְלָבוֹן צְעַן יָאָר אָרְטָעָר", נְיוֹ יָאָרָק, 1937.

יעקב מוסטול

פון יידישן אַרבָּעַטְעַר-אָנוֹגִיוּזִיטְעַט" (1933), און כאווער פאווער (ג. אייניבנדער) מיט זיין דראמאטי' זאציע פון סעמייעל אַרגוניצעס "האנטש, פאנטש און דושאועל" (1936) און שפערטער (1938) "קֶיגִינְטָאָן טְרִיטִיט" (דרָמָאָטִיזְטוּרְט פון זיין איינגענְדָּר דָּעַרְצִיְּוָונְג), און אַ צָּעַנְדְּלִיק אַינְגְּאַקְטָעַרטָּם.

אַכְּבָּעַר דָּעַר רַעֲפַעַרְטוֹאָר, וּזְאַטְּ דָּעַם "אַרטְעַפְּ" אַוּוּקָעַשְׁטָעַלְט אֵין דָּעַר רַיְּ פָּוּן דִּי אַגְּנָרְקָעַנְטָסְטָעַטְעַרְס אֵין אַמְּעַרְקָעַ, הָאַטְּ גַּרְאָד גַּעֲהַעַרְט אַוְנְדָּעַרְעַעְלָעַ קְלָאַסְיְּקָעַר : אַחְזִיךְ אַרְוּם אַטְּזָן אַינְגְּאַקְטָעַרטָּס פָּוּן שְׁלוּם עַלְיכָם (אוֵיךְ בְּאַארְבָּעַטְעַר לְוִיתְעַלְמָן פָּוּן מְשָׁה נָאָדִיר, ב. פַּעֲנְסְטָעַר, פ. אַרְגְּנוּס, כָּאוּוּעַר, ג. בּוּכְּוֹאָלְד, י. מְעַסְטָל, א. אָ). האָבָּן בְּאַזְּנְדָּעַרטָּס אַיסְגָּעַר נָוְמָעַן בֵּי דָּעַר קָרִיטִיק, וּוּ בְּיָמִים טַעַטְעַרְגִּיעַר, דִּי סְטְּלִיכְיְּזִירְטָעַ אַוְיְּפִידְרוֹגָגָעַן פָּוּן שְׁלוּם עַלְיכָם "אַרְגָּנָעַס", "רִיסְטָאָקְרָאָטָן" (1930), אַמְּאַנְטָאַשְׁ פָּוּן "מְעַנְטָשָׁן", "פָּאָרְבִּיטָן דִּי יְוִצְּרוֹת" אָ), דָּעַר בָּאַלְעַטְעַר "לְגַבְּעָמָר" (1930), תְּצָעַנְאָרִיא — מַ אַלְגָּוִי, לְוִיתְעַלְמָן עַלְיכָם, מְזָוִיק — לְאָזָר וּוּינְגָר, טָעַנְצָן — בְּבָנִימָן צָמָה ; לִיפְעַרְעַזְנִיקָם "רַעֲקָרְוֹטָן" (1934) — לְוִיתְיִשְׂרָאֵל אַקְסָעַנְיָן פָּעַלְדָּס (1866-1787) "דָּעַר עַרְשְׁתָּעַד יִדְּיְשָׁעַר רַעְקָרְעַטְעַר" רָוטָן אָוּן "דָּאָס שְׁטָעַגְטִיכְלָה" ; שְׁלוּם עַלְיכָם 200.000 "דָּאָס גְּרוֹיסָע גְּעוֹנוֹס", (1936), מ. נָאָדִירָס "בָּנִימָן קִיכָּטָן" (1936) — לְוִיתְעַלְמָעָל מְוָסָּה, אָוּן דָּעַר גָּאָלְדָּפָּאָדָּעַן-סְפָּעַטְקָאָטָן "קוֹיפְּפָטָה, קוֹינִים", (1937), מְשָׁה שִׁיפְּרִים, לְוִיתְעַלְמָה גָּאָלְדָּפָּאָדָּעַן.

דָּעַר "אַרטְעַפְּ" הָאַטְּ אַוְיְּקָעַנְשָׁטָן אַגְּשָׁפְּלִיטָן אַ רְיִי אַבְּעַרְדָּזְעַגְּגָעָן : "טְרִיקְעַנְיִישָׁ" פָּוּן הָאָלִי פְּלָאָנְגָּעָן (בְּאָאָרְדָּזְעַגְּמָן — ג. בּוּכְּוֹאָלְד), "דָּעַר דָּרִיטָעַר פָּאָרָאָד" פָּוּן טָשׁ. וּזְאַקְעָר אָוּן פ. פִּיטְעָרָס (יִדְּיִישָׁ — מ. אַלְגָּגִין), "יְעָגָאָר בּוּלִיטְשָׁעָוָו" אָוּן "דָּאָסְטִינְגְּאַיְוֹו" פָּוּן מ. גָּאָרְקִי (יִדְּיִישָׁ — ל. פִּינְגְּבָּעָרְגָּה), שָׁפָעַטָּר אַוְיְּד גּוֹצְקָאָסָס "אָוּרְיָאָל אַקְסָטָאָה" א. א. ; אָוּן דִּי אַינְגְּאַקְטָעַרטָּס "דָּעַר שְׁטוּרָעָם" פּוֹיגְלָה פָּוּן מ. גָּאָרְקִי (יִדְּיִישָׁ : מ. אַלְגָּגִין), "דָּעַר שִׁינְגָּל" פָּוּן ג. וו. גָּאָגָּאָל (בְּאַארְבָּעַטְעַר — כָּאוּוּרְפָּאָוּר) א. א.

אונטערן איינפלוס פון די דערפאלגן אינעם «קונסטיטואטער» און שפערטער אין «ארטער», האבו אויך אנדערע, אין הלכות רעפערטואר ניט איבעריך אפגעהייטענע טעאטערס, גענומען שפילן פון צייט צו צייט בעסערע פיעסן. שוין אין 1918 פירט-אויף יעקב פ. אדרלעך שלום אשס «וואער איז דער טאטע?» (בא"ר ארבעט פון «בונד פון די שויאכע») און «פאר אונדער גלייבן»; ב. טאמאשעוסקי — דימאוס «דער יומן הידן» (1920); אין אויתויניג פלייס טעאטער — די-מיאוס «דאנדזשער» (געפער, 1921). «דעם רבינס חוננה» (1924) און «ווען משיח קומט», און פ. הריש-ביבינס «דאס קינד פון דער וועלט» (1922); אין פייל פעלס טעאטער — דימאוס «ליידי חייה-ציפע» (1922). אדאפטירט פון סארדים «מאדאם סאן זשען»; אין סעקאנד ערונינו טעאטער — ד. פינסיקס «יעדר מיט זיין גאט» (1922), «שיעדר אַ טראגעדייע» און «דער כוח, ואס בויט» (1935); פ. הירשביינס «אמאל איז געווען» (1933). לורט זיין «אלילו הנביא» און «ראושיבקעס מיט מאנדלאען»; אין געשאנאָל טעאטער — מ. אשעראָן זויטשעס «אלעקסאנדער פושקיןש ליבעס» (1928) און עטלעכע גראדיינ-פיעסן.

מ'שפילט אויך פיעסן פון ל. קאברין, מ. ארנשטיין, אברהם שאמער, בנימין רעסלער, מ. ארנשטיין, א. לייבין, ה. קאלמאנאָויטש, מאיר שווארץ א. א.; און אויך אַ צאל איבערזעציגגען פון איביסען, אנדעריעז, דאסטאָן, יוסוקי, יישקעוויטש, לעגניע, מאלנאָר, מאפאָסָן, שניצלער, יעורהָאנָאָו, סטרינדבערג, אַצְּיבָּאָשָׁוָּא אַנד.

אַפְּילו די אַפְּערעטָע אַיז באַאיינפלוסט געווואָן פונגעם שטראָם בעסערן רעפערטואר און גענומען באָ שטעלן ליבערעטָאָס ביִ אַנְעַרְקָעַנְטָע שְׂרֵיבָּר. אַזְּוִי ווערט געשפילט אַיז סעקאנד ערונינו טעאטער גרשָׂם באָדערס «דעם רבינס ניגן» (1919) און «די גָּלְדָּעָנָע רוייזע» (1920), מ. אשעראָוּוִיטשעס «צָאָרָעָוּוִיטש פִּיאָן דָּאָר» (1927), ח. גָּאַטְּעַסְּפָּעַלְדָּס «רַיּוֹעַלְעַע» (1928), אַ

יעקב מיטל

וואריאנט פון זיין ("פרנסה") ; אין "פֿאַלְקָס-טֿוּאַטְעָר" בנימין רעלעדרס "גָּנְבִּישׁע לְבָעַ" (1931) און "דאַס מיידל פון וואָרְשָׁע", דימאָוס "די כלה לוֹיפְּטָן" (35/- 1934). יעקב קאליכס מאַנְטָאַזְשָׁן "שְׁמַעֲנְדֶּרְיקָס חַתְּנוֹה" (לייט גָּאַלְפָאַדְעָן) און "דעָר עַרְשְׁטָעָר אָוָן צּוּוִיטָעָר הַמְּן" (לייט גָּאַלְפָאַדְעָן-שְׁמִיר — בִּידְעָ אַיִּינְדָּה 25/24 1924).

א. אָג.

און דאַך האָבָן די אַלְעָ דערפָּאַגָּן נִישְׁתְּ צְרוּיקִי געהאָלְטָן די מִינְיָנְטָע יִדְרִישׁ טֿוּאַטְעָרָס צּוֹ שְׁפִּילָן די גָּאנְצָע צִיְּטָה דֻּעָם אַלְטָן שְׁתָּאמְפָּאָוּן רַעֲפָעַטְזָאָר. קִינְגָּטָן נַאֲך אַלְצָאַמְּקָס גַּעֲבִילְמִיט זֵין "הַילְיִקְעָן לְבָעַ", אַלְצָאַמְּקָס גַּעֲבִילְמִיט פָּאָר לְבָעַ", "צְרוֹתָה פָּוֹן לְבָעַ" א. א. און זֵין "גְּרוֹיסְעָר מַאֲמָעָנְטָה" וּעְרָטָ גַּעֲשְׁפִּילְטָה אַגְּאַנְצָן סְעִזָּאָן (1925) ; צְאַלְאַטְאַרְעַפְּסָקִי — מִיט "סִיְּדִי פְּלָאָם", "דעָר קַעְגִּינְגָּן לְבָעַ" און "דאַס רַוִּיטָע לִיכְטָן", "בְּלִיבְדָּע לְבָעַ", "אוֹפְּנָן מַזְבָּחָ פָּוֹן לְבָעַ" און "יעַדְנוֹן גַּעֲלִיבְטָע", אָמִידָס גּוֹטָעָר נַאֲמָעָן" און "אָמִידָל אָן אַתְּאָרְצִי", "יעַדְעָר פְּרוּיָס פָּאָרְלָאָגָן" און "דָּאָרָח אַתְּפָרְזִי דָּעָר" צִיְּלִין?", אָמִידָעָס אַפְּפָעָר", "וּזְאוֹ אַיִּינְמַאְמָע?" און "יעַדְעָר מַאֲמָע", אָטָאָטָנָס נַקְמָה", "דֻּעָם טָאָטָנָס טְעַכְּטָעָר" און "דעָר מַשְׂגַּעַנְדָּר טָאָטָעָ" א. א. ב. טָאָמָאַשְׁעוֹסְקִים — "די חַזְוְנָטָע", "מיַין ווַיְיָבָן אַיִּינְמַעְמָעָרָה", "הַוְּרָאָה!", און "די לְוַסְטִיקָן יִדְעָלָעָן", "דאַס קָאָגָּטָרִי, הַוְּרָאָה!", און "די לְוַסְטִיקָן יִדְעָלָעָן", "דאַס אַלְטָאָטָע לִידְעָלָעָן", "דאַס הַיְּלִיקָן לִידְעָלָעָן" און "דאַס מַזְוִיָּה קָאָלְיִשְׁעָ שְׁטָעָטָל", "דעָר גַּאלְעַדְגָּעָר פָּאָדִים" (פָּוֹן אַבְרָהָם גָּאַלְפָאַדְעָנָס לְעָבָן) און "די גְּרִינְעָן קוֹזְינְגָּן", "ברְ-מַצְוָה" און "אַרְצָן יִשְׂרָאֵל", "רַאֲסָפּוֹתִין" און "אוֹנוֹדוֹעָר רַבִּינְיוֹ" א. א. אונָה, פָּאָרְשְׁטִיטִיס זִיךְרָן, יָאוּעָף לְאַטְיִינְגָּרָס אַוְמְצָאָה לְקָעָ פִּיעָסָן, וּזְאָס זִינְגָּעָן נַאֲך בֵּין די דְּרִיסְיִקְעָרִים יִאָרָן אַיְבָּרְגָּעָאָרְבָּעָט גַּעֲוָוָרָן דּוֹרָךְ "מַאְדָּעָנָעָרָ" פִּיעָסָן לִיפְעָרָגָטָן.

אָזְוִי האָבָן אוִיך אַלְאַגָּע צִיְּטָה מַאסְטָן טֿוּאַטְעָרָגָטָן בֵּין ווַיְלָאָס סִיגְעָלָס "חוֹפָה-קְלִיְּיָה", זִיךְרָן בֵּין דֵי זִיְּטָן פָּוֹן זֵין "שְׁמַעְנְדֶּרְיקָס אוִיך בְּרָאָדָר" ווַיְיָי אָוָן טָאָפְּלָטָע הַנָּאה גַּעֲהָאָט פָּוֹן זֵין "וּוְאַטְשָׁמָאָן"

70 יאר טעאטער-רעפערטואר

(דער וועכטער) אונ "דער שכור", "רייזעלע פון יאנפאן" אונ "די אמעריקאנער גוינאהרטס", "יאסעלע דער באַל-שעוויק" אונ "דער ציגינער-פרהינץ", "תּוֹמִים פָּוּן דָּעַר גָּאָס" אונ "דאָס פרײַלְעַכְעַי תּוֹמָהָלָע", "קיינדער פָּוּן דָּעַר אָונְטּוּרוּעַלְט" אונ "דעם גַּעֲגֶסְטָעַרְסּ מַאְמָע", "נאָכְטּוּ פִּיגְעַלְעַד" אונ "פֿרְוִיעַן פָּוּן דָּעַר נַאֲכְטּוּ", "אַ גַּאלְצִיכְיָאַ" גַּעַר חַתְּנוֹהָ", "דָּעַר גַּאלְצִיכְיָאַר זִידְעַ" אונ "דָּעַר גַּאַ" לייצְיאַנְעַר שְׁלוּמְיָאַל" א. א.

אייזְיאַדָּר ליליעַן, וועלכְּדר האָט אַנגַעַהְיִיבֵּן שְׂרִיבֵּן פִּיעַסְן נַאֲך אַין 1905 (אונ נַאֲך פֿרְיַעַר גַּעַשְׂרִיבֵּן "סְקָעַ" מְשֻׁעַסּ פָּאָר יִדְיָישָׂן וּוְאַדְעָוּוֵיל) אונ האָט מִיט "דאָס שְׂטִיפְּקִינְד פָּוּן דָּעַר וּוּלְטַט" (1919) אונ "דָּעַר רְבִי האָט גַּעַהְיִיסְן פֿרְיַילְעַךְ זִיְּן" (1921) גַּעַהְאָט אַ הַיפְּשָׁן דָּעַר פָּאָלָגָה, האָט גַּעַגְּבָּן דָּעַם שְׁנִיתִים פָּאָר "סִימְבָּאַלְשָׁע" פִּיעַסְן (וּוּי "פֿרְוִישָׁט יִשְׂרָאֵל" א. א.). עַר האָט אוּיך צּוֹר גַּעַשְׁתּוּלְטַט "ליַרְיקְסּ" (ליַדְעַר-טַעַקְסְּטָן, אונ אַפְּטָגָן גַּעַלְוָגְעָנָע) פָּאָר דִּי מִינְסְטָע דַּעַמְּאַלְטְּדִיקָע מַזּוֹּיק-מַעַזּ לְאַדְרָאַמְעַס.

פָּוּן אַנְדְּרָעַ פִּיעַסְן-שְׂרִיבֵּרַה האָבָן נַאֲך דַּעַמְּאַלְטַט פָּאָרְנוּמָעַן אַ פְּלָאָץ אַין רַעַפְּעַרְטָוָר ג. קַאֲרְנוּבְּלִיט, ג. רַאֲקָאוֹה מְשָׁה רִיכְטָר, אַנְשָׁלְשָׁרָאַר, מִיכְלָ גַּאלְדְּבָּעָרָג א. א.

מען האָט אוּיך גַּעַשְׁפִּילְטַט דִּי "יִנְגְּעָרָע" פִּיעַסְן-שְׂרִיבֵּרַה, וּוּי לוֹאֵי פֿרְיִימָאַן, ס. ה. קַאֲהָעַן, סִימְמָאַן וּוּוּלְאַטְּ, יִשְׂרָאֵל רַאֲזְעַבְּרָג, שְׁלָמָה שְׁטִיבְּרָג, יִצְחָק לְעַשָּׂה, מַנְעַטָּאָר, יוֹסֵף שְׁוֹאַרְצְבָּרָג, יִצְחָק פֿרְידְמָאַן, שִׁיבְעַע רְחַל סְעַמְקָאָפּ א. א., וּוּלְכָעַ האָבָן גַּאֲרְנוּשָׁת מַחְדָּש גַּעַד וּוּן אַין פְּלָיָן נַאֲכְגִּיבְּיָקָעָר, וּוּי זִיעַרְעַ פֿאַרְגְּיָעָר, גַּעַגְּאַנְגָּעָן אַין שְׁפָאָן פָּוּן דִּי טְמָאָר-בָּאַלְעַבָּטִים.

**

וּוּי מִזְעַרְנָעַ דָּאָס זַעַט אַלְיָ אָוִיס קַעַגְן דָּעַם, וּוּאָס דָּעַר אַמְּרִיקְאַנְיִישָׂ-עַנְגְּלִישָׂרַע רַעַפְּעַרְטָוָר האָט גַּעַד

יעקב מעתה

בראכט אין דער זעלבער צייט! * אמרת, אויך בראכט
ווײַ האט געהאט „פֿאָפּלעַטְרַעַטְרַאִוםְפַן“ פֿון דעם מײַן,
ווײַ עַן בִּקְאַלְמַן, „אייבִּס אַיְרִישׁ רַאֲזֹוּ“ (1922), וְאָס
זַיְנְעַן גַּעַשְׁפִּילֶט גַּעוֹאָרֶן יַאֲרֵנְלָאָגֶן בְּסֶדֶר. אַבְּעָר שְׂוִין
פָּאָר 1920 אַנטְפְּלָעַקְט זַיְךְ מִיט זַיְנַע טִיפּוֹנִינְקָע אַיְנַע
אַקְטָעָרָס. אָן דַּעֲרַנְאָךְ מִיט פּוֹלָע פִּיעָסָן פֿון גַּאֲרַח חַוְיכָעָר
קוֹאַלְיָטָעָט — יַודְזִוְנִין אַיְלָל, וּוּלְכָעָר אָן אַ לְאַנְגָּע
צִיְּטָמִיט רַעַכְט בָּאַטְרָאָכְט גַּעוֹאָרָן, וּיְדַעַּר גַּרְעַסְטָעָר
אַמְּעָרִיקָאנְעָר דְּרָאָמָטִיקָעָר אָן האט אַיְן 1936 בְּאָרָה
קוֹמְעַן דֻּעַם נַאֲבָל-פְּרִיאָוּ פָּאָר לִיטְעָרָאָטוּר. אָן 1924
קוּומְט מִיט זַיְן אַנְטִי-מְלָחָמָה-פִּיעָסָע „וּאֲזַטְרִיאָנוּ גַּאֲזָאָ
דֵּי?“ מַאֲקָסְוָעָל אַנְדָּעָרָסָא, וּוּלְכָעָר אָן אַיְצָט אַיְנָעָר
פֿון דֵּי אַנְעָרָקָעָנְטָסָט אַמְּעָרִיקָאנְעָר בִּינְעָדִיכְטָעָר.

בָּאָךְ זַיְן קוּמְט אַ גַּאנְצָעָרָיִי בָּאַדִּיטְנְדִּיקָעָר דְּרָאָמָעָר
אָן קַאַמְּעָדִיעָ-שְׁרִיְבָּעָר, וּיְדַשְּׁאָן הַאֲזָאָרָד לְאָסָּאָן, דַּעַר
פִּינְגָּעָר קַאַמְּעָדִיעָ-שְׁרִיְבָּעָר סְעַמְיוּלָן נַאֲטָנְגָּעָל בְּעַהָּרָה
מַאְגָּן, פְּלִיאִיפְּ בָּאָרִי, סִידְנִי הַאֲזָאָרָד („פָּאָרְגִּי“!), מַעְקָּה
לִישָּׁא, דָּאַבְּעָרָט שְׁעוֹרוֹאָוֹד; אָן פֿון דֵּי יַנְגָּעָר —
קְלִיפָּאָרָד אַדְעָטָס. אַוְירָוֹןָשָׁא, וּוּלְיָאָם סָאָרָאָיָאן אָן
אַסְדָּה, אַסְדָּה אַנְדָּעָרָע.

פֿונְדָּעָטָוּעָגָן זַאָט דַּעַמְּאלָט (צָוִישָׁן 1918 אָן
1938) דֵּי יַיְדְּשָׁע טַעַמְטָרְזָוּעָלָט אוּיךְ עַפְעָס גַּעַגְבָּן
דַּעַר עַנְגָּלִישָׁעָר. אַחֲזָן דֵּי יַיְדְּשָׁע-עַנְגָּלִישָׁעָ דְּרָאָ
מָאָטִיקָעָר (רִיסְתָּה, בְּעַהָּרָמָאָן, אַדְעָטָס, אַוְירָוֹןָשָׁא, אַ
אַ). האט מַעְן גַּעַשְׁפִּילֶט אוּיף עַנְגָּלִישָׁ פִּינְסְקִים „דַּעַר
שְׁטוּמָעָר מִשְׁיחָה“ (1918), „דַּעַר אָזְרִי“ (1920), „דַּעַר
לְעַצְטָעָר סְקִיחָלָה“ (1927), „דַּעַר אַיְבִּיקָעָר יִידְ“ (1929),
„דְּרִיאִי“ (1930) אָן אַ גַּאנְצָעָרָיִי אַיְנָאָקְטָעָרָס, דִּימָאָוָס
„בְּרָאָנְקָס עַקְסְפָּרָעָס“ (1921), שְׁלוֹם אָשָׁס „גַּאֲזָטְ פֿון
נַקְמָה“ (1922), הִירְשְׁבִּינְס „פּוֹסְטָעָ קְרַעַתְשָׁמָעָ“ (1922)
אָן „גְּרִינְעָ פְּעַלְדָּעָר“ (1926/27), לִיְוּוֹקָס „גּוֹלָם“ (1929)
אָן (1932), יִ. יִ. זַיְגָּגָעָר „יַאֲשָׁע קָאָלָבְּ“ (1934), שְׁלוֹם

* זַיְגָּגָעָר דֻּעַם יַעֲקָב מַעְסְטָלָס „בְּרָאָדוֹיִי אָן סַעְקָאָנוֹ
עוֹנְגָּנוֹ“, „יִדְיָשָׁע קּוֹלְטוֹרָה“, יְאָנוֹאָה, 1951.

70 יאר טעאטער-רעפערטואר

עליכםש "שוער צו זיין אַיד", ש. אנסקיס "דיבוק".
וידעער איז בערטא קאליש אויפגעטראטען אויף דער
ענגלישיר בינע (איין 1918, 1924 און 1928). סוען
לאנגעס "شمישן און דיליה" איז געשפלט גטווארן
אויף ענגליש מיט יעקב בז-עמי (1920) נאָר אַדאנק
זיין דערפאלג אָן דער פיעסע אויף יידיש. אָזוי קומען
אויך אָן אויף בראנדוויי (אדאנק וויערט דערפאלגן אויף
דער יידישער בינע) רודאָלף שיילדקורייט, ציליע אָן
סטעה אַדלאָר, באָריס טאמאַשעוויסקי (איין "דער גריי"
גער מײַאנער") אָן "דָהִ וַיְגַגֵּנְגַּ רַאֲבִי", באָראַבעט פון
זיין יידישער אָפערעטע "די חונטער"), לודזָוָג זאָז, פאָול
מוֹנִיכְ-וַיְזְעַנְפְּרִינְד, מאָלי פִּיקָּאָן, שְׁפַעַטְעָר אויך מאָרים
שׂוֹאָרֶץ, יְסֻף בּוֹלָאָה, דָאָרָא וּוַיִּסְמָאָן, דָוּשָׁנִי גָּלְדִּי-
שְׁטִיִּין, לְעָאָן פּוּקָם. אָגָּן, אָן פֿעַצְטָנָס (1953) מנשה
סקולניק.

פעריאד אַרְוָם דָּעֵר צוֹוִיטָעֶר וועלט-מלְחָמָה

דער שווערער קרייזס אין אַמעָרְקָע אַין דִּי דָּרְיִי
סִיקָּעֶר יַאֲרָן הָאָט מֵיט זַיִן גַּאנְצָעֶר לְאַסְט בְּאַזְנְדָּעָרָס
זַיִךְ גַּעֲלִיָּגֶט אַוְיָפָן טַעַטָּעֶר. צַעַנְדְּלִיקָעֶר טַעַטָּעָרָס,
יִידִישׁ אַרְיִינְגָּעָרָעָכָנְט, הָאָבָן זַיִךְ פָּאַרְמָאָכָט, טַוִּיזָנְטָעֶר
אַקְטִיאָרָן, צַוְּיִישָׂן זַיִי אַרְוָם אַהֲנוּדָעֶר טַיְדִּישׁ, זַיְגָּעָן
גַּעֲלִיבָן אָן באַשְׁעַפְטִיקָוָגָן.

נַאֲךְ לְאַנְגָּעָן פָּאַרְחָאנְדְּלָגָנְגָעָן מֵיט דָעֵר רַעֲגִירָנוֹגָן
איַז עַנְדְּלָעֶר גַּעֲשָׁפָן גַּעֲוָאָרָן דָעֵר "טַעַטָּעָר-פְּרָאַיְקָט",
וְאָס הָאָט אַחוֹץ עַנְגָּלִישׁ-שְׁפָלִיבָּדִיקָעֶר אַרְגָּנִיזָאָרָט אַוִּיךְ
טַעַטָּעָר-טַרוּפָעָס פָּוָן שְׁפָרָאָד-מִינָּאָרָטָעָן, אָן צַוְּיִישָׂן
זַיִי דִּי "יִידִישׁ אַפְּטִילְוָגָן בִּים פָּעַדְעָרָאָלָן טַעַטָּעָר"
פְּרָאַיְקָט, מֵיט אַבָּאוֹנְדָעֶר "עַנְגָּלִישׁ-יִידִישׁ" אַפְּטִילְוָגָן.*

אַדְאָנָק דָעֵם "טַעַטָּעָר-פְּרָאַיְקָט" (הָאָט פּוֹנְקְצִיאָ)
נִירָט פָוָן 1935 בֵּין (1939), הָאָבָן טַוִּיזָנְטָעֶר שְׁוַיְשְׁפִּילָעֶר,
טַעַנְצָעֶר, זַיְגָּעָר, בִּינְעַדְשְׁרִיבָּעֶר, דַעֲשִׁיסָּעָרָן, טַעַנְבָּנִיָּ
שָׁעָר אָן אַדְמִינִיסְטְּרָאָטוּוּר פָּעָרְסָאָגָּאָל בִּים טַעַטָּעָר
גַּעֲקָרָאָגָן באַשְׁעַפְטִיקָוָגָן — אַמְתָה. אַוְנְטָעֶר זַיְעָר באַשְׁיִיָּ
דָעַנְעָן באַדְיָגָנוֹגָעָן, דַעֲרָפָאָר אַבָּעָד מֵיט אַגְּרִיסָעָמָעָגָן
לְעַבְקְרִיבָּן זַיִךְ קִינְסְטָלְעִירִישׁ אַוִּיסְצּוּלָעָבָן. צַעַנְדְּלִיקָעֶר
טַרְוָפָעָס אַיְבָּעָרָן לְאַנְדָּה הָאָבָן דַעַמְּלָאָט גַּעֲגָבָן פָּאָרָ
שְׁטַעַלְוָגָנְגָעָן צַו בִּילְיִקָּעָ פְּרִיאַן (אַפְּטִיְמִיט פְּרִיאַן
אַיְיִינְגָּאָנָג) פָּאָר הַונְדָעָרְטָעָר טַוִּיזָנְטָעֶר טַעַטָּעָר-גִּיעָר.
גַּעֲשִׁפְלָט הָאָט מֵעַן פָוָן קְלָאָסִישָׁע אָנוֹ מַאֲזָרְבָּאָן דָרָאָ
מֵעַס אָנוֹ טַרְאָגְעָדִיעָס, בֵּין קָאָמְעָדִיעָס, רַעֲוָוָס אָנוֹ זַוְאָ
דָעְוַיָּל, אַפְּיָלוֹ צִירָק. נִישְׁתָּאָין פִּיעָסְזִירְבָּעֶר, רַעְ
זְשִׁיסָּעָר אָנוֹ שְׁוַיְשְׁפִּילָעֶר הָאָט צַו פָּאַרְדָּאָנְקָעָן זַיִן אַיְצָ

* אַוִּיסְפִּירְלָעֶר וּוְגָן דָעֵם זַיִן : Hallie Flanagan: "Arena," New York, 1940.

70 יאר טעאטער-רעפערטואר

טיקע באידימקיט אט-יענע, מיסטנס עקספערימען
טאלאע, אבער מוסטערהאפטע אויפפיירונגען, וואס זיגען
צושטאנד געקומען מיט גרויס ליבע און פארשטענדע
ניש, הוג ניט מיט זויניק שוועריליקיטן.

אין אט-יענע קינסטלערישן אויפושאונג האט אויך
די "יידישע אפטילונג" געהאט איר באשידענעט טיל.
מען האט אויפגעפרט אין נוּוַיָּאָרְק: די רעוֹזִי "מיר
לעבן און לאָכֶן" (מאנטאוש: בלײַד-סְקוּלָּעַר-בָּאוּזָעַ),
א. דימאָוֹס "דעָר אַיְבָּקָעָר וְאַנְדָּעָרָעָר", יעַקְבָּגָאָר
דִּינָּס "דעָר יִדְּיִשְׁעָר קָעְנִיגָּגְרָיְד", ד. פִּינְסְּקִים "דעָר
שְׂנִיאָדָעָר וּוּעָדָט אַקְרָעָמָעָר". פּוֹן אַיְבָּרָעָצָונְגָעָן האָבָן
אַ בָּאוּנְדָּעָרָס קִינְסְּטָלָעָרִישָׁן אָוֹן פִּינְאָנְצִיעָלָן דָּעָרְפָּאָלָג
געהאט קלְיִפְּאָרְד אַדְעָטָס", וּוֹאָךְ אַוִּיךְ אָוֹן זִינְגָּג" (יִדְּיִשְׁ:
כָּאוּרָעָר-פָּאוּעָר) אָוֹן סִינְקָלָעָר לְוָאִיסָּס, "דָּא קָאָן עַס נִיט
גַּעֲשָׁעָן" (יִדְּיִשְׁ: בְּנוּמִין רַעַלְעָר). די "עַנְגָּלִישְׁ-יִדְּיִדְּיִ
שָׁע אַפְּטִילְוָנָגָג" האָט גַּעַשְׁפִּילָט (אוֹף עַגְּלִישְׁ)
גָּאָרְדִּינָּס "קָעְנִיגָּגְרָיְד" אָוֹן פּ. הִירְשְׁבִּינָּס "די פּוֹסְטָ
קְרֻעְטְּשָׁמָעָ".

אויך די יידישע פראוינְץ (וּוֹינְטָרָאָפָּסָם עַזְּזָוִיָּה,
וּאָרְטְּשָׁעָסְטָעָר, טְשָׁעָלָטִי, לֵין, רָאָסְבָּאָרִי, הָאִיךְ פָּאָרָק,
דָּאָרְטְּשָׁעָסְטָעָר, קוּוִינְסִי, מַאלְדָּעָן, בְּרוּקְלִין [אַלְעָאָין]
מַאְסָאָטְשָׁוּסְעָטָס], באָסְטָאָן, לְאָס אַנְדוּשְׁעָלָעָס, שִׁיכָּגָגָאָ)
הָאָט זִיךְ געהאט אַרְיִדְיִישָׁן טְעַטְּעָלָרְפָּרָאִיעָקָט, וְאוֹאָ
סְּזִיְּנָעָן גַּעַשְׁפִּילָט גַּעֲוָאָרָן אַיְנָקְטָעָרָס אָוֹן מַעְרָאָקְטִיָּיָ
קָעְפִּיעָסָן פּוֹן פּ. הִירְשְׁבִּינָּס (דָּעָם שְׁמִידָס טְעַכְּטָעָר), "אָ
פָּאָרוֹאָרָפָּן זַוְּינְקָל" אָוֹל "גְּרָנִיעָ פְּעַלְדָּעָר", שְׁלוּם עַלְיִיכְּם
(שְׁוּוֹעָר צָוְזִין אַיְדִיָּה, "דָּאָס גְּרוּוּסָע גַּעֲוָוִינְסָ" אָוֹן "אָ
דָּאָקְטָאָרָר"), דָּזָד פִּינְסִיקִי ("יעַדְעָר מִיטָּזִין גָּאָטָס" אָוֹן "דעָר
אוֹצָרָ"), חָנוֹא גַּאָטְעָסְפָּעָלָד ("פְּרָנוֹסָה", "ווּוֹעָן שְׁטוֹאָרְבָּט עַדָּ
אָוֹן "מְחוֹתָנִים") יעַקְבָּגָאָרְדִּין ("גָּאָטָס, מְעַנְטָשָׁ אָוֹן טִיוֹוָלָּהָ"),
"דעָר וּוַילְדָעָר מְעַנְטָשָׁ" אָוֹן "דעָר פְּרָעָמְדָעָר"), שְׁלוּם
אַש ("אָשְׁנִירָלָ פְּעָרָלָ" אָוֹן "גָּאָטָס פּוֹן נְקָמָה"), אַבְּרוּהָם
גָּאָלְדְּפָאָדָעָן ("די צְוִיָּה קָנוֹן לְעַמְלָסָט"), לעָאוֹן קָאָבְּרִין
(יִאָנְקָל בְּוַילְעָדָה), י. ל. פְּרָץ ("מְאַגִּישָׁ") — אַבְּעָר אַוִּיךְ
פִּיעָסָן פּוֹן מְשָׁה שָׁאָר, יִזְעָעָקָל אַטְיִינְגָּר, ז. לְעוֹזִין, ס.

יעקב מעתל

בעקערמן א. אב.

עס האט אויסגעוויזן, ווי אַמְּרִיקָע וואַלְט דער-גרייכט דעם מצב פון אלגעמיינע רעהירונגס-טעאטערס, אוון צוישן זי — אויך גזעיכערטע טעאטערס פאר נא-ציאנאלע מינדעראַהיטן. אַבער מיט אין פעדער-שטריך האט די ואשינגטֶןָאנָער רעהַקְצִיעַ (איין 1939) אַפְּגָעַ ווַיְשַׁטְּ דֵּי אַוְיסְגָּעְצִיבְגַּטְעַ עַקְסְפָּעְרִיםְמַעֲנָטְןְ פּוֹנוּם טַעַטְעָרְ-פְּרָאַיקְטַּ, וואָס האט גַּהְאָט אַין דַּעַפְּעַרְטָוָאָר פִּיעָסְן מִיט אַרוּם 1,200 פְּאַרְשִׁידְנוּרְלִי אַוְיפְּפִיְיִי רָוְנוּן אַין 63,728 פְּאַרְשְׁתְּעַלְגָּגָןְ דַּעַר «פְּרָאַיקְטַּ» אַיְזָנָעָן «דוֹ רָאְדִּיקָּלְ», פָּאָר די הַלְּפָעָרְ-פְּאַמְּוֹרָאָטְן ס/האָט גַּעַשְׁמַעַקְטַּ מִיט «סָאַצְיָאַלְיוֹאַצְיַעַטְ», פּוֹן די טַעַטְעָרְ-בִּזְוּנָעָס.

* *

די ברָאַדְוַיְיִיעַר טַעַטְעָרְסָהָבָן דַּעַרְוַיְיִיךְ «גַּעַטְמָאָן בִּזְוּנָעָס, וּגְעוּוִינְלָעָדְ». אַפְּלוֹ די מִיט קִינְסְטְּ-לְעִירִישְׂ כּוֹנוֹנָה גַּעַרְיַנְדְּעַטְעַ טַעַטְעָר גַּילְדְּ» האָט אַיְזָ זִיד פְּאַרְבִּינְגְּעַוּעַט, נְצַנְדִּיק פְּאַרְשִׁינְגְּעַרְלִי קָאַמְּפָרָאִמִּיסְן אַוְן «אַטְרַעְקָשָׁן טְרִיקְסְּ», דַּעַר עִקְּרִ מִיט «סְטָאָרָסְ».

אוֹוֵי אוֹיֵן אַיְזָנָעָן טַעַטְעָרְ, וּוּלְכָבָעָר אַיְזָ בְּנוּגָעָ רַעַפְּעַרְטָוָאָר אַוּוּק אַוְיפְּן וּוּגָ פּוֹן לִיכְטָסְטָן וּוּידְעָרְ שְׁטָאנְדְּ. בִּילְיקָע קָאַפְּיִיעַס פּוֹן ברָאַדְוַיְיִיעַר «מִוּזְקָעָלְ קָאָהָמְדִיסְסְ», אַיְזָנָעָן «פְּאַרְיִידִישְׂטָעְ» אַבְּסְרוֹדִין (איַן אַן עַגְגִּילִישְׂ יִדְיִישְׂ וּשְׁאַרְגָּאָן) פּוֹן שְׁוֹנְדְּ-פְּיִילְמָעָן אַיְזָנָעָן צִיעָס האָט בְּהַעֲרָשָׁת די בְּנָעָ.

דַּעַר דְּאַמְּאַטְיִישָׂעָר טַעַטְעָרְ, וואָס האָט שְׁטַעַנְדִּיק גַּעַלְיִיטָן פּוֹן רַעַפְּעַרְטָוָאָר-מְאַנְגָּלְ, האָט אַיצְטָ, זִיבְט דֻּעַם אוֹיסְעַרְגּוֹיְנְלָעָכְן, אַיְזָנָעָן פָּאָרָן רַעַפְּעַרְטָוָאָר אַמְּגָלִיקְ קָעָכָן דַּעַרְפָּאָגְ פּוֹן יַיְ. זַיְגְּנָעָרָס «אַשְׁעַעַ קָאָלְבָּ», זִינְ פָּאַרְנוֹמָעָן מִיְּסְטָנָס מִיט דְּרַאַמְּאַטְיִצְעִיסְ פּוֹן פָּאַפְּוָרְ לְעָרָעְ רַאְמָאַגָּעָן. אַיְזָנָעָן קָוָנְסְטְּ-טַעַטְעָר — יַיְ. זַיְגְּנָעָרָס «בְּרַדְעָר אַשְׁכָּנְזִיְּ», אַשְׁשָׂ «דַּעַר תְּהִלִּים-יִידְ» אַיְזָנָעָן «דְּרִיְיִ שְׁטָעָטְ», סָאַרְסָקִים «דַּעַר יוֹם הַדָּןְ», אַיְזָנָעָן שְׁפָעָטְ זַיְגְּנָעָרָס «גַּעַזְאָגְ פּוֹן דְּנִיעַפְּרָעְ», שְׁלָומָן עַלְיכָמָס

70 יאר טעאטער-רעפערטואר

“סענדער בלאנק”, “בלאנדשענדע שטערן” און “יאַיָּה סעלע סאלצוייִי”, י. ל. פרץ-ראוויטש-שוווארטזס “דרײַ מותנות” א. אנ. ; אין געשאנאל טעאטער — י. ג. זינֶן געריס “חבר נחמן” א. אַז. זו.

א דיזיין חילוק צוישן בראדווי און סעקאנד עוועז ניו זעען מיר אין דעםאלטדיין מלחהה-רעפערטואר*. באָלד אין 1941 ברעננט לילען העמאנן אויף בראָד וויי איינע פון די ערשטע אַנטְנַצְּיַפְּיעַסן וואָטש אַן דהֵי רֵין* (די וואָך בַּיִם רֵין). אַן אַין סעזָן 1942 שפִּילְט מען שווין אַ צוֹּוַיִּצְּעַנְדְּלִיךְ פִּיעַסן אויף פֿאָרְשִׁידְגָּנְרְלִיךְ מלחהה-טַעַמְעַם. ניט אלע זיינָן מִיסְּטַע טערווערך. אַ גְּרוֹיסְטַר טַיֵּל פָּוּן זַי אַיְוָאָפְּלוּ ווִיסְטַע שְׁרַעַק-מַעַלְדָּרָאָמָע, אַבָּעָר די מַעֲרַסְטַע האָבוֹן גַּהְעָט אַרְנְסְטַע כוֹנוֹת צוֹ דָעֵר מַלחְמָה פָּאָר דַעַמְּאָקְרָאָטִיעַ. נָאָר ווָאָס ווִוִּיטָּעָר אַמְּעִירְקָע אַיְוָאָרִין אַיְן קְרִיגָּה אַלְזָ מַעָּר האָט דָעֵר טַעַטְעָר זַיְךְ גַּעַנְוּמָעַ פְּלָאַנְטָעָר אַיְן רַעַע פֻּרְטָוָאָר אַן אַלְזָ מַעָּר גַּעַנְוּמָעַ שְׁפִּילְן “אַנְטְּרִינְגְּגַן פִּיעַסְן” פָּוּן פָּאַרְוּיְיָדָונָגָה כְּדֵי צַוְּ “מַאֲכָן פָּאַרְגָּעָסְן” דָעַט עַולְם זַיְנָע מַלחְמָה-דָאָגוֹת. אַיְן 1944-45 הָרְטַז זַיְךְ שַׁוִּין אַפְּלוּ אַ טָּאָן פָּוּן גְּרוֹיסְטַר מִידְקִיט אַן פָּאָר בִּיטְעָרָנוּגָה קָעָגָן מַלחְמָה.

וַיְיָ אַן אַפְּקָלָאנְגָה פָּוּן די דָאַיְיקָע שְׁטִימְנוּגָעָן דָאָרָף בָּאַטְרָאָכָט ווּוְרָן די אַנְטְּיִ-מַלחְמָה-פִּיעַסְן “אַלְמַאי סָאנְסָן” (מיינָע אלע זַיְן — 1947) פָּוּן אַרְטוֹר מִלְּעָר, ווּעַלְכָּעָר האָט שְׁפַּעַטְעָר אַזְוִי קָוָנָה-שִׁם גַּעַוְעָן מִיטָּזָיְן “דָעַט אָוּ עַי סְעִילְסְמָעָן” (1949) אַן “דַּהֵי קְרוֹסְבִּיל” (דָעַר גְּרוֹיסְטַר נְסִיּוֹן — 1953).

אַ שָׂאָד ווָאָס סְ'אַיְזָ נִישְׁטָאָדִי מַעְגַּלְעַבְּקִיטִּיט זַיְךְ אַפְּ צְוַשְׁטָעָלָן אוּפְּ בָּאוֹנְדָעָרָעָ פִּיעַסְן. ווֹיְל זַיְךְ בְּלוֹזָן דָעָרָ : מָאנָעָן עַטְלָעָכָע, ווָאָס בָּאַרְיָן וּוֹיְקָדִי יִדְּשִׁיעָ פְּרָאָגָע : פְּרָאָנִיךְ וּוּרְפָּלִס “יַאֲקָוְבָּאָוְסָקִי אַן דָעֵר קָאַלְאָנָעָל” (עַמְּגָן לִישְׁעָ בָּאַאֲרָבָעָטָוָנָגָה פָּוּן ס. ג. בָּעהָרָמָאן אַן קְלִיפָּאָרָד

* זַי : יַעֲקֹב מַעְסְטָל — “מַלחְמָה-רַעַפְּרָטָוָר אַיְגָעָם אַמְּגָעָ רַיְקָאָגָעָר טַעַטְעָר”, “יִדְּשִׁיעָ קָוְלְטוּר”, אַקְטָאָבָעָה 1945.

יעקב מוסטלי

אֲדָעַתּוֹס, עֲדוֹאָרְדּ כְּאַדְאָרְאֹוֹס «קָאַמְּעָן גָּרָאָוֹנְדּ» (גַּעַזְבִּינְ) מֵיַּנְשָׁאָפְּטָלָעֶכְעָר בְּאַדְזּוֹן), לֵיאָ בִּירִינְסְּקִים אַבְּטִיְ-הִיטִּיְ לְעָרְפִּיעָסְעָ «עַס וּוּעַט קָוְמָעָן דָּעָר טָאגּ», בְּעַן הַעֲכַטָּס «וּוְיִ שְׁעַל נְעוּוֹר דָּצִיִּי» (מִיר וּוּעָלָן קִינְמָאָל נִיטְשָׁטָאָרְבּוֹן!) אָוֹן עַטְלָעֶכְעָר פִּיעָסְעָ, וְאוֹן עַס שְׁפִּילְן אַיְנְצְּלָאָן גַּעַזְבִּינְ יִדְיָישָׁע כְּאַרְאָקְטָעָרְסּ).

אַיְן סְקִי-הַכְּלִי אַיְן דָּעָר מַלחְמָה-דְּרֻעְפָּרְטוֹאָר אוּףְ דָּעָר אַמְּעָרְיקָאָנְגָּעָר עַנְגְּלִישָׁעָר בִּינְעַגְּוּזְעָן אַזְוִידִיִּיִּי קָעָר, הַאָט אַרְיִינְגָּעָנוּמָעָן כְּמַעַט אַלְעַזְפָּאָזְוּן פּוֹן מַלחְמָה, אָוֹן אָז דָּעַם גַּעַזְיִילְעָכְן הַוּרָאָ-פְּאָטְרִיאִיזְמָן, אָדָעָר זַעֲלָבְּסְטָן-גָּלָאָרְיִיפְּקָאָצְיִיעָ.

פִּיל אַרְעָמָעָר אַיְן דָּעָר יִדְיָישָׁעָר מַלחְמָה-דְּרֻעְפָּרְטוֹרְטָאָר טָזָאָר. קִין דִּירְעַקְטָעָ מַלחְמָה-פִּיעָסְעָ אַיְן בְּכָלְלָ נִיטְגַּעַשְׁפִּילָטְגַּעַוָּרָן. אָבָעָר כְּמַעַט אַיְן יַעֲדָעָר פִּיעָסְעָ הַאָט מַעַן אַרְיִינְגָּעָפְּלָאָכְטָן אַז סְצָעָנָעָ, וְאָסְ הַאָט צָו טָאָז מִיטָּן יִדְיָישָׁן חַוְּרָבָן אַיְן דִּי אַקְוּפְּרָטָעָ מַלחְמָה-לְעַנְדָּעָר. צָו דָּעַם סָאָרְטָ גַּעַהְעָרָן דִּי גַּעַזְוָנְגָ-פִּיעָסְעָ «מַזְלְדִּיקָעָ טָעָגָן», «אַז גּוּטָעָ בְּשָׂוְרָהָ», «אַלְעַזְוִילְעָן חַוְּנָהָהָאָבָּן», «וּוּרָאָרָאָזְוּלְדִּיקָעָ». אָגָן. אָז אַוִּיסְנָאָמָן אַיְן גַּעַזְוּזָנָגָן פּוֹן לִינְגָרָרְפָּאָרְקוּוּיִיטָעָטָאָטָר מִיטָּן דָּעָר אַיְבָּרְעָזְוּזָנָגָן פּוֹן דָּעָר עַנְגָּלִישָׁעָר פִּיעָסְעָ «סּוּמָּאָרָאָזְהָוִיְ-אוּרִילְדִּזְמָאָגָן דִּי וּוּלְטָן) אָוֹן מִיטָּן זַאלְאָטָרְעָפְּסָקִיס אָז לְעַטָּר מַלחְמָה-פִּיעָסְעָ, «אוּפְּגָעָפְּרִישָׁטָן» פָּאָר דָּעָר צְוִוִּיטָעָר וּוּלְטָטָר מַלחְמָה: דָוְרָךְ וּוּלְיָאָם סִיגָּעָל — «פּוֹן בְּעַרְלִין בֵּין נִירָאָקָעָן».

* צָו דָעָר קָאַטְעָגָאָרִיעָ דָזָרְחָ מַעַן אַוִיךְ צְוָרָכְעָגָעָן אַרְטָוָר מִילְעָרָס בְּאַרְיִמְטָע דְּרוֹאָמָע «דָעָר טָוִיט פּוֹן אַז סְעִילְסְמָעָן» (1949, גַּעַדְרוֹקָט אַיְן יִדְיָישָׁע קָוְלְטוֹרָן, נּוֹמ. 10⁵, 1950, 1951, אַיְן דָעָר אַיְבָּרְעָזְוּזָנָגָן פּוֹן יַעֲקָבְ מַעְסְטָל: גַּעַשְׁפִּילָט אַוִיךְ, 1952 יִזְיָיש אַיְן נּוֹיְאָרְקָעָר «פְּאָרְקוּוֹיִ טְעָטָעָרָן». הָגָם דָעָר פְּעָרְסָאָז נְאֹזֶש אַיְן נִיטְ קִין יִדְיָישָׁעָ, אַיְן אַבָּעָר דָעָר הוּיְפְּטָהָלָה, וּוּלְיָיָלָאָמָן, עַכְּטִיטְפִּישָׁ פָּאָרָן אַמְּעָרְיקָאָנְגָּעָר יִזְיָישָׁן מִיטְקָלָאָם. אַרְטָוָר מִילְעָר (אַלְיָוָן אָז אַמְּעָרְיקָאָנְגָּעָר יִזְיָישָׁ) הַאָט דְּרָעְקָלָעָר, אָז לְאָמָאָן אַיְן דָעָר פְּרָאָטָאָטָיִפְּסָעָ פּוֹן זִוְּן אַיְיָגָעָנוּם פְּאָטָעָר.

70 יאר טעאטער-רעפערטואר

און גאנצעכע «אַפֿעַדְאַצְיָע» איז געמאכט געווארן אין יידישן קונסט-טעאטער מיט בניימין דעלסלאַדס פיעסע «פרעמאדע וועלטן», וואס איז דארט געשפֿילט געווארן נאך איזן 1940, איזן א. ג. «דררי וועלטן», אויפֿגעפֿילט געווארן איזן 1945. א סך מעד ערפֿאלג האט געהאט י. זינגערטס «משפה קארנוואָסְקִי», וואס האט געקאנט ווערן און עפֿיך פון יידישן ווֹצְגַּלְעֵד אויף דער קאנזווּז פון אַנטְּנָצִים. די זעלבע מעגלאַכְּיִינְן חאָט געַז קאנט האָבן (לויט דער טעמאַטִיך) ה. לייזוקס «דער נס אַין געטָאַ» (1944) און דוד בערגעלאַסְאָנגס «מִיר וּוּעָן לְעָבָן» (1945), בידיע אַין «דאָס נִיעָז יִדְיָשׁ פָּאָלָּסְ». טעאטער).

אין זעלבן יאר האט די ואַנדער-גרוּפּעַ פון יידישן פראַטערנָאָן פָּאָלָּסְ-אָרְדִּין געשפֿילט א. האָלְדִּעְסְ מלחמה-איינְאָקטער «ער לעַבְתִּי», און דער «טעאטער-אנְסָאמְבֵּלְיָה» — ה. סְלָאָוּסְ-בּוּמוֹאָלְדָס פּוּרִימִיאָדָע «הַמְּנָסְ מְפָלָה».

**

איין לויף פון דעם פֿאָרָאָן נאָך-מלחמה פֿערְיאָד איז נאָך געשפֿילט געווארן שלומּ-עליכְ-רעפֿערטואָר, אהָרָן צִיְּטָלִינְס «אַסְתְּרָקָעְ», והבס «שְׂילְאָקָס טָאָכְ טָעָר», אליהו גִּינְעָדָר «קוֹל פָּוּן יִשְׂרָאֵל», מ. לְיוֹשִׁיבְץ שׂוֹאָרֶצְס «הַעֲרָשָׁלָע אַסְטְּרָאָפְּאָלִיעָר» אַון ג. קָאָבְרִינְס «רִיוּעָר סָאִיד דְּרָאִיּוּ» (אלע אַין «יִדְיָשׁ קּוֹנְסְטְּ-טָעָר»). ג. סְטוּטְשָׁקָאָס «אַרְוּם דַּעַם טָאָטָנָס טִישׁ» (איין «אוּרְדוּינְגְ פְּלִיְּסְ-טָעָטָעָר»), חִיִּים לִיבְעָרְמָאָגָס «דָּעָר נְדָר» אַון ה. קָאָלְמָאָנוֹוִוִּיטְשָׁע «דאָס לְעָבָן גִּיטִּין אַין» (1939), איין גַּעַשְׁגָּאָל-טָעָטָעָר) א. אָג. — אַבעָר די דָאַזְיָקָע אוּפְּפִירְוִינְגָעָן האָבן נאָך טִילְיוֹוִיז צּוּפְרִידְגָּעָן שְׁטָעָלָט די נוֹיטִיקִיתִיִּים פָּוּן אַ זְעַלְבְּשָׁטְעָנְדִיקָּוּ בְּעַסְעָרְן יִדְיָשׁן רַעַפְרַטְוָאָר.

פָּוּן אַ רִיְּנְ-דָּרָאָמָּטִישָׁן יִדְיָשׁן רַעַפְרַטְוָאָר-טָעָר אַטְעָר אַיְן קִין שְׁפָרָר נִיט גַּעֲלִיבָן. דָעָר יִדְיָשׁן

יעקב מיטטל

קונסט-טאטטר, וועלכער האט נאך אין סעוזן 1948-1949 געפֿיינֶרְט זיינַע 30 יאָר עקייסטענֵץ אוֹן האט אוּיךְ דעם חשבוּן געשפֿילַט אַיבָּעַד דער אַםְּערִיקָאנֶרְ פֿרָאַזְּ ווַיְיַיְן גַּעֲצִילַטַּע פִּיעָּסֵן פֿוֹן זַיְן אַמְּאלִיקְן דַּעֲפָעַטְוֹאָרְ האט (אָפָּשָׁר בְּעַלְ-כָּרְחָוָן) אוֹיפֿגַּעַגְּבָּעָן זַיְן עַקְוִיסְטָעָנֵץ. אַיצְטָן (אין 1953) שְׁפִּילַט זַיְן גַּעֲוּזַעַגְּנָעָר דִּירַעַטְאָרְ מאָרִיס שְׂוֹוָאָרֶן, — «יִדְּישָׁ טַעַטְאָרְ אַוְיףְּ עַנְגְּלִישְׁ שְׁלוּם עַלְיכְּמָס «שְׂוֹעָרְ צַוְּיַיְן אַיְדָּיְן» אַוְן יַעֲקָב גָּאָרְ דִּינָּס «גָּאָטְן, מַעֲנוֹתָשָׁ אַוְן טִיוּוֹלְן» וּועֶרטְּ דַּעֲפָעַטְוֹרְטָן.

די צְׁפָּעַלְיִיקְעַ פְּאַרְשָׁתְּעַלְגָּנוֹגָעָן («עַכְאַפְּטָעָן»), וויְיַעַן רַופְּטַע אַוְיףְּ טַעַטְאָטָעָרְ פֿוֹן בְּרַאֲדוּוּיְעָרְ (בְּלִינְגְּדָאָן), אַוְן בְּרוּקְיַיְנָעָרְ פְּאַרְקָיְדָּן רַופְּטַע עַס אַוְיףְּ טַעַטְאָטָעָרְ פֿוֹן בְּרַאֲדוּוּיְעָרְ (בְּלִינְגְּדָאָן) אַוְן בְּרוּקְיַיְנָעָרְ פְּאַרְקָיְדָּן ווַיְיַיְן טַעַטְאָטָעָרְ פֿוֹן בְּרַאֲדוּוּיְעָרְ (בְּלִינְגְּדָאָן) אַוְן בְּרוּקְיַיְנָעָרְ פְּאַרְקָיְדָּן זַיְן, «דוֹשָׁאָנִי בְּעַלְ-כָּרְחָוָן» אַרְטָוָר מִילְעָרָס «דַּעַרְ טָוִיטָטָן אַגְּסָלָסְמָעָן», ס. קִינְגְּסָלִיטָס «דַּעַטְעַקְטָיוָוְסְטָאָרִי» (1952), אַיְבָּרְעִיְּן, יַעֲקָב מַעְטָטָלְן), אַוְן אַפְּילְוָן. בְּאַשְׁעוּעָס, אַיְדִּיְיָהָן גִּינְעָלְלִיְּדִישָׁ פִּיעָּסֵעְ «דִּי פְּאַמְּילְיָעְ מַוְשְׁקָאָטָן» (1951), אַדְעָרְ בְּנִימָנִי דַּעֲסָלְעָרָס «אַנְקָלְ סָעָם אַוְן יִשְׂרָאֵל» (1952), אַיְוָן «פְּאַבְּלִיקְטָעָטָעָרְ», גַּעַשְׁפִּילַטְדָּרְטָמָט אַפְּילְוָן אַוְיףְּ עַנְגְּלִישְׁ!), זַיְגָּעָן גַּעַוּזָן בְּאַרְעָכָנְטָן בְּלוּזָן אַוְיףְּ קָאַמְּעָרָדָן צַיְלָעָעָעָקְסָפְּעָרִיםְעָמָנָטָן אַוְן קָאַגְּעָן נִיטָּפְּאַרְעָכָנְטָן וּוּדָרָן אַוְיָפְּן חַשְׁבָּוּן פֿוֹן סְטָאָבְּיָלְן בְּעַסְעָרָן יִדְּישָׁן דַּעֲפָעַטְוֹאָרָן. פְּאַרְשָׁתְּיִיטָן זַיְדָן, אַוְן אַז עַדְרָגְרַהְטָהָט אַוְיסָן גַּעַוּזָן דַּעַר אַלְגָּעָמִיְּנָעָרְ יִדְּישָׁשְׁעָרְ דַּעֲפָעַטְוֹאָרָן, וּועֶלְכָּנוּ סְיַאָכָּנוּ נאָךְ אַלְיָ צַוְּגָעַשְׁטָעַלְטָן וּוְלִילָאָס סִיגְעָלָן, יַצְחָקָרְ פְּרִידְמָאָן, יִשְׂרָאֵל דַּאֲזָעַנְבָּרְגָּן (אַיְן וּאַדְעָוִיְּדָן), סָפְּאַיְיָ גַּעַבְּיָ, לְזָאִי פְּרִיאַמָּן (אַגְּנוּוֹסָעָ צִיְּטָה דַּעַר דַּעֲפָלָלָבָן רִיכְסָטָעָרְ צַוְּיָשָׁן זַיְדָן). אַגְּנָעָן — אַדְרָעַטְוֹאָרָן, וּועֶלְכָּנוּ מִהְאָט אַזְיָיְן «צַוְּגָעַפְּיקָסְטָן», אַז עַד אַז גַּעַוְוָאָרָן מַעַר עַבְּדָן לְעַד צַוְּאָמָן «וּאַדְעָוִיְּלָ-דַּעֲוָוִוָּרָן», וּואָס אַז לְחַדּוֹתָן פְּרַעְמָד דַּעַם יִדְּישָׁן טַעַטְאָטָעָרְ-גִּיעָרָן.

צָוָם סֻוּף דַּאֲרָפְּן נאָךְ דַּעַרְמָאָגָן וּועֶרְן צַוְּיִי עַקְסָטָן פְּעַרְיַעַנְטָאָלָעָגָן גְּרוֹפָעָס, וּועֶלְכָּבָעָ שְׁפִּילְן שְׁוִין וּויְיַהְלָמָּדָן פְּרַאַפְּעַסְטִיאַנָּאָלָן : «דַּעַר יִדְּישָׁעָרְ טַעַטְאָרְ אַנְסָאַמְּבָלָן», וּואָס האָט אַז מַשְׁךְ פֿוֹן דִּי לְעַצְטָעָ פֿרִיר יַאָר (1949-1953) אוֹיפֿגַּעַפְּרִיטָרְטָסְטָלִיסְטָס «דִּי שְׁטָאָטָן פֿוֹן מַאְרָגָן»

70 יאָר טעאטער-רעפערטואָר

(אייבערן. ג. בוכוואָלד), לעאון קרווטשקאָווסקייס "די פֿאַ" מיליע זאגענברוז" (אייבערן. יעקב מעסטל), א. ג. ג. פרײַ-מַאנטּאוֹש פֿון אִיטשּׁ גַּאלְדְּבָּרְגָּן לְעָאָן פֿוּיכְטּ וְזָאָנְגָּעֶרֶס "דָּעָר טִיּוֹל אָן בְּאַסְטָאָן" (אייבערן. ג. בוכ' וְזָאָלְד); אָן דִּי "פֿרֵיעַ יִדְּיִשְׁ פֿאַלְקָס-בִּינְעַ" מִיט אַיְר אוּיפּֿפּֿרְוּגּ פֿון ה. ליְיוּיקָס "דִּי חֲתֹונָה אִין פֿערְנוּאָלְד", אַסְיִּיפּ דִּימָאוֹס "דָּעָר זִינְגָּעֶר פֿון זִין טְרוּיְעַר" אָן אַ גַּאלְדְּפֿאָלְדִּ-מַאנְטּאוֹש "סְמְבָטְיוֹן". אַוְיךָ דִּי וְאַנְדְּעַרְנְדִּיקָע טָעַטְעַר-גְּרוּפְּעָס פֿון אַרְגָּ נְאַנְיְּזָאַצְּיָעָס, וְוי דָעָר "יִדְּ. פֿרְאַטְּ. פֿאַלְקָס-אַהְדָּן", "נָאָ צִיאָנְאַלְעָר אַרְבָּעַטְעָר פֿאַרְבָּאָנְד", "אַרְבָּעַטְעַרְדִּינְגָּן", האָבָן מִיט זִיעְרָע אַינְסְצָעַנְירָגָעָן בִּיגְעַשְׁטִיעָרָט צָום בעסערן יִדְּישָׁן רֻעְפְּעַרְטָוָאָר.

קורצער סידהכל

אונטערפֿירנְדִּיק אַסְּרָהֶכְלִ פָּוּן דָּעַם שְׁפִילִ-סְעָזָן
 1950-1951 אויף בראדוויי, קומט דער באָקאנטער טעַז
 אַטְעַר-קְרִיטִיקָעַ בְּרוֹקָס עַטְקִינְסָאָן צָוֵם אוַיסְפִּיר, אָז
 "דָּעַר וּלְמָוֵיל אַיצְט זִיךְ אַמְוִירָן". דָּעַר אוַיסְפִּיר אָז
 אַ רְיכְּטִיקָעַ, אֲבָעָר דִּי "אַנְטְּפָלְעָקָונְגָן" אָזָן גָּרְנוּשָׂט
 קִין הַיְנְטִיצִיטִיקָעַ, דָּעַר "עוֹלָם" אַזְּנָעָטָרָה הָאָט
 שְׁטַעַנְדִּיךְ גַּעַוְאָלָט יִיךְ אַמְוִירָן; אָזָן מִיטְּ רַעֲבָתְּ, מַחְמָתְּ
 טַעַאַטָּעַר (וּיְיַעַדְעַ קָוָנָסְטָ) אָזָן קוֹדָם-כָּל אַונְטָעָרָהָאַלְמָן.
 אוַיְחָטָף אָזְוִי וּוַיִּטְ אָזָן דָּעַר שְׁטַאַנְדְּפָוָנָקָט פָּוּן דִּי טַעַאַטָּעַרְ
 באַלְעַבָּאָטִים בִּים אוַיסְקְּלִיבָן אַ פִּיעָסָע גַּעַוְעָן דָּוָוקָא
 אַ גַּעַוְנָטָר. סְאָזִי בְּלִיּוֹן דִּי פְּרָאָגָן מִיטְּ וּזְאָסָן אָזָן וּיְ
 אָזָן צּוֹ אַמְוִירָן אָזָן עַלְמָן.

פָּוּן אַטְּדָעַם קוֹקְ-זְוִינְקָל דָּאָרָפָן גַּעַמָּסָטָן וּוְעָרָן דִּי
 אַסְּפָעָקָטָן פָּוּן אַ טַּעַאַטָּעַר-רַעַפְעַרְטָוָאָר. דָּעָרְבִּי קוּמוּןָן
 אָזָן בָּאַטְּרָאָכָטָן דָּרְיִי אוַיסְגָּאָגְ-פָּוָנָקָטָן: (1) טַעַאַטָּרָאָרְ
 לִישְׁקִיָּתָן פָּוּן דָּעַר פִּיעָסָע; (2) אַיְרָ אִידִּיאַיְשָׂרָסָאָרְ
 צִיאָלְ-פָּאָלִיטִישְׂעָרָ אַנְהָאָלָטָן; (3) אַיְרָ סְפָעַצִּיפִּשְׂ-נָאָזָן
 צִיאָנָגָלָעָר בָּאָדִיאִיטָן.

* *

בְּנוֹגָעַ נַאֲצִיאָנָגָלָעָר אַיְגָנָאָרְטִיקִיָּת אָזָן דָּעַר יִידִיָּה
 שְׁעָרָ רַעַפְעַרְטָוָאָר שְׁטַעַנְדִּיקָר גַּעַוְעָן "אוַיסְגָּאָגְ-אַלְטָן".
 יִידִישָׁע דָּרְאָמָאָטִיקָעַר הָאָבָן בְּכָלְ זְעַלְטָן-יוּזָעָן בָּאַהָאָנְדָלָטָן
 נִיטְ-יִידִישָׁ לְעָבָן. אָזָן דָּעַם זִין טָאָר מִעֵן אֲפִילָו נִיטָּ
 מִינְיָמִיזָרָן דָּעַם גְּרוֹסִין וּוּעָרָטָן פָּוּן דִּי "קָאָפָאָטָן אָזָן
 בָּעָרְדָּ-פִּיעָסָן, דָּאָס אַיְגָנָאָרְטִיקָ-יִדִּישָׁ, אֲוִיב נָאָר בָּאָ
 הָאָנְדָלָטָן אַיְחָד אָזָן אַיְגָנָאָרְטִיקָ-יִדִּישָׁ שְׁטִינְגָּעָר, אָזָן אַ
 גְּרוֹסִין מַעְלָה אָזָן קָאָן זִין, אֲפִילָו בְּלִיּוֹן וּיְעַקְוָאָטִיקָ
 אַגְּנְצִיעָנְדִיק אָזָן דָּרְצִיעָנְדִיק פָּאָר דָּעַר אַמְּדָרִיקָאָנוּזִירָן
 טָעַר יִדִּישָׁע יְגָנָטָן. אֲפִילָו דִּי אַיְבָּרוֹזָעַצְוָנָגָעָן זִינְעָן
 מִיְּסָטָן גַּעַמָּאָכָט גַּעַוְאָרָן פָּוּן פִּיעָסָן, וּזְאָסָן אַזְּבָן אַ

70 יאר טעאטער-רעפערטואר

ניצוץ פון "יידישקייט" (די טעם, אדער כאטשייב אין כאראקטער אין דער פיעסע אין א יידישער. די גרויסע צאל איבערעציגונגען פון רושיש נעמט זיך פון דעם, וואס א סך יידישע דראמאטיקער האבן זיך געפילט, ווי נאענטע מוחותנים מיט דער רוסישער דראמע — גאר-דיין, קאברין, דימאו זיגען אין תוך פאראידייטשע רוסן). די ירידה פון יידישן טעאטער אין די לעצטג יאן האט א גרויסן שייכות מיט דעם, וואס דער רעפערטואר האט אנגוואווארן זיין יידיש איגנארטיקיט.

הgam בים בעסדען רעפערטואר אין שטענדיק אנז געאגגען א קאמף צוישן דער ריינ-טעאנר אלישער" פיעסע (שווארץ) אין דער פסיכאלאגיש-לייטערAliari-Shur" (בן-עמי), ווי עס אין אויך שטענדיק געווען א סתריה בנוגע אידיעלאגייז צוישן דעם קאמעדציילן טעאטער אין דעם ניט קאמערציילן (ארטעה). האט אבער אַלעמען געלאקט די אויסערלעכע טעאנטראלייש-קייט, וואס האט באזונדערס אימפאנירט דעם אימפרע-סאר אין זיין פובליקום.

עס מערקט זיך אין רעפערטואר א ספעציעלע נײ-גונג צו "ראמאנטיק" (פון היסטארישן, פאלקסטיימלען און אַלגעמיינעם כאראקטער), וואס האט געאגען דעם רוזישער אין שוישפילער א מעגלעכיקיט זיך צו וויאן, און אין צוגליך געווען אין געשמאק פון דער "פאנטאסטייק" פון בריטער מאסן טעאטער-ג'יידער. דערביי אין ניט צו פאזרען די גרויסע ראָה, וואס ס'הابן געשפילט אין דער אנטוקילונג פון יידישער שוישפיל-קורנסט דזוקא די קינסטלעריש-רעאַליסטייש פיעסן, אַרגיגנעל-יידישע (פון י. גארדין, קאברין, שלום עליכם א. אנד), ווי אויך איבערעציגונגען.

די טעמאטיק אין געווען א פארשידנארטיקע — א נאציאנאלע און ניט זעלטן אין אלמענטשלעכע, א טיפיש-איינדייזאליסטייש (באזונדערס אין משפה-טעמאטיק), אבער אויך א סאציאלע — מיט מיסתנס אַלטראיסטייש שטריך (יושר, רחמנות, גערעכתיי-קייט), און אַפט אַפְּלוּ מיט אַמַּדְרָן-פְּרָאָגְרָעִיסְיוֹן צו-

יעקב מיטטל

גאנגן. (ס'איין כדאי צו באמערכן, או מיטרעדט נישט כמעט קיין פיעסע פון ריזנּ-רעליגזער טעמאטיך. דאס דערקלערט זיך אפשר מיט דעם, וואס פרומע יידן זיין' בען אאנץ זעלטן געווען באזוכער פון טעאטטו).

אויך דער סטיל אייז א פארשידנארטיקער : פון רעליסטייך בין סימבאליך, פון פאטעןיש-געפֿליגלטער מליזה בין נאטוראליסטייש-פראיאישער פאטאגראפע. און מיזאך געדענ侃ן די אומגעהיירע שפראכלעכע שוועריקיינן — דער טראדייציאגע-אידיאמאטישער לשון פון היימיש-חסידיין לעבן, וואס אייז שיין פרעם אפליו די ייך-ש-זענדיקע אין אמעריקע ; און פון דער צוויטער זייט דער ענגלאיש-ידיישער שארגזאַן, מיט וועלכּן עס באונצן זיך ברייטע אמעריקאנע יידישע מאסן.

אן אנדערע פראגע אייז אויך וויפל דער יידישעל רעלערטאָר אייז געווען יידיש-אומערקאניש. אויב מיר זאלן זיך האלטן בי דער דעפֿיגיציע פון אריסטאָטֵל, אָן דראמע איז קודם-כל „איימיטאָ ציע“ פון „אַקציע“, וואָלט יעדע דראמע באָדערפֿט אָפְּ שפיגלען דאס לעבן (די „אַקציע“) פון דער סביבה, אָן וועלכּער דער דראמאטיקער האט זי געשריבן. דאס איז אָבער ניט דער פֿאָל גראָד אָן די מוסטערזוווק פון דער דראמע-לייטעראָטור. שעקספֿירס „קעניג לִידֶר“, „דער סוחר פון ווענדיג“ (שיילאָק), „מאָקבעט“, „האמֵּ לָעֵט“, „אַטעלָאָ“ זיינען אָפליו ניט קיין ענגלענדער. נאָך וויניקער קאָן דאס אָגעווענדט וווערן אויך דראָ מעס, וואס זיינען באָזירט אויך היסטארישע טעמעס. אָין דעם פרט האט די יידישע דראמע אָפְּשר גע זינדייקט קעגּן אַריסטאָטֵלעס. אָבער זיך האט אָנגעַ האלטן שריט מיט די דראמאטורגן פון אַנדערע פֿעלקער. וואָרום הָגֵם צוֹוִידְרִיטֵל פון די יידישע דראמאטיקער האבן דאס רוב פון זיינער פיעסן געשריבן אָן אָמעַ רִיקָע (אָדער האבן בכל ערשות אָין אַמעַרְיךָ אָנגעַ הויבּן שרייבן), אָין זיינער טעמאטיך מײַיסטְנס גָּאַר ווַיְיט פון אַמעַרְיךָ. אַ סְדָ פון די ערשטע פֿיעַסְנַ-לִיפֿעַזְאַנטָן

70 יאר טיעאשער-רעפערטראָר

אין אַמעֲרִיקָע האָבוֹן אין די ערשותע יַאֲרֵן באַהֲנְדָלֶט סְרִוּב "הִיסְטָאָרִישׁע", אַדְעָר בִּיבְּלִישׁע טֻמְעָס. פֿוֹן די הוֹנְדָעָרטָעָר דָּוְרְכְּגַעַשְׁפִּילְטָע פִּיעָסֶן בעַת דָּעַם גַּאֲרְדִּיןְזָעָר פְּרִידְיאָד, זַיְנְגָעָן בְּלוֹיוֹן אַבְּיִשְׁטִיקָע צָאַל גַּעֲוֹעַן פֿוֹן אַמְּעָזָר דִּיקְאָנוּר לְעַבָּן, עַרְשָׁת מִיטָּן שְׁטוֹרָאָס פֿוֹן דָּעַר מַאֲסָן אַיְמִיגְרָאַצְּיָע נֻעְמָט זָךְ וּוּקָעָן דָּעַר אִינְטָרָעָס זָום יִדְיִישָׁן לְעַבָּן אַיְן אַמעֲרִיקָע, אַוְן אוּיךְ דָּעַמְּאָלֶט שְׁפָלָן נָאָד מִיסְטָנָס די ערשותע אַקְטָן פֿוֹן דָּעַר פִּיעָסֶן אַיְרָאָפָע, אַוְן די אַנְדָעָר אַיְן אַמעֲרִיקָע. דָּאָס אַיְן באַהֲנוּדָרָס כָּאַרְאָקְטָעָרִיסְטִישׁ פָּאָר דָּעַם, אַזְוִי-גַּעַרְופָּעָנָם, "לְעַבָּנָס" בְּילְדָע.

מיַטָּן עַטְאָבְּלִירָן זִיךְ פּוֹנָעָם יִדְיִישָׁן אַיְמִיגְרָאַנטָּן נֻעְמָט וּוְאָסָסָן, אַיְן די וּוּיְטָרְדִּיקָע טָעַטָּעָרִ-פְּרִידְיאָן, די צָאַל פִּיעָסֶן פֿוֹן אַמעֲרִיקָעָנוּרִידִישָׁן לְעַבָּן. — בֵּין אַרְוֹם דָּעַר אַזְוִיְּטָעָר וּוּלְטָ-מְלָחָמָה, וּוּעָן די צָאַל פָּאָלֶט וּיְדָעָר צְוִירָק, וּוּי אַיְן עַרְשָׁתָן פְּרִידְיאָד.

דָּאָס הָאָט אַסְךְ גַּעַהָאָט צַו טָאָן מִיטָּדָעָם טְרָאָגִישָׁן גּוֹרְלָה פֿוֹן די יִדְזָן אַיְרָאָפָע, די נַאֲסְטָאַלְגִּיעָן נָאָד דָּעַר "אַלְטָעָר הַיִּם" הָאָט עַס גַּעַפְּאָדָרָטָן. אַבְּעָר דָּעַר דָּאַזְוּקָעָר צַוְּשָׁתָאָנדָה אָטָם לְאָנָגָן נִימְגַּעַחַלְתָּן. דָּעַר הַיְּינְטִיקָעָר יִדְיָהָט אָטָם אַנְגָּעוּהָיִבָּן אַנְטָלִיפָּן פֿוֹן יִדְיִישָׁע צְרוֹת — עַד וּוּלְלָמָּעָר נִימְגַּעַחַלְתָּן וּוּגָן דָּעַם. אַוְן דָּעַר טָעַטָּעָר (אוֹן מִיטָּאָס אַוְיךְ דָּעַר דְּרָאָמָטָוָרָג) אַיְן פָּאָרְשָׁטִיטִיט זִיךְ, נַאֲכָגְעָקוּמָן וַיַּן פְּאָרְדָּאָגָן.

אוֹזְיִי אַרְוֹם הָאָט זִיךְ דָּעַם דְּוּרְכְּשָׁנוּטְלָעָלָן דְּרָאָמָטָה טְרוֹגָס "דָּעַפְּנוּיְצָע" וּוּעָגָן אַפִּיעָסֶן (אוֹיף יִדְיִישָׁן, וּוּ אוֹיף עֲנָגְלִישָׁן) אַוְמְגַעְקָרָט צַו דָּעַם פֿוֹן לְאָנָגָן שְׂוִין אַנְגָּאנְטִיגָּן גַּעַנוּמָעָנָם "דָּעַוּזָע": שְׁרִיבָה, וּוּאָס דָּעַר עַולְמָ פָּאָרָה!

דָּאָס הָאָט גַּעַפְּרִיט צַו אַצְוִיְּטָעָר "הַנְּחָה" — צַו שְׁפָרָאַבְּלָעָן קְוִידָעָרוּוּלָשׁ אוֹיף דָּעַר בִּינָע (יִדְיִישָׁ-עֲנָגָן לִישָׁ, מְחַמָּת — "מִידָּאָרָף רְעִדָּן, וּוּי דָּעַר עַולְמָ אַיְן גָּאָס רְעִדָּת")!. אַוְן מִיטָּדָע אַיְן לְחַלּוּטָן אַפְּגָעָוּוּשָׁת גַּעַז וּוּאָרָן די צִיְּתוֹוִילִיקָע שְׁפָרָאַכְּלָעָכָע הַשְּׁפָעָה, וּוּאָס דָּעַר

יעקב מיטטל

דידאכטישער רעפערטואר האט געהאט פריער אפיין
אויפן אפערעטנידראפערטואר.

* *

די רעפערטואר-לייניע פון די 70 יאר יידייש טען
אטער אין אמעריקע שלונגט זיך זיגזגיש אין דער
לענג און ברײם מיט געויסע פאראלען איז וווערט פון
קינסטעריש-דראמאטורגייש הויין און טיפן, מיט
פארשידגאנרטיקע סטילן און "שולץ", וואס וואלטן גע-
קאנט סטיעין פאָר צענדייקער זורות. פאָרושאַטייט זיך,
אוֹ דאָ דאָרְפַּ מִעְן מֵאָכָּן אַ חִילָּק צוֹישָׁן דָּעַם בְּעַסְעָרוֹ
"לייטעראַרְיֶשְׁן" רעפערטואר און דעם "נטִילְטְּעָרָאַ"
ריישן". אָבעָר אוֹף ווּפְלַ אַ צוֹּוִי מִינִין זִינְגָּן גַּעַנְגָּן
קָוְמָעָן אַיְן בָּאָרֵר, הָאָבָּן זַי אַיְן אַ גָּעוֹיסָעָר מָאַס בָּאַ
איינפלוסט אַיְינְעָר דָּעַם אַנְדָּעָרָן, אַיְן הָאָבָּן אַפְּטַ גַּעַנְגָּן
טרָאגָן גַּעַמְינְזָאָמָעָ סִימְנִים. אַזְוִי, לְמַשְׁלֵךְ, אַיְן קָאָרָאָקְ
טָעַרְטִּישְׁ פָּאָרְן עַרְשְׁטָן פָּעַרְיאָד דָּעַר "אַדְעָרָה"-טִיטָּל
(אוֹן אַמְּאָל טָקָע אַ טָּאָפְלְטָעָר "אַדְעָרָה", ווֹי בַּיְּ דִי בּוֹלְדִּ
וּוֹאָרְדָּאָמָאנָעָן), וואס מִיר טָרְעָפָן דָּעַר עִיקָּר בַּיְּ דָעַר
שָׂוְנְדִּפְּיעָסָעָ, אָבעָר אוֹיךְ בַּיְּ דִי עַרְשְׁטָעָ בִּינְעַשְׁפָּנוֹן
געַנְפָּן יְ. גַּאֲרְדִּין, לְ. קָאָבְרִין, שְׁלוֹם עַלְיכֶם, שְׁ. אַשְׁאַ.
אנְ.

דאָס אַרְאָפְנָעָמָעָן שְׁפָעַטָּעָר דָּעַם "אַדְעָרָה" פָּוּנָעָם
טִיטְלְבָלָאָט האט גַּעַווֹיזָן אַ גָּעוֹיסָע אַיְדיַיָּישָׁ קָאנְ
סֻעְקוּוֹעָנָז, מְחַמֵּת דָעַר דָרָאָמָטִיקָעָר האט שְׂוִין, אַיְן אַ
גַּעַווֹיסָן זַיְן, גַּעַוּוֹאָסָט ווֹאָס עַר ווֹילְ מִיט זַיְן פִּיעָסָעָ
דָעַרְפָּאָר אַיְן אוֹיךְ זַיְעָר אַפְּט אַיְן "טִיטְלָה" אַוְיסָ
גַּעַדְרִיקָט דָעַר אַינְהָאָלָט אַיְן דִי "מַאָרָאָלָה" פָּוֹן דָעַר
פִּיעָסָע ("אַ מעַנְטָשׁ זָאָל מַעַן זַיְן", "זַיְיִ עַרְלָעָן", "הִיטְ
אַיְיךְ, מִידְלָעָן"). אַדְעָר לְכַלְּהַפְּחוֹת דָעַר כָּאָרָאָקָטָעָר
פָּוּנָעָם פְּרָאָטָאָגָאָנִיסָט ("דָעַר אוֹיסָוֹאָרָה", "דָעַר מָאָסָ
קִירְטָעָר", "שְׁמַשּׁוֹן הַגְּבוּרָה" אַן ווּ).
אַן אַנְדָעָר כָּאָרָאָקָטָעָרְסִינִיק אַיְן דָאָס, ווֹאָס דָעַר
אַמְּרִיקָאנָעָר דָוָפֶט "קָאָמִיק-דָּרְעָלִיף" — אַ קָּאָמִישָׁ
סְצָעָנָע (אַדְעָר אַ קָּאָמִישָׁר כָּאָרָאָקָטָעָר). אַרְיִינְגָּעַשְׁטָעַלְט

70 יאר טעאטער-רעפערטואר

אין דער פיעסע מיט דער כוונה "אויפצומונטערן" דעם צושיינער נאך א שוערער ערנטער סיטוואצייע אויף דער בזיע. ביי א יידיישן טעאטער-מענדוזער (ווײַ ביִ דֵי מײַנטע ענגליש-אָמֶרִיקָןְ מַעֲנוּדְשָׁעֶר) קאָן גָּאָר- ניט געמאָלן זיין א פיעסע אָן אָזָא מַין "קָאָמִישָׁעֶר דָּעֶר- לַיְיכָטָעָרְוָןְגָּ" — ווֹאָס אַיִן פֿאָרְשָׁטָעְנְדָּלָעָךְ, אַוְן אָפָּט אָרוֹן גאנָץ נִיְּטִיק, בְּפִרט פָּאָר אַ פֿרִימִיטְוּוֹרְן טַעַטָּעָר- גַּיְיעָר.

די גָּאָרְדִּין-פֿיעָסָע, ווֹאָס האָט אוֹיך גָּאָר הַיפְּשָׁזֵיךְ בְּאָנוֹצָט מִיטָּן דָּזִיָּקוּן עַלְעַמְעַטְן, האָט אָבָּעָר בְּכָל אַסְּרָאָרִיגָּהָוִיבָּן דָּעָם "ניְוָאָ" פָּנוּם נִיטְלִיטָעָרָאָךְ רִישָׁן רַעֲפָרְטוֹאָר, וּוְלְכָעָר אַיִן דָּרְנוֹאָךְ, בָּעַת דָּעָר עַרְשָׁטָעָר וּוְלְטָמְלָחָמָה, וּוְידָעָר גַּעַזְוְנָקָעָן בֵּין יַרְידָהָה, מִיט קְלִיְּגָעָן דָּעָרְהַוִּינְגָּעָן פָּוּן דָּעָר בְּעַסְרָעָר פֿיעָסָע.

**

דָּעָר אוֹיפְּשָׁוֹאוֹנָג פָּוּן מַאְדָּעָרְנוּם רַעֲפָרְטוֹאָר, פָּוּן יַדִּישָׁן, וּוְיַדִּישָׁן אָמֶרְיקָןְשָׁ-עַנְגָּלִישָׁן, הַוִּיבְּט זִיךְּרָאָפָּקְטָה אָנוֹ טִיש אָז עַרְשָׁטָעָר נאָך דָּעָר עַרְשָׁטָעָר וּוְלְטָמְלָחָמָה אָנוֹ דָּעְרָגְרִיבָּט זִין הוֹיךְ (מִיטְ קְלָעְגָּרָע אָן גָּרְעָסְעָרָע אָפְּנִוְיָגָן אוֹיךְ רַעֲכָטָס אָנוֹ לִינְקָסָ) צַוְּיָשָׁן די יַאֲרִין 1920 אָנוֹ עַטְלְעָכָעָן-אָזְ-דָּרִיסִיךְ, בֵּין די צַוְּיָטָעָן וּוְלְטָמְלָחָמָה צַעְטְּרִיסְלָט אִים אַיִן זִין בָּאַשְׁטָאָגָד אָן לְאֹזֶט אִים אָנוֹ פֿיבָּעָרָה אָפָּטָעָן קָאָנוֹאָוָלְסִיךְ פָּוּן אָוּמְקָאָנְסָעָקָוּעָנִץ אָנוֹ נִישְׁתְּזִיכְּרָקִיט.

נאָר אוֹיךְ דָּאָס אַיִן אַ פֿוּעַלְיָיזָאָ פָּוּן אָוּמְשָׁטָעְנְדָהָן, אָפָּשָׁר אוֹיךְ פָּוּן פֿאָלְשָׁ-אָוִיסְפּֿלְאָגְנְטָעָן חַשְׁבּוֹנוֹתָה, אָבָּעָר נִיטְ פָּוּן בִּיְזָעָן כּוֹנוֹתָה, די פֿינְגְּנִיצְיָילָעָן רִיזְקָעָן, בְּפִרט אַיִן די יַאֲרִין פָּוּן כְּרָאָגְנִישָׁן קְרָדִיזָם, האָט נִיטְ דָּעְרָלוּבָּט דָּעָם יַדִּישָׁן טַעַטָּעָר צַוְּעָקָסְפּֿעָרְדִּימְעָנְטִין מִיטְ רַעֲפָרְטָה. בָּאָוְנְדָעָרָס וּוְעַן מַעַן נִעְמָט אַיִן בָּאַטְרָאָכָט "דָּעָם טְרוּיְעָרִיקָן פָּאָקָט, וּוֹאָס הַיסְּטָאָרִיקָעָרָס טָאָרָן נִיטְ פֿאָרָקָן — וּוְיַי עַס בָּאָמְעָרָקָט רִיכְתִּיקָדָר. יַעֲקָבְ שָׁאָצָקִי אַיִן זִין קוּרְצָעָר אָפָּהָגְנְדָוָגָן, די יַדִּישָׁן דָּרְאָמָעָן — אַיִן די יַדִּישָׁן דָּרְאָמָעָן אַיִן לְכָתְּחִילָה שְׁטָאָרָק אִיבְּנָרָגָן

יעקב מעטה

וואקטען דעם יידישן טעאטער-עלום — — דער שריי' בער, וואס איז געווען פuaiק אנטוшибין א גוטע דראמע, האט נישט געהאט א סביבה פון צושווייר, וואס זאלן געהערן צו דער זעלביבער קולטור-סביבה — — ניט זעלטן האט א גוטע דראמע געליטן פון א פראפעסיגנעלער אויפירונג מהמת דעם, וואס די יידישע טעאטער-זירקלעבקייטה, דאס מײנט דער זעלם, האט געפֿאָדערט אַכְּרוֹיְדְּקָעְן קאנצָעִיסְעָס אָן פֶּאָזָאָן אַישׁע קָאָמְפָּרָאָמִיסְן".

און אָזְוֵי זוי קִין באַשְׁטִימְטָע אִידְיָאִישׁע לִינְיָע אַיְזָן ס'רְבָּר ניט געווען, האט דער סְטָאָרְ-בָּאָלְעָבָס קָודְסָן כָּל גַּעֲשְׁפִּילָט אַ רַעֲפָעָרְטָאָר, וואס "הָאָט אַ נָּמְעָן", אַוְן וואס האט אִים אוַיסְגָּוּווֹן צו זַיְן פָּאָסִיק פָּאָר אִים, ווי אַן אַקְטִיאָר, אַן דער עַיְקָר — פָּאָר זַיְן קָאָסָע.

*

די לְעַצְתָּע יָאָרְן הָאָט שַׁוֵּין דָּעַר יִדְיָישָׁר טַעַטָּעָר-גִּיְעָר גַּעֲלָרְנוּט אַפְּצָוְלִינוּן אַ פִּיעָסָע. אַבָּעָר — וּוִיְיטָן אָוִיס, אָזְ בִּידְעַן צְדִידִים, דעם טַעַטָּעָר-גִּיְעָר, ווי דעם טַעַטָּעָר גּוֹפָא, זַיְגַּען אַוְיסְגָּוְגָּנְגָּעָן דִּי כּוֹחוֹת נָאָד אַ שְׁוּעָרָן, אַן אָפְשָׁר אַוִיךְ (נַעֲמָנְדִיק אַין בָּאָטְרָאָכָט דעם טַרְאָגִישׁן גּוֹרָל פָּוּן יִדְיָישָׁ אַין אַמְּעָרִיקָע) נָאָד אַן אַוִיס-זִיכְתִּילְאָזְן גַּעֲרָאָנְגָּל.

דער דְּרָאָמָטִישָׁר טַעַטָּעָר, אַוְיסְמִידְבִּידְקָה דִּי לְעַצְתָּע יָאָרְן דעם יִדְיָישָׁן דְּרָאָמָעְן-שְׁרִיבָעָר, הָאָט נִיט גַּעֲשְׁאָפָן דִּי מַעֲגַלְעָכִיָּט פָּאָר אַן אוַיפְּבָלִי אַן אַנְטוֹוִיקָה לְנוֹגָג פָּוּן דָּעַר יִדְיָישָׁר דְּרָאָמָעָ, נִיט האַבְּנָדִיק וואס צו זַיְן" אַין אַזְוִיקָן טַעַטָּעָר, הָאָט דָּעַר טַעַטָּעָר-גִּיְעָר זִיךְ אַפְּגַעְקָרָט פָּוּן אִים. אַן — אַנְגְּוֹעוֹאוֹרִין דִּי "קְלִיעָבָן" טָעָלָי, הָאָט דָּעַר דְּרָאָמָטִישָׁר טַעַטָּעָר פָּאָרְמָאָכָט דִּי טִירָן, — וּוּעָר וּוִיסְט אַוִיךְ ווי לְאָנָגָה, אַן צַי וּוּעָט עַד בְּכָל אַמְּאָל וּוִידָּעָר זִיךְ עַפְעָנָעָן

די יִדְיָישָׁ אַפְּגָעָמָע וּוִידָּעָר, בָּאַמְּיָנְדִיק זִיךְ נַאֲצָרְה הַינְקָעָן בְּרָאָדוֹיִי, הָאָט פָּאָרוֹצָנְדָל אַיר אַמְּאָלִיקָע גַּעַז-זָוְגִּי-פִּיעָסָע אַיְזָן אַ מִינָּן אַינְהָאָלְאָזָעָר דָּעָוָיו, וואס

70 יאר מענטער-רעפערטואר

איו קנאפ געזאג און נאך וויניקער פיעסע. אייז קלאר,
או אויך דא האט ניט דער פיעסן-שריבער קיין גרויסע
מעעלעכקיטט פאר זיין טעטיקילט.
ס'איו דער איבניךער פארכישופטער צירקל, וואס
קייקלט זיך צומ אונטערגאנג . . .

מיינט דאס דער סוף ?

עם עקיביסטרט נאך אלץ א יידישע טענטער-
גייער, וואס אייז שעדנע צו זען אן אונשטענדיקע פיעסע,
מעג עס זיין א דראמא, א קאמעדיע, אַדער אָפערעטער
א באוייז זיינען די דערפאלגיריכע נײַ איפֿרִינְגָּעָן
(שוין איין די לעצטע אַרְן) פון אַזְּלָכָּע פֶּפְּלָעָרָע
פִּיעָסָן, ווי יעקב גָּרְדִּינְס "גָּאָמָּה, מענטש אָן טִיוֹולְּיָה"
פרץ הירשביינס "אַ פָּאָרוֹאָפָּרְן וּוַינְקְלָּי" אָן "אַגְּרִינְעָ פָּעָלָה"
דער" (1952), אברהם גאלפֿאָדָעָנס "שׂוֹלְמִית" אָן בר-
כוכבא" אַ אַנד.

א גַּזְּעַלְשָׁאָפְּטָלָעָכָּר טָעָטָר מֵיט אַ גַּעֲלִיבָּעָ
נוּם רַעֲפָרְטָאָר וּוְאלְטָ נָאָךְ בָּאָוִוִּין דָעַם נְסָ פָּוּן אַוִּיסָּ
לְבָבוֹן.

* *

מיר ברענגן דא אַ רְשִׁימָה פָּוּן 243 בִּינְ-מַחְבָּרִים
און אַיבָּרְזָעְצָעָר (ווי וויניק פרויען צוישן זי !) מֵיט
267 גַּעֲזָאנְגִּיְּפִיעָסָן אָן מַעְלָאָדָרָאָמָעָס (וואס גַּעֲהָרָן אַיִּז
יִדְּישָׁן רַעֲפָרְטָאָר מַיִּיסְטוֹן צָו אַיִּינָם אָן דָעַם זַעֲלָבָן
זַשְּׁאָגָר), 243 דְּרָאָמָעָס אָן קָאָמָעָדָיָעָס אָן 166 אַיִּז
בְּעִירְעַצְנָגָעָן — צַוְּזָאָמָעָן 676 רַעֲפָרְטָאָרִיְּפִיעָסָן,
אָבָּעָר, ווי שְׁוִין בָּאָמָעָקָט אַיִּינָם אַרְיִינְפִּיר, דָאָט אַוִּיְּנָאָר
דָעַר אַפְּהָאנְדָלָגָן זיך אַפְּגָעַשְׁטָעָלָט בְּלוֹוִיָּ אַוִּיפָּן מַעַר
כָּאָרָאָקְטָעָרִיסְטִישָׁן רַעֲפָרְטָאָר. נַעֲמָנְדִּיק אַפְּלָוְאָן
בָּאָטָרָאָכָט, אַו אַ גַּוְוִוִּיסָּע צָאָל שְׁוִין גַּעֲשִׁפְּלָטָעָ פִּיעָסָן
זַיְנָעָן שְׁפָעָטָעָר, מִיט קְלִינְעָ עַנְדָעָרָוָנָגָעָן, גַּעֲשִׁפְּלָטָעָ
גַּעֲוָאָרָן אַונְטָעָר אָן אַנְדָעָרָן נַאָמָעָן, קָאָן מַעַן לִיכְיכָת אַנְ-
נַעֲמָעָן, אָן די צָאָל גַּעֲשִׁפְּלָטָעָ פִּיעָסָן אַיִּז מַיִּינְמָוָם
אַיְבָּנָר צַוְּיִי טַוִּיזָנָט (אָיִן זַיִן "גַּעֲשִׁיכְטָעָ פָּוּן יִדְּישָׁן
טָעָטָעָר" פָּאָרְצִיכְלָנְטָ בָּגָאָרָן, בְּלוֹוִיָּ בְּזִין יָאָר 1922).

יעקב מיטטל

איבער 1350 פיעסן!).

אוון זיכער איז פארען נאך א גרויסע צאל ניט
געשפילטע פיעסן אויף יידיש — אין בור-פארם אדער
אין מאኖסקרייפט — וואס וואלטן פאַרדינט אויסגע
פרואוות צו ווערין אויף דער ביגע.
צומ באָדווילן איז דאס ניט מעגלעך בעים איצ'ז
טייקן מצב פון יידישן טעאטער. אַבער אַט-די לאגע
האט טאָקע גורם געווען, וואס בעת די ענגליש-אַמערִי
קאנער ביגע האט איז די לעצטער אַרין אַריסטענבראָכט
א צאל ערשות-קלאסיקע דראמאטיקער, האט לעצטנס
דאָס יידישע אַמערִיקע ניט געגעבן דער יידישער ביגע
קיין איז באָדִיבְּנְדִּיקְּן נײַעַם דְּרָאַמְּעַן-שְׁרִיבְּעַר.

זכוכטל פון בינע'םחים א. א.

א

- .55 ,43 ,32 ,19 — (1926-1855)
- אדלער, יעקב פ. — .59
- אדלער, סטעליא .59 —
- אדלער, צלייע — .59
- אדוטס, קליפאָרד — .108 ,101 ,64 ,63 ,61 ,58
- אדעשלעגער, משה-יעקב (—1881) .90 ,49 —
- אויערבאָך, יצחק (1919-1862) .106 ,95 ,38 ,21 —
- אווערבאָך, ברטאלד — .19
- אייבען, הענרייך — .41 ,40 ,36 ,35 ,32 ,31 ,22 ,21 ,10
- אייבען, זדר. מ. — .112 ,110 ,107 ,106 ,55 ,45
- איויאָנאָה, ו. — .107 ,52
- אליגן, זדר. מ. — .111 ,107 ,54 ,53 — (1939-1878)
- אנדעֶרְסָאן, מאקסהּעל — .100 ,58
- אנדרעיזו, לעאניד. — .108-106 ,55 ,49-47 ,45 ,35
- אנגיל, יודזשין — .58
- אנסְקִין, ש. (1920-1863) .101 ,99 ,51 ,46 —
- אונע, וּשְׁאַרְוֹש — .109 ,40
- אסטראָוּסְקִין, אלעַקְסָאנְדְּר. ג. — .106 ,21
- אַקְסָעָנוּפְּעָלָה, יִשְׂרָאֵל (1866-1787) .105 ,54 —
- אַרְאָגָעָם, פ. — .105 ,54
- אַרְיִיטָאָטָל — .70
- ארמְבָּאנְד, ג. (גַּעֲבָ ? — גַּעֲשָׂט. ?) — .108 ,49
- ארנייז, סְעַמְיוּל — .107 ,54
- ארונשטיין, מַרְקָ (אנָזְשִׁי מַרְעַק, ?-1878) .55 ,45 ,39 —
- ארצְיָבָּאָשָׁוּן, מִיכָּאֵל פ. — .107 ,55 ,40
- אַש, שלום — .61 ,58 ,55 ,51 ,49 ,47 ,39 ,37 ,34 ,20 ,19
- אַשְׁעָרָאָוּיטִיש, מ. — .62
- אַשְׁעָרָאָוּיטִיש, מ. — .111 ,107 ,101 ,98 ,95 ,55 ,52 ,51 ,48

ב

- באָדָעָר, גְּרוּשָׂם — .96 ,95 ,90 ,88 ,55 ,33
- בָּאָגָ, פֿערְדִּינְאָנד — .112 ,21
- בָּאָטוּווּינִיק, ב. (—1885) .92 ,89 ,44 ,35 —
- בָּאָרוּזָל, וּאַלְפָ — .94 ,61
- בָּאָרִי, פֿילִיפ — .58
- בָּאָרָעָס, ט. מ. — .97
- בָּאָשְׁעוּעָם, ג. — .104 ,66
- בָּוּכְוָאָלָד, ג. — .67 ,65 ,54 ,53

יעקב מיטטל

- בולאו, יוסף — .99, 59, 51
 בוקאנסקי, מאקס — .111, 21 — (1903-1848)
 בוקשטיין, אברהם — .96, 37
 באלין, א. ה. — .46, 8
 בייאו, אלעקסאנדר — .35, 109, 47
 בילדער, יעקב (ג'אב. ? — געשט. ?) — .107, 106, 20
 בימקא, פישל — .99, 47, 46
 בערונסאן, בערוניטיירע — .106, 35
 בירינסקי, לייא — .109, 104, 103, 64, 47
 בירנבוים, דר. נתן (1939-1864) — .104, 19
 בלום, דעניאל — .31
 בלין, יהודה — .94, 61
 בן-עמי, יעקב — .69, 59, 52, 51
 בעהרמאן, סעמייעל גאטאניעל — .101, 63, 58
 בעלאסקא, דיוויז — .108, 45
 בענאוונטה, כאסיטא — .109, 106, 48, 47
 בעקיירמאן, ס. (ג'אב. ? — געשט. ?) — .62
 בערגעלסאן, דוד — .102, 98, 65, 53
 בערטאן — .108, 46
 בערנשטיין, אוני — .109, 106, 35
 בעתקאויטש, י. ז. — .105, 104, 102-99, 52, 48-46
 בראון, ואלטער — .109, 36
 בריא, עוזגן — .107, 36

ג

- אנגאל, זיקלאי ז. — .112, 111, 54, 48
 אדרינוער, ש. — .99, 53
 גוטעספולד, חנו — .104-100, 98, 96, 61, 55, 52, 51, 49, 48
 גולדבערג, אייזאק — .8
 גולדבערג, מיכל (1938-1865) — .104, 67
 גולדבערג, מיכל (1945-1883) — .48
 גאלדפאדען, אברהם (1908-1840) — .30, 29, 25, 24, 15, 14, 12
 גאלדשטיין, דושענִי — .97-93, 90, 88, 75, 67, 61, 56, 54, 49, 48, 43
 גאלזוחירדי, דושען — .107, 52, 41
 גאסטוירט, הענרי מ. (ג'אב. ? — געשט. ?) — .106, 91, 38, 36
 גארדין, יעקב (1909-1953) — .43, 41, 32-30, 28-25, 22-14, 11

70 יאר טעאנטער-רעהפערטוואר

- .112-108 ,105-97 ,75 ,73-71 ,69 ,66 ,61 ,55 ,49 ,45
גאָרין, ב. — (1925-1868)
- .99 ,75 ,43 ,39 ,35 ,29 ,19 ,12 ,8 —
גאָרקי, מאָקְטִים — (1952-1877)
- .106 ,104 ,102 ,100
גאָרקי, מאָקְטִים —
גוצקאו, קַאֲרֵל פ. — .106 ,54 ,47 ,44
גִּילְנָעָר, אַלְיהֹו — .104 ,65
גַּעֲבִי, סָפִי (גַּעֲבִי. ?) — .66
גַּעֲבִי, גַּעֲבִי (גַּעֲבִי. ?) — .92-88 ,56 ,38 ,37 ,31 ,26 ,21 —
גַּעֲטָע, י. ו. פָּאָן — .22
גַּעֲנָעֶט — .106 ,34
.24 — (1887-1841)
גַּנְצְּדָעָר, יִשְׂרָאֵל — .109 ,21
גַּרְילְפָּאָרְצָעָר, פֿרָנְזִין — .

ה

- דָּאָנִיעַל, מ. — .104 ,53
דָּאָסְטָאָעָוָסְקִי, פֿעַדָּאָר — .106 ,55 ,52
דָּוְשִׁיקָּאָבָּזָן, דָּוְשִׁיקָּאָבָּז (גַּעֲבִי. ?) — .91 ,33
דָּוְמָא, אַלְעָסְקָאָנְדָּעָר (וּוּן) — .111 ,31 ,21
דִּימָאוֹ, אָסְפִּי — .112 ,107-105 ,99 ,93 ,69 ,67 ,61 ,58
דִּעְנָעָרִי, עו. פְּלִיפִי — .95
דָּעָסָגָטָס, אַנְדָּרָעָס — .106 ,49
דָּרְיִיעַר, מאָקְס — .112 ,34

ה

- הָאָזָרָה, סִידְנוּי — .104 ,58
הָאָוְפְּטָמָאן, גַּעֲרָהָאָרָט — .111 ,110 ,108 ,106 ,51 ,35 ,21
הָאָלְדוּס, א. א. — .104 ,65
הָאָלָם, א. — .107 ,21
הָאַלְפָעָרָן, מְשַׁה-הַלִּיבָּ (1934-1886) — .111 ,49
הָוָגָן, וּוִיקְטָאָר — .103 ,45
הָוּוֹווִיךְ (הָאָרוֹווִיךְ, הָוּוֹוִיטְשָׁ), פֿרָאָפְּעָסָאָר — (1910-1844)
.97-89 ,30 ,28 ,25-23 ,14 —
הַיְּזָע, פָּאָול — .111 ,49
הַיְּעָרָמָן, הַעָרָמָן — .111 ,36
הַיְּרָשְׁבִּין, פְּרִץ (1948-1880) — .58 ,55 ,51 ,48 ,45 ,44 ,10
.105 ,104 ,100-98 ,75 ,61
הַעֲכָת, בָּעַן — .101 ,64

יעקב מעטטי

- העמלאן, לילין — .101, 63 — .101
 הערמאן, ד. מ. (1865-1921) — .22, 20, 108, 111 — .28, 108, 111
 הערצל, דר. טעאדר (1860-1904) — .45, 110 — .45, 110
- .
 וואהל, הערמאן (1877-1936) — .29 — .29
 וואולף, ארטוּר — .47, 101 — .47
 וואולף, סימאן — .37, 39, 94, 57 — .37
 וואילד, אסקאר — .31, 45, 47, 106, 110 — .31
 וואלפְּשָׁהָן, אהרן (1754-1835) — .39, 102, 105 — .39
 וואקען, טש. — .54, 107 — .54
 וויינונפלד, לעאן — .38, 195 — .38
 ווייזופריך, מוני (פאול מוני) — .46, 59 — .46
 וויליאוּר, צאייריך — .36, 106 — .36
 ווינגרדאָו, אנאטאל — .49, 52, 106, 109 — .49
 ווינטשעוסקי, מאַרים (1856-1932) — .21, 20, 106, 111, 112 — .21, 20
 ווינוֹירקע, אַברָהָם (—1887) — .53, 99, 103 — .53
 וועגן, לאָפעּ דע — .49, 107 — .49
 וועזר, דושיּוּעַי — .22, 108, 110 — .22
 ווערפל, פרענק — .63, 101 — .63
- .
 זאלָא, עמִיל — .21, 36, 106, 112 — .21
 זאלטראָעפְּסָקִי, אייזָאָר (1873-1946) — .26, 27, 30, 33, 37 — .26
 זאלָטָקָהָן, לעאן (1866-1921) — .40, 56, 64, 97, 106 — .40
 זאלָטָקָהָן, יְהוָנָה — .18, 21, 36, 111, 112 — .18
 זאגאָווּל, ישראל — .48, 48, 107 — .48
 זאנָאָסָקָא, אַבְּרַיְּעָלָא — .59 — .59
 זאָע, לוֹדוֹיגֶג (1895-1944) — .65, 105 — .65
 זודערמאָן, הערמאן — .20, 21, 45, 107, 112 — .20
 זיגְּפִילְּד (פָּאַלִּיס) — .41 — .41
 זיִיפָּרְט, משה (1851-1922) — .14, 20, 23, 28, 33, 90, 92 — .14
 זיִיקִין, גְּרוּשָׂן (גַּעֲבָן?) — .22, 28, 38, 90, 93 — .22
 זיִין, גְּרוּשָׂן (גַּעֲשָׂת?) — .110 — .110

70 יָאָר טַעַמְעָר-רֻעַפְעָרְטוֹאָר

וַיְלַבְּעַרְצְׂוִוִּיגָג, זֶלְמָן (סְאַלְאַמְּנוֹן, ר' זֶלְמָן) — .12, .8
זִינְגְּנָר, י. ז. (1893-1944) — .10, .48, .50, .58, .62, .63, .65, .99
.111, .103-101
וְשָׁוָלָאוֹסְקִי, יְעָשֵׂי — .48 — .111, .48
.ט.

טָאַלְמִי, ל. — .98, .53
טָאַלְסְטָאַי, אַלְעַקְסִי — .111, .51
טָאַלְסְטָאַי, לִיעּוֹ — .110, .109, .51, .45, .36, .31, .22
טָאַלְעָרָ, ע. — .107, .48
טָאַמְאַשְׁעָוּסְקִי, בָּאַרְיִס (1868-1939) — .111, .108, .97-88, .59, .56, .55, .43, .39, .37, .36, .34, .33, .29
טָהָאַמָּאַס, ב. — .108, .34
טָעָר, יַעֲקֹב (1861-1895) — .92, .89, .28
טָשִׁירִיקָאָו, יְעוּגָעַנִּי — .109, .22
טָשִׁעְכָּאָו, אַגְּטָאָן — .106, .47, .41
טָשְׁעָוָנִי, שְׁלַדְלָאָן — .8
טָשְׁעָרִיש, דּוֹשָׁעָק (1886-) — .112, .45
טָשְׁעָרְנוֹגָאָו (מָאַרְיִס שְׁוֹאָרִיך?) — .110, .36
טָשְׁעָרְנוֹגָאָו, יוֹסֵף — .94, .45
טָשְׁעָרְנוֹגָאָו, פ. — .98, .53
.ט.

יָאָגָג, חִילְיאָם — .89
יְוַשְׁקְעִוִּיטֶש, טְעִמְיאָן — .111, .109, .106, .55, .49, .47, .43, .36, .22
יְעוֹרָעָיְנָאָו, ג. — .114, .55, .52, .47
.ט.

כָּאַדְאָרָאָה, עַדְאָרָד — .104, .64
כָּאַוּעָר פָּאוּעָר (ג. אַיְנְבִּינְדָּעָר) — .112, .108, .107, .105, .61, .54
.ט.

לְאַטְיִינְעָר, אִיזְעָלָא (1860-1909) — .108, .21
לְאַטְיִינְעָר, יְאַזְעָק (1853-1935) — .33, .30, .28, .26-24, .22, .14
.111, .109, .107, .90-88, .61, .56, .38
לְאַנְגָּעָ, סְוּעָן — .112, .59, .51, .45
לְאַסְאָן, דּוֹשָׁאָן הַאַזְרָד — .58
לְאַרְאָנִי, וְאַלְפְּעָן — .108, .45
לְאַסְאָס, סִינְקְלָעָר — .107, .61
לְיִבְנָן, ג. — .99, .93, .91, .88, .55, .44, .35, .18, .18
81

יעקב מעטאל

- לייבורמאן, חיים — .103, 65
 ליווישין (ליפשיץ), משה (—1894) .100, 65 —
 לויויק, ה. — .105, 103, 101, 99, 98, 67, 65, 58, 53, 52, 49-47
 ליליען, איזידאָר — .97, 95, 57
 ליעוּוֹן, זיסקינד — .105, 53
 ליפצין, קענִי (1918-1856) .20 —
 לעוויין, ג. — .105, 61, 19
 לענגיעל, מעלביאָר — .55
 לעסינגן, ג. ע. — .110, 21
 לערענסקָא, סָאמְמוּעֵל (—1876) .109, 22 —
 לעשֶׂה, איזידאָר (1948-1887) .107, 96, 90, 57, 38 —

.ג.

- מָאוּהָעַם, וו. סָאמְעוּרְסָעַט — .41
 מאַלְיעָה, זש. ב. — .110, 107, 48, 22
 מאַלְ�וָאָה, פֿרָאנְץ — .108, 55, 22
 מאָפָאָסָאָן, גּוּ דּע — .55
 מאָרְקִישָׁ, פֿרְץ — .104, 53
 מאָרָקָס, רְדוֹאָלָף (1930-1867) .108, 22 —
 מָוְקוּזָנוּ, דּוֹר. א. — .106, 35, 34
 מִיעִירְבָּעָר, דּוֹש. — .109, 22 —
 מִילִּיך, יעָקָב (1866) .109, 22 —
 מִילְּעָה, אַרְטוֹר — .108, 105, 98, 66, 64, 63 —
 מִילְּעָר, לוֹאִי — .92, 39
 מִירְבָּאָ, אַקְטָאוּ — .114, 21
 מִעְטָעָרְלִינָּק, מָגָוִיס — .109, 108, 102, 41, 35, 32, 31, 21
 מִינְדְּעָלָעָ מָוִס (1917-1836) .104, 99, 54, 43 —
 מִינְסָטָל, יעָקָב (ג. מ.) .67, 65, 63, 57, 54-52, 49, 12, 8 —
 מִעְטָאָ, אַדָּם (—1864) .110, 108, 98
 מִעְסָקָא, אַדָּם — .112, 110, 108, 28, 22, 21
 מִעְקָלִישָׁ, אַרְטְּשִׁיבָאָלָר — .58
 מִעְרְעִזְקָאָוּסָקִי, ד. — .110, 49
 נְעַרְעִזְקָאָוּסָקִי, ד. — .57

.ג.

- נְאַבָּל (פֿרִיּוֹן) — .58
 נְאַדְּרִיר, משה (1943-1885) .109, 104, 103, 98, 54, 53, 47, 45 —
 נְיַאָלָס, עַנִּי — .88, 58, 10
 נְעַמְּרִיאָוּטִישָׁ-דְּאָגְטְּשָׁעָנָקָא, וְלְאָדִימִיר — .108, 49
 נְעַסְטָאָר, משה — .57

70 יאר טעטער-רעדטואר

.ס

- סאבול, בערנהאָרד — .7
- סַפְּאָקְלָעָס — .41
- סַאָרִיאָן, וויליאם — .58
- סַאָרְדוֹן, וויקטָרְיָעֶן — .110, 104, 93, 55, 36, 21
- סַאָרְסָקִי, א. — .92, 62
- סַטָּאָן, העֲרֵיָעַט-בִּיטְשָׁאָרְד — .106, 30
- סַטָּאָרָט, מַאְרִיאָ — .23
- סַטְוָטְשָׁקָאוֹו, נְחוּם — .98
- סַטְרִינְזְּבָעָרָג, אוּגְוָסְט — .110, 108, 55, 45, 21
- סִיגָּעָל, וויליאם — .97-88, 66, 64, 56, 40
- סִימָאן — .108, 46
- סְלָאָהָעָס, ח. — .100, 65
- סְעַגָּאָלָאָוִיטָשׁ, ווּסְמָאן (1849-1884) — .111, 48
- סְעַמְקָאָף, שִׁינְעָרְחָל — .57
- סְעַלְלָעָר, ה. — .102-100, 97, 49, 47
- סְקוֹלִינִיק, מְנָשָׁה — .59
- סְקוֹלָעָר, צְבִי — .94, 61

.ע

- עַדְלִין, וויליאם (1847-1878) — .109, 35
- עַוּרִיפִּידָעָס — .41
- עַטְקִינְסָגָן, ברוקס — .68
- עַלְקִין, מענְדָל — .101, 51
- עַנְטִין, יְאָאֵל — .105, 19, 18
- עַפְעַלְבּוּם, ב. (1845-1887) — .99, 51
- עַשְׂאָנוּרִי — .113, 21

.פ

- פְּאַטְטָעָר, פָּאֹול מ. — .108, 42
- פְּוִילִיכָּר (פְּרִיִּי) — .42
- פִּיטְעָרָט, פ. — .107, 54
- פִּינְסִקי, דּוֹד — .105-97, 61, 58, 55, 51, 45, 39, 34, 20, 59
- פִּיקָּאָן, מאַלִּי — .59
- פֻּרְלָמוּטָעָר, אַרְגָּאַלְד (אַהֲרָן) — .29
- פֻּרְלָמוּטָעָר, שְׁלוֹם — .108, 99, 94, 91, 90, 46, 38, 34, 8
- פְּרִינְז, א. (בָּעָרְגִּין) — .53
- פְּרִיסְטָלִי, דּוֹש. — .111, 66
- פְּרַעְגָּר, יְעָקָב (—1887) — .101, 49

יעקב מיטל

פרץ, י. ל. — (1915-1851) .100, 99, 67, 63, 61, 46, 39, 20, 19 —

.105-102

פשיבישעוויסקי, סטאניסלאו — .112, 106, 45, 22 —

ב

פאיקג, א. — .109, 49 —

פוגס, ריכארד — .111, 21 —

פארפאו, ל. — .107, 31 —

פוייכטואנגגער, לעאן — .108, 67, 49 —

פוקס, לעאן — .59 —

פיילס, פרונקלין — .22 —

פיינברג, לעאנזיד — .110, 109, 107, 54, 53, 49 —

פיינמאן, זיגמונד — .90, 28 — (1908-1862)

פינקל (אקטיאר) — .24 —

פיסק, דוש. פ. — .107, 31 —

פלאנגען, האלי — .108, 60, 54, 8 —

.54, 53 —

פרידמאן, יצחק — (1950-1893) .66, 57 —

פרידמאן, לוּאי — .66, 57 —

ג

צ'יטילון, אהרן — .98, 65, 10 —

צמה, בנימין — .54 —

ד

קאברין, לעאן — (1946-1872) .37, 36, 34, 28, 22, 21, 19-17 —

.111-109, 105-98, 72, 69, 65, 61, 55, 49, 47, 45, 39

קאברין, פאלינה — .101, 35 —

קאהאן, דושארדוֹש מ. — .31 —

קאהען, ס. ה. — .57 —

קאוואלי, אין — .28, 28 —

קאוועער, ב. (יעקב אדלען) — .93, 37 —

.110, 108-106, 101, 90, 98, 40, 35, 21, 19 —

קאטץ, משה — .97, 95, 56 —

קאליך, יעקב, בערטא (1939-1873) .59, 42, 32, 20, 19 —

.105, 102, 97, 91, 90, 88, 65, 55, 49, 40 —

קאלמאנגוויטש, ה. — .99, 51 — (1941-1885)

קאנזונ, אַלטער — .104, 47 — (1944-1886)

קאנזונ, י'זחָק — .95 —

קארמאן, עותגני — .109, 22 —

קארמען, סילוֹא — .109, 22 —

70 יאר טענטער-רעטערטוואר

- ,89 ,88 ,57 ,46 ,35 ,34 ,19 — (1929-1872) קאָרנְבַּלִּיטהּ, ז.
- .112 ,108 ,93 .106 ,49 קאָרְעָדָא, וְאַלְעָנְטִינְג —
- .98 ,53 — (1896) קָוְלְבָאָק, מְשָׁה (—)
- .102 ,100 ,39 קָוְסָמָן, לְעָזָן —
- .109 ,35 — (1883) קוֹפֶּרְמָאָן, לְעָזָן (—)
- .53 קוֹרֵץ, אַהֲרֹן —
- .100 ,97 ,53 קָוְשְׁנִירָאוֹ, א. —
- .107 ,66 קִינְגְּסָלִי, ס. —
- .1. קִינְדְּמָאָן, שְׂרָה —
- .111 ,49 קלְאָבוֹנְד —
- .107 ,45 קְלִינְמָאָן, דָּר. אַנוּזָּלְם (1882) —
- .43 ,19 קְעַסְלָעָה, דָּוָד (1920-1860) —
- .111 ,31 קְעַסְלָעָה, יְאַזְעָך (1933-1881) —
- .110 ,67 קוֹרוֹטְשָׁקָאָוְסְקִי, לְעָזָן —

ג.

- .105 ,52 — (1944-1883) רָאָבָּאי, אַיְזִיך (—)
- .100 ,63 דָּאוּוִיטָש, מֶלֶך —
- .66 ,57 דָּאוּוּנְבָּעָרָה, יְשָׂרָאֵל —
- .104 ,47 — (1944-1880) דָּאוּוּנְפָּעָלָה, יוֹנָה (—)
- .93 ,19 — (1923-1862) דָּאוּוּנְפָּעָלָה, מָאָרִיס (—)
- .103 דָּאָטְבָּאָוּם, יַעֲקֹב —
- .108 ,48 דָּאָלְאָן, וְאַמְּעָן —
- .109 ,22 דָּאָמְצָן, דָּאָנוּטִי —
- .104 ,31 דָּאָסְטָאָנָּד, עַדְמָאָנָּד —
- .97 ,95 ,93-88 ,57 ,40-36 ,33 ,27 — (1928-1866) דָּאָקָאָוּ, ג. (—)
- .109 רָוְדָאָלָּה, קְרוּינְפְּרִינְץ —
- .107 ,37 רָיוֹקָן, ב. —
- .109 ,36 רָיְבָּאָר, הָעַרְמָאָן —
- .105 ,100 ,39 ,20 — (1953-1876) רָיְזָעָן, אַבְרָהָם (—)
- .25 ,19 רָיְזָעָן, זְלָמִן (—)
- .98 ,58 ,41 רָיְסָם, עַלְמָאָר (רָיְזָעָןשְׁטִיִּין) —
- .94 ,92 ,91 ,57 ,40 ,39 ,33 ,27 — (1939-1874) רִיכְתָּעָר, מְשָׁה (—)
- .97 ,96 רְעוֹנִיק, לִיפְעָ —
- .105 ,54 ,98 ,94 ,90 ,89 ,66 ,65 ,61 ,56 ,55 ,52 רְעַסְלָעָה, בּוֹנִימִין —
- .107 ,105 ,102-100 .107 ,105 ,102-100

יעקב מעתטל

.ש

- שא, אוירווין — .58
- שא, בערנארץ — .109, 99, 44, 41, 32, 31
- שאמער, אברהם (1946-1876) — .111, 104, 99, 55, 44, 37-35
- שאפענונגאוער, ארטור — .9
- שאצקי, דר. יעקב — .73, 8
- שאל, גונשל (1942-1871) — .91, 89, 88, 57, 46, 38, 34, 29
- שאל (שור), משה (1949-1875) — .88, 61, 40-38, 33, 29, 28
- שארקאנסקי, א. מ. (1907-1870) — .96, 93, 91, 28
- שוויארץ, מאיר — .55
- שוויארץ, מא里斯 (טשערנאוו, טשערנאוו) — .63, 59, 50-43, 40
- שוויארץ, מאיר (1919-1897) — .108, 105-99, 92, 69, 66, 65
- שוויארצעריג, ווספ — .91, 57, 37 — (—)
- שוויזיד, מארכ — .111, 106, 49, 40
- שטיימאן, בינויו (1938-1891) — .98, 53 — (1938-1891)
- שטיינברג, שלמה — .57
- שטערובייך, יעקב — .99, 51
- שטרואס, יאהאן — .110, 22
- שטעגעלאו, פאוזעל — .111, 51
- שילדקרוייט, וודאיליך (—) — .59, 52, 48, 35
- שיילער, פרידריך פון — .111, 109-107, 44, 23-20, 14
- שייפריס, משה — .96, 54, 53
- שלומע עליכם (1916-1859) — .58, 54, 53, 51, 49, 47-45, 19
- שלומע עליכם (1916-1859) — .105-97, 93, 72, 69, 66, 65, 62, 61, 59
- שמ"ר (שייקוויטש), נחום מאיר (1905-1846) — .35, 25, 14
- שניאור, זלמן — .96, 92-89, 56
- שניאור, זלמן — .99, 62
- שניצלער, ארטור — .110, 109, 55, 47, 45, 41
- שניצלער, דר. יעקב (געב, ? — ?) — .93, 37
- שניצלער, לואי — .51
- שעלדאן, עדוואץ — .103, 31
- שענהער, אַרְטָל — .107, 45
- שעקספּוֹי, וִילֵּיאַם — .97, 70, 49, 47, 41, 32, 31, 22-20, 14
- שעקספּוֹי, וִילֵּיאַם (102, 100) — .112, 111, 109-105
- שערוואו, רַאֲבָעֶל — .58

זוכצטל פון פיעסן*

(ג) געזאנגע-פיינן אוון מעלאדראכטעם

.א.

- .27 — אברהמעעלע מנגן (אי. זאלאטארעפֿסָקִי, 1899)
 א גאליציאנער חתונה (ו. סיגעל) — .57
 א גוטע בשורה (?) — .64
 אווי, וואס מענער זייןען (אנשל שאָר, 1916) — .38
 אויפּן מובה פּון לְבַעַן (אי. זאלאטארעפֿסָקִי) — .56
 אויפּן שלעטן וועג — משה שאָר, (1916) — .38
 אנגודער וביזו (באריס טאמאצשעוויסקי) — .56
 א טאפענס נקמה (אי. זאלאטארעפֿסָקִי) — .56
 איבעריךער מעונש, דער (ו. ליבין, 1913) — .35
 אייז די פּרוּ שולדייך ? (ו. קלמאנוואויטש, 1917) — .40
 אייבִּיס אַירִיש אָזוֹן (וּן ניקאַלְם, 1922) — .58
 אייבִּקְעַז ייד (ו. סיגעל, 1917) — .40
 איין גיהנום אוון גֶּנְעַן (אַברָהָם גַּלְדְּפַעַדְעַן) — .14
 איין גָּלוֹת (משה קָפְטִין, 1914) — .40
 איין קעלער (גדשם באָדע, 1910) — .33
 אייר ערשות זינד (ו. קָרְנוּבִּילִיטָה, 1912) — .35
 אַלְטָעַ לִידְעָלָן, דָּס (ב. טאמאצשעוויסקי) — .56
 אַלְעָבָן פָּאָר אַלְעָבָן (ו. סיגעל אוון [?]. רַאֲקָזָן, 1916) — .40
 אַלְעָז ווַיְלֵן חתונה האבן (?) — .64
 אַלְעָקְסָאנְדָּר, אַדְעָר דָּעָר קְרוּינְפְּרִינְץ פּוֹן יְרוּשָׁלָם (ו. לְאַטְיִינְעָר, 1892) — .25
 אַלְעָז פָּאָר לְבַעַן (מַצְקָם גַּעֲבִיל) — .56
 אַמְּאָמָעַס אַפְּפָעַר (אי. זאלאטארעפֿסָקִי) — .56
 אַמוֹטָעָרָס האָרֶץ (ו. לְאַטְיִינְעָר, 1913) — .33
 אַמְּיִידָל אָן אַהֲרֹן (אי. זאלאטארעפֿסָקִי) — .56
 אַמְּיִידָל גּוֹטָעַ נַעֲמָעָן (אי. זאלאטארעפֿסָקִי) — .56
 אַמְּיִידָל חָלוּם (מ. גַּעֲבִיל, 1914) — .37
 אַמְּוֹנְטָשׁ זָאַל מַעַן וַיְוַן (אנשל אוון משה שאָר, 1908) — .29
 אַמְּוֹרִיקָאנְגָּעָר, דָּעָר, אַדְעָר זִי גָּאַלְדְּעָנָעַ חתונה (ו. לְאַטְיִינְעָר, 1906) — .25
 אַמְּוֹרִיקָאנְגָּעָר גְּרִינְהָאָרְנוּס, דִּי (ו. סיגעל) — .57

* אין קלאמערן: דער נאמען פּונָעם מַחְבָּר אוון דָּס יָאָר
פּוֹן דָּעָר פֿרְעָמִיעָרָע.

יעקב מיטטל

- אמעריקאנער פרייזה, דער (אי. זאלטאָרַעַפְּסִקְ) — .39
 אמתער פריינט, דער (י. לאטיגנער, 1917) — .38
 אנטלאָפֶעַנֶּר סָאַלְאַט, דער, אָדָעָר דער גְּרִינְגֶּר זִינְגֶּר (י. לאטיגנער, 1905) — .25
 אָגְּנָל סָעֵם אַין יִשְׂרָאֵל (ב. רַעֲשָׁלָעָר, 1952) — .66
 אַסְתָּה אָוֹן הַמַּן (י. לאטיגנער) — .14
 אַפְּטוֹאָן אָוֹן דָּאוֹנוֹתָאָן (ג. קָאָרְבּוֹלִיטה, 1916) — .40
 אָכְּרָבָּן פָּוּן לִיבָּע (י. לאטיגנער, 1916) — .38
 אָרִיךְ יִשְׂרָאֵל (ב. טָאַמְאַשְׁוּסְקִי) — .56
 אָרִיךְ יִשְׂרָאֵל-לִיבָּע, אָדָעָר דער רְבִי אָוֹן דער צָאָר (מ. הוֹרוֹזִיךְ) — .24 (1897)
 אָשָׁה דָּע (י. לאטיגנער, 1894) — .25
 אָשָׁת חִיל, אָדָעָר דִּי פֿוֹינִיצְעַסְטִין פָּוּן יהוֹהָה (י. לאטיגנער, 1892) — .25 —
.ב.
 באָזָן רַאֲטְשִׁילְד (מייל גָּלְדְּבָּרָה) — .38
 באָרגְּמִיר דִּין וַיְיכָב (זע: אַיְבּוּרְעַזְנְגָּעָן) — .34
 בּוֹסְתָּנָאִי, אָדָעָר דער לעַצְטָעָר פֿרִינְץ פָּוּן מְלֻכָּת בִּיתְדָּוּ (יעַקְבָּרְשָׁעָר, 1895) — .28
 בְּטָלוֹן, דָּעָר, אָדָעָר דִּי האַכְּצִיטְסִיט פָּעָר שְׁפָאָס ("דָּעָר יִשְׂבָּה-בָּחוֹר") — .27 (ראָקָאָזָן, 1903)
 בִּילְקָעְ מאָרָאָנְעַטְקָע ("בִּילְקָעְ מאָרָאָנְאָטָא" אָוֹן "מאָרָאָנְעַטָּע") — .44 (בְּאָטְוּוֹנִיךְ, 1913)
 בְּלִימָעָלָע, דִּי פֿרְעָלָע פָּוּן וְאַרְשָׁעָה, אָדָעָר גְּרָאָפְּ אָוֹן יָדָע (י. לאטיגנער, 1894) — .25
 בְּלִימָדָע לִיבָּע (אי. זאלטאָרַעַפְּסִקְ) — .56
 בְּנֵי הָדוֹר, אָדָעָר דָּעָר פֿרִינְץ פָּוּן אַרְאָבָּע ("יִתְּזִקְיָהוּ הַמֶּלֶךְ") — .24 (מ. הוֹרוֹזִיךְ, 1901)
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אָדָעָר דִּי יוֹיסְעָ אָוֹן שְׁוֹרָגָץ יִדְּן, אָדָעָר דִּי פָּעָר — .23 (לאָרָעָנָע עַשְׂרִית הַשְּׁבָּתִים (מ. הוֹרוֹזִיךְ, 1904))
 בָּעֵל תְּשׁוּבָה, דָּעָר (שְׁמָרְשִׁיְּקָעְוּוֹיטְשָׁן, 1880) — .14
 בְּנֵי הָאָרָר (וּילְיאָם יָאנָג, 1899) — .31
 בְּרִצְמָזָה (ב. טָאַמְאַשְׁוּסְקִי) — .56
 בָּרְ כּוֹכְבָּא (אַבְרָהָם גָּלְדְּפָאָדָע) — .75
.ג.
 גָּאַלְדָּעָנוּ חַתּוֹנָה, דִּי (י. לאטיגנער, 1906) — .25
 גָּאַלְדָּעָנוּ רִויּעָ, דִּי (ג. באָאָצָר, 1920) — .55
 גָּאַלְדָּעָנוּ פָּאַיִם, דָּעָר (ב. טָאַמְאַשְׁוּסְקִי) — .56
 גָּאַלְדָּעָנוּ זִידָע, דָּעָר (וו. סִינְגָּל) — .57

70. יאָר טענטער-יענרטוואר

- גאליציאנווער שלומיאל, דער (ו. סיגעל) — .57
 גבורה היל, דער, אָדער דער פרינציגסינס גדר זע. פֿינְמַן, (1896) — .28
 גבורי ישראל (מ. זיפערט, 1893) — .29
 גביבישע ליבע (ב. רעללער, 1931) — .56
 געבורוטקאנטראָל (ג. קאלמאָנוויטש, 1916) — .40
 געהימנישע פון ניו יאָריך (י. לאָטִינְגֶּר, 1884/85) — .14
 גרויסער מאָמענט, דער (מ. געלבל, 1925) — .56
 גרויסער טעכטער (מ. י. אָדָרְשָׁלְגָּעֵר, 1927) — .49
 גריינְהָאָרְגִּינְס, דִּי אָדָרְ מִשְׁקָע אָוֹן מִאָשָׁק (ג. לאָטִינְגֶּר, 1889) — .24
 גריינְג, דִּי אָדָרְ דַּעַר פֿעַטְעַר אַין אַמְּרִיקָע (שְׁמִיר, 1901) — .26
 גריינְג קוֹזְגַּעַן, דִּי (ב. טָאָמָאַשְׁוּסְקִי) — .56
 גָּר צְדָקָה, אָדָרְ גּוֹאָפְּטָאָצְקִי (מ. זִיפְּרַט, 1892) — .29

.7.

- דאָקטָאָר אלמאָדוֹאָ (אַברָהָם גַּלְדְּפָאָדָעָן) — .14
 דאָרָף אַ מיידָל גַּלוּבָן? (שְׁלֹם פֿערלְמוּטָעָר, 1917) — .38
 דאָרָף אַ פְּרוּי דָּרְצִיְּלָן? (ג. קָאָטְץ, 1914) — .40
 דאָרָף אַ פְּדִיְּ דָּרְצִיְּלָן? (אי. זָאָלָטָאַרְעָפְּסִקִּי) — .56
 דאָרְפָּסְמִידָּל, דָּאָס (ג. וְאָקָהָה, 1905) — .27
 דָּהִי זִיגְגִּינְגָּהָאָבִי (בָּאָרְבָּעָטָ פָּוּן ב. טָאָמָאַשְׁוּסְקִי "די חַזְגָּעָ") — .59
 דודס פֿידְעָלָע, אָדָרְ דִּי צְוִיבָעָמְאָכָט פָּוּן מְוִיָּק (י. לאָטִינְגֶּר, 1897) — .25
 דִּיְמָאָנְדָּס (א. זָאָלָטָאַרְעָפְּסִקִּי, 1913) — .33
 דָּן אַזְעִיף אַבָּאָבָּאָנְלָי (מ. הוֹרְחוּץָן אַרוּום, 1887) — .14
 דָּעַם גַּעֲגַטְטָעָרָס מְאַמָּע (ח. סִיגְעָלָ) — .57
 דָּעַם טָאָטָעָס טַעַכְטָעָר (אי. זָאָלָטָאַרְעָפְּסִקִּי) — .56
 דָּעַם רְבִינְגְּנוּן (ג. בְּאָדָעָר, 1919) — .55
 דָּעַר כְּלָהָם פְּרוּעָר (אי. לעַש, 1917) — .38
 דָּעַר כְּלָהָס סָדָה (ש. פֿערלְמוּטָר אָוֹן ג. זִיְּקִין, 1916) — .38
 דָּעַר מְאָמָעָס נְחָת (מ. גַּעֲבָל, 1915) — .37

.8.

- האָם, טוֹוִיט האָם (אי. זָאָלָטָאַרְעָפְּסִקִּי, 1913) — .33
 הִית אַיִּה, מִיְדָלָעָךְ (אָגְוָשָׁל שָׂאָר, 1915) — .72, 38
 הִילִּיקָע לִיבָּע (מ. גַּעֲבָל) — .56
 הִילִּיקָע לִיבָּה, דָּאָס (ב. טָאָמָאַשְׁוּסְקִי) — .56

יעקב מעסטל

- היום, זיסע הימים (יוסף שווארצברג, 1914) — .37
 המן דער צוועיטער, אדרער דער קאַמישער העשרער (שמיר, 1896) — .26
 העלא, ניו יאָרָק (ג. רַאֲקָאוֹ, 1916) — .38
 העלון פון האַמְסְטֶד, דער (מ. הוּרוּיִין, 1892) — .23
 הערצעלע מויוחס ("טִיבָּעָלָע") — משה רייכטער, (1900) — .27
 הערשעדי שקלאנַפֵּן (וּשְׁיַיְקָאָבּ דַּשְׂיַיְקָאָבַּסְּאָן, 1911) — .33
 ."
 וואו איז מײַן מאָמע ? (אי. זַאלְאַטְאָרָעְפְּסִיקִי) — .56
 ואַטְשָׁמָץ, דער (ו. סִיגָּלְ) — .56
 וְאַלְקָן, דער (מַארִיס שׁוֹאָרֶץ), דאס (ש. פֿערְלָמוֹטוּר, 1914) — .40
 וְוַיְיָבָלּ פֿון סִיכָּזְקָיִוּן, דאס (ש. 1913) — .34
 וְוַיְיָבָעַשּׁ מְלוּכָה, דִּי (ג. רַאֲקָאוֹ, 1914) — .37
 וְוַיְיָסָעּ שְׁקָלָאנַפֵּן, דִּי (אי. זַאלְאַטְאָרָעְפְּסִיקִי, 1909) — .26
 וְוַיְילָדָעּ, דִּי (ו. לִיבִּין, 1905) — .19
 וְוַעַן אֵין מִידָּל לִיבְטָה (אי. זַאלְאַטְאָרָעְפְּסִיקִי, 1917) — .38
 וְוַעַר אֵין שְׁוֹלְדִיךְ ? (?) — .64
 וְוַעַרטּ פֿון אֵין מאָמעָן, דִּי (ה. קְאַלְמָנָגָנוּוֹיטִישׁ, 1917) — .40
 וְוַתְּהַנֵּה תּוֹקָף (א. מ. שאַרְקָאנְסִיקִי, 1895) — .28

ג

- זִיגְפִּילְדּ פְּאָלִיס (עֲגַנְּלִישָׁעּ רַעֲווּיּוּ) — .41
 וְיִיְרְלָעָן (אי. זַאלְאַטְאָרָעְפְּסִיקִי, 1912) — .72
 זְלָמָן טְרוּבָאָדוֹר (לְעָזָן זַאלְאַטְאָקָה, 1912) — .33
 ."
 חֻוְהַ-קְלִיּוֹד, דאס (ו. סִיגָּלְ) — .56
 חֻרְבָּן יְרוּשָׁלָם (ג. לְאַטְיִינְעָר, 1890) — .24
 חֻרְבָּן קַעֲשָׁגָעָו (מ. הוּרוּיִין, 1904) — .24
 חֻנְטוּטָעּ, דִּי (ב. טְאַמְּאַשְׁוּסִיקִי) — .59
 חַיִּים חִיקָּל דָּעָר שְׂדָכּוֹן (מִיכָּל גָּאַלְדְּבָּרָג אָן ה. מ. גָּאַסְטְּוִירִיטּ, 1917) — .38
 חִינְקָעּ אָן פִּינְקָעּ (וּ : אַיְבָּרְזָעְזָגָעָן — "גְּבָרִיאָל") — .25
 חַמְּתָן נְשָׁמָן (מ. הוּרוּיִין, 1890) — .24
 חַרְמָן דְּרַבְּנוֹ גַּרְשָׁם (משה רייכטער, 1897) — .27
 חַתּוֹנָה-יְרִינָה, דָּעָר (אי. זַאלְאַטְאָרָעְפְּסִיקִי, 1917) — .38
 ."
 טְאַטָּעּ מְאָמָעּ צְרוֹתָה, אַדְעָר דָּעָר יְיִשְׁעָר סְגָלְדָּאָט (מ. גַּעֲבִילּ, 1896) — .26

70 יאר טעאטען-רעפערטוואר

- טוטויטשטראף (משה שאר, 1916) — .38
 טיטום, אדרע חורבן בית שני (מ. זייפרט, 1891) — .28, 29
 טיטוילוש ליבע ("ביליק מראגנטקע" — ב. באטזיניך, 1921) — .44
 טיסא עסלאר (מ. הורוויז, ארום 1887) — .14.
 טַסְעָלָע דער באַלְשָׁוּוֵיק (ו. סיגעל) — .57
 תַּהֲוִית, אַדְעָר דַּסְס פֿאַבְּלָאנְדוֹשְׁטָע שַׁעַפְּעָלָע (י. לאטיגער, 1904) — .25
 יהודית און אליערנוט (י. לאטיגער, 1890) — .24
 יהוש בן נון, אדרע דער פֿאַל פֿוֹן יְרִיחּוֹ (מ. הורוויז, 1898) — .23
 יהונת הנביא, אדרע דער די רַיוּז דָּרָךְ וְאֶסְעָר אַונְ פִּיעָר (מ. הורוויז, 1895) — .23
 יהום הדין, דער (ארטשישוואָרין, 1941) — .62
 יהום החופה, דער (י. לאטיגער, 1910) — .33
 יהונת הנביא, אדרע דער די רַיוּז דָּרָךְ וְאֶסְעָר אַונְ פִּיעָר (מ. הורוויז, 1898) — .24, 23
 יהוסף און זיינע ברידער (י. לאטיגער, 1885) — .14, 24
 יהוחיקה המלך, אדרע דער די רַיוּז פֿוֹן קַאַחְקָאָן (מ. הורוויז, 1900) — .24, 23
 יהחסן, דער (משה שאר) — .28
 יהיד אין רומעניאָ, דער (י. לאטיגער, 1903) — .25
 יהידיש האָרֶץ, דאס (י. לאטיגער, 1908) — .25
 יהידיש מלמַהְכְּלוֹת (ד. דָּקָאָן אַונְ ל. מיילער, 1916) — .39
 יהידיש גַּשְׁמָה, די (יעקב טער, 1908) — .28
 יהידיש עַמִּירָאָנְטָן, די, אדרע דער בִּגְאָמִיסְט (שְׁמִיר, 1900) — .26
 יהידיש פָּגָן, די, אדרע מִינְ נַצְצִיאָן (אי. זָלָאָטָאָרָעָפְּסָקִי, 1913) — .33
 יהידיש קְרִיּוֹן, די (ב. טַאַמְּשָׁעָוָסְקִי אַונְ ג. דָּקָאָן, 1911) — .33
 יהידישער האָמָלָעַט, דער ("ער יְשִׁיבָה־בָּהָרוֹ", אי. זָלָאָטָאָרָעָפְּסָקִי, 1897) — .27
 יהידישער מאָרטִירָעָר אַין אַמְּעוֹרִיקָה, דער (אי. זָלָאָטָאָרָעָפְּסָקִי, 1915) — .39
 יהידישער פרײַז, דער, אדרע דער טַרִיפְּנִיאָק (שְׁמִיר, 1880) — .14
 יהידישער אָדָר דער אַמְּתָ אַונְ דָּר שְׁקָר (י. לאטיגער, 1899) — .25
 יהידיזער גַּלְבִּיבְּעַץ (אי. זָלָאָטָאָרָעָפְּסָקִי) — .56
 יהידע מַאְמָע (אי. זָלָאָטָאָרָעָפְּסָקִי) — .56
 יהידער פָּרוּסִים פָּאַרְלָאָגָן (אי. זָלָאָטָאָרָעָפְּסָקִי) — .56

יעקב מוצטל

- יעגוט טעלעבענדע (ב. קאוחנער, 1917) — .37
 יעקב און שעו (מ. הורוויז, 1902) — .24
 ירושה, די (יליבע אודער ריכטום) — ג. זייקין, (1905) — .28
 יתומים פון דער גאס (ו. סיגעל) — .57
 יתומים פון דער וועלט (אי. זאלאטארעפסקי) — .39
 .ב.
- כאנטשע אין אַםְּרִיךְעַ (ב. רָאָקָאוֹן, 1913) — .33
 כישוף מאכערין, די (קָאָלְדּוֹנָא) — אברהם גָּלְפָּאָדָעָן — .14
 .48
- כל ה' לופט, די (א. דימאָו, 1934/35) — .56
 כל גדרי, אודער די געהים יונן אין מאדריך (א. מ. שאראנסקי,
 .28 (1896)
- .ל.
- לאג בעומר (מ. אלזין, לויט שלום-עליכם, 1930) — .54
 לאוטיקע יידעלען, די (ב. טאמאשעוסק) — .56
 לאיבע אודער דִּיכְטוּמָן (שי ירושה) — ג. זייקין, (1912) — .28
 לאיבע און האס (ב. רָאָקָאוֹן, 1915) — .38
 לאיבע און פלייבט (אי. זאלאטארעפסקי, 1917) — .38
 לֵידִי חִיה־צִיפָּע (אדאפטירט פון סארדום "מאדים סאן וְשָׁעָן"
 — א. דימאָו, 1922) — .55
- לעבן אין קלאנדייך (מ. הורוויז, 1897) — .23
 לעבעדיקע יתומים, די (אי. זאלאטארעפסקי, 1914) — .37
 לעצטער כהן גודל, דער, אודער רעליגען און לייב (מאריס רץ'
 זונפער, 1896) — .19
 לעצטער קאנצערט, דער (ו. י. שניצער, 1914) — .37
 .מ.
- מאטיע מלך דער סטאילער ("דאַס אַמְּתָע גָּלִיק") — ג. קָאָרְנְּבָּלִיטה,
 .19 (1904)
- מאן און זיין שָׂאָטָן, דער (ו. לִיבִּין, 1918) — .44
 מאקסירער, דער (ו. סִינְגָּל, 1917) — .72, 40
 מוויקאָליש שטעלל, דאס (ב. טאמאשעוסק) — .56
 מולדיקע טאג (?) — .64
- מייד אלן רויטע הוין, דאס (ענגלישע פיעטס) — .31
 מייד פון ער וועסט, דאס ("די אַמְּרִיךְקָאָנָּעָרִין") — אַנְשֶׁלְשָׁאָר,
 .34 (1911)
- מיידל פון ואָרְשָׁע, דאס (ב. רָעֵסְלָעָר) — .56
 מײַן ווַיְיב אַין דער קָאָנְטָרִי, הָוָרָא! (ב. טאמאשעוסק) — .56
 מײַן ווַיְיבס פְּרִינְגִּט (ג. לָאָטִינְגָּעָר, 1907) — .25

70 יאר טעאטטער-רעפערטווואר

- “מינסטרעל שאו” — .30
 מיסעס זיריגומ גט (עמנלישע פיעסע) — .31
 מיר לעבן און לאָן (מאונטזוש : בלירט-קולער-בראָרוּץ) — .61
 משקע און מאשקב (עו : “גריניהארנס”) — .26
 מלחמה (ס. זאלף) — .39
 מלחמה-בלוז עאי. זאָלאָטארעפֿטְקִי, (1916) — .39
 מלחמה-מאמעס (משה שאר, 1916) — .39
 מלחמה-ארון לעבן (?) — .39
 מלחמה-קרבנוז (משה ריכטער, 1915) — .39
 מלכה שבא (מ. זייפערט, 1907) — .29
 מענדל בייליס (ש. פערלמוטער, 1913) — .34
 מענדל בייליס (משה שאר, 1913) — .33
 מריד החשמונאית (מ. זייפערט, 1890) — .14
 משה חיים אלס געמיינדעראטס (“די אלמנה”, מ. ריכטער, 1903) — .27
 משה פידלער (יוסף טשערניאוּסְקִי, 1919/20) — .45
 משוגענער טַפְּטָע, דער (אי. זאָלאָטארעפֿטְקִי) — .56
 משומורת, די (אי. זאָלאָטארעפֿטְקִי, 1902) — .27

.ג.

- נאָכְטַ-מייגעלעך (ו. סגעל) — .57
 נבוֹנְגֶּנֶר מלך בבל, אֲדֻרֵוֹ דָנִיאֵל אין לייבנְגְּרוֹב (מ. הַרְוֹויִץ, 1891) — .23
 נחֶם חַיְבָה, אֲדֻרֵוֹ דָעֵר זִינְדְּקָעֵר דָוָרָהְמְבּוֹל (מ. הַרְוֹויִץ, 1897) — .23
 ניו אַרְקָעָר בָּאָרְדָּעָרָס (ב. טַאָמָאשׁוּסְקִי, 1910) — .33
 ניעַ רָוְסָאָנוֹ, דָאָס (אנְשָׁלְשָׁאָר, 1917) — .38

.ד.

- סְדָרִ-צָּאָכָט, די, אֲדֻרֵוֹ בָּלְבּוֹל דָם (י. לְאַטְיִינְעָר, 1903) — .25
 סְוֹזִי בְּרַעַן (אי. זאָלאָטארעפֿטְקִי, 1916) — .38
 סִידִי פְּלָאָם (א. זאָלאָטארעפֿטְקִי) — .56
 סְמְבּוֹתִין (לייט אַבְרָהָם זָאָלְפְּאָעָן) — .67

.ג.

- עַזְרָא, אֲדֻרֵוֹ דָעֵר עַזְרָגָע יְודָע (י. לְאַטְיִינְעָר, 1891) — .25
 עַמְגּוֹרְצִיאָן נָאָר אַמְעָרִיקָע (י. לְאַטְיִינְעָר, 1884/85) — .14
 עַרְשְׁטָעָר אָוֹן צְוִיְיטָעָר הַמָּן, דָעֵר (יעַקְבָּן קָאָלִין, לוֹיט גָּאָלְפְּאָעָן) — .56
 שְׁמִיָּה, (1924/25) — .56

יְעַכְבָ מִעְטָתָל

.ב.

- .38 פָּאָבָלִיק אֶפְּגִּינְיָן (מ. גַּעֲבִילִי, 1917) —
- .36 פּוֹלִישׁ חֲתוֹנָה, דִי (ב. טָאָמָאשְׁעוֹסְקִי, 1914) —
- .33 פּוֹלִישׁ יִיְהּ, דָעֵר (ב. טָאָמָאשְׁעוֹסְקִי, 1910) —
- .37 פִּיטְעָלָעּ יִיְהּ, דָאָס (מ. זִיפְּצָרֶט, 1909) —
- .33, 29, 28 פִּיךְ ! פִּיךְ ! פִּיךְ ! ! (עֲגָלִישׁ פְּבָעָסָע) —
- .31 פְּרִיאַן פּוֹן לִיבָעַ, דָעֵר (א. זָאָלָאָטָאָרָעְפְּסִקִי, 1915) —
- .38

.ג.

- .27 פָּאָבָיְדָאָמָאָנִי (אַי. זָאָלָאָטָאָרָעְפְּסִקִי, 1902) —
- .38 פְּאָלְשׁוּץְזָוָהָה, דִי (א. לְאָטִינְגָעַר, 1917) —
- .38 פָּאָרְבָּאָטָעָנוּזְפּוֹרְכְט (ב. רָאָקָאָה, 1916) —
- .25 פָּאָרְבָּלְאָנְדוֹזְשָׁעָטוּשׁ נְשָׁמָה, דִי (ג. לְאָטִינְגָעַר, 1895) —
- .33 פָּאָרְבָּלְאָנְדוֹזְשָׁעָטוּשׁ שְׁעַפְעָלָעּ, דָאָס (ב. טָאָמָאשְׁעוֹסְקִי, 1913) —
- .64 פּוֹן בּוּרְלִין בַּיְן גַּיְוִוִּירְקָה (זָאָלָאָטָאָרָעְפְּסִיקִיסְגָּעַל) —
- .25 פִּיר הַוּנְדָעָרְטָה יִאָרָה, אָדָעֵר דָעֵר פְּרִיאַן אָזְן דָעֵר חַכְםִי (א. לְאָטִינְגָעַר, 1899) —
- .57 פִּירְשְׁטַת יִשְׂרָאֵל (אִיזְקָאָדָר לִילִיעָן) —
- .57 פְּרִיאַן פּוֹן דָעֵר נְאָכְלָת (ו. סִיגָעַל) —
- .57 פְּרִילְיעָכָע יְתּוֹמָהָלָעּ, דָאָס (ו. סִיגָעַל) —

.ד.

- .55 צָאָרְעָוִוִיטְשׁ פִּיאָדָאָר (מ. אַשְׁעָרָאָוִוִיטְשׁ, 1927) —
- .14 צְוּוֵי גְּרִינְהָאָרְגָּס, דִי (מ. זִיפְּצָרֶט, 1890) —
- .30 צְוּוֵי יְתּוֹמִילְעָעּ, דִי (א. פ. דְעָנוּרִי אָזְן עַזְוָעָנִי קְרָמָאָן, 1875) —
- .24 צְוּוֵי תְּנָאָים, דִי (מ. הַרוּזִי, 1902) —
- .33 צְוִיחָשׁ לִיבָעּ אָזְן טֻוִיט (ב. בָּאָדָעָר, 1912) —
- .14 צְוִיבְּעָרְטְרָאָמְפְּעָטָעּ, דִי (אָבְרָהָם גָּאָלְפָאָדָעּ) —
- .39 צְוִירִקְ פּוֹן מְלָחָמָה (?) — (1917) —
- .38 צְוִירִקְ צְוִ גַּאַט (כְּצָרְעִיסְעָנָעּ שְׁמוֹת) — לְעָאָן וְזַיְעַנְפָּעָלָד אָזְן .38 אָוִיְרָבָּאָן, (1916) —
- .33 צְוִ שְׁפָעַט (מ. רִיכְטָרִיךְ, 1913) —
- .57 צְיִינְגִּינְעָרְפְּרִינְגִּי, דָעֵר (ו. סִיגָעַל) —
- .38 צְיִיטִי, דִי (ס. חַוָּאָלָף, 1915) —
- .37 צְעַבְּרָאָכְעָנוּגְ גַּעֲטָעָר (אָבְרָהָם בּוּקְשְׁטִין, 1914) —
- .36 צְעַבְּרָאָכְעָנוּגְ פְּדָעָלָעּ, דָאָס (ב. טָאָמָאשְׁעוֹסְקִי, 1916) —
- .49 צְעַנְטָעּ גַּעֲבָאָט, דָאָס (אָבְרָהָם גָּאָלְפָאָדָעּ) —
- .56 צְרוֹתְ פּוֹן לִיבָעּ (מ. גַּעֲבִילִי) —

70. יאור טעאטטער-רעפערטואר

.ק.

- קָאַפְּטִיאָן דָּרְיִיפּוֹס (שְׁמֵדֶר, 1898) — .26.
 קָאַפְּטִיאָן דָּרְיִיפּוֹס, אֲדָעָר גַּעֲהִימְגִּיטָּע פֿוֹן פֿאָרִיו (מ. הָרוּחִין,
 .23 — (1898/99
 קָאַצְאָפּס מַפְלוֹה, אֲדָעָר יַאֲפָן, דָעָר שְׁלִיחַ פֿוֹן גַּאַט (מ. הָרוּחִין,
 .23 — (1904
 קָאַשְׁוֹת לְאַיְצָשׁ (מ. גַּעֲבִיל, 1898) — .26.
 קוּבָּא, אֲדָעָר גַּעֲנָעָרָאֵל מַאֲצָעָם הָעֲלֹנוֹתָאָן (מ. הָרוּחִין, 1897
 .23 —
 קוּוִיפְּט, קוּוִיפְּט, קוּוִינִים (מְשָׁה שִׁיפְּרִיס, לוּיט א. גַּאֲלֹדְפָּאָדָעָן, 1937)
 .54 —
 קוּוִי לְעַמְעָלָס, צְוַויִּ, דִי, בִּיְדֻעַ (אַבְרָהָם גַּאֲלֹדְפָּאָדָעָן, אַרְוֹם 1880)
 .61, 24 —
 קוּינְדָעָר, אֲדָעָר פָּאָר עַלְטָעָרָנָס זִינְד (א. זָאַלְאָטָאַרְעָפְּסָקִי, 1911)
 .33 —
 קוּינְדָעָר פֿוֹן דָעָר אַונְטָעוּוּלָט (ו. סִיגְעָל) — .57.
 קוּינְדָעָר, קוּוִט אֲהִים (א. זָאַלְאָטָאַרְעָפְּסָקִי) — .39.
 קוּנְגַּ פֿוֹן לִיבָעַ, דָעָר (א. זָאַלְאָטָאַרְעָפְּסָקִי) — .56.

.ר.

- ראַסְפּוֹין (ב. טָאַמְאַשְׁוּזָסְקִי) — .56.
 רב אין פִּיעָר, דָעָר (ג. בְּאַדָּעָר, 1912) — .33.
 רבִי האָט גַּעֲהִיְסָן פְּרִיְילְעָךְ זִיְין, דָעָר (א. לִילְעָן) — .57 —
 רבִי אַזְעָלָמָאן (אַבְרָהָם גַּאֲלֹדְפָּאָדָעָן) — .14.
 רבִי יהָודָה להַלִּי (שְׁמֵדֶר, 1892) — .26.
 רְוִיטָע לִיכְט, דָאָס (א. זָאַלְאָטָאַרְעָפְּסָקִי, 1916) — .56, 38.
 רְוִיטָע דִּיסְטְּרִיקָט, דָעָר (א. לַעַשְׁ, 1917) — .38.
 רְחִיל, אֲדָעָר דָגָל מְחֻנָה יהָודָה (א. מ. שָׁאַרְקָאנְסָקִי, 1898) — .28.
 רְיִוְיעָלָע (פְּרָנְסָה) — חָנָא גַּעֲטָעָפְּלָילָה, (1928) — .55 —
 רְיִוְיעָלָע פֿוֹן יַאֲפָן (ו. סִיגְעָל) — .57.
 רְיִוְיעָלָע (פְּרָנְסָה) — חָנָא גַּעֲטָעָפְּלָילָה, (1928) — .38.
 רְיִוְיעָלָע גַּעֲוִוִיסָן, דָאָס (מ. גַּעֲבִיל, 1916) — .38 —

.ש.

- שָׂאַטְגָּס פֿוֹן לְעָבָן, דִי (ג. דָקָאָה, 1917) — .38.
 שְׁבַת קְדוּשָׁ (א. זָאַלְאָטָאַרְעָפְּסָקִי, 1904) — .27.
 שְׁוֹוָאַרְצָעָר שָׁאַרְלָאָטָן, דָעָר (טש. מ. בָּאָרָעָס, 1866) — .30.
 שְׁוֹלְמִיָּה (אַבְרָהָם גַּאֲלֹדְפָּאָדָעָן) — .75.
 שְׁטִיפְּקִינְד פֿוֹן דָעָר וּוּלָלָט, דָאָס (א. לִילְעָן) — .57.
 שְׁטָן אַין גַּיְידָעָן, דָעָר, אֲדָעָר דִי שְׁוֹוִיגָעָר צְהָגָאָס (י. לָאַטְיִינְגָּה,

יעקב מיטטל

- .25 — (1904
шибורה, דער (ו. סייגעל) — .57
שיר השירים (ווע : איבערזונגען) — .34.
שלום בית (מענדעלע מאָרטירער) — מ. דיבטעה, (1904) — .27
שלמה המלך (מ. הורוויז, אַרוּם (1887) — .14.
שמענדייך (אברהם גאלפֿאָזען) — .14.
שמענדייך אויף בראָזוי (ו. סייגעל, (1920/21) — .56.
שמענדייך קהונה (יעקב קאָלֵר, לוייט אַברהם גאלפֿאָזען, /25
.56 — (1924
שמעשון הגבור (מ. הורוויז, (1890) — .72.
שפיגל פון לעבן, דער (ג. קאָלְמַאנְגַּוִּיטַש אָוּן — ג. רַאֲקָאוּ [?],
.40 — (1915
.ת.
ז'וריהלע, דאס (ב. טאמאַשעוויסקי, (1915) — .39, .36 —

ב) דראמעם און קאָבעידיעס

- .א.
אַדְלָאָר (דוֹד פִּינְסִקִּי) — .34
אַדְקָטָאָר (שלום עלייכם) — .61.
אויסחווארף, דער, אַדְעָר שְׁמוֹאֵל פָּאַסְטְּרָנוֹאָק (שלום עלייכם, (1907)
.72, .19 —
אונַאַקְאַנְטָעָר, דער (יעקב גָּרוֹדִין, (1905) — .45, .16
אונַנוּזָּעָר גְּלִיבִּן (שלום אש, (1914 — .37
אונַטְּרוּוּעַלְט (ה. סְעַקְלִיעָר, (1909 — .47 —
אַצְּרָר, דער (דוֹד פִּינְסִקִּי, (1911) — .61, .58, .45, .34 —
אוֹרְטִילְיָקְוָט, דער (א. קַוְשִׁינִיאָוּן, (1934/35 — .53 —
אַחֲלוֹם פָּוּנִיָּן פָּאָלָק (משיחס צִיטְּן) — שלום אש, (1906 — .19 —
אַטְּלָאָלָּא (ו. שעקספִּיר) — .70.
אַיבָּעָר וַיִּיטָּע סְטַעְפֶּעֶס (ב. רַעֲסָלָעָר, (1925) — .52.
איַבְּיקָעָר זָנְדָרָעָר, דער (ווע : אַבְּערְזַּונְגַּעַן) — .61, .34 —
איַבְּיקָעָר יִיִּה, דער (דוֹד פִּינְסִקִּי, (1929) — .58 —
אַיְדִּישָׁע טָאַטְּלָעָר (מ. אַרְנְשְׁטַיִּין, (1914 — .39 —
איַזְּיִיךְ שְׁעַפְּטָל (דוֹד פִּינְסִקִּי, (1919 — .45, .20 —
איַקְּעָלָעָר מְזַוק (אַбраָהָם שָׁאָמָּר, (1911 — .35 —
איַן אַסְּאֻוּטִישִׁיְּדִישִׁן גַּעֲרִיכְת (דוֹד בָּרְגָּעַלְסָאָן, (1929/30 — .53

70 יאָר טיעטער-רעפערטוֹאָר

- איַן אַפִּס פֿן יִידְישָׁן אַרְבָּעָטָעָר-אוֹנוֹעוֹרְיוֹטָעָט (פ. טשענעער,
.54, .53 — 1933)
- איַן רֹוֵישׁ פֿון מַאְשִׁינְגָּן (פ. טשענעער, 1931) — .53
- איַסְטָסָאַיךְ גַּעֲטָאָ, דִּי (ל. קָאָבְּרִין, 1899) — .18
- איַסְטָסָאַיךְ פְּרָאָפְּעָסָאָר, דַּעַר (א. זִימָאָן, 1938) — .53
- אל מאַיְ סָאנָס (אַרטָּוֹר מִילְעָה, 1947) — .63
- אַ לְעָבָן פָּאָר אַ לְעָבָן (פֶּרֶץ הִירְשָׁבִין, 1920/21) — .51
- אַלְעָקְסָאַנְדָּר פְּרוֹשְׁקָנוֹס לִיבָּעָס (מ. אַשְׁעָרָאָחִיטָּשָׁן, 1928) — .55
- אַלְרִיְינְטִיקָּעָס, דִּי (אַברָהָם שָׂאָמָעָר, 1910) — .35
- אַמְּגָאַל אַיְזָן גַּעֲוָעָן ("אַלְיָהוּ הַבָּיאָ") אַזְּן "רָאָזְשִׁינְקָעָס מִיטָּמָאָ" נְדִילָעָן — פ. הִרְשָׁבִין, (1933) — .55
- אַמְּעָרִיקָּאַנְדָּר גְּלִיקָן, אַדְעָר דּוֹשִׁיקָּאָב בְּלוּמְבָּרָג (ל. קָאָבְּרִין, 1905) — .18
- אַמְּעָרִיקָּאַנְדָּר חִסְיִים (חָנָא גָּאָטְעָסְפָּעָלָה, 1927/28) — .49
- אַמְּתָחָע קָרָאָפְּט, דִּי (י. גָּאָרְדִּין, 1904) — .45
- אַנְדָּעָרָשׁ (ה. לִיְוִוִּיק, 1922/23) — .47
- אַן טְזִיכְיָעָל (עַלְמָעָר רִיְם, 1914) — .41
- אַנְקָל מְאֻזָּעָס (שְׁלוֹם אַשְׁר, דְּרָאָמָצְיָוִיטָה — מָארִיס שְׁוֹאָרִין, 31/32) — .49
- אַסְטָרָקָע (אַהֲרָן צִיְּטָלִין) — .65
- אַ פְּאָרָאָרָפְּן וַיְנָקֵל (פ. הִרְשָׁבִין, 1918) — .75, .61, .44, .10
- אַרְוּם דָּעַם טָגְטָנָס טִישׁ (ס. סְטוֹטְשָׁקָאָו) — .65
- אַ שְׁוִירָל פָּעָול ("דָּאָס הַילִּיקָּעָן מִידָּל") — ש. אַשְׁר, (1925) — .61, .49

ב.

- בּוּיטְרָע גּוֹלָן (מְשָׁה קוֹלְבָּאָק) — .53
- בִּים טּוּיָּעָר (בִּינְגָּשׁ שְׁטִימָאָן, בִּינְגׁ וּוּרְטִיעָה — יַעֲקֹב מַעְסָטָל, 1928) — .53
- בִּים טְעַלְעָפָּאָן (דוֹד בְּעַרְגָּעָלָסָן, 1932/33) — .53
- בִּירָאָ-בִּיזְזָאָן (ל. טָאָלָמִי, 1932/33) — .53
- בִּירְגָּעָר וְאַלְיָהָר בְּרָעָנָעָר (ז. בְּעַרְגָּעָלָסָן, 1931/32) — .53
- בְּלָאָנוֹזְשָׁנְדָעָ שְׁטָעָרָן (שְׁלוֹם עֲלִיכָּם, דְּרָאָם. — מָארִיס שְׁוֹאָרִין, 1929/30) — .63, .49
- בְּנִימִין קְכָאָט (מְשָׁה נָאָדִיר, לוֹיטָ מעַנְדָעָלָעָ מָוָס, 1936) — .54
- בְּעַטְלָעָר (ה. לִיְוִוִּיק, 1923) — .48
- בְּרָאָנוֹס עַקְסְפָּרָעָס (א. זִימָאָן, 1919) — .58, .52, .51
- בְּרוּוּת (א. זִימָאָן, 1932) — .48
- בְּרוֹךְ שְׁפְּנָגָ�וָה (ב. גָּאָרְדִּין, 1902) — .19
- בְּרִידָעָר אַשְׁכָּנוֹי (י. י. זִיגָעָן) — .62

יְעַכּוֹב מָעֵסֶת

- בריטיש און פראמעיס (ל. קאברין, 1913) — .34
 בדיליאנטען (א. ווייעויארעקע, 1930) — .53
 גאנדי און דער פֿרִיעַן (ד. פִּינְסְקִי, 1916) — .45, .39
 גאנט, מענטש און טִיּוֹל (י. נַאֲרְדִּין, 1900, 1900, 1916) — .49, .17, .16
 גאנט פֿוֹן זְקָמָה (ש. אַשְׁר, 1907) — .61, .58, .49, .20
 גאנטדרער, דאס (שלום עליכם, 1927/28) — .49
 גאנטדענע קִיטִּט, דִּי ("דער נְסִינוֹן") — י. ל. פרץ, באָרבּעַט
 שלום פֿערַלְמוֹטַעַר, אַנְשָׁל שָׂאָר אָונָן מאַרְיס שְׁוֹאָרִין, (1920) — .46
 גאנטיאָגָנָעָר מִילְאָגָנָעָר (חַנָּא גָּאָטָעָסְפּוּלָה, 1920) — .48
 גוֹלָם, דַעַר (ה. לִיְוִיךְ, 1931) — .58, .52
 גִּיסְטְּעַרְהָוִי, דָאס (אַבְרָהָם שְׁגָמָעָה, 1918) — .44
 גִּילִיקְסְפָּאָרְגְּעָסְפָּעָעָע (ד. פִּינְסְקִי, 1906) — .20
 גַּנְבִּים (פ. בִּימְקָא, 1922) — .47, .46
 גַּעֲבָרָאָכְעָנָע הַעֲרִצְעָר, אַדְעָר לִיבָּע אָונָן פְּלִיכְט (ז. לִיבִּין, 1903) — .19
 גַּעֲזָנָגָן פֿוֹן דְּנוּעָפָּעָר, דָאס (וְלָמָן שְׁנִיאָר) — .62
 גַּעֲרָאָגָל (ב. עַפְּלָבוּיִם, 1928) — .51
 גַּוְרִוְיסְטָע גַּעֲוָוִינִים, דָאס ("200,000" — שלום עליכם-בעראקאוויווטש, 1922/23) — .61, .54, .47
 גַּרְוִיסְטָר יִי, דַעַר (ל. קאברין, 1906) — .18
 גַּנְיִינָע פֿעַלְדַעַר (פ. הִירְשְׁבִּין, 1918/19) — .75, .61, .58, .51, .45
 גַּנְיִינָעָר מִילְאָגָנָעָר, דַעַר (אַבְרָהָם שְׁגָמָעָה, 1915) — .59, .37
 ז.
- דוּכוֹת, דַעַר (א. קאצְינָגָע, באָרבּעַט א. ג. "גָרְדָּק") — י.
 שְׁטֻעָרָנוּבָּרָגִי, בּוֹלוֹחוֹ, (1929) — .51
 דְזִוְשִׁים קוּפְּרָקָאָפּ (ש. גַּאֲדִינָעָר, 1930) — .53
 דִּיבּוֹק, דַעַר (ש. אַנְסְקִי, 1921) — .46
 דַעְמְגַעַס (פ. בִּימְקָא, 1922) — .47
 דַעַם דַּקְטָאָרָס וּוַיְבָעָר (ל. קאברין, 1917) — .39
 דַעַם טִיּוֹלָס חַלְמִיד (בעַרְגָּאָדָה שָׁאָגָה) — .31
 דַעַמְעֻנְטִיא אַמְעַרְקִיאָנָא, אַדְעָר דַעַר וְזָנָזִין נָגָךְ גַּעַלְת (י. נַאֲרְדִּין, 1908) — .17, .11
 דַעַם צְדִיקָס נְסִיעָה (ה. סְעַקְלָעָר, 1926) — .49
 דַעַם רְבִינָס חַתּוֹנָה (א. דִּימָאָן, 1924) — .55
 דַעַם שְׁדָכָנָג טָאָכְטָעָר (אַבְרָהָם ריְזָעָן, 1907) — .20

70 יאר טענטער-רעפערטאָר

- דען שמייסס טעכטער (פ. היירשביין) (1918/19) — .61, 45
 דענדושער ("געפֿאַרְ"), א. דימאֹה, (1921) — .55
 דערוּאַכְּנוּג פֿון אַ פֿאַלְקַ, די (א. דימאֹה, 1918) — .45
 דריי (ד. פֿינְסְקִי, 1930) — .58
 דריי דורות (דֶּרְרֵי וּוּלְטֵן, "פרענְדַּע וּוּלְטַן") — ב. רעלסְלַעַר,
 .65 — (1945)
 דריי מִידְלַעַר, די (א. דִּיעָזָן, 1915) — .39
 דריי מתנות (י. ל. פֿרְעָז, דְּרָאָמָן, מ. ראוּטְשִׁים, שְׂוֹאָרָץ) — .63
 דריי שטעט (שְׁלוּם אַשׁ) — .62
 ה.
 האמלעט (ו. שְׁעַקְסְּפִּיר) — .70
 האטש, פֿאנְטַש אַן דְּשַׁאֲעַל (עַ : אַיבְּרַעַצְּנוּגָן) — .54
 הייליקער טִירָאָן, דער (ה. סְעַקְלַעַר, 1921) — .48
 הייש לְעַקְעַרְט (א. קְוּשְׁנִירָאָו, 1931) — .53
 המנס מְפֵלָה (סְלָאַוּסְ-בּוּכוֹאַלְד, 1945) — .65
 הערטשעלע אַסְטְּרָאָפְּאַלְעַר (מ. לְיוֹוְשִׁיכְמַן, שְׂוֹאָרָץ) — .65
 ו.
 וְאֵי מַעְרִי (דוֹשְׁעַטִּי לִינְטַשׁ וּוּילְיאָמֵס, 1917) — .42
 וְאֵטַש אַן דְּהִי רֵינַן (לִילְיָעַן הַעַלְמָאָן, 1941) — .63
 וְאַסְעַרְטְּרַעְגָּעַר, דער ("שְׁמָהָה פְּלַאֲכְטָעַ" — יעָקָב פֿרְעַגְעָר, 1936 — .49
 וְאַרְהִיט, די (י. גָּאָרְדִּין, 1903) — .45
 וְהַאטַ פְּרִיזָן גָּלְאָרִי (מַאְקְסְּטוּעַל אַנְדְּרָסָן, 1924) — .58
 וְוַילְדַּעַר מַעְנְשָׁד, דער (י. גָּאָרְדִּין, 1893) — .61, 43
 וְוַילְנְגַּעַר בַּעַל הַבִּתְהָלָל, דער (ב. גָּאָרִין, 1898) — .19
 וְוַעַל נְעוּוֹדָר דָּאי (בָּעַן הַעֲכָט) — .64
 וְוַעַג צָו פְּרִיהִיט, דער (ל. קְוּסְמָאָן, 1915) — .40
 וְוַעַלְטַש אַן פְּלַאֲמָעַן, די (א. דִּימָאֹה, 1917) — .39
 וְוַעַן מַשְׁיחָה קְוָמַט (א. דִּימָאֹה) — .55
 וְוַעַן שְׁטָאָרְבַּט עַר (ת. גָּאָטְעַסְפְּאַלְד, 1924) — .61, 48
 וְוַעַר אֵינוֹ דער טְאַטָּע (אַבּוֹגָד פֿון די שְׂוֹוָאָכָּע) — ש. אַשׁ, (1918 — .55
 ג.
 זָוָן פֿון צְוּוִי נְצִיְּגָנוּן, דער (מ. אַרְנוֹשְׁטִיְּן, 1919/20) — .45
 זְיַגְעַר פֿון זִין טְרִיְּעַר, דער (עַ : אַיבְּרַעַצְּנוּג — "גַּעֲדָן"
 גַּעֲנָעָר חַתְּן) — .67, 37
 60,000 גְּבוּרִים (ב. רַעֲסְלַעַר, 1934) — .52
 99

יעקב מעטטל

ה.

חבר נחמן (י. י. זינגר, 1939) — .63
חתונה אין פערנומלד (ה. לויוויך) — .67
ט.

טאג און נאכט (ש. אונסקי, באָרבֿעט — דוד פינסקי און מענדל
עליקן, 1925) — .51

טביה דער מילכיקער (שלום עלייכם בער��אַויטש, 1919/20) — .46

טויטשער מענטש, דער (ש. אַש, 1922) — .47

טיר גומער דרי (ל. קאָברין, 1916) — .39

טראָגֶעדיַע פֿוֹן אַ פְּרוּי, די (פֿאַלְיאָן קָאָברין, 1913) — .35

.
.

יאָנקל בוילע ("דאָרפֿסִיּוֹג") — ל. קאָברין, 1913 — .61, 34

יאָסְפּֿלְעַסְטַּרְסְּקִי, נט פֿאָרָהֵיְרָאַט (ה. גָּאָטָעָסְפּֿעָלְדִּמְּ, אַשְׁעָרָאוּיטְשִׁ, 1920) — .48

יאָקוּבָּאָזְסִי און דער קָאָלְגָּעַל (פֿרָאנְץ וּזְרָפְּלָל, באָרבֿעט — ס. בָּעהָמָּצָּן אָון קָלְפָּאָרְדְּ אָדָּעָסְטִּס) — .63

יאָשָׁע קָאָלָב (י. י. זִינְגְּרָעָר, דְּרָאָמָּן — מ. שׂוֹאָרִין, 1932/33) — .62, 58, 50, 10

יאָשָׁקָע מְוִיזְיָקָאנְט ("דאָער זִינְגְּרָעָר פֿוֹן זִין טְרוּוַיְעָר") ; זַע : אַיִּי
בְּעַרְזְּזָנוּגָעָן — "גָּעָדוֹגָעָנָר חָתָן" — .67, 52, 49, 37

יום הדין, דער (א. דִּימָאוֹ, 1920) — .55
יְזִיָּה פֿוֹן יְקָרָת ("דאָער הַיְלִיקָעָר טְרָיוֹאָן") — ה. סְעָקָלָעָה, 1921 — .48

יְזִקְלָל גְּנָב (ה. סְעָקָלָעָה, 1909) — .47

יְזִכּוֹר (ה. סְעָקָלָעָה, 1923) — .47

יְחוֹס (ש. אַש, 1920/21) — .51

יְזִישָׁע טְעַכְּטָעָר (שלום עלייכם, 1907) — .19

יְזִישָׁע דָּן קִיכָּאָט, דער (מ. קָאָטִין, 1900) — .19

יְזִישָׁע קָעְנִיגָּלִיר, דער (י. נָאָרְדִּין, 1892) — .61, 45, 43, 16

יסוּוִים (ד. פֿינְסִיִּי, 1899) — .20

יעַדְעַר מִיט זִין גָּאט (ד. פֿינְסִיִּי, 1912) — .61, 55, 34

יעַנְקָל דָּער שְׁמַדִּי (ד. פֿינְסִיִּי, 1909) — .20

יעַקְלָל פּוֹרָמָּצָּן (אַרְטּוֹר וּוֹאָלָף, 1920) — .47

ירושלים (א. דִּימָאוֹ, 1918) — .43

ישְׁרָאֵל האָפְּעָנוֹגָה, אָדָּרָה הַיְלִיקָעָר לִיבָּע (ל. קָאָברִין, 1915) — .37

70 יאר טיעאטער-רעפערטאָזֶר

.כ.

כוות, וואַס בויט, דער (ד. פינסקי, 1935 — 55

כישוך, דער (ל. קאָברין, 1914 — 39

כישומאָכערין פון אַסְטְּרֵילִין, די (ש. אַש, דראָם — מ. שווֹאָרִין, 49 — 1930/31

ceilעַמֶּרֶת חַכְמִים (אהָרִין צַיְּטְלִין, 1933/34 — 10.

.ל.

לאַנדְסְּלִיט (י. ז. בעַרְקָאוּוִיטֶש, 1921 — 47

לאַנדְסְּמָן, דער (ש. אַש, 1911 — 34

ליַּיכְטִיזִין אָונֵד פֿרְעַמְעָלִי (אַהֲרָן וּאַלְפָסָהָן, באָרְבָּעַט — ב. גָּאוֹרִין, 1917 — 39

ליַּיכְטִיזִין קָעֵר מעַנְטָשׁ, דער (עלְעָן קוֹסְמָן, 1914 — 39

ליַּיכְטִיזִין שאָטָן (ב. רַעַלְעָר, 1926 — 52

לעַבְנִין גִּיטִּין, זָס (ד. קָאַלְמָאַנוּוּוִיטֶש, 1939 — 65

לעַבְנִין פּוֹן חַיִּים לעַדְעָרָעָר, זָס (ש. אַש, אַיְּסָצְעָנִירָט — מ. שְׂוֹאָרִין, 1932/33 — 49

לעַצְטָע גַּעַלְיבְּטָע, די (ג. דִּימָאָו, 1926 — 52

לעַצְטָעָר יִיִּזְרֵר (וע : אַבְּעָרוּצְוָנָגָע) — 47

לעַצְטָרָר מְשִׁיחָה, דער (מ. אַרְנְשְׁטִין, 1914 — 39

לעַצְטָרָר סְרִיחָכָל, דער (ד. פֿינְסִקי, 1925/26 — 58,

.מ.

מְאַטְקָע גּוֹב (ש. אַש, 1917 — 47, 39

מְאַצָּר נָח (ו. סַעְקָלָעָד, 1928/29 — 49

.

מְאַנְצָן וּוֹאנָן (מעַטְעָרְלִינְק) — 32

מְאַנְיִיש (י. לְפָרֶץ) — 61.

.

מְאַקְבָּעַט (ו. שַׁעַקְסְּפִּיר) — 70

מְאַשְׁקָע חַוִּיר (י. ז. בעַרְקָאוּוִיטֶש, 1924 — 48

מוֹטָעָר, די (ד. פֿינְסִקי, 1904 — 20

מוֹתָעָרָה (ח. גַּאַטְעָסְפָּלָה, 1934 — 61,

מוֹתָעָרָה, די (מ. וּוִינְטְּשָׁוָסְקִי, 1917 — 39

מוֹתָעָרָה, די (מ. וּוִינְטְּשָׁוָסְקִי — 34

מיַט זִיגְּרוּפְּאָגָן (ד. פֿינְסִקי) — 51

מיַן שְׁוָאָם (ש. אַש, 1907 — 20,

מיַנָּא, אַעֲרָדִי צַעַשְׁטָעָרָטָע פְּאַמְּלִיעָז פּוֹן דָּאוֹןְטָאָן (ל. קָאָבְרִין, 18 — 1899

מיַר וּוּעַלְן לְעַבְנִין (ד. בעַרְגָּעָלְסָאָן, 1945 — 65

מיַרְעָלָע אָפְּרָת (י. גָּאוֹרִין, 1898 — 45,

מיַרְעָלָע אָפְּרָת (ח. גַּאַטְעָסְפָּלָה, 1929/30 — 17, 16,

מיַרְעָלָע אָפְּרָת (ח. גַּאַטְעָסְפָּלָה, 1929/30 — 49

מְלָחָמָה, די (א. דִּימָאָו, 1914 — 39

יעקב מעתל

מלחמיה-בלוט (ונגלייש פיעסע, 1915) — .42

מלחמיה-בלוט, די (ונגלייש פיעסע, 1915) — .42, 41

ממו, דער (י. גארדיין, ליט וויקטאר הווא, 1901 — .45

מענטשן (שלום עיליכם, 1918/19) — .54, 51

מענטשן-שטייב (א. דימאָה, 1926/27) — .49

משיחס ציטין (ש. אַש, 1906) — .19

משפטה קראגאָווסקי (י. זונגער) — .65

ג

נאטאן שלומיאל (דייטש אַמאָדֵע) — .24

נאָר דער חתונה (ל. קאָברין, 1919/20) — .45

נאָר קבורה (י. ל. פרץ, 1915) — .39

נאָרמאָ (פרענקלין פְּלִיִּים, 1907) — .22

נאָרַן-שְׂאָן, דער (לַעֲזָר בִּרְינֶסְקִי) — .47

נדֶר, דער (חַיִּים לִיבָּרְמָן) — .65

נוֹרְדִּינִיקָּס (א. דימאָה, 1920/21) — .51

נס אין געטאָ, דער (ה. לייזֿיך, 1944) — .65

גִּזְיוֹן, דער (י. ל. פרץ, 1908) — .46

געעה, דער (עדאָרד שעלאָן, 1907) — .31

געקסטדאָריַּקָּע, די (ל. קאָברין, 1916) — .37

גַּפְתָּלִי באָטוּין (אַברָהָם ווייעוּיאָרָקָע, 1929) — .53

ה

סָאָפָּא (א. גָּאָרְדִּין, 1901) — .44

סְבָּרָעָט (י. ל. פרץ) — .39

סְקָסְעָס (מ. נָאָרִיךְ, 1918/19) — .45

סְטָאַיל ("מַאֲדָעַ", אַברָהָם שאָמָעָר, 1913) — .35

סְטָעָמְפָעָנִי (שלום עיליכם, 1907) — .49

סְטָעָמְפָעָנִי (שלום עיליכם, דראָם. — מ. שוֹאָרִיךְ, 1928/29) — .19

סְטָעָפְּ בְּרוּנְטָט, דער (א. ווייעוּיאָרָקָע, 1932) — .53

סְבִּירָא (י. אָגָּרְדִּין, 1891) — .15

סְבִּירָא (א. האָלְעָם, 1945) — .63

סְעַנְדָּר בְּלָאנְקָה (שלום עיליכם-יעקב רַאֲטָבָאָוָם) —

ו

עס זועט קומען דער טאג (ליָא בִּרְינֶסְקִי) — .64

ער לעכְט (א. האָלְעָם, 1945) — .65

פ

פָּאָרָגִי אָוָן בעס (סִידְנִי האָוָאָרְדִּ) — .58

70 יאר טיעאטער-רעבערטווער

פּוֹסְטַעַ קָרְעַטְשָׁמָע, דִי (פֿ. הִירְשְׁבִּין, 1919) — .61
פּרֵיזַיוּן, דַעַר (מַעֲנְדָלֶעַ מָוִיס, «אַרְגּוֹנוֹשִׁירֶט» — ב. גַּאיַין, 1918) — .43

פְּרִינְץ לָלוֹ (ל. קָאָבְרִין, 1922) — .47
פְּרָנוֹסָה (ח. גַּאֲטֻעָסְפָּעָלֶד, 1928) — .61
פְּרִיצְמָאָנוֹטָאָזֶש (י. ל. פְּרִיצְאָשְׁטָעָן גַּאֲלְדְּבָּרג) — .67

.ב.

פָּטִימָא (יִצְחָק קָאַצְעָנוּלְסָאָן, 1920) — .47
פָּאַמִּילְיעַ מוֹשְׁקָאָט, דִי (י. בָּאַשְׁוּוּעַ, 1951) — .66
פָּאַמִּילְיעַ צְבִי, דִי (ד. פִּינְסְקִי, 1910) — .34
פָּאַר אָנוֹדוּעַר גְּלוּבָּן (ש. אָש., 1918) — .55
פָּאַר דִי עַלְטְּרָנוֹס זִינְד (דָר. נָתָן בִּירְנוֹבִים, 1904) — .19
פָּאַרְלִיְּרוּגְּעָדֶר גְּזַעַדֶן, דַעַר (ל. קָאָבְרִין, 1902) — .18
פָּוּן יְעָנֵר וּוּלְט (ד. ד. בָּעַרְקָאָוִיטְשָׁן, 1926/27) — .52
פִּיְּעָרְפָּוּן קְלוּיְּסְטָעְבָּרָגָן, דָאָס (מ. נָאָדִיר, 1918/19) — .45
פִּיר טָעָג («יְוִילִיס» — מ. זָאָנִיעָל, 1932) — .53
פְּעַדְאָרָא (סָאוֹדוֹן) — .32
פְּרָעָמְדָעַ, דַעַר (י. גַּאֲרִידִין, 1906) — .61
פְּרָעָמְדָעַ וּוּלְטָן (וּ "דָרִיִּי דָרוֹת") — .65

.ג.

צְבוּעָק, דַעַר (וּאַלְפָסָהָן-גַּאיַין, 1917) — .39
צְוִישָׁן פְּעַלְקָלֶר (ג. דִימָאוֹ, 1915) — .39
צְרוֹרִיךְ צַו יְזִין פְּאַלְקָל (ל. קָאָבְרִין, 1917) — .37
צִרְאָנָא דַע בְּעַרְשָׁעָרָא (עַדְמָגָן רַאֲסָטָאנָן) — .31
צְוִוִּית אָוָן צְעַשְׁפִּירִיט (שְׁלוּם עַלְיכָם, 1919) — .51

.ד.

קָאמָעַן גְּרוֹאָנד (עַדוֹאָרְדָּר כָּאַדְאָרָאוֹן) — .64
קָאנְקוּרְעָטָן (יָנוֹה דָאַזְוּנְפָּעָלֶד, 1922) — .47
קָולְפָּוּן יְשָׁרָאֵל, דָאָס (אַלְיהָוָה גִּילְעָד) — .65
קִידּוֹשׁ הַשָּׁם (ש. אָש., דָוָם. — מ. שְׁוֹאָרִיךְ, 1928/29) — .49
קִימִיטָן (ה. לִיְּוֹוִיק, 1929/30) — .53, 49
קִימִין אַיִינְצִיקָעַר שְׁפָטָן (פְּרִץ מַאֲרִיקִישׁ, 1931/32) — .53
קִינְדָּן פָּוּן דַעַר וּוּלְטָן, דָאָס (פ. הִירְשְׁבִּין, 1922) — .55
קְלִינְטָאָן סְטוּרִיט (כָּאַוּרִי-פָּאוּעָה, 1938) — .54
קָעְנִיגָּלִיר (וּ. שְׂעַקְסְּפִּיר) — .70
קָרוּמוּ וּוּגָן פָּוּן לִיבָּע (ד. פִּינְסְקִי) — .45

יעקב מעתל

- קרוסיבל, דה (ארטור מלער, 1953) — .63.
- קריזר סאנטָא (י. אַרְדִּין, 1902) — .45, .32, .16.
- .ר.
- ריינערסָאַיד דָּרְיוֹו (ל. קָאָבְּרִין, 1930/31) — .65, .49.
- רייטשֶׁל (עֲגָלִישׁ פֵּיעָסֶע) — .42.
- רטאטָאַקָּאַטָּן (שְׁלוֹם עַלְיכֶם, מאנְצָאָוָשׁ פֿוֹן "מעונְשָׁן", פְּאָרְבִּיטָן
די יִצְרוֹת" א. א. — פ. אַרְאָגְנָעָס, 1930) — .54.
- רֻחוֹעָנָד וְאַקְטָאָר סִילּוֹוָר (ש. אַש., 1926/27) — .49.
- רַעֲפָטִיצְיָע, די (א. דִּיּוֹן, 1903) — .20.
- רעָרוֹתָן (ליַפְּעָ רַעֲנוּק, לִוְתִּישׁ יְשָׂאָל אָקְסָעָנְפָּעָלָדָס "דָּעַר עַרְשָׁי"
טָעָר יִדְישָׁרְעָרְעָרוֹת" אָוּן "דָּאָס שְׁטוּרְגְּנִיכְּבָּשָׁן", 1934) — .54.
- .ש.
- שָׁמְפָאָנוּעָר (י. ל. פְּרִיז) — .39.
- שָׁפָּפָ (ה. לִיְוִיךְ, 1926/27) — .52.
- שְׁדִים זְוִיִּסְן זָאָס (ב. הִירְשְׁבִּין, 1924) — .48.
- שְׁוֹלְ פֿוֹן לְעָבָן (יְיָאָל עַנְטוֹן אָוּן ג. לִיעְוִין, 1907) — .19.
- שְׁוֹעָסְטָרָר, די (י. ל. פְּרִיז, 1906) — .19, .20.
- שְׁוֹעָר צָו יוֹנִי אַהֲרֹן (שְׁלוֹם עַלְיכָבְּרָקְוִוִּיטָן, 1920) — .46, .66, .61, .59.
- שְׁוֹנָאִים (ל. קָאָבְּרִין, 1912) — .34.
- שְׁטוּמָעָר מְשִׁיחָה, דָּעַר (ד. פִּינְסָקִי, 1918/19) — .58, .51.
- שְׁטוּבִּיךְ דְּרָאָט (אַיִּיךְ דְּרָאָבָּי, 1925/26) — .52.
- שִׁילְלָאָק (ו. שְׁקָסְפִּי) — .70, .32.
- שִׁילְלָאָקָס טָאָכְטָעָר (וְהָבָּ) — .65.
- שִׁיךְ (ב. רַעֲסָלָעָר) — .55.
- שִׁיעָר אַטְּרָגָגְדִּיעָ (ה. פִּינְסָקִי) — .55.
- שְׁלָמָהְקָע שָׁאָרְלָאָטָּן (י. אַרְדִּין, 1896) — .43.
- שְׁמָאָטָעָס (ה. לִיְוִיךְ, 1921) — .47.
- שְׁמַע יִשְׂרָאֵל (וּ: אַיְבָּרְזָעְגָּגָע) — .34.
- שְׁנוּטָעָר, די (וִיסְקִינְד לִיעְוָן, 1935) — .53.
- שְׁנוּידָעָר וּוְרָט אַךְ קְרֻעָמָר, דָּעַר (ד. פִּינְסָקִי) — .61.
- שְׁקָסְפִּיר אָוּן קָאָמְפָאָנִי ("שְׁקָסְפִּיר דָּעַר צְוִיְּתָעָר", ג. קָאָלְמָאָ
גָּאוֹוִיטִישְׁ-מְ. טְשָׁאָרְגָּנוֹו, 1925) — .49, .48.
- שְׁקָלָפָן פֿוֹן פָּאַלְק (א. זִימָאוֹ, 1918) — .43.
- .ת.
- תְּהִילִים-יְיָה, דָּעַר (ש. אַש.) — .62.

70 יאר מעאטען-רעפערטוואר

(ג) איבערזענונגען

.א.

- א בָּאָרָאָן אַוִיךְ אַ נַּאֲכֵת (אַדְאָפְטִירֶיט פֿוֹן גַּ) הַ אַוְפְּטִמְאָגֵס «שְׁלוֹק אָרָן יָאוּר» [?] — ב. גָּאָרְנוּ, (1912) — .35
 אַוְיָגֵן פֿוֹן פִּיעָר, דִּי (וָשָׁקִינִיטָא בְּעַנְאָוּוּנְטָעַ, 1921) — .47
 אַוְיָגֵן צְפְּגָרְנוֹט (מַקְסִים גָּרְקָה, 1919/20) — .45
 אַוְיָגֵן גַּזְוָעַלְעַכְּן וּוּגָה (בָּאַיָּרָד וַיְיָלָעָר, אַיְבָּרָעָר, — ה. מ. גָּאָסְטוּוּרִיט, 1913) — .36
 אַיְבָּרָעָר פְּרֻעְמְדוּר עַדְ (אַנְדְּרָעָם דַּעַסְאָנוֹטָם, 1927/28) — .49
 אַרְרָאֵל אַקְסְּטָא (ק. גָּזְקָאָו, 1918) — .54, 47, 44
 אַטְעַלְעָג (ו. שְׁעַקְסְּפִיר, אַבְּעַרְזָעַצְט — יַעֲקָב בְּיַלְעָר, 1893) — .49, 20
 אַיְבָּרָעָר אַנוֹדוּר קְרָאָפְט (ב. בִּירְנְסָאָן, 1910) — .35
 אַדְאָגָט (פ. דַּאָּסְטָאִיּוֹסְקִי, רַוְּסְשָׁע דַּרְאָמָּאִיּוֹצְעִי, אַיְבָּרָעָר, — א. וּוּנְגָרְגָּאָזָה, 1926/27) — .52
 אַיְדָעָלְעָר מָצָן, דַעַר (אַסְקָאָר וְאַלְהָ, 1918/19) — .45
 אַזְּרָאָעָל (אָנָּיִ בְּעַרְוְשָׁטִיכִי) — .35
 אַיְבָּקָעָר וּוְאַדְעָלָר, דַעַר (אַסְיָּיפִי דִּימָהָוִי, אַיְבָּרָעָר, דָר. א. מָוקָדָוִוִי) — .34
 אַיְגָזָאָמָעָ מְעַנְטָשָׁן (ג. הַאַוְפְּטִמְאָגֵס, 1919) — .51
 אַיְפָרְזָוּכָט (מ. פ. אַרְצִיָּבָאָשָׁוּה, אַיְבָּרָעָר, — מָאָרָק שָׂוִוִּיד) — .40
 אַלְמָאָ, וּוּוּ וְאַוְיָסְטָו? — .42
 אַלְעַקְסָאַנְדָּר פּוֹשְׁקִין (וּוְאַלְעַנְטִינָא קָאָרְעָרָא, אַדְאָגָט — .49
 אַמְּתָה, דַעַר (סְטָאָגִיסְלָאוּ פְּשִׁבְּיִשְׁעָוָסְקִי, 1918/19) — .45
 אַנְאָטָעָמָא («דַעַר גַּעַדְאָנָק» — ל. אַנְדְּרָעָיָה, 1922/23) — .48, 47
 אַנְאָטָעָמָא חָלוּם (ס. יַוְשְׁקָעְוִוִּישָׁ, 1921) — .47
 אַנְקָל וְהָאנְיָא (א. טְשָׁעָכָאָת, 1922) — .47
 אַנְקָל טָאמָס קַעְבִּין (ה. ב. סְטָאָו, אַיְבָּרָעָר, א. זָלְאָטָאָרְעָפְסִקִי, 1905) — .30
 אַשְׁמָדָאָי («אַנְאָטָעָמָא», «דַעַר גַּעַדְאָנָק» — ל. אַנְדְּרָעָיָה, אַיְבָּרָעָר, — מ. קָאָטָץ, 1910) — .35

.ב.

- בָּאָרָג מִיר דִּין וּוּבָב (פֿוֹן גַּעַנְעַטָּס «פָּאָמִילְיָעִן-פָּאָטָעָר», אַדְאָגָט טִירָט — אַגְּשָׁל שָׁאָל, 1912) — .34
 בּוּיְמִיסְטָעָר, דַעַר (ה. אַיְבָּסָעָן, אַיְבָּרָעָר, — מ. קָאָטָץ, 1909) — .35, 22

יעקב מעתול

ביעלוגינס חתונה (א. אַסְטָרָאָוּסְקִי, אַדְאָפְטִירֶט א. ג. דער גולם,
אָדָעָר מֵאַן אָוֹן וּוּבָב — רָאוּבָן וּוּסְמָאָךְ) — 21.
בליגען חתונה, די, אָדָעָר וּרְ פְּרִיזָן פָּוָן זָנָן (עֲמִיל זָלָא, אי-
בער). — יִצְחָק אַוּיְעָרָאָךְ) — 21.

ג

גבורה, דער (א. האלם, איבערן. — מ. קָאָטֶץ) — 21.
גביריאל, אָדָעָר דֵּי לִיבָּעָ פָּוָן אַ יִדְיָשָׁר פְּרוּי (גּוּבְּרִיאָל דָּעָר מֵאַ
לְּעָר), כִּינְקָע אָוֹן פִּינְקָע, באָהָרָבָעָטָן פָּוָן אַ דִּיטְשָׁעָר פִּיעָסָע
וּוֹאָס אַ פְּרוּי קָאָן) — ג. לְאָטְיָנָעָר, (1901 — 25.
גִּיסְטָעָר (ה. אַיְבָּסָעָן, 1915 — 45, 40.
גִּיסְטָעָר שְׂטָאָטָן, דָּעָר (א. זִימָאָז, 1917 — 37.
גְּלוּבָּדִין פְּרוּי (ל. אַגְּנוּרָעָיָעָן, 1918/19 — 45.
געַדוֹנְגַּעַנְגָּר חַתָּן, דָּעָר (יִאָשָׁקָע מָזְוִיקָאנָט), דָּעָר זְנָגָעָר פָּוָן
זִין טְרוּיָעָר) — א. זִימָאָז, אַיְבָּרָן. — ב. דִּיוּקִין, (1914 — 67, 37.
גַּוְאָזָלָה, מִין גָּעָלָט (מַאְלִיעָר, 1908) — 22.
גַּעַפְּאַנְגַּעַטְטָעָר צָוָג, דָּעָר (ו. אַיְוָאנָאָה, אַיְבָּרָן. — מ. אַשְׁעָרָאָ
וּוִיטָש, 1931) — 52.
גַּעַרְעַכְטִיקִיט (דוֹשָׁגָן גַּאֲלָוָאָרָן, 1926/27) — 52.

ה

דאָן זְשָׁוָן (מַאְלִיעָר, 1922) — 48.
דאָן קָאָרְלָאָס (פ. שְׁילָעָר, אַיְבָּרָן. — מ. זִיפְּעָרָט, 1894 — 20.
דאָסְטִיגָּיָעָו (מ. גַּאֲרָקִי, אַיְבָּרָן. — לְעָאנִיד פִּינְבָּעָרָה, 1934/35 — 54.
דאָקָאָן עַס נִיט גַּעַשְׁעָן (סִינְקָלָעָר לוֹאָס, אַיְבָּרָן. — בְּנוּמִין
דְּרַסְלָעָן) — 61.
דאָקָטָאָר וּשְׁיִיקָּל אָוֹן מִיטָּעָר הָאִיד (ל. פָּאָרְפָּאָו אָוֹן דוֹש. פ.
פְּסָקָן, 1897) — 31.
דוֹשָׁאָנִי בְּעִילְגָּדָא (אַיְבָּרָן. — אַיְוָידָאָר לְעַש (?) — 66.
דוֹטְעַקְטִיחָוּ סְטוּאָרִי (ס. קִינְגָּסְלִיג, אַיְבָּרָן. — יִעָּקָב מַעְסָטָל, 1952) — 66.
דעַם גַּעַרְטַּנְגָּרָס הַוָּצָט (לְאָפָּעָ דַּעַזְעָגָא, 1927/28) — 49.
דעַם טִיוּולָס פְּרוּי (קָאָרָל שְׁעָנָהָר, אַיְבָּרָן. — אַנְזָעָלָם קְלִינְגִּי
מֵאַן ?, 1918/19 — 45.
דעַמְעוֹדָשָׁט גּוֹדָס (עַזְהָגָעָן בְּרִיאָה, 1913) — 36.
דעַר, וּוֹאָס קָרִיגָּט די פְּעַטְשָׁ (ל. אַגְּנוּרָעָיָעָן, 1928/29) — 49.

70 יאר מענטער-רענרטוואר

דריטער פאראד, דער (טש. וואקער און פ. פיטער, יידיש —
מ. אלגין, 1933/34 — .54
דרי און דער מאן (גאברילא זאפאלאס, 1922) — .48

.ה.

האמלעט (שעקספֿיר, איבערן, — מ. זימערט, 1893) — .20
האנטש, פאנטש און דושאועל (סטעווול אָרגנִיזַּטְּן, דראמאטיזַּטְּן —
— קאווער פֿאָחוּר, 1936 — .53
הונגנֶאנֶטֶן (דוש. מייערבע, באָאָרבּעַט — י. לאָטִינְעַר) — .22
היכנאָט, די (הערמאָן זודערמאָן, אַבְּערן, — יעַקב בִּילְעַר, 1892)
— .20
הינקעמאָן (דער בלוטיקער געלעכטער) — ע. טָלָעָר, (1924) —
.48
העדאָ נָאָבלָעָר (ה. אַיבְּסָעָן, 1918/19) — .45

.ו.

וֹאָך אַוִיך אָון זִינְג (קליפֿאָרד אָדָעָטָה, אַבְּערן, — קָאוּועָר פֿאָ
וּעָר) — .61
וַיֵּיסְעַ בְּלוּם, די (ו. לְאָרָצִי-דִּיְוִוִּיד בְּעַלְקָסָקָא, 1919/20) — .45
וַיְהִיכָּלֶם טָעַל (פר. שִׁילָעָר, אַבְּערן, — אַיְזָעָל לְאָטִינְעַר, 1896/97)
— .21
וַעֲבָר, די (ג. האָופְּטָמָאָן, אַבְּערן, — יעַקב מִילְּך, 1907) — .22
וַיְזַגְּ זָמֵן לְבָנוֹ, דָּעַר (וּוֹלְגָן, גַּעֲמָרִיאָוִיטְּשָׁדָאָנְטָשָׁנְקָא, 1926/27)
— .49
וּוְלָף (רָאָמָעָן וְאָלָאן, 1924) — .48

.ז.

זָאוֹז (בערטאָן אָון סִימְפָּאָן, 1919/20) — .46
זָונְעָנוֹוִיגְטָאָגָג (ג. האָופְּטָמָאָן, אַבְּערן, — יעַקב גָּאָרְדִּין) — .21
זִיבָן גַּעֲהָאָנְגָּעָן (ל. אַגְּדָרְעַיְוּן, 1923) — .48
זִיבְּצָנִיְּעִיקָּן, די (וּ : "שְׂרִירֵי-הַשִּׁירִים") — .34
זַיְן לְעַצְטָעַר דָּאָלָאָר (אַגְּנְטוֹנוֹמָעָן) פָּוֹן ב. טָהָאָמָאָס, "טְשָׁאָרָלָט
עַנְתָּ" — שְׁלוּם פֻּרְלָמוּטָר, 1913) — .34

.ט.

טָאָטָעַ, דָּעַר ("דָּעַר פָּאָטָעַ" — אוֹיג. סְטְּרִינְדְּבָּרָג, באָאָרבּעַט —
ד. מ. הַעֲרָמָאָלִין, 1904) — .45

י ע ק ב מ ע ס ט ל

- טוייט פון אַ סעלטסמען, דער (ארטור מלער, איבערן). — יעקב מיטטל, 1950 — .66, 65, 63 — .64.
 טומאראד זהי זאוירלד (זונגלישע פיסע) — .64.
 טראנדאָט (פֿר. שילער, באָרבּעַט א. ג. "רב מאיר בעל הנס, אָדרַע דִי מלכּה פָּוֹן צְעוֹדְרִיאָ" — מ. זייפערט, 1894 — .23.
 טיגער, דער (לויט מעטהָרלְקָס "מַגְנָא זָהָא" — ג. קָאָרְגְּבָּלִיטָה, 1911 — .35.
 טיזול, דער (פראנַץ מָלְנוֹאָר, אַיְבָּרָן). — רודאָלָף מאָרְקָס, 1908 — .22.
 טייל אַין באָסְטָאן, דער (לְעָאן פּוַיכְטּוֹאָנְגָּעָר, אַיְבָּרָן). — ג. בּוֹנְצָלֶל — .67.
 טימינְג אַו זְהִ שְׂרוֹ (שֻׁקְסְּפִּיר, באָרבּעַט א. ג. "די שִׁינְגָּע אַמְּעָרִיקָאָנְגָּרִין" — באָריס טָאמָאַשְׁוּסִיקִי, 1908) — .22.
 טָעַג פָּוֹן אָונְדוֹעָרָר לְעֵבָן, דִּי (ל. אָנדְרָעִיאָוּן, אַיְבָּרָן). — מ. קָאָטָן, 1910 — .35.
 טָרוּבָּאָדוֹר (דוֹשְׁיוּעָפִי וּוּרְזִי, אַיְבָּרָן). — אָדָם מַעְסָקָה — .22.
 טָרְבִּילְבִּי (פָּאָלָּה מ. פָּאָטְטָעָר, 1895) — .42.
 טָרִיקְעָנִישׁ (הָאָלִי פְּלָאָנְגָּעָן, באָרבּעַט — ג. בּוֹנְזָאָלָה, 1931/32) — .54.

.ב

- יאָזְעָפָּס (לְעָאן פּוַיכְטּוֹאָנְגָּעָר, דְּרָאָמָּצְטִיּוֹרָט — מָאָרִיס שְׂוֹאָרִין, 1933/34) — .49.
 יָאָזְעָפָּס, אָדרַע דָּער יִדְיּוּשָׁר גָּלְאָדִיאָטָאָר (יאָן קָאָוָאָלִי — ד. מ. הָעָרָמָאָלִין, 1900) — .28.
 יָוָד זִיס (לְעָאן פּוַיכְטּוֹאָנְגָּעָר, אַיְבָּרָן). — אָרְמָבָּאָנְדְּגָּמְעָסְטָל, 30/ — .49.
 יָוָלִיטָס צְזָוָאָר (שֻׁקְסְּפִּיר, אַיְבָּרָן). — ד. מ. הָעָרָמָאָלִין, 1895 (1929) — .20.
 יִיד, דָּער (אָדָאָפְּטִירָט פָּוֹן העֲנוּרִי בְּעָרְנוֹשְׁטִינְסָס "איּוֹרָאָל" ? וו. עֲדָלִין אָוּן לְעָאן קוֹפְּפּוּרְמָאָן, 1913) — .35.
 יִדְן (יעָוָגָנִי טְשִׁרְיִקָּאוֹן, אַיְבָּרָן). א. ג. "די יִדְן אַין רָוְסָלָאנְד" — ל. קָאָבְּרִין) — .22.
 יַעַגָּר בּוֹלִיטְשִׁיעָוֹן (מ. טָאָרְקִין, אַיְבָּרָן). — ל. פִּינְבּוּרָה, 34/ — .54.
 יַעַדְעָ פְּרִוי (וּאָלְטָעָר בְּרָאוֹן, אַיְבָּרָן). — ה. מ. גָּאָסְטְּוּוֹרִיט, 1911 (1933) — .42, 36.

70 יאָר טעאטער-רעדפערטזאָר

ל.

- לא טאָסָקָא (בְּאַאֲרְבֶּעֶת — י. לאַשְׁיִינָעֶר, 1901 — 25).
- לוֹפֶטְ-מַעֲנוֹטְשָׁ, דָּעֵר (ס. יוֹשְׁקוּווֹיטְשָׁ, 1925 — 49).
- ליַאלְקָעָס (כ. בְּעַנְּאוּעַנְטָעַ, 1923 — 48).
- ליַיבָּע אָוָן שְׂטָלְצִי (וּשְׂאָרוּשָׁ אָגָע, אַיְבָּעָרָן — מְשָׁה שָׁאָר, 1915 — 40).
- ליַיכְטָס אַין דָּעֵר פִּינְצְטָעְרְנִישׁ («דִּי מַאֲכָט פָּוָן פִּינְצְטָעְרְנִישׁ» — ל. טַאלְסָטָאִי, אַיְבָּעָרָן — ה. מ. גָּאַסְטוּרִירָן, 1913 — 45, 36).
- לְעַבְּדִיקָעָר מָתָּה, דָּעֵר (ל. טַאלְסָטָאִי, אַיְבָּעָרָן — ל. קָאַבְּרִין, 1911 — 36).
- לְעַצְטָעָמָקָהָן, דִּי (אַרְטָוָר שְׁנוֹצְלָעָר) — 47.
- לְעַצְטָעָר יִיְהָ, דָּעֵר (לְעַג בִּירְיָנְקִים מְשָׁה גָּאַדִּיר, 1921) — 47.

מ.

- מְאַדְּמָם אַיְקָס (אַל. בִּיזָּאָן, אַיְבָּעָרָן — ה. מ. גָּאַסְטוּרִירָן, 1910 — 47, 36).
- מַאֲכָט פָּוָן פִּינְצְטָעְרְנִישׁ, דִּי (זָעָן : פִּינְצְטָעְרְנִישׁ אַין רְוָסְלָאָן) — 51.
- מַאְגָּנוֹן וּוְאָנוֹן (מַאְרִיס מַעְטָעְרְלִינְק, אַיְבָּעָרָן — גְּרוּשָׁן זִיקְרִין) — 21.
- מַאְזָן מִיטָּן פָּאַרְטָפָעָל, דָּעֵר (א. פָּאַיקָּא, אַיְבָּעָרָן — אַנְטָאָל וּיְ-נָגְרָאָדוֹן, 1930/31) — 49.
- מַאְקָבָעָט (שְׁעַקְסְּפִּיר, אַיְבָּעָרָן — ד. מ. הָעַרְמָאַלִּין, 1895 — 20).
- מַאְרִיאָ סְטוֹאָרט (פֿר. שְׁילָעָר, בְּאַאֲרְבֶּעֶת א. ג. «קְרוּנְפְּרִינְץ רְוָהָדָלָה, אַדְעָר דִּי יִידְן אַין עַסְטְּרוּיךְ» — מ. זִימְפָּרָט, 1894 — 23, 22).
- מִיסְעָס וּוְאָרְעָנָס פְּרָאָפְעָשָׁן (בְּעַרְנָאָרְד שָׁא, 1918 — 44).
- מִיעַשְׁתָּאָנָע (מ. גָּאָרְקִין, אַיְבָּעָרָן — י. גָּאָרְדִּין) — 47, 21.
- מְנַשָּׁה (רָאָנָעִי דָּמָאָן, אַיְבָּעָרָן — ד. מ. הָעַרְמָאַלִּין) — 22.
- מְעַדְעָא (פֿר. גְּרִילְפָּאַרְצָעָר, אַיְבָּעָרָן — י. גָּאָרְדִּין, 1896/97 — 21).
- מְעַונְדָּל סְפִּיוֹואָק (ס. יוֹשְׁקוּווֹיטְשָׁ, 1926/27) — 49.
- מְעַונְשָׁן אָוָן חִיתָּה (ס. יוֹשְׁקוּווֹיטְשָׁ, אַיְבָּעָרָן — ג. רָאָקָאָן, 1913 — 36).
- מְעַשְׁטוּר מְאַגְּנָלִי (קָאָרְמָעָן סִילּוֹאָ, אַיְבָּעָרָן — א. ג. «דִּי אַיְנָגָעָיְמָוָעָטָעָר פְּרָוִויָּה» — סָמוּאֵל לְעַרְעַלְקָא) — 22.
- מְשֻׁומָּד, דָּעֵר (הָעַרְמָאָן רִיבָּאָן, אַיְבָּעָרָן — ה. מ. גָּאַסְטוּרִירָן, 1910 — 36).

יעקב מעטל

.ג.

נאפאלען דער ערסטער (וועק. סאַרדָּו, אַיבָּרְזָן). — טשענְגָּאוֹן,
36 — (1910).

נֶגֶרָה (ה. אַיבָּסָעָן, בְּאֲרְבָּעָט) — י. גַּאֲרְדִּין אָוֹן מַ. זְוִינְטְּשָׁעוֹסָקִי,
45, 36, 21 — (1895).

נייע גַּעֲטָאָ, דָּאָס (טְעַזָּאָר הַעֲרָצָל, 20/20 — (1919).

נתן החכם (ג. ע. לְעָסָנָג, אַיבָּרְזָן). — י. גַּאֲרְדִּין, 97/97 — (1896).

.ד.

סָאַלָּאָמָּע (אַסְּקָאָר וְאַילְּד, 1922). — 47 — (1922).

סָוִיחָר פָּוָן וּוּנְעָדִיָּה, דָּעָר (זַעַן: "שִׁילְּאָק").

סְקָאָפָעָנָס שְׁמָדִישָׂיק (מְאַלְּיעָר, 1923). — 48 — (1923).

.ה.

עלְגָאָ, אָזְדָּעָר דַּי גַּעֲהֵיְמַנְגִּיסָּע פָּוָן קְלוּסְטָעָר (ג. האופטמאַן, אַיְ
בעָרָן). — ד. מַ. העֲרָמָאָלִין, 1907 — 22.

עֲרוֹחָאָכוֹגָה, דַּי ("רְעוֹזָאָרְקָשָׁן"), "תְּחִיתַת הַמִּתְּמִים" — ל. טָאַלְּסָטָאי,
אַיבָּרְזָן. — גְּרָשָׂוֹן וּיְקִין, 1903 — 45, 22,

עֲרָנָגָנִי (דוֹש. וּוּרְדִּי, בְּאֲרְבָּעָט א. ג. "קוֹל שּׁוֹפָר") — יעָקָב
גַּאֲרְדִּין) — 22.

.ו.

פָּאַטָּאָש אָוֹן פֻּרְלְמוּטָעָר — 42.

פָּעָטָעָר דָּעָר גְּרוּיְסָעָר (ד. מְעַרְוָעָשָׂקָאָוָסָקִי, דְּרָמָאַטְּיוּזִירָט — ל.
פִּינְבָּרָה, 1925 — 49.

פְּרָאָפָעָסָאָר בְּעָרָנָאָרִי (א. שְׁנִיצְלָעָר, 19/19). — 45 — (1918/19).

.ז.

פָּאָסָט (גַּעֲטָע, אַיבָּרְזָן). — ל. קָאָרְבִּין) — 22.

פָּאַטָּאָר, דָּעָר (סְטְּרִידְבָּעָרִיג; זַעַן: "דָּעָר טָאָטָע") — 45.

פָּאַלְּקָסְפִּיגָּט, דָּעָר (ה. אַיבָּסָעָן, אַיבָּרְזָן). — י. גַּאֲרְדִּין, 1896/97 — 21.

פָּאַמְּילִיעָן זָאנְגְּנוּבָּרָוּן ("דיִיטְשָׁן") — לעָזָן קְרוּטְשָׁקָאָוָסָקִי, אַיְ
בעָרָן. — יעָקָב מְעַסְטָל, 1951/52 — 67.

פָּאַרְטָוָנָה, אָזְדָּעָר דַּי גַּעֲטָיְנָן פָּוָן גְּלִיק, אָזְדָּעָר מְעַרְיִי דַּי שְׁוֹסְטָעָרָקָע
(בְּאֲרְבָּעָט פָּוָן "דְּרִיְיִ פָּאָר שִׁיר") — אַדָּם מְעַסְקָאָג, 1902 — 28.

פּוֹרְמָאָן הָעַנְשָׁל (ג. האופטמאַן, אַדְּאַפְּטִירִיט א. ג. "גְּדִילָה בַּעַל
עֲגָלָה") — מ. קָאָטָץ) — 21.

70 יאור טעאטער-רעפערטואר

פינצטערניש אין רוסלאנד, די ("די מאכט פון פינצטערניש" — ל. טאלסטעאָר, איגעראָ. — י. גאָרדין) — 22.
פעדאָרַא (וַיִּקְרָאָרַאָה, סַאֲרָדוֹ, אַיְבָּרָן. — מ. זַיְפָּעָרָט, 1898) — 21.
צִינִּינִיר בָּאָרָאָן, דָּעַר (יַאֲהָאָן שְׁטוֹרָאָס, אַיְבָּרָן. א. מַעְסָקָה) — 22.

קָאָמְעָלְיעָן דָּמָע, די (אַלְעָקָם. דִּיוּמָא, אַיְבָּרָן. — מַאְקָס בָּרָן)

קָאָנְסָקִי, 1896/97 — 21.
קָאָרִיאַלְאָנוֹס (שֻׁקְּסָפִּיר, בָּאָרְבָּעָט — ד. מ. הָעֶרֶםְאָלִין) — 21.
קוֹל שּׁוֹפֵר (זַעַן : "עֲנוֹגָאי") — 22.
קִינְדָּעָר פָּוּן דָּעַר גַּעַטָּא (יִשְׂרָאֵל זָאָגְוָיל, אַיְבָּרָן. — ל. קָאָרְבִּין, 1904 — 18.
קִינְדָּעָר פָּוּן דָּעַר זָוּן (מ. גָּאָרְקִי, אַיְבָּרָן. — י. גָּאָרְדִּין, 1906) — 22.
קָנְאָפֵל אָן פָּעָנְטָאָפֵל, אַדְעָרַן זַעַן זָוּן שְׁמוֹאֵל-שְׁמַעְלָקָעַס (בָּאָאָרָן)
בָּעַט פָּוּן דִּיטְשָׁן — י. לְאָטִינְגָּעָר, 1876, — 24.
קָעַטְנְגָּלְדִּיעָר (ה. הַיּוּרְמָאָן, אַדְגָּפְטִידָט א. ג. "דָּעַר יְוָנְגָּעָר דָּוָר")
— אַבְרָהָם שָׁאָמָעוֹה, 1911 — 36.
קָעַנְגָּה, דָּעַר (ס. יוּשְׁקְּוּוֹיִיטֶשׁ, בָּאָרְבָּעָט — ב. טָמְאָזְשָׁוּחָסְקִי?) — 22 — 1908
קָעַנְגָּה לִיר (שֻׁקְּסָפִּיר, אַיְבָּרָן. — מִיכְלָ גָּאָלְדְּבָּעָרָג) — 21.
קָעַנְגָּה פָּוּן שְׁנָגָרָה, דָּעַר (יִשְׂרָאֵל זָאָגְוָיל, אַיְבָּרָן. — ל. קָאָרְבִּין, 1905 — 21 — 1905
קָעַנְגָּה רִיטְשָׁאָרְדַּן דָּעַר דָּרִיטְעָר (שֻׁקְּסָפִּיר, "אוּפְּגָּעְפָּאָסְט" פָּוּן
בָּאָרִיס טָמְאָזְשָׁוּחָסְקִי?) — 21.
קָרְבָּן, דָּעַר (עַשְׂגָּעָרִי, אַיְבָּרָן. — ל. קָאָרְבִּין) — 21.
קָרְיוּנְפָּרִינְגַּן וּדְוָאָלָף (זַעַן : "מַאֲרָאָ טְוָאָרָה") — 23.
קָרְיִידְצִירְקָל, דָּעַר (קָלָאָבוֹנָה, אַיְבָּרָן. — מ. ל. האַלְפָּעָרָן, 1925) — 49 — 20.

ר.

דָּקָועַ בְּעָרְנוֹת (ג. האָוָטְמָאָן, אַיְבָּרָן. א. ג. "די פֿערְלָאָרָעָעָן,
אַדְעָרַן רָאָזָה בְּעָרְנוֹת" — י. גָּאָרְדִּין) — 21.
רָאָמָעָא אָוּן יוֹלָא (שֻׁקְּסָפִּיר, בָּאָרְבָּעָט — ר. וּוַיִּסְמָאָן, 1894 — 20.
רָאָסְפָּטִין אָוּן די צָאָרִיצָא (אַלְעָקָם טָאָלְסָטָאִי אָוּן פָּאוּעָל
שְׁטָשְׁעָגָלָאָו, אַיְבָּרָן. — מ. אַשְׁרָאָוִוִּיטֶשׁ) — 51.

יעקב מעטש

- רבי מאיר בעל-הנום (זע : "טָרוֹגָנְדָאַט") — .23
 דובער, די (פ. שילור, איבערו). — מ. זייפערט, (1893) — .44
 ריטשאָרד זער זרטער (שעקספֿר, אַיְבָּעָרוֹ). — ד. מ. הערמאַלִין,
 .20 (1894) — .48
 רעוּיוֹאָר (פ. זָאָגָל, אַיְבָּעָרוֹ). — ג. סְגָנָאָלְאָוִיטֶשׁ, (1922) —
 .48

ש.

- שאלול המליך (פאול היינץ, אַיְבָּעָרוֹ). — מאָרָק שוֹווֵיד, (1925) — .49
 שבתי צבי (יעוז'י זשלאָהָסְקי, אַיְבָּעָרוֹ). — י. זִינְגָּעָר, (1923) — .48
 שולדייך (רייכָאָרד פָּאָס, אַיְבָּעָרוֹ). א. נ. "פָּאָר פְּרָעָמְדָע זִינְד" — .21
 יְאֻזְעָךְ קָעָסְלָעָר ? — .21
 שטאט פָּוּן מאָרָגָן, די (פריסטְלִי, אַיְבָּעָרוֹ). — ג. בּוֹכוֹאָלֶד — .66
 שטראּעָם-פְּוִיגָּל, דער (מ. גָּאָדָקִי, אַיְבָּעָרוֹ). — מ. אלְבִּין, /34 (1933) — .54
 שטיצִין פָּוּן דער גְּעוֹזְלָשָׂאָפָּט, די (ה. אַיְבָּעָנוֹ) — .21
 שיילָאָק, דער קוֹיְפָּמָאָן פָּוּן וּוּונְדִּיג (שעקספֿר, באָאָרְבָּעָט — .47
 ה. וּוּיסְמָאָן, (1894) — .20, 47
 שניעל, דער (ג. זָאָגָל, באָאָרְבָּעָט — סְאָוּעָר פָּאוּוּה, /37 (1936) — .54
 שיף מיט צְדִיקִים, די (ג. יְעוֹרָעָיאַנְגָּו, (1926/27) — .52
 שיר השירים (פָּוּן מַאֲקָס דְּרִיְיעָרִים "די זְבָּצָן-יעָרִיקָּע", אַזְאָפְּטָרֶט — .34
 אַנְשָׁל שָׁאָר, (1911) — .34
 שלעכטָעַ פָּאָסְטוֹכָעָר, די (אַקְטָאוֹן מִירְבָּא, אַיְבָּעָרוֹ). — י. גָּאָרְדִּין, (1899) — .21
 שמעטערלינג-שְׁלָאָכָּט, די (ה. זְוּדָרְמָצָן, אַזְאָפְּטָרֶט — א. מַעְסָקָא, (1896/97) — .45, 21
 שמען יִשְׂרָאֵל (אַסְטִיפְּ דִימָאָו, אַיְבָּעָרוֹ). — ג. קָאָרְנְבָּלִיטה, (1907) — .45, 34
 שמעלצטָאָפּ, דער (יִשְׂרָאֵל זָאָגָנוֹיל, 1913) — .36
 שמישׂון אָזְן דְּלִילָה (סְוּוּעַ לְאָגָעָ, אַיְבָּעָרוֹ). — דּוֹשָׁעָק טְשָׁעָרִישׁ, (1918/19) — .59, 51, 45
 שניי (ס. פְּשִׁיבִּישְׁעָוָסְקִי, (1907) — .22
 שעילאָק האַלְמָס (פְּעָרְדִּינָאָנד באָג, באָאָרְבָּעָט — מַאֲקָס גַּעֲבִילִי) — .42, 31, 21
 שְׁרָקְלָעָבָּר מָאָרָד, דער (עַמִּיל זָאָלָא, (1913) — .36